

විනයපිටකෙ

මහාවග්ග-අට්ඨකථා

1. මහාබන්ධකං

බොධිකථා

උභින්නං පාතිමොක්ඛානං, සඬ්භිතිසමනන්තරං;
සඬ්භායිංසු මහාථෙරා, බන්ධකං බන්ධකොවිදා.

යං තස්ස දානි සම්පත්තො, යස්මා සංවණ්ණනාක්කමො;
තස්මා හොති අයං තස්ස, අනුත්තානත්ථවණ්ණනා.

පදභාජනියෙ අත්ථා, යෙහි යෙසං පකාසිතා;
තෙ වෙ පුන වදෙය්‍යාම, පරියොසානං කදා භවෙ.

උත්තානා වෙව යෙ අත්ථා, තෙසං සංවණ්ණනාය කිං;
අධිජ්ජායානුසන්ධිහි, ඛාඤ්ජනෙන ව යෙ පන.

අනුත්තානා න තෙ යස්මා, සක්කා ඤාතුං අවණ්ණිතා;
තෙසංයෙව අයං තස්මා, හොති සංවණ්ණනානයොති.

1. තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා උරුවෙලායං විහරති නජ්ජා තෙරඤ්ජරාය
තීරෙ බොධිරුක්ඛමුලෙ පට්ඨානිසම්බුද්ධොති එත්ථ කිඤ්චාපි “තෙන සමයෙන
බුද්ධො භගවා වෙරඤ්ජරාය” න්තිආදීසු විය කරණවචනෙ විසෙසකාරණං නත්ථි,
විනයං පත්ථා පන කරණවචනෙනෙව අයමභිලාපො ආරොපිතොති ආදිතො පට්ඨාය
ආරුල්භාහිලාපවසෙනෙවෙතං චුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. එස නයො අඤ්ඤෙසුපි ඉතො
පරෙසු එවරුපෙසු.

කිං පනෙතස්ස වචනෙ පයොජනන්ති? පබ්බජ්ජාදීනං විනයකම්මානං ආදිතො
පට්ඨාය නිදානදස්සනං. යා හි භගවතා “අනුජානාමි, හික්ඛවෙ, ඉමෙහි තිහි
සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජං උපසම්පද” න්ති (මහාව. 34) එවං පබ්බජ්ජා වෙව
උපසම්පදා ව අනුඤ්ඤාතා, යානි ව රාජගහාදීසු
උපජ්ඣායඋපජ්ඣායවත්තආචරියආචරියවත්තාදීනි අනුඤ්ඤාතානි, තානි
අභිසම්බොධිං පත්ථා සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙ විතිනාමෙත්ථා බාරාණසියං
ධම්මවක්කං පවත්තෙත්ථා ඉමිනා අනුක්කමෙන ඉදඤ්චිදඤ්ච යානං පත්ථා
ඉමස්මිඤ්ච ඉමස්මිඤ්ච වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තානීති එවමෙනෙසං පබ්බජ්ජාදීනං.

විනයකම්මානං ආදිතො පටියාය නිදානදස්සනං එතස්ස වචනෙ පයොජනන්ති වෙදිතබ්බං.

තත්ථ උරුවෙලායන්ති මහාවෙලායං; මහන්තෙ වාලිකරාසිම්හීති අත්ථො. අථ වා “උරු”ති වාලිකා වුව්වති; “වෙලා”ති මරියාදා; වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරු උරුවෙලාති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. අතීතෙ කිර අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ දසසහස්සකුලපුත්තා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තස්මිං පදෙසෙ විහරන්තා එකදිවසං සන්නිපතිත්වා කතිකවත්තං අකංසු – “කායකම්මවචිකම්මානි නාම පරෙසම්පි පාකටානි හොන්ති, මනොකම්මං පන අපාකටං; තස්මා යො කාමචිතක්කං වා බ්‍යාපාදචිතක්කං වා විහිංසාචිතක්කං වා විතක්කෙති, තස්ස අඤ්ඤා වොදකො නාම නත්ථි, සො අත්තනාව අත්තනාං වොදෙත්වා පත්තපුටෙන වාලිකං ආහරිත්වා ඉමස්මිං යානෙ ආකිරතු, ඉදමස්ස දණ්ඩකම්ම”න්ති. තතො පටියාය යො තාදිසං විතක්කං විතක්කෙති, සො තත්ථ පත්තපුටෙන වාලිකං ආකිරති. එවං තත්ථ අනුක්කමෙන මහාවාලිකරාසි ජාතො, තතො නං පච්ඡිමා ජනතා පරික්ඛිපිත්වා චෙතියට්ඨානමකාසි. තං සන්ධාය වුත්තං – “උරුවෙලායන්ති මහාවෙලායං; මහන්තෙ වාලිකරාසිම්හීති අත්ථො”ති. තමෙව සන්ධාය වුත්තං – “අථ වා උරුති වාලිකා වුව්වති; වෙලාති මරියාදා; වෙලාතික්කමනහෙතු ආහටා උරු උරුවෙලාති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො”ති.

බොධිරුක්ඛමුලෙති බොධි වුව්වති චතුසු මග්ගෙසු ඤාණං; තං බොධිං භගවා එත්ථ පත්තොති රුක්ඛොපි “බොධිරුක්ඛො”ත්ථෙව නාමං ලභි, තස්ස බොධිරුක්ඛස්ස මුලෙ බොධිරුක්ඛමුලෙ. පට්ඨානිසම්බුද්ධොති පට්ඨං අභිසම්බුද්ධො; අභිසම්බුද්ධො හුත්වා සබ්බපට්ඨංයෙවාති අත්ථො. එකපල්ලඬකෙනාති සකිම්පි අනුට්ඨහිත්වා යථාආභුජිතෙන එකෙනෙව පල්ලඬකෙන. විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදීති විමුත්තිසුඛං එලසමාපත්තිසුඛං පටිසංවෙදයමානො.

පට්ඨවසමුප්පාදන්ති පට්ඨයාකාරං. පට්ඨයාකාරො හි අඤ්ඤමඤ්ඤං පට්ඨව සහිතෙ ධම්මෙ උප්පාදෙතිති “පට්ඨවසමුප්පාදො”ති වුව්වති. අයමෙත්ථ සඬබ්බෙපො. විත්ථාරො පන සබ්බාකාරසම්පන්නං විනිවිජයං ඉච්ඡන්තෙන විසුද්ධිමග්ගතො ගහෙතබ්බො. අනුලොමපටිලොමන්ති අනුලොමඤ්ච පටිලොමඤ්ච. තත්ථ “අවිජ්ජාපට්ඨයා සඬබ්බාරා”තිආදිනා නයෙන වුත්තො අවිජ්ජාදිකො පට්ඨයාකාරො අත්තනා කත්තබ්බකිච්චකරණතො “අනුලොමො”ති වුව්වති. “අවිජ්ජාය ත්ථෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඬබ්බාරනිරොධො”තිආදිනා නයෙන වුත්තො ස්ථෙව අනුප්පාදනිරොධෙන නිරුජ්ඣමානො තං කිච්චං න කරොතීති තස්ස අකරණතො “පටිලොමො”ති වුව්වති. පුරිමනයෙන වා වුත්තො පචත්තියා අනුලොමො, ඉතරො තස්සා පටිලොමොති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. ආදිතො පන පටියාය යාව අත්තං, අත්තතො ච පටියාය යාව ආදිං පාපෙත්වා අවුත්තත්තා ඉතො අඤ්ඤනත්ථෙත අනුලොමපටිලොමතා න යුජ්ජති.

මනසාකාසීති මනසි අකාසි. තත්ථ යථා අනුලොමං මනසි අකාසි, ඉදං තාව දස්සෙතුං “අවිජ්ජාපච්චයා සඬබ්බාරා” තිආදි වුත්තං. තත්ථ අවිජ්ජා ව සා පච්චයො චාති අවිජ්ජාපච්චයො. තස්මා අවිජ්ජාපච්චයා සඬබ්බාරා සම්භවන්තීති ඉමිනා නයෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයමෙත්ථ සඬබ්බෙපො. චිත්ථාරො පන සබ්බාකාරසම්පන්නං චිතිච්ඡයං ඉච්ඡන්තෙන විසුද්ධිමග්ගතොව ගහෙනබ්බො.

යථා පන පටිලොමං මනසි අකාසි, ඉදං දස්සෙතුං අවිජ්ජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඬබ්බරනිරොධොතිආදි වුත්තං. තත්ථ අවිජ්ජාය ත්වෙචාති අවිජ්ජාය තු ඵව. අසෙසවිරාගනිරොධාති විරාගසඬබ්බාතෙන මග්ගෙන අසෙසනිරොධා. සඬබ්බරනිරොධොති සඬබ්බාරානං අනුප්පාදනිරොධො හොති. ඵවං නිරුද්ධානං පන සඬබ්බාරානං නිරොධා විඤ්ඤාණං නිරුද්ධං, විඤ්ඤාණාදීනඤ්ච නිරොධා නාමරූපාදීනි නිරුද්ධානියෙව හොන්තීති දස්සෙතුං සඬබ්බරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධොතිආදීනි වත්ථා ඵවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොතීති වුත්තං. තත්ථ කෙවලස්සාති සකලස්ස; සුද්ධස්ස වා සත්තවිරහිතස්සාති අත්ථො. දුක්ඛක්ඛන්ධස්සාති දුක්ඛරාසිස්ස. නිරොධො හොතීති අනුප්පාදො හොති.

ඵතමත්ථං විදිත්ථාති ය්වායං “අවිජ්ජාදිවසෙන සඬබ්බාරාදිකස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො ව අවිජ්ජානිරොධාදිවසෙන ව නිරොධො හොතී” ති වුත්තො, සබ්බාකාරෙන ඵතමත්ථං විදිත්ථා. තායං වෙලායන්ති තායං තස්ස අත්ථස්ස විදිතවෙලායං. ඉමං උදානං උදානෙසීති ඉමං තස්මිං විදිතෙ අත්ථෙ හෙතුනො ව හෙතුසමුප්පන්නධම්මස්ස ව පජානනාය ආනුභාවදීපකං “යදා හවෙ පාතුභවන්තී” තිආදිකං සොමනස්සයුත්තඤ්ඤාණසමුට්ඨානං උදානං උදානෙසි, අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙසීති වුත්තං හොති.

තස්සත්ථො – යදා හවෙති යස්මිං හවෙ කාලෙ. පාතුභවන්තීති උප්පජ්ජන්ති. ධම්මාති අනුලොමපච්චයාකාරපටිවෙධසාධකා බොධිපක්ඛියධම්මා. අථ වා පාතුභවන්තීති පකාසන්ති; අභිසමයවසෙන බ්‍යත්තා පාකටා හොන්ති. ධම්මාති චතුඅරියසච්චධම්මා. ආතාපො වුව්චති කිලෙසසන්තාපනට්ඨෙන වීරියං; ආතාපිතොති සම්මජ්ජධානවීරියවතො. ඤායතොති ආරම්මණුපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන ව ලක්ඛණුපනිජ්ඣානලක්ඛණෙන ව ඤානෙන ඤායන්තස්ස. බ්‍රාහ්මණස්සාති බාහිතපාපස්ස බිණාසවස්ස. අථස්ස කඬබා වපයන්තීති අථස්ස ඵවං පාතුභුතධම්මස්ස කඬබා වපයන්ති. සබ්බාති යා ඵතා “කො නු බො හන්තෙ ඵුසතීති; නො කල්ලො පඤ්ඤොති හගවා අවොවා” තිආදිනා, තථා “කතමං නු බො හන්තෙ ජරාමරණං; කස්ස ව පනිදං ජරාමරණන්ති; නො කල්ලො පඤ්ඤොති හගවා අවොවා” තිආදිනා ව නයෙන පච්චයාකාරෙ කඬබා වුත්තා, යා ව පච්චයාකාරස්සෙව අප්පටිවිද්ධන්තා “අහොසිං නු බො අහං අතීතමද්ධාන” තිආදිකා සොළස කඬබා ආගතා, තා සබ්බා වපයන්ති අපගච්ඡන්ති නිරුජ්ඣන්ති. කස්මා? යතො පජානාති සහෙතුධම්මන්ති යස්මා අවිජ්ජාදිකෙන

හෙතුනා සහෙතුකං ඉමං සඬ්ඛාරාදිං කෙවලං දුක්ඛක්ඛන්ධධම්මං පජානාති අඤ්ඤාති පටිච්ඡෙදාති.

2. දුතියවාරෙ – ඉමං උදානං උදානෙසීති ඉමං තස්මිං විදිතෙ අත්ථෙ “අවිජ්ජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඬ්ඛාරනිරොධො”ති එවං පකාසිතස්ස නිබ්බානසඬ්ඛාතස්ස පච්චයක්ඛයස්ස අවබොධානුභාවදීපකං වුත්තප්පකාරං උදානං උදානෙසීති අත්ථො. තත්‍රායං සඬ්ඛෙපත්ථො – යස්මා පච්චයානං ඛයසඬ්ඛාතං නිබ්බානං අවෙදි අඤ්ඤාසි පටිච්ඡෙදා, තස්මා යදාස්ස ආනාපිනො ක්‍රියානො බ්‍රාහ්මණස්ස වුත්තප්පකාරා ධම්මා පාතුභවන්ති, අථස්ස යා නිබ්බානස්ස අවිදිතත්තා උප්පජ්ජෙය්‍යං, තා සබ්බාපි කඬ්ඛා වපයන්තිති.

3. තතියවාරෙ – ඉමං උදානං උදානෙසීති ඉමං යෙන මග්ගෙන සො දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයනිරොධසඬ්ඛාතො අත්ථො කිච්චවසෙන ව ආරම්මණකිරියාය ව විදිතො, තස්ස අරියමග්ගස්ස ආනුභාවදීපකං වුත්තප්පකාරං උදානං උදානෙසීති අත්ථො. තත්‍රාපායං සඬ්ඛෙපත්ථො – යදා භවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා ආනාපිනො ක්‍රියානො බ්‍රාහ්මණස්ස, තදා සො බ්‍රාහ්මණො තෙහි වා උප්පන්නෙහි බොධිපක්ඛියධම්මෙහි, යස්ස වා අරියමග්ගස්ස චතුසච්චධම්මා පාතුභුතා, තෙන අරියමග්ගෙන විදුපයං තිට්ඨති මාරසෙන. “කාමා තෙ පයමා සෙනා”තිආදිනා නයෙන වුත්තප්පකාරං මාරසෙන. විදුපයන්තො විධමෙන්නො විද්ධංසෙන්නො තිට්ඨති. කථං? සූරියොව ඔභාසයමන්තලික්ඛං, යථා සූරියො අඛභුග්ගතො අත්තතො පභාය අත්තලික්ඛං ඔභාසෙන්නොව අත්ථකාරං විධමෙන්නො තිට්ඨති, එවං සොපි බ්‍රාහ්මණො තෙහි ධම්මෙහි තෙන වා මග්ගෙන සච්චාති පටිච්ඡෙදාන්නොව මාරසෙන. විදුපයන්තො තිට්ඨතිති.

එවමෙත්ථ පයමං උදානං පච්චයාකාරපච්චවෙක්ඛණවසෙන, දුතියං නිබ්බානපච්චවෙක්ඛණවසෙන, තතියං මග්ගපච්චවෙක්ඛණවසෙන උප්පන්නන්ති වෙදිතබ්බං. උදානෙ පන “රත්තියා පයමං යාමං පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමං, දුතියං යාමං පටිලොමං, තතියං යාමං අනුලොමපටිලොම”න්ති වුත්තං; තං සත්තාහස්ස අච්චයෙන “ස්වෙ ආසනා වුට්ඨහිස්සාමී”ති රත්තිං උප්පාදිතමනසිකාරං සන්ධාය වුත්තං. තදා හි භගවා යස්ස පච්චයාකාරපජානනස්ස ව පච්චයක්ඛයාධිගමස්ස ව ආනුභාවදීපිකා පුරිමා ද්වෙ උදානගාථා, තස්ස වසෙන එකෙකමෙව කොට්ඨාසං පයමයාමඤ්ච මජ්ඣිමයාමඤ්ච මනසාකාසි, ඉධ පන පාටිපදරත්තියා එවං මනසාකාසි. භගවා හි විසාබපුණ්ණමාය රත්තියා පයමයාමෙ පුබ්බෙතිවාසං අනුස්සරි, මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බවක්ඛුං විසොධෙසි, පච්ඡිමයාමෙ පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමපටිලොමං මනසි කත්වා “ඉදානි අරුණො උග්ගමිස්සති”ති සබ්බඤ්ඤාතං පාපුණි. සබ්බඤ්ඤාතප්පත්තිසමන්තරමෙව ව අරුණො උග්ගච්ඡි. තතො තං දිවසං තෙනෙව පල්ලඬ්ඛකෙන චිතිනාමෙත්වා සම්පත්තාය පාටිපදරත්තියා තීසු යාමෙසු එවං මනසි කත්වා ඉමානි උදානානි උදානෙසි. ඉති පාටිපදරත්තියා එවං මනසි කත්වා තං “බොධිරුක්ඛමුලෙ සත්තාහං එකපල්ලඬ්ඛකෙන නිසීදී”ති එවං වුත්තසත්තාහං තත්ථෙව චිතිනාමෙසි.

බොධිකථා නිට්ඨිතා.

අප්පාලකථා

4. අප්පාලකථා හගවා සත්තාහස්ස අව්වයෙන තම්භා සමාධිම්භා වුට්ඨහිත්වා
බොධිරුක්ඛමුලා යෙන අප්පාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඬකම්භි එත්ථ න හගවා තම්භා සමාධිම්භා වුට්ඨහිත්වා අනන්තරමෙව බොධිරුක්ඛමුලා යෙන අප්පාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඬකම්භි. යථා පන “භුත්වා සයති”ති වුත්තෙන න “භත්ථෙ අධොවිත්වා මුඛං අවික්ඛාලෙන්වා සයනසමීපං අගන්ත්වා අඤ්ඤං කිඤ්චි ආලාපසල්ලාපං අකත්වා සයති”ච්චෙව වුත්තං හොති, හොජනතො පන පච්ඡා සයති, න නසයතීති ඉදමෙවත්ථ දීපිතං හොති. එවම්ධාපි “න තම්භා සමාධිම්භා වුට්ඨහිත්වා අනන්තරමෙව පක්කාමි”ති වුත්තං හොති, වුට්ඨානතො ච පන පච්ඡා පක්කාමි, න නපක්කාමිති ඉදමෙවත්ථ දීපිතං හොති.

අනන්තරං පන අපක්කමිත්වා හගවා කිං අකාසීති? අපරානිපි තිණි සත්තාහානි බොධිසමීපෙයෙව චිතිනාමෙසි. තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා – හගවති කිර බුද්ධත්තං පත්වා සත්තාහං එකපල්ලඬකෙන නිසින්තෙ “න හගවා වුට්ඨාති; කිං නු බො අඤ්ඤෙපි බුද්ධත්තකරා ධම්මා අත්ථි”ති එකච්චානං දෙවතානං කඬ්ඛා උදපාදි. අප්පාලකථා අව්වයෙව දිවසෙ සමාපත්තිතො වුට්ඨාය දෙවතානං කඬ්ඛං ඤත්වා කඬ්ඛාවිධමන්ත්ථං ආකාසෙ උප්පතිත්වා යමකපාටිභාරියං දස්සෙත්වා තාසං කඬ්ඛං විධමිත්වා පල්ලඬකතො ඊසකං පාචිනනිස්සිතෙ උත්තරදිසාහාගෙ යත්වා චත්තාරි අසඬ්ඛොයාහානි කප්පසතසහස්සඤ්ච උපවිතානං පාරමීතං බලාධිගමනට්ඨානං පල්ලඬකං බොධිරුක්ඛඤ්ච අනිමිසෙහි අක්ඛිති ඔලොකයමානො සත්තාහං චිතිනාමෙසි, තං යානං අනිමිසවෙනියං නාම ජාතං. අප්පාලකස්ස ච ධීතට්ඨානස්ස ච අන්තරා පුරත්ථිමතො ච පච්ඡිමතො ච ආයතෙ රතනවඬිකමෙ වඬිකමන්තො සත්තාහං චිතිනාමෙසි, තං යානං රතනවඬිකමවෙනියං නාම ජාතං. තතො පච්ඡිමදිසාහාගෙ දෙවතා රතනසරං මාපයිංසු. තත්ථ පල්ලඬකෙන නිසිදිත්වා අභිධම්මපිටකං විසෙසතො චෙත්ථ අනන්තනයං සමන්තපට්ඨානං විචින්නො සත්තාහං චිතිනාමෙසි, තං යානං රතනසරවෙනියං නාම ජාතං.

එවං බොධිසමීපෙයෙව චත්තාරි සත්තාහානි චිතිනාමෙත්වා පඤ්චමෙ සත්තාහෙ බොධිරුක්ඛමුලා යෙන අප්පාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඬකම්භි. තස්ස කිර නිග්‍රොධස්ස ඡායාය අප්පාලකා ගන්ත්වා නිසිදන්ති; තෙනස්ස අප්පාලනිග්‍රොධොත්ථෙව නාමං උදපාදි. සත්තාහං විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදීති තත්‍රාපි ධම්මං විචින්නොයෙව විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදෙන්තො නිසිදි. බොධිතො පුරත්ථිමදිසාහාගෙ එස රුක්ඛො හොති. එවං නිසින්තෙ ච පනෙත්ථ හගවති එකො බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා පඤ්ඤං පුච්ඡි. තෙන වුත්තං “අප්පාලකථා”තිආදි. තත්ථ හුංභුඬකජාතිකොති සො කිර දිට්ඨමඬිගලිකො නාම, මානවසෙන කොධවසෙන ච “හුංභු”න්ති කරොන්තො විවරති, තස්මා “හුංභුඬකජාතිකො”ති වුච්චති. “හුභුක්කජාතිකො”තිපි පයන්ති.

එකමත්ථං විදිත්වාති එතං තෙන වුත්තස්ස වචනස්ස සිබාපත්තමත්ථං විදිත්වා
 තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි. තස්සත්ථො – යො බාහිතපාපධම්මතාය
 බ්‍රාහ්මණො න දිට්ඨමඛිගලිකතාය, හුංහුඬිකාරකභාවාදිපාපධම්මයුත්තො හුත්වා
 කෙවලං ජාතිමත්තකෙන බ්‍රහ්මඤ්ඤං පටිජානාති, සො බ්‍රාහ්මණො
 බාහිතපාපධම්මත්තා හුංහුඬිකාරජපභානෙන නිහුංහුඬිකො, රාගාදිකසාවාහාවෙන
 නික්කසාවො, භාවනානුයොගයුත්තචිත්තතාය යතත්තො, සීලසංවරෙන වා
 සඤ්ඤතචිත්තතාය යතත්තො, චතුමග්ගඤ්ඤාණසඬ්ඛානෙනි වෙදෙනි අන්තං, වෙදානං
 වා අන්තං ගතත්තා වෙදන්තගු, මග්ගබ්‍රහ්මවරියස්ස වුසිතත්තා වුසිතබ්‍රහ්මවරියො.
 ධම්මෙන බ්‍රහ්මවාදං වදෙය්‍ය, ‘‘බ්‍රාහ්මණො, අහ’’න්ති එතං වාදං ධම්මෙන වදෙය්‍ය,
 යස්ස සකලෙ ලොකසන්තිවාසෙ කුහිඤ්චි එකාරම්මණෙපි රාගුස්සදො දොසුස්සදො
 මොහුස්සදො මානුස්සදො දිට්ඨස්සදොති ඉමෙ උස්සදා නත්ථීති.

අප්පාලකථා නිට්ඨිතා.

මුවලින්දකථා

5. අකාලමෙඝොති අසම්පත්තෙ වස්සකාලෙ උප්පන්නමෙඝො. අයං පන
 ගිම්භානං පච්ඡිමෙ මාසෙ උදපාදි. සත්තාහවද්දලිකාති තස්මිං උප්පන්නෙ සත්තාහං
 අවිච්ඡින්නවුට්ඨිකා අහොසි. සීතවාතදුද්දිනීති සා ව පන සත්තාහවද්දලිකා
 උදකචුසිතසම්මිස්සෙන සීතවාතෙන සමන්තා පරිබ්භමන්තෙන දුසිතදිවසත්තා
 සීතවාතදුද්දිනී නාම අහොසි. අථ ඛො මුවලින්දො නාගරාජාති තස්සෙව
 මුවලින්දරුක්ඛස්ස සම්පෙ පොක්ඛරණියා නිබ්බන්තො මහානුභාවො නාගරාජා.
 සත්තක්ඛන්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වාති එවං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරිමුද්ධති
 මහන්තං එණං කරිත්වා ව යීතෙ; තස්මිං තස්ස පරික්ඛෙපබ්භන්තරං ලොහපාසාදෙ
 හණ්ඩාගාරගබ්භජ්ජමාණං අහොසි, තස්මා හගවා නිවාතෙ පිහිතද්වාරවාතපානෙ
 කුටාගාරෙ නිසින්නො විය ජාතො. මා හගවන්තං සීතන්තිආදි තස්ස තථා කරිත්වා
 ධානකාරණපරිදීපනං. සො හි ‘‘මා හගවන්තං සීතං බාධයිත්ථ, මා උණ්භං, මා
 ඩංසාදිසම්මිස්සො බාධයිත්ථා’’ති තථා කරිත්වා අට්ඨාසි. තත්ථ කිඤ්චාපි
 සත්තාහවද්දලිකාය උණ්භමෙව නත්ථී, සවෙ පන අන්තරන්තරා මෙඝො
 විගච්ඡෙය්‍ය උණ්භං භවෙය්‍ය, තම්පි නං මා බාධයිත්ථාති එවං තස්ස චිත්තෙනුං
 යුත්තං. විද්ධන්ති උබ්බිද්ධං; මෙඝවිගමෙන දුරිභූතන්ති අත්ථො. විගතවලාහකන්ති
 අපගතමෙඝං. දෙවන්ති ආකාසං. සකචණ්ණන්ති අත්තනො රූපං.

සුඛො විවෙකොති නිබ්බානසඬ්ඛාතො උපධිවිවෙකො සුඛො. තුට්ඨස්සාති
 චතුමග්ගඤ්ඤාණසන්තොසෙන සන්තුට්ඨස්ස. සුතධම්මස්සාති පකාසිතධම්මස්ස.
 පස්සතොති තං විවෙකං යං වා කිඤ්චි පස්සිතබ්බං නාම, තං සබ්බං අත්තනො
 විරියබලාධිගතෙන ඤාණචක්ඛුතා පස්සන්තස්ස. අබ්‍යාපජ්ජන්ති අකුප්පනභාවො;
 එතෙන මෙත්තාපුබ්බභාගො දස්සිතො. පාණභූතෙසු සංයමොති සත්තෙසු ව
 සංයමො; අවිහිංසනභාවො සුඛොති අත්ථො. එතෙන කරුණාපුබ්බභාගො දස්සිතො.
 සුඛා විරාගතා ලොකෙති විතරාගතාපි සුඛාති දීපෙති. කාමානං සමතික්කමොති යා

“කාමානං සමතික්කමො” ති වුවවති; සා විරාගතාපි සුඛාති අත්ථො. එතෙන අනාගාමිමග්ගො කථිතො. අස්මිමානස්ස යො විනයොති ඉමිනා පන අරහත්තං කථිතං; අරහත්තඤ්ඤි අස්මිමානස්ස “පස්සද්ධිවිනයො” ති වුවවති. ඉතො පරඤ්ච සුඛං නාම නත්ථි, තෙනාහ “එතං වෙ පරමං සුඛං” ති.

මුවලින්දකථා නිට්ඨිතා.

රාජායතනකථා

6. මුවලින්දමූලාති මහාබොධිතො පාවිනකොණෙ ධීතමුවලින්දරුක්ඛමූලා. රාජායතනන්ති දක්ඛිණදිසාහාගෙ ධීතං රාජායතනරුක්ඛං උපසඬකමි. තෙන බො පන සමයෙනාති කතරෙන සමයෙන. හගවතො කිර රාජායතනමූලෙ සත්තාහං එකපල්ලඬකෙන නිසින්තස්ස සමාධිතො වුට්ඨානදිවසෙ අරුණුග්ගමනවෙලායමෙව “භොජනකිච්චෙන හවිතබ්බං” ති ඤත්වා සක්කො දෙවරාජා ඔසධහරිතකං උපනෙසි. හගවා තං පරිභුඤ්ජි, පරිභුත්තමත්තස්සෙව සරිරකිච්චං අහොසි. සක්කො මුබොදකං අදාසි. හගවා මුබං ධොවිත්වා තස්මිංයෙව රුක්ඛමූලෙ නිසිදි. එවං උග්ගතෙ අරුණුමිහි නිසින්තෙ හගවති.

තෙන බො පන සමයෙන තපුස්සහල්ලිකා වාණිජාති තපුස්සො ව හල්ලිකො වාති ද්වෙ භාතරො වාණිජා. උක්කලාති උක්කලජනපදතො. තං දෙසන්ති යස්මිං දෙසෙ හගවා විහරති. කතරස්මිඤ්ච දෙසෙ හගවා විහරති? මජ්ඣිමදෙසෙ. තස්මා මජ්ඣිමදෙසං ගන්තුං අද්ධානමග්ගපටිපන්නා භොන්තිති අයමෙත්ථ අත්ථො. ඤාතිසාලොහිතා දෙවතාති තෙසං ඤාතිභූතපුබ්බා දෙවතා. එතදවොචාති සා කිර නෙසං සබ්බසකටාති අප්පවත්තිති අකාසි. තතො තෙ කිං ඉදන්ති මග්ගදෙවතානං බලිං අකංසු. තෙසං බලිකම්මකාලෙ සා දෙවතා දිස්සමානෙනෙව කායෙන එතං අවොච. මන්ථෙන ව මධුපිණ්ඩිකාය වාති අබද්ධසත්තුතා ව සප්පිමධුචාණිකාදිහි යොජෙත්වා බද්ධසත්තුතා ව. පතිමානෙථාති උපට්ඨහථ. තං වොති තං පතිමානනං තුම්භාකං හවිස්සති දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. යං අම්භාකන්ති යං පටිග්ගහණං අම්භාකං අස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. හගවතො එතදභොසිති යො කිරස්ස පධානානුයොගකාලෙ පත්තො අහොසි, සො සුජාතාය පායාසං දාතුං ආගච්ඡන්ති යා එව අන්තරධායි. තෙනස්ස එතදභොසි – “පත්තො මෙ නත්ථි, පුරිමකාපි ව න බො තථාගතා හත්ථෙසු පටිග්ගණ්හන්ති, කිම්හි නු බො අහං පටිග්ගණ්හෙයාං මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩකඤ්චා” ති.

පරිච්ඡක්කමඤ්ඤායාති ඉතො පුබ්බෙව හගවතො සුජාතාය දින්තභොජනංයෙව ඔජානුප්පබන්ධනවසෙන අට්ඨාසි, එත්තකං කාලං නෙව ජීඝච්ඡා න පිපාසා න කායදුබ්බලාං අහොසි. ඉදාති පනස්ස ආහාරං පටිග්ගහෙතුකාමතාය “න බො තථාගතා” තිආදිනා නයෙන පරිච්ඡක්කො උදපාදි. තං එවං උප්පන්නං අත්තතො වෙතසා හගවතො වෙතොපරිච්ඡක්කමඤ්ඤාය. චතුද්දිසාති චතුහි දිසාහි. සෙලමයෙ පත්තෙති මුග්ගවණ්ණසෙලමයෙ පත්තෙ. ඉදංයෙව හගවා පටිග්ගහෙසි, තෙයෙව

සන්ධ්‍යාය වුත්තං. වත්තාරො පන මහාරාජානො පයිමං ඉන්ද්‍රිලමණිමයෙ පත්තෙ
 උපනාමෙසුං, න තෙ හගවා අග්ගහෙසි. තතො ඉමෙ වත්තාරොපි
 මුග්ගවණ්ණසිලාමයෙ පත්තෙ උපනාමෙසුං, හගවා වත්තාරොපි පත්තෙ අග්ගහෙසි
 තෙසං පසාදානුරක්ඛණත්ථාය, නො මහිවිජ්ජාය. ගහෙත්වා ච පන වත්තාරොපි යථා
 එකොව පත්තො හොති තථා අධිට්ඨති, චතුත්තම්පි එකසදිසො පුඤ්ඤවිපාකො
 අහොසි. එවං එකං කත්වා අධිට්ඨිතෙ පටිග්ගහෙසි හගවා පච්චග්ගෙසෙ සෙලමයෙ
 පත්තෙ මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකඤ්ච. පච්චග්ගෙති පච්චග්ගස්මිං; පාටෙක්කං
 මහග්ගස්මිත්ති අත්ථො. අථ වා පච්චග්ගෙති අහිනවෙ අබ්භුණ්හෙ; තඬ්ඬණෙ
 නිබ්බත්තස්මිත්ති අත්ථො. ද්වෙ වාචා එතෙසං අහෙසුන්ති ද්වෙවාචිකා. අථ වා ද්විති
 වාචාහි උපාසකභාවං පත්තාති අත්ථො. තෙ එවං උපාසකභාවං පටිවෙදෙත්වා
 හගවන්තං ආහංසු – “කස්ස දානි හන්තෙ අමහෙහි අජ්ජ පට්ඨාය
 අභිවාදනපච්චිට්ඨානං කාතබ්බ”න්ති? අථ හගවා සීසං පරාමසි, කෙසා හත්ථෙ
 ලග්ගිංසු. තෙ තෙසං අදාසි “ඉමෙ තුම්හෙ පරිහරථා”ති. තෙ කෙසධාතුයො ලහිත්වා
 අමතෙතෙව අභිසිත්තා හට්ඨතුට්ඨා හගවන්තං වන්දිත්වා පක්කම්මිසු.

රාජායතනකථා නිට්ඨිතා.

බ්‍රහ්මයාවනකථා

7. අථ ඛො හගවා සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා
 වුත්තප්පකාරමෙතං සබ්බං කිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා රාජායතනමූලා පුනපි යෙන
 අප්පාලනිග්‍රොධො තෙනුපසඬිකම්. පරිච්ඡක්කො උද්දාදිති තස්මි.
 නිසින්නමත්තස්සෙව සබ්බබුද්ධානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණො අයං චෙතසො
 පරිච්ඡක්කො උද්දාදි. කස්මා පනායං සබ්බබුද්ධානං උප්පජ්ජති? ධම්මස්ස
 මහත්තභාවං ගරුභාවං භාරියභාවං පච්චවෙක්ඛණාය බ්‍රහ්මුතා යාචිතෙ
 දෙසෙතුකාමතාය ච. ජානන්ති හි බුද්ධා “එවං පරිච්ඡක්කිතෙ බ්‍රහ්මා ආගන්ත්වා
 ධම්මදෙසනං යාචිස්සති, තතො සත්තා ධම්මෙ ගාරවං උප්පාදෙස්සන්ති,
 බ්‍රහ්මගරුකො හි ලොකසන්නිවාසො”ති. ඉති ඉමෙහි ද්විති කාරණෙහි අයං
 විතක්කො උප්පජ්ජති.

තත්ථ අධිගතො ඛො මායායන්ති අධිගතො ඛො මෙ අයං. ආලයරාමාති සත්තා
 පඤ්ච කාමගුණෙ අල්ලියන්ති, තස්මා තෙ “ආලයා”ති වුච්චන්ති. තෙහි ආලයෙහි
 රමන්තිති ආලයරාමා. ආලයෙසු රතාති ආලයරතා. ආලයෙසු සුට්ඨුමුදිතාති
 ආලයසම්මුදිතා. යදිදන්ති නිපාතො. තස්ස ධානං සන්ධ්‍යාය “යං ඉද්”න්ති
 පටිච්චසමුප්පාදං සන්ධ්‍යාය “යො අය”න්ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො.
 ඉද්දප්පච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදොති ඉමෙසං පච්චයා ඉද්දප්පච්චයා, ඉද්දප්පච්චයාව
 ඉද්දප්පච්චයතා, ඉද්දප්පච්චයතා ච සා පටිච්චසමුප්පාදො වාති
 ඉද්දප්පච්චයතාපටිච්චසමුප්පාදො. සො මමස්ස කිලමථොති යා අජානන්තානං
 දෙසනා නාම, සො මම කිලමථො අස්ස; සා මම විහෙසා අස්සාති අත්ථො.

හගවන්තන්ති හගවතො. අනච්ඡරියාති අනු අච්ඡරියා. පටිභංසුති පටිභානසඨ්ඛාතස්ස ඤාණස්ස ගොවරා අහෙසුං, පරිචිතක්කයිතබ්බභාවං පාපුණිංසු.

හලන්ති එත්ථ හකාරො නිපාතමත්තො; අලන්ති අත්ථො. පකාසිතුන්ති දෙසිතුං. අලං දාති මෙ ඉමං කිච්ඡෙන අධිගතං ධම්මං දෙසෙතුන්ති වුත්තං හොති. පටිසොතගාමීන්ති පටිසොතං වුවචති නිබ්බානං; නිබ්බානගාමීන්ති අත්ථො. රාගරත්තාති කාමරාගභවරාගදිට්ඨිරාගෙන රත්තා. න දක්ඛන්තීති න පස්සිස්සන්ති. තමොඛන්ධෙන ආවුටාති අවිජ්ජාරාසිනා අජ්ඣොත්ථං. අප්පොස්සුක්කතායාති නිරුස්සුක්කභාවෙන; අදෙසෙතුකාමතායාති අත්ථො.

8. යත්ත භි නාමාති යස්මිං නාම ලොකෙ. හගවතො පුරතො පාතුරහොසීති ධම්මදෙසනායාවනත්ථං දසසු චක්කවාලසහස්සෙසු මහාබ්‍රහ්මානො ගහෙත්වා ආගම්ම හගවතො පුරතො පාතුරහොසී. අප්පරජක්ඛජාතිකාති පඤ්ඤාමයෙ අක්ඛම්භි අප්පං රාගදොසමොහරජං එතෙසං එවංසභාවාති අප්පරජක්ඛජාතිකා. හවිස්සන්ති ධම්මස්ස අඤ්ඤාතාරොති පටිච්ඡක්කිතාරො.

පාතුරහොසීති පාතුහවි. සමලෙහි චිත්තිතොති රාගාදීහි මලෙහි සමලෙහි ඡහි සත්ථාරෙහි චිත්තිතො. අපාපුරෙතන්ති විවර එතං. අමතස්ස ද්වාරන්ති අමතස්ස නිබ්බානස්ස ද්වාරභූතං අරියමග්ගං. සුණන්තු ධම්මං විමලෙනානුබුද්ධන්ති ඉමෙ සත්තා රාගාදිමලානං අභාවතො විමලෙන සම්මාසම්බුද්ධො අනුබුද්ධං චතුසච්චධම්මං සුණන්තු.

සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතොති සෙලමයෙ එකග්ගෙන පබ්බතමුද්ධනි යථාධිතොව යථා චක්ඛුමා පුරිසො සමන්තතො ජනතං පස්සෙය්‍ය, ත්වම්පි සුමෙධ සුන්දරපඤ්ඤ සබ්බඤ්ඤාඤ්ඤාණෙන සමන්තචක්ඛු හගවා ධම්මමයං පඤ්ඤාමයං පාසාදමාරුය්හ සයං අපෙතසොකො සොකාවතිණිණං ජාතිජරාහිභූතඤ්ච ජනතං අවෙක්ඛස්සු උපධාරය.

උට්ඨෙහීති හගවතො ධම්මදෙසනත්ථං වාරිකවරණං යාවන්තො හණති. වීරාතිආදිසු හගවා වීරියවන්තතාය වීරො. දෙවපුත්තමච්චුකිලෙසාහිසඨ්ඛාරමාරානං විජිතත්තා විජිතසඨ්ඛාමො. ජාතිකන්තාරාදිනිත්ථරණසමත්ථතාය සත්ථවාහො. කාමච්ඡන්දඉණස්ස අභාවතො අණණො.

9. අප්ඣෙසනන්ති යාවනං. බුද්ධචක්ඛුනාති ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤාණෙන ව ආසයානුසයඤාණෙන ව. ඉමෙසඤ්ඤි ද්විත්තං ඤාණානං බුද්ධචක්ඛුති නාමං. අප්පරජක්ඛාති පඤ්ඤාවක්ඛම්භි රාගාදිරජං අප්පං යෙසං, තෙ අප්පරජක්ඛා. යෙසං මහන්තං තෙ මහාරජක්ඛා. යෙසං සද්ධාදීනි ඉන්ද්‍රියානි තික්ඛානි තෙ තික්ඛිත්තදියා. යෙසං තානි මුද්දනි තෙ මුදිත්තදියා. යෙසං තෙයෙව සද්ධාදයො ආකාරා සුන්දරා තෙ ස්වාකාරා. යෙසං තෙයෙව සද්ධාදයො ආකාරා අසුන්දරා තෙ ද්වාකාරා. යෙ කථිතකාරණං සල්ලක්ඛෙන්ති, සුබ්බෙන සක්කා හොන්ති විඤ්ඤාපෙතුං තෙ

සුවිඤ්ඤාපයා. යෙ පරලෝකඤ්ච වජ්ජඤ්ච භයනො පස්සන්ති තෙ
පරලෝකවජ්ජභයදස්සාවිනො. උප්පලිනියන්ති උප්පලවනො. ඉතරෙසුපි එසෙව
නයො. අන්තොනිමුග්ගපොසීනීති යානි උදකස්ස අන්තො නිමුග්ගානෙව
පොසයන්ති. සමොදකං ධීතානීති උදකෙන සමං ධීතානි. උදකං අවිචුග්ගම්ම
ධීතානීති උදකං අතික්කම්ත්වා ධීතානි.

අපාරුතාති විවටා. අමතස්ස ද්වාරාති අරියමග්ගො. සො හි අමතසඬ්ඛාතස්ස
නිබ්බාතස්ස ද්වාරං. පමුඤ්චන්තු සද්ධන්ති සබ්බෙ අත්තනො සද්ධං පමුඤ්චන්තු.
පච්ඡිමපද්දවයෙ අයමත්ථො, අහඤ්භි අත්තනො පගුණං සුප්පවත්තිම්පි ඉමං පණීතං
උත්තමං ධම්මං කායවාචාකිලමථසඤ්ඤී හුත්වා මනුෂ්‍යසු දෙවමනුස්සෙසු න
භාසින්ති.

බ්‍රහ්මයාවනකථා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවග්ගියකථා

10. පණ්ඩිතොති පණ්ඩිච්චෙන සමන්තාගතො. බ්‍යත්තොති වෙය්‍යත්තියෙන
සමන්තාගතො. මෙධාවීති ධානුජපත්තියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතො.
අප්පරජක්ඛජාතිකොති සමාපත්තියා වික්ඛම්භිතත්තා නික්කිලෙසජාතිකො
විසුද්ධසත්තො. ආජානිස්සනීති සල්ලක්ඛෙස්සති පටිවජ්ඣස්සති. භගවතොපි බො
ඤාණං උදපාදීති සබ්බඤ්ඤාතඤ්ඤාණං උප්පජ්ජි ‘‘ඉතො සත්තමදිවසමත්ථකෙ
කාලංකත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තො’’ති. මහාජානියොති
සත්තදිවසබ්බන්තරෙ පත්තබ්බමග්ගඵලතො පරිභීතත්තා මහති ජානි අස්සාති
මහාජානියො අක්ඛණෙ නිබ්බත්තත්තා. අභිදොසකාලංකතොති හියො
කාලංකතො, සොපි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නිබ්බත්තොති අද්දස.
බහුකාරාති බහුපකාරා. පධානපභිතත්තං උපට්ඨනිංසුති පධානත්ථාය
පෙසිතත්තභාවං මුබොදකදානාදිනා උපට්ඨනිංසු.

11. අන්තරා ව ගයං අන්තරා ව බොධන්ති උපකො බොධිමණ්ඩස්ස ව ගයාය ව
අන්තරෙ භගවන්තං අද්දස. අද්ධානමග්ගප්පට්පන්නන්ති අද්ධානමග්ගං පට්පන්නං.

සබ්බාහිභූති සබ්බං තෙභූමකධම්මං අභිභවිත්වා ධීතො. සබ්බවිදුති සබ්බං
චතුභූමකධම්මං අවෙදිං අඤ්ඤාසිං. සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිත්තොති සබ්බෙසු
තෙභූමකධම්මෙසු කිලෙසලෙපෙන අලිත්තො. සබ්බඤ්ජහොති සබ්බං
තෙභූමකධම්මං ජහිත්වා ධීතො. තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තොති තණ්හක්ඛයෙ
නිබ්බානෙ ආරම්මණතො විමුත්තො. සයං අභිඤ්ඤායාති සබ්බං චතුභූමකධම්මං
අත්තනාව ජානිත්වා. කමුද්දිසෙය්‍යන්ති කං අඤ්ඤං ‘‘අයං මෙ ආවරියො’’ති
උද්දිසෙය්‍යං.

න මෙ ආවරියො අත්ථිති ලොකුත්තරධම්මෙ මය්හං ආවරියො නාම නත්ථි.
නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලොති මය්හං පටිභාගපුග්ගලො නාම නත්ථි. සීතිභූතොති
සබ්බකිලෙසග්ගිතිබ්බාපනෙන සීතිභූතො. කිලෙසානංයෙව නිබ්බුතත්තා නිබ්බුතො.

කාසීනං පුරන්ති කාසිරට්ඨෙ නගරං. ආහඤ්ජං අමතදුන්දුහින්ති
ධම්මවක්කස්පටිලාභාය අමතභෙරිං පහරිස්සාමීති ගච්ඡාමි.

අරහසි අනන්තජිනොති අනන්තජිනො භවිතුං යුත්තො. හුපෙය්‍යපාචුසොති
ආචුසො ඵචම්පි නාම භවෙය්‍ය. සීසං ඔකම්පෙත්වාති සීසං වාලෙන්වා.

12. සණ්ඨපෙසුන්ති කතිකං අකංසු. බාහුල්ලිකොති වීචරබාහුල්ලාදීනං අත්ථාය
පටිපන්නො. පධානවිබ්භන්නොති පධානතො විබ්භන්නො භට්ඨො පරිහීනො.
ආවත්තො බාහුල්ලායාති වීචරාදිබහුලභාවත්ථාය ආවත්තො. ඔදහං භික්ඛවෙ
සොතන්ති උපනෙට භික්ඛවෙ සොතං; සොතින්ද්‍රියං ධම්මසවනත්ථං අභිමුඛං
කරොථාති අත්ථො. අමතමධිගතන්ති අමතං නිබ්බානං මයා අධිගතන්ති දස්සෙති.
ඉරියායාති දුක්කරඉරියාය. පටිපදායාති දුක්කරපටිපදාය. අභිජානාට මෙ නොති
අභිජානාට නු මෙ සමනුපස්සට. ඵචරූපං භාසිතමෙතන්ති ඵතං ඵචරූපං වාක්‍යං
භාසිතන්ති අත්ථො. අසක්ඛි බො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ භික්ඛු සඤ්ඤාපෙතුන්ති
“අහං බුද්ධො”ති ජානාපෙතුං අසක්ඛි.

13. වක්ඛකරණීති පඤ්ඤාවක්ඛුං සන්ධායාහ. ඉතො පරං සබ්බං පදත්ථතො
උත්තානමෙව. අධිජ්ජායානුසන්ධියොජනාදිභෙදතො පන පපඤ්චසුදනියා
මජ්ඣිමට්ඨකථායං චුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං. ඉතො පටියාය හි
අතිවිත්ථාරහිරුකස්ස මහාජනස්ස විත්තං අනුරක්ඛන්තා සුත්තන්තකථං
අවණ්ණයිත්වා විනයකථංයෙව වණ්ණයිස්සාම.

18. සාව තස්ස ආයස්මතො උපසම්පදා අහොසීති ආසාල්හිපුණ්ණමාය
අට්ඨාරසහි දෙවතාකොට්ඨි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතස්ස “ඵහි භික්ඛු”ති
භගවතො වචනෙන අභිනිජ්ජන්තා සාව තස්ස ආයස්මතො ඵහිභික්ඛුපසම්පදා
අහොසි.

19. අට්ඨ බො ආයස්මතො ච වජ්ජස්සාති ආදිමහි වජ්ජත්ථෙරස්ස පාටිපදදිවසෙ
ධම්මවක්ඛුං උදපාදි, හද්දියත්ථෙරස්ස දුතියදිවසෙ, මහානාමත්ථෙරස්ස තතියදිවසෙ,
අස්සජිත්ථෙරස්ස චතුත්ථියන්ති. ඉමෙසඤ්ච පන භික්ඛුනං කම්මට්ඨානෙසු
උජ්ජන්තමලවිසොධනත්ථං භගවා අන්තොවිහාරෙයෙව අහොසි. උජ්ජන්නෙ
උජ්ජන්නෙ කම්මට්ඨානමලෙ ආකාසෙන ගන්ත්වා මලං විනොදෙසි. පක්ඛස්ස පන
පඤ්චමියං සබ්බෙ තෙ ඵකතො සන්තිපාතෙත්වා අනන්තසුත්තෙන ඔවදි. තෙන
චුත්තං “අට්ඨ බො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ”තිආදි.

24. තෙන බො පන සමයෙන ජ ලොකෙ අරහන්තො භොන්තිති පඤ්චමියා
පක්ඛස්ස ලොකස්මිං ජ මනුස්සා අරහන්තො භොන්තිති අත්ථො.

පඤ්චවග්ගියකථා නිට්ඨිකා.

පබ්බජ්ජාකථා

31. පුබ්බානුපුබ්බකානන්ති පච්චේදයෙන පොරාණානුපොරාණානන්ති අත්ථො. තෙන බො පන සමයෙන එකසට්ඨි ලොකෙ අරහන්තො භොන්තිති පුරිමා ඡ ඉමෙ ව පඤ්චපඤ්ඤාසාති අන්තොවස්සමිහියෙව එකසට්ඨි මනුස්සා අරහන්තො භොන්තිති අත්ථො.

තත්‍ර යසආදීනං කුලපුත්තානං අයං පුබ්බයොගො – අතීතෙ කිර පඤ්චපඤ්ඤාසජනා සභායකා වග්ගබන්ධෙන පුඤ්ඤානි කරොන්තා අනාථසරීරානි පටිජග්ගන්තා විවරන්ති, තෙ එකදිවසං ගබ්භිනිං ඉත්ථිං කාලංකතං දිස්වා “කුමාරෙස්සාමා”ති සුසානං නිහරිංසු. තෙසු පඤ්ච ජනෙ “තුම්භෙ කුමාරෙස්සාමා”ති සුසානෙ යිපෙත්වා සෙසා ගාමං පට්ටියා. යසො දාරකො තං සරීරං විජ්ඣත්වා පරිවත්තෙත්වා ව කුමාරෙස්සාමානො අසුභසඤ්ඤං පටිලභී. සො ඉතරෙසමිපි චතුත්තං ජනානං “පස්සථ භො ඉමං අසුභං පටිකුල”න්ති දස්සෙසි. තෙපි තත්ථ අසුභසඤ්ඤං පටිලභිංසු. තෙ පඤ්චපි ජනා ගාමං ගන්ත්වා සෙසසභායකානං කථංසිංසු. යසො පන දාරකො ගෙහමිපි ගන්ත්වා මාතාපිතුන්තඤ්ච හරියාය ව කථෙසි. තෙ සබ්බෙපි අසුභං භාවයිංසු. අයමෙනෙසං පුබ්බයොගො. තෙනායස්මතො යසස්ස නාටකජනෙසු සුසානසඤ්ඤායෙව උජ්ජජ්ජි, තායෙව ව උපනිස්සයසම්පත්තියා සබ්බෙසං විසෙසාධිගමො නිබ්බන්තිති.

අථ බො භගවා භික්ඛු ආමන්තෙසීති භගවා යාව පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා, තාව බාරාණසියං විහරන්තො එකදිවසං තෙ බිණ්ණාසවෙ සට්ඨි භික්ඛු ආමන්තෙසි.

32. දිබ්බා නාම දිබ්බෙසු විසයෙසු ලොභපාසා. මානුසා නාම මානුසකෙසු විසයෙසු ලොභපාසා. මා එකෙන ද්වෙති එකෙන මග්ගෙන ද්වෙ මා අගමිත්ථං. අස්සවනතාති අස්සවනතාය. පරිභායන්තිති අනධිගතං නාධිගච්ඡන්තා විසෙසාධිගමතො පරිභායන්ති.

33. අන්තකාති ලාමක භීතසත්ත. අන්තලික්ඛවරොති රාගපාසං සන්ධායාහ. තඤ්භි සො “අන්තලික්ඛවරො”ති මන්ත්වා ආහ.

34. නානාදිසා නානාජනපදාති නානාදිසතො ව නානාජනපදතො ව. අනුජානාමි භික්ඛවෙ තුම්භෙව දානි තාසු තාසු දිසාසු තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පබ්බාපෙථාතිආදිමිහි පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං කුලපුත්තං පබ්බාපෙත්තෙන යෙ පරතො “න භික්ඛවෙ පඤ්චෙහි ආබාධෙහි පුට්ඨො පබ්බාපෙතබ්බො”තිආදිං කත්වා යාව “න අන්ධමුගබ්ධිරො පබ්බාපෙතබ්බො”ති එවං පටික්ඛිත්තා පුග්ගලා, තෙ වජ්ජෙත්වා පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතො පුග්ගලො පබ්බාපෙතබ්බො. සොපි ව මාතාපිතුහි අනුඤ්ඤාතොයෙව. තස්ස අනුජානනලක්ඛණං “න භික්ඛවෙ

අනුඤ්ඤාතො මාතෘපිතූහි පුත්තො පබ්බාපේතබ්බො, යො පබ්බාපේයා, ආපත්ති දුක්ඛටස්සා”ති එතස්මිං සුත්තෙ වණ්ණයිස්සාම.

එවං පබ්බජ්ජාදොසවිරහිතං මාතෘපිතූහි අනුඤ්ඤාතං පබ්බාපේත්තෙනාපි ව සවෙ අවිජ්ජිතකෙසො හොති, එකස්මාය ව අඤ්ඤෙපි භික්ඛු අත්ථි, කෙසව්ඡෙදනත්ථාය භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡිතබ්බං. තස්ස ආපුච්ඡනාකාරං “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සඬ්ඝං අපලොකෙතුං භණ්ඩුකම්මායා”ති එත්ථ වණ්ණයිස්සාම. සවෙ ඔකාසො හොති, සයං පබ්බාපේතබ්බො. සවෙ උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීහි බ්‍යාවටො හොති, ඔකාසං න ලහති, එකො දහරහික්ඛු වත්තබ්බො “එතං පබ්බාපේහි”ති. අවුත්තොපි වෙ දහරහික්ඛු උපජ්ඣායං උද්දිස්ස පබ්බාපේති, වට්ටති. සවෙ දහරහික්ඛු නත්ථි, සාමණෙරොපි වත්තබ්බො “එතං බණ්ඩසිමං නෙත්වා පබ්බාපේත්වා කාසායානි අව්ඡාදෙන්වා එහි”ති. සරණානි පන සයං දාතබ්බානි. එවං භික්ඛුනාව පබ්බජිතො හොති. පුරිසඤ්ඤි භික්ඛුතො අඤ්ඤො පබ්බාපේතුං න ලහති, මාතුගාමං භික්ඛුනිතො අඤ්ඤො. සාමණෙරො පන සාමණෙරී වා ආණත්තියා කාසායානි දාතුං ලහති. කෙසොරොපනං යෙන කෙනවි කතං සුකතං.

සවෙ පන හබ්බරුපො හොති සහෙතුකො ඤාතො යසස්සි කුලපුත්තො, ඔකාසං කත්වාපි සයමෙව පබ්බාපේතබ්බො. “මත්තිකාමුට්ඨිං ගහෙන්වා න්හායිත්වා කෙසෙ තෙමෙත්වා ආගච්ඡාහි”ති ව පන න විස්සජ්ජේතබ්බො. පබ්බජිතුකාමානඤ්ඤි පයමං බලවඋස්සාහො හොති, පච්ඡා පන කාසායානි ව කෙසහරණසත්ථකඤ්ච දිස්වා උත්‍රසන්ති, එත්තොයෙව පලායන්ති, තස්මා සයමෙව නභානතිත්ථං නෙත්වා සවෙ නාතිදහරො හොති, “නභාහි”ති වත්තබ්බො. කෙසා පනස්ස සයමෙව මත්තිකං ගහෙන්වා ධොවිතබ්බො. දහරකුමාරකො පන සයං උදකං ඔතරිත්වා ගොමයමත්තිකාහි සංසිත්වා නභාපෙතබ්බො. සවෙපිස්ස කච්ඡු වා පිළකා වා හොන්ති, යථා මාතා පුත්තං න ජිගුච්ඡති, එවමෙව අජිගුච්ඡන්තෙන සාධුකං හත්ථපාදසිසානි සංසිත්වා නභාපෙතබ්බො. කස්මා? එත්තකෙන හි උපකාරෙන කුලපුත්තා ආවරියුපජ්ඣායෙසු ව සාසනෙ ව බලවසිනෙහා තිබ්බගාරවා අනිවත්තිධම්මා හොන්ති, උජ්ජන්තං අනභිරතිං විනොදෙන්වා ථෙරභාවං පාපුණන්ති, කතඤ්ඤා කතවෙදිතො හොන්ති.

එවං නභාපනකාලෙ පන කෙසමස්සුං ඔරොපනකාලෙ වා “ත්ථං ඤාතො යසස්සි, ඉදානි මයං තං නිස්සාය පච්චයෙහි න කිලමිස්සාමා”ති න වත්තබ්බො, අඤ්ඤාපි අනිය්‍යානිකකථා න කථෙතබ්බො. අථ බ්වස්ස “ආවුසො, සුට්ඨු උපධාරෙහි සතිං උපට්ඨාපෙහි”ති වත්වා තවපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආවික්ඛිතබ්බං, ආවික්ඛන්තෙන ව වණ්ණසණ්ඨානගන්ධාසයොකාසවසෙන අසුචිපෙගුච්ඡපටිකුලභාවං නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවං වා පාකටං කරොන්තෙන ආවික්ඛිතබ්බං. සවෙ හි සො පුබ්බෙ මද්දිතසඬ්බාරො හොති භාවිතභාවනො, කණ්ටකවෙධාපෙක්ඛො විය පරිපක්කගණ්ඨො, සුරියුග්ගමනාපෙක්ඛං විය ව පරිණතපදුමං, අථස්ස ආරද්ධමත්තෙ කම්මට්ඨානමනසිකාරෙ ඉන්ද්‍රියානි විය

පබ්බතෙ කිලෙසපබ්බතෙ වුණ්ණයමානංයෙව ඤාණං පවත්ති, බුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පාපුණාති. යෙ හි කෙවි බුරග්ගෙ අරහත්තං පත්තා, සබ්බෙ තෙ ඵවරුපං සවනං ලභිත්වා කල්‍යාණමිත්තෙන ආචරියෙන දින්නනයං නිස්සාය නො අනිස්සාය. තස්මාස්ස ආදිතොව ඵවරුපී කථා කථෙතබ්බාති.

කෙසෙසු පන ඔරොපිතෙසු හලිද්දිවුණ්ණෙන වා ගන්ධවුණ්ණෙන වා සීසඤ්ච සරිරඤ්ච උබ්බට්ටෙන්වා ගිහිගන්ධං අපනෙන්වා කාසායානි තික්ඛන්තුං වා ද්වික්ඛන්තුං වා සකිං වා පටිග්ගාහෙනබ්බො. අථාපිස්ස හත්ථෙ අදත්වා ආචරියො වා උපජ්ඣායො වා සයමෙව අවිජාදෙති, වට්ටති. සවෙපි අඤ්ඤං දහරං වා සාමණෙරං වා උපාසකං වා ආණාපෙති “ආවුසො, එතානි කාසායානි ගහෙන්වා එතං අවිජාදෙහී” ති තංයෙව වා ආණාපෙති “එතානි ගහෙන්වා අවිජාදෙහී” ති සබ්බං වට්ටති. සබ්බං තෙන භික්ඛුනාව දින්නං හොති.

යං පන නිවාසනං වා පාරුපනං වා අනාණත්තියා නිවාසෙති වා පාරුපති වා, තං අපනෙන්වා පුන දාතබ්බං. භික්ඛුනා හි සහත්ථෙත වා ආණත්තියා වා දින්නමෙව කාසාවං වට්ටති, අදින්නං න වට්ටති, සවෙපි තස්සෙව සන්තකං හොති, කො පන වාදො උපජ්ඣායමුලකෙ! අයං “පයමං කෙසමස්සුං ඔහාරෙන්වා කාසායානි චත්ථානි අවිජාදාපෙන්වා එකංසං උත්තරාසඬිගං කාරාපෙන්වා” ති එත්ථ විනිවිජයො.

භික්ඛුනං පාදෙ චන්දාපෙන්වාති යෙ තත්ථ සන්තිපතිතා භික්ඛු, තෙසං පාදෙ චන්දාපෙන්වා; අථ සරණග්ගහණත්ථං උක්කුටිකං නිසීදාපෙන්වා අඤ්ජලිං පග්ගණ්හාපෙන්වා ඵවං වදෙහීති චත්තබ්බො. “යමහං වදාමි, තං වදෙහී” ති චත්තබ්බො. අථස්ස උපජ්ඣායෙන වා ආචරියෙන වා “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි” තිආදිනා නයෙන සරණානි දාතබ්බානි යථාචුත්තපටිපාටියාව න උජ්ජටිපාටියා. සවෙ හි එකපදම්පි එකක්ඛරම්පි උජ්ජටිපාටියා දෙති, බුද්ධං සරණංයෙව වා තික්ඛන්තුං දත්වා පුන ඉතරෙසු එකෙකං තික්ඛන්තුං දෙති, අදින්නානි හොත්ති සරණානි.

ඉමඤ්ච පන සරණගමනුපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා එකතො සුද්ධියා වට්ටති. සාමණෙරපබ්බජ්ජා පන උභතොසුද්ධියාව වට්ටති, නො එකතො සුද්ධියා. තස්මා උපසම්පදාය සවෙ ආචරියො ඤත්තිදොසඤ්චෙව කම්මවාචාදොසඤ්ච වජ්ජෙන්වා කම්මං කරොති, සුකතං හොති. පබ්බජ්ජාය පන ඉමානි තීණි සරණානි බුකාරධකාරාදීනං ඛාඤ්ජනානං යානකරණසම්පදං අභාපෙන්තෙනෙව ආචරියෙනපි අත්තෙවාසිකෙනපි චත්තබ්බානි. සවෙ ආචරියො චත්තුං සක්කොති, අත්තෙවාසිකො න සක්කොති; අත්තෙවාසිකො වා සක්කොති, ආචරියො න සක්කොති; උභොපි වා න සක්කොත්ති, න වට්ටති. සවෙ පන උභොපි සක්කොත්ති, වට්ටති.

ඉමානි ව පන දදමානෙන “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි” ති එවං එකසම්බන්ධානි අනුනාසිකන්තානි වා කත්වා දාතබ්බානි, “බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි” ති එවං විච්ඡින්නිත්වා මකාරන්තානි වා කත්වා දාතබ්බානි. අන්ධකට්ඨකථායං නාම සාවෙනවා “අහං භන්තෙ බුද්ධරක්ඛිතො යාවජීවං බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි” ති චුත්තං, තං එකඅට්ඨකථායම්පි නත්ථි, පාළියම්පි න චුත්තං, තෙසං රුචිමත්තමෙව, තස්මා න ගහෙතබ්බං. න හි තථා අවදන්තස්ස සරණං කුප්පතීති.

අනුජානාමි භික්ඛවෙ ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජං උපසම්පදන්ති ඉමෙහි බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමිතිආදීනි එවං තික්ඛන්තුං උභතොසුද්ධියා චුත්තෙහි තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච අනුජානාමිති අත්ථො. තත්ථ යස්මා උපසම්පදා පරතො පටික්ඛිත්තා, තස්මා සා එතරහි සරණමත්තෙනෙව න රුහති. පබ්බජ්ජා පන යස්මා පරතො “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි තීහි සරණගමනෙහි සාමණෙරපබ්බජ්ජ”න්ති අනුඤ්ඤාතා එව, තස්මා සා එතරහිපි සරණමත්තෙනෙව රුහති. එත්තාවතා හි සාමණෙරභූමියං පතිට්ඨිතො භොති.

සවෙ පනෙස මනිමා භොති පණ්ඩිතජාතිකො, අථස්ස තස්මිංයෙව යානෙ සික්ඛාපදානි උද්දිසිතබ්බානි. කථං? යථා භගවතා උද්දිට්ඨානි. චුත්තඤ්ඤෙනං –

“අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාමණෙරානං දස සික්ඛාපදානි, තෙසු ව සාමණෙරෙහි සික්ඛිතුං. පාණාතිපාතා වෙරමණී, අදින්නාදානා වෙරමණී, අබ්බන්ධවරියා වෙරමණී, මුසාවාදා වෙරමණී, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණී, විකාලභොජනා වෙරමණී, නච්චගීතවාදිතවිසුකදස්සනා වෙරමණී, මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා වෙරමණී, උච්චාසයනමහාසයනා වෙරමණී, ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා වෙරමණී” ති (මහාව. 106).

අන්ධකට්ඨකථායං පන “අහං, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමො යාවජීවං පාණාතිපාතා වෙරමණිසික්ඛාපදං

සමාදියාමි” ති එවං සරණදානං විය සික්ඛාපදදානම්පි චුත්තං, තං නෙව පාළියං න අට්ඨකථාසු අත්ථි, තස්මා යථාපාළියාව උද්දිසිතබ්බානි. පබ්බජ්ජා හි සරණගමනෙහෙව සිද්ධා, සික්ඛාපදානි පන කෙවලං සික්ඛාපරිපූරණත්ථං ජානිතබ්බානි. තස්මා තානි පාළියං ආගතනයෙන උග්ගහෙතුං අසක්කොත්තස්ස යාය කායවි භාසාය අත්ථවසෙනපි ආවික්ඛිතුං වට්ටති. යාව පන අත්තනා සික්ඛිතබ්බසික්ඛාපදානි න ජානාති, සඬ්ඝාට්පත්තච්චරධාරණට්ඨානානිසජ්ජාදියු පානභොජනාදිවිධිමිති ව න කුසලො භොති, තාව භොජනසාලං වා සලාකභාජනට්ඨානං වා අඤ්ඤං වා තථාරූපට්ඨානං න පෙසෙතබ්බො, සන්තිකාවචරොයෙව කාතබ්බො, බාලදාරකො විය පටිජග්ගිතබ්බො, සබ්බමස්ස කප්පියාකප්පියං ආවික්ඛිතබ්බං, නිවාසනපාරුපනාදියු ආභිසමාවාරිකෙසු විනෙතබ්බො. තෙනාපි “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දසභඩ්ගෙහි සමන්නාගතං

සාමණේරං නාසෙතු’’න්ති (මහාව. 108) එවං පරතො වුත්තානි දස නාසනඨිගානි
ආරකා පරිවජ්ජෙත්වා ආභිසමාචාරිකං පරිපුරෙත්තෙන දසවිධෙ සීලෙ සාධුකං
සික්ඛිතබ්බන්ති.

පබ්බජ්ජාකථා නිට්ඨිතා.

දුතියමාරකථා

35. මය්හං බො භික්ඛවෙනි මයා බොති අත්ථො. අථ වා යො මය්හං යොනිසො
මනසිකාරො, තෙන හෙතුනාති අත්ථො. පුන අනුප්පත්තාති එත්ථ විහත්ති.
පරිණාමෙත්වා මයාති වත්තබ්බං.

දුතියමාරකථා නිට්ඨිතා.

හද්දවග්ගියකථා

36. හද්දවග්ගියාති තෙ කිර රාජකුමාරා රූපෙන ව විත්තෙන ව හද්දකා
වග්ගබ්බන්ධෙන ව විවරන්ති, තස්මා ‘‘හද්දවග්ගියා’’ති වුච්චන්ති. තෙන හි වොති
එත්ථ වොකාරො නිපාතමත්තො. ධම්මවක්ඛුං උදපාදීති කෙසඤ්චි
සොතාපත්තිමග්ගො, කෙසඤ්චි සකදාගාමිමග්ගො, කෙසඤ්චි අනාගාමිමග්ගො
උදපාදි. තයොපි හි එතෙ මග්ගා ‘‘ධම්මවක්ඛු’’ති වුච්චන්ති. තෙ කිර
තුණ්ඩිලජාතකෙ තිංසධුත්තා අහෙසුං, අථ තුණ්ඩිලොවාදං සුත්වා පඤ්චසීලානි
රක්ඛිංසු; ඉදං නෙසං පුබ්බකම්මං.

හද්දවග්ගියකථා නිට්ඨිතා.

උරුචෙලපාටිභාරියකථා

37. පමුබොති පුබ්බඨිගමො. පාමොක්ඛොති උත්තමො විසුද්ධපඤ්ඤො.

38. අනුපහව්වාති අවිනාසෙත්වා. තෙජසා තෙජන්ති අත්තනො තෙජෙන
නාගස්ස තෙජං. පරියාදියෙය්‍යන්ති අභිභවෙය්‍යං, විනාසෙය්‍යං වාති. මක්ඛන්ති
කොධං. නත්ථෙව ව බො අරහා යථා අහන්ති අත්තානං ‘‘අරහා අහ’’න්ති
මඤ්ඤමානො වදති.

39. නෙරඤ්ජරායං භගවාතිආදිකා ගාථායො පච්ඡා පක්ඛිත්තා.

44-9. විස්සජ්ජෙය්‍යන්ති සුක්ඛාපනත්ථාය පසාරෙත්වා යපෙය්‍යන්ති අත්ථො.
‘‘හත්තෙ ආහර හත්ථ’’න්ති එවං වදන්තො විය ඔණුතොති ආහරහත්ථො.
උය්‍යොජෙත්වාති විස්සජ්ජෙත්වා. මන්දාමුඛියොති අග්ගිභාජනානි වුච්චන්ති.

51. චිරපටිකාති චිරකාලතො පටියාය.

52. කෙසම්ප්පත්තිආදීසු කෙසා එව කෙසම්ප්පං. එස නයො සබ්බත්ථං.
බාරිකාපත්ති බාරිහාරො.

උරුවෙලපාටිහාරියකථා නිට්ඨිකා.

බිම්බිසාරසමාගමකථා

55. උට්ඨිවනෙති තාලයානෙ. සුප්පතිට්ඨෙ වෙතියෙති අඤ්ඤතරස්මි.
වටරුක්බෙ; තස්ස කිරෙනං නාමං. ද්වාදසනභුතෙහීති එත්ථ එකං නභුතං
දසසහස්සානි. අප්ඤ්ඤාසීති තෙසං කඨිබාවිජෙදනත්ථං අභාසි.

කිසකොවදානොති තාපසවරියාය කිසසරීරත්තා “කිසකො”ති ලද්ධනාමානං
තාපසානං ඔවාදකො අනුසාසකො සමානොති අත්ථො. අථ වා සයං කිසකො
තාපසො සමානො වදානො ව අඤ්ඤෙ ඔවදන්තො අනුසාසන්තොතිපි අත්ථො.
කථං පභීනන්ති කෙන කාරණෙන පභීනං. ඉදං චුත්තං හොති – “ත්ථං
උරුවෙලවාසිඅග්ගිපරිවාරකානං තාපසානං සයං ඔවාදාවරියො සමානො කිං දිස්වා
පභාසි, පුච්ඡාමි තං එතමත්ථං කෙන කාරණෙන තව අග්ගිභුත්තං පභීන”න්ති.

දුතියගාථාය අයමත්ථො – එතෙ රූපාදිකෙ කාමෙ ඉත්ථියො ව යඤ්ඤා
අභිවදන්ති, ස්වාහං එතං සබ්බමිපි රූපාදිකං කාමජ්ජහෙදං බන්ධුපටිසු මලන්ති
ඤ්ඤවා යස්මා ඉමෙ යිට්ඨභුතජ්ජහෙදා යඤ්ඤා මලමෙව වදන්ති, තස්මා න යිට්ඨෙ
න භුතෙ අරඤ්ථි; යිට්ඨෙ වා භුතෙ වා නාභිරමිත්ති අත්ථො.

තතියගාථාය – අථ කොවරහීති අථ ක්වචරහී. සෙසං උත්තානමෙව.

චතුත්ථගාථාය – පදන්ති නිබ්බානපදං. සන්තසභාවතාය සන්තං. උපධීනං
අභාවෙන අනුපට්ඨකං. රාගකිඤ්චනාදීනං අභාවෙන අකිඤ්චනං. තීසු භවෙසු
අලග්ගතාය යං කාමභවං යඤ්ඤා වදන්ති, තස්මිම්පි කාමභවෙ අසත්තං.
ජාතිජරාමරණානං අභාවෙන අනඤ්ඤථාභාවිං. අත්තනා භාවිතෙන මග්ගෙනෙව
අධිගන්තබ්බං, න අඤ්ඤෙන කෙනවි අධිගමෙතබ්බන්ති අනඤ්ඤනෙය්‍යං. යස්මා
ඊදිසං පදමද්දසං, තස්මා න යිට්ඨෙ න භුතෙ අරඤ්ථි. තෙන කිං දස්සෙති? යො අහං
දෙවමනුස්සලොකසම්පත්තිසාධකෙ න යිට්ඨෙ න භුතෙ අරඤ්ථි, සො කිං වක්ඛාමි
“එත්ථ නාම මෙ දෙවමනුස්සලොකෙ රතො මනො”ති.

56. එවං සබ්බලොකෙ අනභිරතිභාවං පකාසෙත්වා අථ බො ආයස්මා
උරුවෙලකස්සපො “සාවකොහමස්මි”ති එවං භගවතො සාවකභාවං පකාසෙසි.
තඤ්ච බො ආකාසෙ විවිධානි පාටිහාරියානි දස්සෙත්වා. ධම්මවක්ඛුන්ති
සොතාපත්තිමග්ගඤ්ඤාණං.

57. අස්සාසකාති ආසීසනා; පත්ථනාති අත්ථො. එසාහං භන්තෙති එත්ථ පන
කිඤ්චාපි මග්ගජ්ජට්ඨෙවෙධෙනෙවස්ස සිද්ධං සරණගමනං, තත්ථ පන

නිවිඡයගමනමෙව ගතො, ඉදානි වාචාය අත්තසන්තියායාතනං කරොති.
මග්ගවසෙනෙවායං නියතසරණතං පත්තො, තං පරෙසං වාචාය පාකටං
කරොන්තො පණිපාතගමනඤ්ච ගච්ඡන්තො එවං වදති.

58. සිඬ්භිනික්ඛසවණ්ණොති සිඬ්භිසුචණ්ණනික්ඛෙන සමානවණ්ණො.
දසවාසොති දසසු අරියවාසෙසු චුත්ථවාසො. දසධම්මවිදුති දසකම්මපථවිදු. දසභි
චුපෙතොති දසභි අසෙක්ඛෙහි අඬගෙහි උපෙතො. සබ්බධිදන්තොති සබ්බෙසු
දන්තො; භගවතො හි චක්ඛුආදීසු කිඤ්චි අදන්තං නාම නත්ථි.

59. භගවන්තං භුත්තාවිං ඔනිතපත්තපාණිං එකමන්තං නිසීදිති භගවන්තං
භුත්තවන්තං පත්තතො ව අපනිතපාණිං සල්ලක්ඛෙත්වා එකස්මිං පදෙසෙ නිසීදිති
අත්ථො. අත්ථිකානන්ති බුද්ධාභිවාදනගමනෙන ව ධම්මසවනෙන ව අත්ථිකානං.
අභික්කමනීයන්ති අභිගන්තුං සක්කුණෙයාං. අප්පාකිණ්ණන්ති අනාකිණ්ණං.
අප්පසද්දන්ති වචනසද්දෙන අප්පසද්දං. අප්පනිග්ගෙසාසන්ති නගරනිග්ගෙසාසසද්දෙන
අප්පනිග්ගෙසාසං. විජනවාතන්ති අනුසඤ්චරණජනස්ස සරීරවාතෙන විරහිතං.
“විජනවාද”න්තිපි පාඨො; අන්තො ජනවාදෙන රහිතන්ති අත්ථො.
“විජනපාත”න්තිපි පාඨො; ජනසඤ්චාරවිරහිතන්ති අත්ථො.
මනුස්සරාහසෙයාකන්ති මනුස්සානං රහස්සකිරියට්ඨානියං.
පටිසල්ලානසාරුප්පන්ති විවෙකානුරූපං.

විම්චිසාරසමාගමකථා නිට්ඨිතා.

සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානපබ්බජ්ජාකථා

60. සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාති සාරිපුත්තො ව මොග්ගල්ලානො ව. තෙහි
කතිකා කතා හොති “යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ආරොචෙතු”ති තෙ කිර
උභොපි ගිහිකාලෙ උපනිස්සො කොලිතොති එවං පඤ්ඤායමානනාමා
අඬ්ඬතෙයාසතමාණවකපරිවාරා ගිරග්ගසමජ්ජං අගමංසු. තත්තූ නෙසං මහාජනං
දිස්වා එතදභොසි – “අයං නාම එවං මහාසත්තනිකායො අප්පත්තෙ වස්සසතෙ
මරණමුඛෙ පතිස්සති”ති. අථ උභොපි උට්ඨිතාය පරිසාය අඤ්ඤමඤ්ඤං පුච්ඡිත්වා
එකජ්ඣාසයා පච්චුපට්ඨිතමරණසඤ්ඤා සම්මන්තයිංසු “සම්ම මරණෙ සති
අමතෙනාපි භවිතබ්බං, හන්ද මයං අමතං පරියෙසාමා”ති අමතපරියෙසනත්ථං
සඤ්චයස්ස ඡන්තපරිබ්බාජකස්ස සන්තිකෙ සපරිසා පබ්බජිත්වා කතිපාහෙනෙව
තස්ස ඤාණවිසයෙ පාරං ගන්ත්වා අමතං අපස්සන්තා පුච්ඡිංසු “කිං නු ඛො, ආචරිය,
අඤ්ඤොපෙත්ථ සාරො අත්ථි”ති? “නත්ථාවුසො, එත්තකමෙව ඉද”න්ති ව සුත්වා
“තුච්ඡං ඉදං ආවුසො නිස්සාරං, යො දානි අම්භෙසු පඨමං අමතං අධිගච්ඡති, සො
ඉතරස්ස ආරොචෙතු”ති කතිකං අකංසු. තෙන චුත්තං – “තෙහි කතිකා කතා
හොති”තිආදි.

පාසාදිකෙන අභික්කන්තෙනාතිආදීසු ඉත්ථම්භුතලක්ඛණෙ කරණවචනං වෙදිතබ්බං. අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගන්ති එතං අනුබන්ධනස්ස කාරණවචනං; ඉදඤ්ඤි චුත්තං හොති – “යංනුනාහං ඉමං භික්ඛුං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධෙය්‍යං, කස්මා? යස්මා ඉදං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධනං නාම අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගං ඤාතො වෙච උපගතො ච මග්ගො”ති අත්ථො. අථ චා අත්ථිකෙහි අම්මෙහි “මරණෙ සති අමතෙනාපි භවිතබ්බ”න්ති එවං කෙචලං අත්ථිති උපඤ්ඤාතං නිබ්බානං නාම, තං මග්ගන්තො පරියෙසන්තොති එවම්පෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.

පිණ්ඩපාතං ආදාය පටික්කමීති සුදින්නකණ්ඩෙ චුත්තප්පකාරං අඤ්ඤතරං කුට්ටමුලං උපසඬකමීත්වා නිසීදි. සාරිපුත්තොපි බො “අකාලො බො තාව පඤ්ඤං පුච්ඡිතු”න්ති කාලං ආගමයමානො එකමන්තං යත්වා වත්තපටිපත්තිපුරණත්ථං කතහත්තකිච්චස්ස ථෙරස්ස අත්තනො කමණ්ඩලුතො උදකං දත්වා ධොතහත්ථපාදෙන ථෙරෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා පඤ්ඤං පුච්ඡි. තෙන චුත්තං – “අථ බො සාරිපුත්තො පරිබ්බාජකො”තිආදි. න තාහං සක්කොමීති න තෙ අහං සක්කොමී. එත්ථ ච පටිසම්භිදාප්පත්තො ථෙරො න එත්තකං න සක්කොති. අථ බො ඉමස්ස ධම්මගාරවං උප්පාදෙස්සාමීති සබ්බාකාරෙන බුද්ධවිසයෙ අවිසයභාවං ගහෙන්වා එවමාහ.

යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවාති හෙතුප්පහවා නාම පඤ්චක්ඛන්ධා; තෙනස්ස දුක්ඛස්චිවං දස්සෙති. තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහාති තෙසං හෙතු නාම සමුදයස්චිවං; තඤ්ච තථාගතො ආහාති දස්සෙති. තෙසඤ්ච යො නිරොධොති තෙසං උභින්නම්පි සච්චානං යො අප්පවත්තිනිරොධො; තඤ්ච තථාගතො ආහාති අත්ථො. තෙනස්ස නිරොධස්චිවං දස්සෙති. මග්ගස්චිවං පනෙත්ථ සරූපතො අදස්සිතම්පි නයතො දස්සිතං හොති, නිරොධෙ හි චුත්තෙ තස්ස සම්පාපකො මග්ගො චුත්තොච හොති. අථ චා තෙසඤ්ච යො නිරොධොති එත්ථ තෙසං යො නිරොධො ච නිරොධුපායො චාති එවං ද්වෙපි සච්චාති දස්සිතාති හොන්තීති. ඉදාති තමෙවත්ථං පටිපාදෙන්තො ආහ – “එවංවාදී මහාසමණො”ති.

එසෙව ධම්මො යදි තාවදෙවාති සවෙපි ඉතො උත්තරි නත්ථි, එත්තකමෙව ඉදං සොනාපත්තිඵලමත්තමෙව පත්තබ්බං, තථාපි එසො එව ධම්මොති අත්ථො. පච්චක්ඛන්ථ පදමසොකන්ති යං මයං පරියෙසමානා විචරාම, තං පදමසොකං පටිවිද්ධාත්ථ තුම්මහෙ; පත්තං තං තුම්මහෙහිති අත්ථො. අදිට්ඨං අබ්භතීතං බහුකෙහි කප්පනහුතෙහිති අම්මෙහි නාම ඉදං පදං බහුකෙහි කප්පනහුතෙහි අදිට්ඨමෙව අබ්භතීතං; ඉති තස්ස පදස්ස අදිට්ඨභාවෙන දීඝරත්තං අත්තනො මහාජානිභාවං දීපෙති.

62. ගම්භිරෙ ඤාණවිසයෙති ගම්භිරෙ වෙච ගම්භිරස්ස ච ඤාණස්ස විසයභූතෙ. අනුත්තරෙ උපධිසඬයෙති නිබ්බාතෙ. විමුත්තෙති තදාරම්මණාය විමුත්තියා විමුත්තෙ. බ්‍යාකාසීති “එතං මෙ සාවකයුගං භවිස්සති අග්ගං හද්දයුග”න්ති

වදන්තො සාවකපාරමිඤ්ඤාණෙ ඛ්‍යාකාසි. සාව තෙසං ආයස්මන්තානං උපසම්පදා අහොසීති සා එහිහික්ඛුපසම්පදායෙව තෙසං උපසම්පදා අහොසි. එවං උපසම්පන්නෙසු ව තෙසු මහාමොග්ගල්ලානත්තේරො සත්තහි දිවසෙහි අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො, සාරිපුත්තත්තේරො අඛස්මාසෙන.

අතීතෙ කිර අනොමදස්සී නාම බුද්ධො ලොකෙ උදපාදි. තස්ස සරදො නාම තාපසො සකෙ අස්සමෙ නානාපුප්ඵෙහි මණ්ඩපං කත්වා පුප්ඵාසනෙයෙව හගවන්තං නිසිදාපෙත්වා හික්ඛුසඛ්ඝස්සාපි තථෙව මණ්ඩපං කත්වා පුප්ඵාසනානි පඤ්ඤපෙත්වා අග්ගසාවකභාවං පත්තේසි. පත්තස්සිත්වා ව සිරිවඛ්ඝස්ස නාම සෙට්ඨිතො පෙසෙසි “මයා අග්ගසාවකට්ඨානං පත්තීතං, ත්වම්පි ආගන්ත්වා එකං ඨානං පත්තෙහි”ති. සෙට්ඨි නිලුප්පලමණ්ඩපං කත්වා බුද්ධප්පමුඛං හික්ඛුසඛ්ඝං, තත්ථ භොජෙත්වා දුතියසාවකභාවං පත්තේසි. තෙසු සරදතාපසො සාරිපුත්තත්තේරො ඡාතො, සිරිවඛ්ඝො මහාමොග්ගල්ලානත්තේරොති ඉදං තෙසං පුබ්බකම්මං.

63. අපුත්තකතායාතිආදීසු යෙසං පුත්තා පබ්බජන්ති, තෙසං අපුත්තකතාය. යාසං පතී පබ්බජන්ති, තාසං වෙධබ්‍යාය විධවාභාවාය. උභයෙනාපි කුලුපච්ඡේදාය. සඤ්චයානීති සඤ්චයස්ස අන්තෙවාසිකානි. මගධානං ගිරිබ්බජන්ති මගධානං ජනපදස්ස ගිරිබ්බජං නගරං. මහාවීරාති මහාවීරියවන්තො. නයමානානන්ති නයමානෙසු. භූමිමත්තේ සාම්ච්චනං, උපයොගත්තේ වා. කා උසුයා විජානතන්ති ධම්මෙන නයන්තීති එවං විජානන්තානං කා ඉස්සා.

සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානපබ්බජ්ජාකථා නිට්ඨිතා.

උපජ්ඣායවත්තකථා

64-5. අනුපජ්ඣායකාති වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායකෙන ගරුතා විරහිතා. අනාකප්පසම්පන්නාති න ආකප්පෙන සම්පන්නා; සමණසාරුප්පාවාරවිරහිතාති අත්තො. උපරිභොජනෙති භොජනස්ස උපරි. උත්තිට්ඨපත්තන්ති පිණ්ඩාය වරණකපත්තං. තස්මිඤ්භි මනුස්සා උච්ඡිට්ඨසඤ්ඤිතො, තස්මා උත්තිට්ඨපත්තන්ති චුත්තං. අථ වා උට්ඨහිත්වා පත්තං උපනාමෙත්තීති එවම්පෙත්ථ අත්තො දට්ඨබ්බො. අනුජානාමි හික්ඛවෙ උපජ්ඣායන්ති උපජ්ඣායං ගහෙතුං අනුජානාමිති අත්තො. පුත්තචිත්තං උපට්ඨපෙස්සතීති පුත්තො මෙ අයන්ති එවං ගෙහස්සිතපෙමවසෙන චිත්තං උපට්ඨපෙස්සති. එස නයො දුතියපදෙපි. සභාරවා සප්පතිස්සාති ගරුභාවඤ්චෙව ඡෙට්ඨකභාවඤ්ච උපට්ඨපෙත්වා. සභාගචුත්තිතොති සභාගජීවිකා. සාහුති වාතිආදීනි පඤ්ච පදානි උපජ්ඣායභාවසම්පට්චින්නවෙච්චනානි. කායෙන විඤ්ඤාපෙතීති එවං සද්ධිවිහාරිකෙන “උපජ්ඣායො මෙ හන්තෙ භොහි”ති තික්ඛන්තුං චුත්තෙ සවෙ උපජ්ඣායො “සාහු”තිආදීසු පඤ්චසු පදෙසු යස්ස කස්සවි පදස්ස වසෙන කායෙන වා වාචාය වා කායවාචාහි වා “ගහිතො තයා උපජ්ඣායො”ති උපජ්ඣායග්ගහණං විඤ්ඤාපෙති, ගහිතො භොති උපජ්ඣායො.

ඉදමෙව හි එත්ථ උපජ්ඣායග්ගහණං, යදිදං උපජ්ඣායස්ස ඉමෙසු පඤ්චස්ස පදෙසු යස්ස කස්සපි පදස්ස වාචාය වා සාවනං කායෙන වා අත්ථවිඤ්ඤාපනන්ති. කෙච්ච පන සාධුති සම්පට්ච්ඡනං සන්ධාය වදන්ති. න තං පමාණං, ආයාචනදානමත්තෙන හි ගහිතො හොති උපජ්ඣායො, න එත්ථ සම්පට්ච්ඡනං අභිගං. සද්ධිවිහාරිකෙනාපි න කෙවලං ඉමිනා මෙ පදෙන උපජ්ඣායො ගහිතොති ඤාතුං වට්ටති. “අජ්ජතග්ගෙ දානි ථෙරො මය්හං භාරො, අහම්පි ථෙරස්ස භාරො”ති ඉදම්පි ඤාතුං වට්ටති.

66. තත්‍රායං සම්මාවත්තනාති යං චුත්තං සම්මා වත්තිතබ්බන්ති, තත්‍ර අයං සම්මාවත්තනා. කාලස්සෙව උට්ඨාය උපාහනා ඔමුඤ්චිත්වාති සවස්ස පච්චුසකාලෙ වඩ්ඤ්මනත්ථාය වා ධොතපාදපරිහරණත්ථාය වා පටිමුක්කා උපාහනා පාදගතා හොන්ති, තා කාලස්සෙව උට්ඨාය අපනෙත්වා. දන්තකට්ඨං දාතබ්බන්ති මහන්තං මජ්ඣමං බුද්දකන්ති තිණි දන්තකට්ඨාති උපනෙත්වා තතො යං තිණි දිවසාති ගණ්හාති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව දාතබ්බං. සවෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලහති තාදිසං දාතබ්බං.

මුඛොදකං දාතබ්බන්ති සිතඤ්ච උණ්හඤ්ච උදකං උපනෙත්වා තතො යං තිණි දිවසාති වළඤ්ජෙති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසමෙව මුඛධොවනොදකං දාතබ්බං. සවෙ අනියමං කත්වා යං වා තං වා ගණ්හාති, අථ යාදිසං ලහති තාදිසං දාතබ්බං. සවෙ දුට්ඨමපි වළඤ්ජෙති, දුට්ඨමපි උපනෙතබ්බං. උදකං මුඛධොවනට්ඨානෙ යපෙත්වා වච්චකුට්තො පට්ඨාය සම්මජ්ජිතබ්බං. ථෙරෙ වච්චකුට්ඨං ගතෙ පරිවෙණං සම්මජ්ජිතබ්බං; එවං පරිවෙණං අසුඤ්ඤං හොති. ථෙරෙ වච්චකුට්තො අනික්ඛන්තෙයෙව ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං. සරිරකිච්චං කත්වා ආගන්ත්වා තස්මිං නිසින්තස්ස “සවෙ යාගු හොති”ති ආදිනා නයෙන චුත්තවත්තං කාතබ්බං. උක්ඛාපොති කෙනචි කච්චරෙන සඬිකිණ්ණො, සවෙ පන අඤ්ඤො කච්චරො නත්ථී, උදකචුසිතානෙව හොන්ති, හත්ථෙනපි පමජ්ජිතබ්බො.

සගුණං කත්වාති ද්වෙ විවරාති එකතො කත්වා, තා එකතො කතා ද්වෙපි සඬිසාට්ඨො දාතබ්බා. සබ්බඤ්චි විවරං සඬිසට්ඨත්තා “සඬිසාට්ඨ”ති චුච්චති. තෙන චුත්තං – “සඬිසාට්ඨො දාතබ්බා”ති. නාතිදුරෙ ගන්තබ්බං නාව්වාසන්තෙති එත්ථ සවෙ උපජ්ඣායං නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තං එකෙන වා ද්විති වා පදවිතිභාරෙහි සම්පාපුණාති, එත්තාවතා නාතිදුරෙ නාව්වාසන්තෙ ගතො හොතිති වෙදිතබ්බං. පත්තපරියාපන්තං පටිග්ගහෙතබ්බන්ති සවෙ උපජ්ඣායෙන හික්ඛාවාරෙ යාගුයා වා හත්තෙ වා ලද්ධෙ පත්තො උණ්හො වා භාරිකො වා හොති, අත්තතො පත්තං තස්ස දත්වා සො පත්තො ගහෙතබ්බොති අත්ථො. න උපජ්ඣායස්ස භණ්ඩානස්ස අන්තරන්තරා කථා ඔපාතෙතබ්බාති අන්තරසරෙ වා අඤ්ඤත්‍ර වා භණ්ඩානස්ස අනිට්ඨිතෙ තස්ස වචනෙ අඤ්ඤා කථා න සමුට්ඨාපෙතබ්බා. ඉතො පට්ඨාය ව පන යත්ථ යත්ථ නකාරෙන පටිසෙධො කරියති, සබ්බත්ථ දුක්කට්ඨාපත්ති වෙදිතබ්බා. අයඤ්චි ඛන්ධකධම්මතා. ආපත්තිසාමන්තා භණ්ඩානොති පදසොධම්මදුට්ඨුල්ලාදිවසෙන ආපත්තියා ආසන්නවාචං භණ්ඩානො. නිවාරෙතබ්බොති “කිං හත්තෙ ඊදිසං නාම වත්තුං වට්ටති, ආපත්ති න හොති”ති

එවං පුච්ඡන්තෙන විය වාරෙනබ්බො. වාරස්සාමීති පන කත්වා “මහල්ලක, මා එවං හණා”ති න වත්තබ්බො.

පයමතරං ආගන්ත්වාති සචෙ ආසන්නෙ ගාමො හොති, විහාරෙ වා ගිලානො භික්ඛු හොති, ගාමතො පයමතරං ආගන්ත්තබ්බං. සචෙ දුරෙ ගාමො හොති, උපජ්ඣායෙන සද්ධිං ආගච්ඡන්තො නත්ථි, තෙනෙව සද්ධිං ගාමතො නික්ඛමීත්වා වීචරෙන පත්තං චෙයෙත්වා අන්තරාමග්ගතො පයමතරං ආගන්ත්තබ්බං. එවං නිවත්තන්තෙන පයමතරං ආගන්ත්වා ආසනපඤ්ඤාපනාදි සබ්බං කිච්චං කාතබ්බං. සිත්තං හොතීති තිත්තං සෙදග්ගහිතං. චතුරඨගුලං කණ්ණං උස්සාරෙත්වාති කණ්ණං චතුරඨගුලජ්ජමාණං අතිරෙකං කත්වා එවං වීචරං සංහරිතබ්බං. කිං කාරණා? මා මජ්ඣෙ භඩ්දගො අහොසීති. සමං කත්වා සංහරිතස්ස හි මජ්ඣෙ භඩ්දගො හොති, තතො නිච්චං භිජ්ජමානං දුබ්බලං හොති තං නිවාරණත්ථමෙතං වුත්තං. තස්මා යථා අජ්ජ භඩ්දගට්ඨානෙයෙව ස්චෙ න භිජ්ජති, තථා දිවසෙ දිවසෙ චතුරඨගුලං උස්සාරෙත්වා සංහරිතබ්බං. ඔහොගෙ කායබන්ධනං කාතබ්බන්ති කායබන්ධනං සංහරිත්වා වීචරහොගෙ පක්ඛිපිත්වා යපෙනබ්බං.

සචෙ පිණ්ඩපාතො හොතීති එත්ථ යො ගාමෙයෙව වා අන්තරසරෙ වා පටික්කමනෙ වා භුඤ්ජිත්වා ආගච්ඡති, පිණ්ඩං වා න ලහති, තස්ස පිණ්ඩපාතො න හොති, ගාමෙ අභුත්තස්ස පන ලද්ධභික්ඛස්ස වා හොති; තස්මා “සචෙ පිණ්ඩපාතො හොති”ති ආදි වුත්තං. සචෙපි තස්ස න හොති, භුඤ්ජිතුකාමො ච හොති, උදකං දත්වා අත්තනා ලද්ධතොපි පිණ්ඩපාතො උපනෙතබ්බො. පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බොති භුඤ්ජමානො තික්ඛන්තුං “පානීයං හන්තෙ ආහරියතු”ති පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බො. සචෙ කාලො අත්ථි, උපජ්ඣායෙ භුත්තෙ සයං භුඤ්ජිතබ්බං. සචෙ උපකට්ඨො කාලො, පානීයං උපජ්ඣායස්ස සන්තිකෙ යපෙත්වා සයම්පි භුඤ්ජිතබ්බං.

අනන්තරහිතායාති තට්ඨිකධම්මඛණ්ඩාදීසු යෙන කෙනචි අනත්ථතාය පංසුසක්ඛරම්ඝස්සාය භූමියා පත්ථො න යපෙනබ්බොති අත්ථො. සචෙ පන කාලුචණ්ණකතා වා සුධාබද්ධා වා හොති නිරජමත්තිකා, තථාරූපාය භූමියා යපෙතුං වට්ටති. ධොතවාලිකායපි යපෙතුං වට්ටති. පංසුරජසක්ඛරාදීසු න වට්ටති. තත්‍ර පන පණ්ණං වා ආධාරකං වා යපෙත්වා තත්‍ර නික්ඛිපිතබ්බො. පාරතො අන්තං ඔරතො හොගන්ති ඉදං වීචරවංසාදීනං හෙට්ඨා හත්ථං පචෙසෙත්වා අභිමුඛෙන හත්ථෙන සණ්ඨං නික්ඛිපන්ත්ථං වුත්තං. අන්තෙ පන ගහෙත්වා හොගෙන වීචරවංසාදීනං උපරි නික්ඛිපන්තස්ස භිත්තියං හොගො පටිහඤ්ඤති, තස්මා තථා න කාතබ්බං.

වුණ්ණං සන්තෙතබ්බන්ති ත්භානවුණ්ණං උදකෙන තෙමෙත්වා පිණ්ඩි කාතබ්බා. එකමන්තං නික්ඛිපිතබ්බන්ති එකස්මිං නිද්ධුමෙ යානෙ යපෙනබ්බං. ජන්තාසරෙ පරිකම්මං නාම අභිගාරමත්තික උණ්හොදකදානාදිකං සබ්බං කිච්චං. උදකෙපි පරිකම්මන්ති අභිගපච්චඩ්ගසංසනාදිකං සබ්බං කිච්චං. පානීයෙන පුච්ඡිතබ්බොති ජන්තාසරෙ උණ්හසන්තාපෙන පිපාසා හොති, තස්මා පුච්ඡිතබ්බො.

සමෙ උස්සහනීති සමෙ පහොති; න කෙනවි ගෙලඤ්ඤෙන අභිභූතො හොති;
 අගිලානෙන හි සද්ධිවිහාරිකෙන සට්ඨිවස්සෙනාපි සබ්බං උපජ්ඣායවත්තං
 කාතබ්බං, අනාදරෙන අකරොන්තස්ස වත්තහෙදෙ දුක්කටං. නකාරපටිසංයුත්තෙසු
 පන පදෙසු ගිලානස්සාපි පටික්ඛිත්තකිරියං කරොන්තස්ස දුක්කටමෙව.
 අප්පටිසංසන්තෙනාති භූමියං අප්පටිසංසන්තෙන. කවාටපිට්ඨන්ති කවාටඤ්ච
 පිට්ඨසඤ්ඤානඤ්ච අවජුපන්තෙන. සන්තානකන්ති යංකිඤ්ච
 කීටකුලාවකමක්කටකසුත්තාදි. උල්ලොකා පයමං ඔහාරෙතබ්බන්ති උල්ලොකතො
 පයමං උල්ලොකං ආදිංකත්වා අවහරිතබ්බන්ති අත්ථො.
 ආලොකසන්ධිකණ්ණහාගාති ආලොකසන්ධිහාගා ව කණ්ණහාගා ව
 අන්තරබාහිරවාතපානකවාටකාති ව ගබ්භස්ස ව වත්තාරො කොණා පමජ්ජිතබ්බාති
 අත්ථො.

යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙතබ්බන්ති යථා පයමං පඤ්ඤත්තං අහොසි, තථෙව
 පඤ්ඤපෙතබ්බං. එතදත්ථමෙව හි යථාපඤ්ඤත්තං සල්ලක්ඛෙත්වා නීහරිත්වා
 එකමන්තං නික්ඛිපිතබ්බන්ති පුරිමවත්තං පඤ්ඤත්තං. සමෙ පන පයමං
 අජානන්තෙන කෙනවි පඤ්ඤත්තං අහොසි, සමන්තතො හිත්තිං ද්වඩ්ගුලමත්තෙන
 වා තිවඩ්ගුලමත්තෙන වා මොචෙත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බං. ඉදඤ්චි පඤ්ඤාපනවත්තං.
 සමෙ කටසාරකො හොති අතිමහන්තො ව, ඡීන්දිත්වා කොටිං නිවත්තෙත්වා
 බන්ධිත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බො. සමෙ කොටිං නිවත්තෙත්වා බන්ධිතුං න ජානාති, න
 ඡීන්දිතබ්බො. පුරත්ථිමා වාතපානා ථකෙතබ්බාති පුරත්ථිමාය වාතපානා
 ථකෙතබ්බා. එවං සෙසාපි වාතපානා ථකෙතබ්බා.

වූපකාසෙතබ්බොති අඤ්ඤත්ථ නෙතබ්බො. වූපකාසාපෙතබ්බොති අඤ්ඤො
 හික්ඛු වත්තබ්බො “ථෙරං ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡා”ති විවෙචෙනබ්බන්ති
 විස්සජ්ජාපෙතබ්බං. විවෙචාපෙතබ්බන්ති අඤ්ඤො වත්තබ්බො “ථෙරං දිට්ඨිගතං
 විස්සජ්ජාපෙති”ති. උස්සුක්කං කාතබ්බන්ති පරිවාසදානත්ථං සො සො හික්ඛු
 උපසඬ්ඨිකමිත්වා යාවිතබ්බො. සමෙ අත්තනා පටිබලො හොති, අත්තනාව දාතබ්බො.
 නො චෙ පටිබලො හොති, අඤ්ඤෙන දාපෙතබ්බො. කිත්ති නු බොති කෙන නු බො
 උපායෙන. එස නයො සබ්බත්ථ. ලහුකාය වා පරිණාමෙය්‍යාති උක්ඛෙපනීයං
 අකත්වා තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා කරෙය්‍යාති අත්ථො. තෙන හි “උපජ්ඣායස්ස
 උක්ඛෙපනීයකම්මං කත්තුකාමො සඬ්ඝො”ති ඤ්ඤත්වා එකමෙකං හික්ඛුං
 උපසඬ්ඨිකමිත්වා “මා හන්තෙ අම්මාකං උපජ්ඣායස්ස කම්මං කරිත්වා”ති
 යාවිතබ්බො. සමෙ කරොන්තියෙව, “තජ්ජනීයං වා නියස්සං වා කරොවා”ති
 යාවිතබ්බො. සමෙ කරොන්තියෙව, අථ උපජ්ඣායො “සම්මා වත්තථ හන්තෙ”ති
 යාවිතබ්බො. ඉති තං සම්මා වත්තාපෙත්වා “පටිප්පස්සම්හෙථ හන්තෙ කම්ම”න්ති
 හික්ඛු යාවිතබ්බො.

සම්පරිවත්තකං සම්පරිවත්තකන්ති සම්පරිවත්තෙත්වා සම්පරිවත්තෙත්වා. න ව
 අවිජ්ජන්තෙ ථෙවෙ පක්කම්මිතබ්බන්ති යදි අප්පමත්තකම්පි රජනං ගලති, න තාව
 පක්කම්මිතබ්බං. න උපජ්ඣායං අනාපූච්ඡා එකච්චස්ස පත්තො දාතබ්බොතිආදි

සබ්බං උපජ්ඣායස්ස විසභාගපුග්ගලවසෙන කථිතං. න උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා ගාමො පවිසිතබ්බොති පිණ්ඩාය වා අඤ්ඤාන වා කරණියෙන පවිසිතුකාමෙන ආපුච්ඡිත්වා පවිසිතබ්බො. සචෙ උපජ්ඣායො කාලස්සෙව වුට්ඨාය දුරං භික්ඛාචාරං ගන්තුකාමො හොති, “දහරා පිණ්ඩාය පවිසන්තු”ති වත්වා ගන්තබ්බං. අවත්වා ගතෙ පරිවෙණං ගන්ත්වා උපජ්ඣායං අපස්සන්තෙන ගාමං පවිසිතුං වට්ටති. සචෙ ගාමං පවිසන්තොපි පස්සති, දිට්ඨිට්ඨානතො පට්ඨාය ආපුච්ඡිතුංයෙව වට්ටති.

න සුසානං ගන්තබ්බන්ති වාසත්ථාය වා දස්සන්ත්ථාය වා න ගන්තබ්බං. න දිසා පක්කම්මබ්බාති එත්ථ පක්කම්මතුකාමෙන කම්මං ආවික්ඛිත්වා යාවතතියං යාවිතබ්බො. සචෙ අනුජානාති, සාධු; නො චෙ අනුජානාති, තං නිස්සාය වසතො වස්ස උද්දෙසො වා පරිපුච්ඡා වා කම්මට්ඨානං වා න සම්පජ්ජති, උපජ්ඣායො බාලො හොති අබ්‍යත්තො, කෙවලං අත්තනො සන්තිකෙ වසාපෙතුකාමතාය එව ගන්තුං න දෙනි, එවරුපෙ නිවාරෙන්තෙපි ගන්තුං වට්ටති. වුට්ඨානමස්ස ආගමෙතබ්බන්ති ගෙලඤ්ඤානො වුට්ඨානං අස්ස ආගමෙතබ්බං; න කත්ථවි ගන්තබ්බං. සචෙ අඤ්ඤා භික්ඛු උපට්ඨාකො අත්ථි, භෙසජ්ජං පරියෙසිත්වා තස්ස හත්ථෙ දත්වා “හන්තෙ අයං උපට්ඨහිස්සති”ති වත්වා ගන්තබ්බං.

උපජ්ඣායවත්තකථා නිට්ඨිතා.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකථා

67. උපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකම්හි සම්මාවත්තනායං – සඬගහෙතබ්බො අනුග්ගහෙතබ්බොති උද්දෙසාදිහිස්ස සඬගහො ව අනුග්ගහො ව කත්තබ්බො. තත්ථ උද්දෙසොති පාළිවාචනං. පරිපුච්ඡාති පාළියා අත්ථවණ්ණනා. ඔවාදොති අනොතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං “ඉදං කරොහි, ඉදං මා කරිත්ථා”ති වචනං. අනුසාසනීති ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං. අපි ව ඔතිණ්ණෙ වා අනොතිණ්ණෙ වා පට්ඨං වචනං. ඔවාදො; පුනජ්ජනං වචනං අනුසාසනීති. සචෙ උපජ්ඣායස්ස පත්තො හොතීති සචෙ අතිරෙකපත්තො හොති. එස නයො සබ්බත්ථ. පරික්ඛාරොති අඤ්ඤාපි සමණපරික්ඛාරො. ඉධ උස්සුක්කං නාම ධම්මිකෙන නයෙන උප්පජ්ජමානඋපායපරියෙසනං. ඉතො පරං දන්තකට්ඨදානං ආදිං කත්වා ආවමනකුම්භියා උදකාසිඤ්චනපරියොසානං වත්තං ගිලානස්සෙව සද්ධිවිහාරිකස්ස කාතබ්බං. අනභිරතිවූපකාසනාදි පන අගිලානස්සාපි කත්තබ්බමෙව. වීචරං රජන්තෙනාති “එවං රජෙය්‍යාසී”ති උපජ්ඣායතො උපායං සුත්වා රජන්තෙන. සෙසං වුත්තනෙයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

සද්ධිවිහාරිකවත්තකථා නිට්ඨිතා.

නසම්මාවත්තනාදිකථා

68. න සම්මා වත්තන්තීති යථාපඤ්ඤත්තං උපජ්ඣායවත්තං න පුරෙන්නි. යො න සම්මා වත්තෙය්‍යාති යො යථාපඤ්ඤත්තං වත්තං න පුරෙය්‍යා; සො දුක්ඛං ආපජ්ජති අත්ථො. පණාමෙතඛිබ්බොති අපසාදෙනඛිබ්බො. න අධිමත්තං පෙමං හොතීති උපජ්ඣායමිති අධිමත්තං ගෙහස්සිතපෙමං න හොති. නාධිමත්තා භාවනා හොතීති අධිමත්තා මෙත්තාභාවනා න හොති; චුත්තපට්ඨකඛනෙය්‍යෙස සුක්ඛපක්ඛො වෙදිතඛිබ්බො. අලං පණාමෙතුන්ති යුත්තො පණාමෙතුං.

අප්පණාමෙන්තො උපජ්ඣායො සාතිසාරො හොතීති සදොසො හොති, ආපත්තිං ආපජ්ජති; තස්මා න සම්මා වත්තන්තො පණාමෙතඛිබ්බොව. න සම්මාවත්තනාය ව යාව චීවරරජනං තාව වත්තෙ අකරියමානෙ උපජ්ඣායස්ස පරිහානි හොති. තස්මා තං අකරොන්තස්ස නිස්සයමුත්තකස්සාපි අමුත්තකස්සාපි ආපත්තියෙව. එකච්චස්ස පත්තදානතො පට්ඨාය අමුත්තකනිස්සයස්සෙව ආපත්ති.

සද්ධිවිහාරිකා සම්මා වත්තන්ති, උපජ්ඣායො සම්මා න වත්තති, උපජ්ඣායස්ස ආපත්ති. උපජ්ඣායො සම්මා වත්තති, සද්ධිවිහාරිකා සම්මා න වත්තන්ති, තෙසං ආපත්ති. උපජ්ඣායෙ වත්තං සාදියන්තෙ සද්ධිවිහාරිකා බහුකාපි හොන්ති, සබ්බෙසං ආපත්ති. සචෙ උපජ්ඣායො ‘මය්‍හං උපට්ඨාකො අත්ථී, තුම්හෙ අත්තනො සජ්ඣායමනසිකාරාදිසු යොගං කරොථා’ති වදති, සද්ධිවිහාරිකානං අනාපත්ති. සචෙ උපජ්ඣායො සාදියනං වා අසාදියනං වා න ජානාති, බාලො හොති, සද්ධිවිහාරිකා බහුකා. තෙසු එකො වත්තසම්පන්නො භික්ඛු ‘උපජ්ඣායස්ස කිච්චං අහං කරිස්සාමි, තුම්හෙ අප්පොස්සුක්කා විහරථා’ති එවඤ්චෙ අත්තනො භාරං කත්වා ඉතරෙ විස්සජ්ජෙති, තස්ස භාරකරණතො පට්ඨාය තෙසං අනාපත්ති.

නසම්මාවත්තනාදිකථා නිට්ඨිතා.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා

69. රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුස්මිං – කිඤ්චාපි ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවතා බාරාණසියං තීභි සරණගමනෙහි අනුඤ්ඤාතං පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච ජානාති, භගවා පන තං ලහුකං උපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා ඤාත්තිවතුත්ථකම්මෙන ගරුකං කත්වා උපසම්පදං අනුඤ්ඤාතුකාමො. අථස්ස ථෙරො අජ්ඣාසයං විදිත්වා ‘කථාහං හන්තෙ තං බ්‍රාහ්මණං පබ්බාපෙමි උපසම්පාදෙමි’ති ආහ. බුද්ධානඤ්භි පරිසා අජ්ඣාසයකුසලා හොන්ති, අයඤ්ච බුද්ධපරිසාය අග්ගො.

බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙනාති එත්ථ බ්‍යත්තො නාම යස්ස සාට්ඨකථං විනයපිටකං වාචුග්ගතං පවත්තති, තස්මිං අසති යස්ස අත්තමසො ඉදං ඤාත්තිවතුත්ථකම්මවාමත්තමිපි සුග්ගහිතං හොති, වාචුග්ගතං පවත්තති, අයමිපි ඉමස්මිං අත්ථෙ බ්‍යත්තො. යො පන කාසසොසසෙම්භාදිනා වා ගෙලඤ්ඤෙන ඔට්ඨදන්තජීවිහාදිනං වා අසම්පත්තියා පරියත්තියං වා අකතපරිවයත්තා න සක්කොති පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි කම්මවාචං සාවෙතුං, බ්‍යඤ්ජනං වා පදං

වා භාෂෙති, අඤ්ඤා වා වත්තබ්බං අඤ්ඤා වදති, අයං අප්පට්ඨලො. තබ්බපරිතො ඉමස්මිං අත්ථෙ “පට්ඨලො” ති වෙදිතබ්බො. සඬ්ඝො ඤාපෙතබ්බොති සඬ්ඝො ජානාපෙතබ්බො. තතො පරං යං සඬ්ඝො ජානාපෙතබ්බො, තං දස්සෙතුං “සුඤ්ඤා මෙ භන්තෙ” තිආදිමාහ.

71. උපසම්පන්නසමනන්තරාති උපසම්පන්නො හුත්වා සමනන්තරා. අනාවාරං ආවරතීති පණ්ණත්තිවීතික්කමං කරොති. උල්ලුම්පතු මන්ති උද්ධරතු මං, අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨපෙතු; සාමණෙරභාවා වා උද්ධරිත්වා භික්ඛුභාවෙ පතිට්ඨාපෙතුති. අනුකම්පං උපාදායාති අනුද්දයං පටිච්ච; මයි අනුකප්පං කත්වාති අත්ථො.

73. අට්ඨිතා භොතීති නිව්චජ්ජවත්තිනී භොති. චත්තාරො නිස්සයෙති චත්තාරො පච්චයෙ. යස්මා චත්තාරො පච්චයෙ නිස්සාය අත්තභාවො පවත්ති, තස්මා තෙ නිස්සයාති වුච්චන්ති.

රාධබ්‍රාහ්මණවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ආවරියවත්තකථා

75. කිත්තායං භික්ඛු භොතීති කිං තෙ අයං භික්ඛු භොති. අඤ්ඤෙහි ඔවදියො අනුසාසියොති අඤ්ඤෙහි ඔවදිතබ්බො වෙච අනුසාසිතබ්බො ච. බාහුල්ලාය ආවත්තො යදිදං ගණබන්ධිකන්ති ගණබන්ධො එතස්ස බාහුල්ලස්ස අත්ථිති ගණබන්ධිකං, බාහුල්ලං. යං ඉදං ගණබන්ධිකං නාම බාහුල්ලං, තදත්ථාය අතිලහුං ත්වං ආපන්නොති වුත්තං භොති.

76. අබ්‍යත්තාති පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියෙන විරහිතා. අඤ්ඤත්තරොපි අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බොති පසුරො පරිබ්බාජකො. සො කිර “ධම්මං ථෙතෙස්සාමී” ති උදායිත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තෙන සහධම්මිකං වුච්චමානො තස්ස වාදං ආරොපෙසි. අනුජානාමි භික්ඛවෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනාතිආදිමිහි බ්‍යත්තො පුබ්බෙ භික්ඛුනොවාදකචණ්ණායං වුත්තලක්ඛණොයෙව. යො පන අත්තෙවාසිනො වා සද්ධිවිහාරිකස්ස වා ගිලානස්ස සක්කොති උපට්ඨානාදීති කාතුං, අයං ඉධ පට්ඨලොති අධිජ්ජෙතො. වුත්තම්පි චෙතං -

“පඤ්චහුපාලි, අඬ්ගෙහි සමන්තාගතෙන භික්ඛුනා උපසම්පාදෙතබ්බං, නිස්සයො දාතබ්බො, සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බො. කතමෙහි පඤ්චහි? පට්ඨලො භොති අත්තෙවාසිං වා සද්ධිවිහාරිං වා ගිලානං උපට්ඨාතුං වා උපට්ඨාපෙතුං වා, අනභිරතං වූපකාසෙතුං වා වූපකාසාපෙතුං වා, උජ්ජන්තං කුක්කුච්චං ධම්මතො විනොදෙතුං, අභිධම්මෙ විනෙතුං, අභිවිනයෙ විනෙතු” ති (පරි. 418).

77. පක්ඛසඬකන්තෙසුති තිත්ථියපක්ඛසඬකන්තෙසු. අනුජානාමි භික්ඛවෙ
 ආවරියන්ති ආවාරසමාවාරසික්ඛාපනකං ආවරියං අනුජානාමි. ආවරියො භික්ඛවෙ
 අන්තෙවාසිකම්භීතිආදි සබ්බං “උපජ්ඣායො භික්ඛවෙ සද්ධිවිහාරිකම්භී” තිආදිනා
 නයෙන චුත්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බං. නාමමත්තමෙව හි එත්ථ නානං.

ආවරියවත්තකථා නිට්ඨිතා.

පණාමනාබමනාකථා

80. අන්තෙවාසිකා ආවරියෙසු න සම්මා වත්තන්තීති එත්ථ පන යං පුබ්බෙ
 “නසම්මාවත්තනාය ව යාව වීවරරජනං, තාව වත්තෙ අකරියමානෙ උපජ්ඣායස්ස
 පරිහානි හොති, තස්මා තං අකරොන්තස්ස නිස්සයමුත්තකස්සාපි අමුත්තකස්සාපි
 ආපත්තියෙවා” ති ව, “එකච්චස්ස පත්තදානතො පට්ඨාය අමුත්තකනිස්සයස්සෙව
 ආපත්ති” ති ව ලක්ඛණං වුත්තං, න තෙනෙව ලක්ඛණෙන නිස්සයන්තෙවාසිකස්ස
 ආපත්ති වෙදිතබ්බා. නිස්සයන්තෙවාසිකෙන හි යාව ආවරියං නිස්සාය වසති, තාව
 සබ්බං ආවරියවත්තං කාතබ්බං. පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මන්තෙවාසිකෙහි පන
 නිස්සයමුත්තකෙහිපි ආදිතො පට්ඨාය යාව වීවරරජනං, තාව වත්තං කාතබ්බං;
 අනාපුච්ඡිත්වා පත්තදානාදිම්භි පන එතෙසං අනාපත්ති. එතෙසු ව
 පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකො ව උපසම්පදන්තෙවාසිකො ව ආවරියස්ස යාවජීවං භාරො.
 නිස්සයන්තෙවාසිකො ව ධම්මන්තෙවාසිකො ව යාව සමීපෙ වසන්ති, තාවදෙව.
 තස්මා ආවරියෙනාපි තෙසු සම්මා වත්තිතබ්බං. ආවරියන්තෙවාසිකෙසු හි යො යො
 න සම්මා වත්තති, තස්ස තස්ස ආපත්ති.

පණාමනාබමනාකථා නිට්ඨිතා.

නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථා

83. උපජ්ඣායම්භා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිසු – උපජ්ඣායො පක්කන්තො
 වාතිආදීසු අයං විනිච්ඡයො – පක්කන්තොති තම්භා ආවාසා විප්පවසිතුකාමො
 පක්කන්තො දිසං ගතො. එවං ගතෙ ව පන තස්මිං සවෙ විහාරෙ නිස්සයදායකො
 අත්ථි, යස්ස සන්තිකෙ අඤ්ඤදාපි නිස්සයො වා ගහිතපුබ්බො හොති, යො වා
 එකසම්භොගපරිභොගො, තස්ස සන්තිකෙ නිස්සයො ගහෙතබ්බො, එකදිවසම්භි
 පරිහාරො නත්ථි. සවෙ තාදිසො නත්ථි, අඤ්ඤො ලජ්ජී පෙසලො අත්ථි, තස්ස
 ලජ්ජීපෙසලභාවං ජානන්තෙන තදහෙව නිස්සයො යාවිතබ්බො. සවෙ දෙති,
 ඉච්චෙනං කුසලං. අථ පන “තුම්භාකං උපජ්ඣායො ලහුං ආගමීස්සති” ති පුච්ඡති,
 උපජ්ඣායෙන ව තථා වුත්තං, “ආම, හන්තෙ” ති වත්තබ්බං. සවෙ වදති “තෙන හි
 උපජ්ඣායස්ස ආගමනං ආගමෙථා” ති වට්ටති. අථ පනස්ස පකතියා පෙසලභාවං න
 ජානාති, වත්තාරි පඤ්ච දිවසානි තස්ස භික්ඛුනො සභාගතං ඔලොකෙත්වා ඔකාසං
 කාරෙත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බො.

සචෙ පන විභාල නිස්සයදායකො නත්ථි, උපජ්ඣායො ච “අභං කතිපාහෙන ආගමිස්සාමි, මා උක්කණ්ඨිත්ථා” ති වත්ථා ගතො, යාච ආගමනා පරිභාරො ලබ්හති. අථාපි නං තත්ථ මනුස්සා පරිච්ඡින්නකාලතො උත්තරිපි පඤ්ච වා දස වා දිවසානි වාසෙන්ති යෙව, තෙන විහාරං පවත්ති පෙසෙනබ්බා “දහරා මා උක්කණ්ඨන්තු, අභං අසුකදිවසං නාම ආගමිස්සාමි” ති. එවම්පි පරිභාරො ලබ්හති. අථ ආගච්ඡතො අන්තරාමග්ගෙ නදීපුරෙන වා වොරාදිහි වා උපද්දවො හොති, ථෙරො උදකොසක්කනං වා ආගමෙති, සභායෙ වා පරියෙසති, තඤ්චෙ පවත්ති. දහරා සුණන්ති, යාච ආගමනා පරිභාරො ලබ්හති. සචෙ පන සො “ඉධෙවාහං වසිස්සාමි” ති පහිණති, පරිභාරො නත්ථි. යත්ථ නිස්සයො ලබ්හති, තත්ථ ගන්තබ්බං.

විබ්හන්තෙ පන කාලඤ්ඤානෙ පක්ඛසඤ්ඤානෙ වා එකදිවසම්පි පරිභාරො නත්ථි. යත්ථ නිස්සයො ලබ්හති, තත්ථ ගන්තබ්බං. ආණන්ති පන නිස්සයපණාමනා චුච්චති. තස්මා “පණාමෙමි ත” න්ති වා “මා ඉධ පටික්කමි” ති වා “නිහර තෙ පත්තව්වර” න්ති වා “නාහං තයා උපට්ඨාතබ්බො” ති වාති ඉමිනා පාළිනයෙන “මා මං ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡි” තිආදිනා පාළිමුත්තකනයෙන වා යො නිස්සයපණාමනය පණාමිතො හොති, තෙන උපජ්ඣායො බමාපෙතබ්බො.

සචෙ ආදිතොව න බමති, දණ්ඩකම්මං ආහරිත්ථා තික්ඛන්තුං තාව සයමෙව බමාපෙතබ්බො. නො චෙ බමති, තස්මිං විභාලෙ මහාථෙරෙ ගහෙන්වා බමාපෙතබ්බො. නො චෙ බමති, සාමන්තවිභාලෙ හික්ඛු ගහෙන්වා බමාපෙතබ්බො. සචෙ එවම්පි න බමති, අඤ්ඤත්ථ ගන්ත්වා උපජ්ඣායස්ස සභාගානං සන්තිකෙ වසිතබ්බං “අප්පෙව නාම සභාගානං මෙ සන්තිකෙ වසතිති ඤාත්වාපි බමෙය්‍යා” ති. සචෙ එවම්පි න බමති, තත්ත්ව වසිතබ්බං. තත්ත්ව ජුඛික්ඛාදිදොසෙන න සක්කා හොති වසිතුං, තංයෙව විහාරං ආගන්ත්වා අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ නිස්සයං ගහෙන්වා වසිතුං වට්ටති. අයමාණන්තියං විනිච්ඡයො.

ආචරියම්භා නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිසු ආචරියො පක්කන්තො වා හොතිති එත්ථ කොචි ආචරියො ආපුච්ඡිත්ථා පක්කමති, කොචි අනාපුච්ඡිත්ථා. අන්තෙවාසිකොපි එවමෙව. තත්ත්ව සචෙ අන්තෙවාසිකො ආචරියං ආපුච්ඡති “අසුකං නාම හන්තෙ යානං ගන්තුං ඉච්ඡාමි කෙනචිදෙව කරණියෙනා” ති, ආචරියෙන ච “කදා ගමිස්සසි” ති චුත්තො “සායන්තෙ වා රත්තිං වා උට්ඨන්තිවා ගමිස්සාමි” ති වදති, ආචරියොපි “සාධු” ති සම්පට්චිති, තඬ්ඬණඤ්ඤෙව නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ පන “හන්තෙ අසුකං නාම යානං ගන්තුකාමොමිහි” ති චුත්තෙ ආචරියො “අසුකස්මිං නාම ගාමෙ පිණ්ඩාය වරිත්ථා පච්ඡා ජානිස්සසි” ති වදති, සො ච “සාධු” ති සම්පට්චිති, තතො චෙ ගතො, සුගතො. සචෙ පන න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. අථාපි “ගච්ඡාමි” ති චුත්තෙ ආචරියෙන “මා තාව ගච්ඡ, රත්තිං මන්තෙත්ථා ජානිස්සාමා” ති චුත්තො මන්තෙත්ථා ගච්ඡති, සුගතො. නො චෙ ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. ආචරියං අනාපුච්ඡා පක්කමන්තස්ස පන

උපචාරසීමානික්කමෙ නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. අන්තොඋපචාරසීමතො පටිතිවත්තන්තස්ස න පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ පන ආචරියො අන්තෙවාසිකං ආපුච්ඡති “ආවුසො අසුකං නාම යානං ගමිස්සාමි”ති, අන්තෙවාසිකෙන ච “කදා”ති චුත්තෙ “සායන්තෙ වා රත්තිභාගෙ වා”ති වදති, අන්තෙවාසිකොපි “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡති, තඨ්ඛණඤ්ඤෙව නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ පන ආචරියො “ස්චෙ පිණ්ඩාය වරින්වා ගමිස්සාමි”ති වදති, ඉතරො ච “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡති, එකදිවසං තාව නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති, පුනදිවසෙ පටිප්පස්සද්ධො භොති. “අසුකස්මිං නාම ගාමෙ පිණ්ඩාය වරින්වා ජානිස්සාමි මම ගමනං වා අගමනං වා”ති වත්වා සචෙ න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. අපාපි “ගච්ඡාමි”ති චුත්තෙ අන්තෙවාසිකෙන “මා තාව ගච්ඡං, රත්තිං මන්තෙත්වා ජානිස්සං”ති චුත්තො මන්තෙත්වාපි න ගච්ඡති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති.

සචෙ උභොපි ආචරියන්තෙවාසිකා කෙනචි කරණියෙන ඛණිසීමං ගච්ඡන්ති, තතො චෙ ආචරියො ගමියචිත්තෙ උප්පන්නෙ අනාපුච්ඡාව ගන්ත්වා ද්විත්තං ලෙඩ්චුපාතානං අන්තොයෙව නිවත්තති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. සචෙ ද්වෙ ලෙඩ්චුපාතෙ අතික්කමිත්වා නිවත්තති, පටිප්පස්සද්ධො භොති. ආචරියුපජ්ඣායා ද්වෙ ලෙඩ්චුපාතෙ අතික්කමිම අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වසන්ති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති.

ආචරියෙ විබ්භන්තෙ කාලඤ්ඤානෙ පක්ඛසඤ්ඤානෙ ච තඨ්ඛණඤ්ඤෙව පටිප්පස්සම්භති. ආණන්තියං පන සචෙපි ආචරියො මුඤ්චිතුකාමොව හුත්වා නිස්සයපණාමනාය පණාමෙති, අන්තෙවාසිකො ච “කිඤ්චාපි මං ආචරියො පණාමෙති, අපං බො හදයෙන මුදුකො”ති සාලයොව භොති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භතියෙව. සචෙපි ආචරියො සාලයො, අන්තෙවාසිකො නිරාලයො, “න දානි ඉමං නිස්සාය වසිස්සාමි”ති ධුරං නික්ඛිපති, එවමිපි න පටිප්පස්සම්භති. උභින්නං සාලයභාවෙ පන න පටිප්පස්සම්භතියෙව. උභින්නං ධුරනික්ඛෙපෙන පටිප්පස්සම්භති. පණාමිතෙන දණ්ඩකමිමං ආහරින්වා තික්ඛත්තුං බමාපෙනබ්බො. නො චෙ බමති, උපජ්ඣායෙ චුත්තනයෙන පටිපජ්ජිතබ්බං.

උපජ්ඣායෙන වා සමොධානගතොති එත්ථ දස්සනස්වනවසෙන සමොධානං චෙදිතබ්බං. සචෙ හි ආචරියං නිස්සාය වසන්තො සද්ධිවිහාරිකො එකවිහාරෙ චෙතියං වා වන්දන්තං එකගාමෙ පිණ්ඩාය වා වරන්තං උපජ්ඣායං පස්සති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. උපජ්ඣායො පස්සති, සද්ධිවිහාරිකො පන න පස්සති, න පටිප්පස්සම්භති. මග්ගප්පටිපන්නං වා ආකාසෙන වා ගච්ඡන්තං උපජ්ඣායං දිස්වා දුරත්තා භික්ඛුති ජානාති, උපජ්ඣායොති න ජානාති, න පටිප්පස්සම්භති. සචෙ ජානාති, පටිප්පස්සම්භති. උපරිපාසාදෙ උපජ්ඣායො වසති, හෙට්ඨා සද්ධිවිහාරිකො, තං අදිස්වා ව යාගුං පිටින්වා පක්කමති, ආසනසාලාය වා නිසින්නං.

අදිස්වාච එකමන්තෙ භුඤ්ජීත්වා පක්කමති, ධම්මස්සවනමණ්ඩපෙ වා නිසින්තම්පි තං අදිස්වාච ධම්මං සුත්වා පක්කමති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. එවං තාව දස්සනවසෙන සමොධානං වෙදිතබ්බං.

සවනවසෙන පන සවෙ උපජ්ඣායස්ස විහාරෙ වා අන්තර්සරෙ වා ධම්මං කට්ඨන්තස්ස අනුමොදනං වා කරොන්තස්ස සද්දං සුත්වා “උපජ්ඣායස්ස මෙ සද්දො”ති සඤ්ජානාති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. අසඤ්ජානන්තස්ස න පටිප්පස්සම්භතීති අයං සමොධානෙ විනිවිජයො.

නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පාදෙනබ්බපඤ්චකකථා

84. ඉදානි යං පුබ්බෙ “අනුජානාමි භික්ඛවෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන දසවස්සෙන වා අතිරෙකදසවස්සෙන වා උපසම්පාදෙතුං, නිස්සයං දාතු”න්ති සඬ්ඛෙපතො උපජ්ඣායාවරියානං ලක්ඛණං වුත්තං, තං විත්ථාරතො දස්සෙතුං “පඤ්චහි, භික්ඛවෙ, අඬගෙහි සමන්තාගතෙනා”තිආදිමාහ. තත්ථ පඤ්චහි අඬගෙහීති පඤ්චහි අගුණඬගෙහි. යො හි සීලක්ඛන්ධාදීහි අසමන්තාගතත්තාව අගුණඬගෙහි සමන්තාගතො හොති. න උපසම්පාදෙනබ්බන්ති උපජ්ඣායෙන හුත්වා න උපසම්පාදෙනබ්බං. න නිස්සයො දාතබ්බොති ආවරියෙන හුත්වා නිස්සයො න දාතබ්බො. එත්ථ ච න අසෙක්ඛෙන සීලක්ඛන්ධෙනාති ච අත්තනා න අසෙක්ඛෙනාති ච අස්සද්ධොති ච ආදීසු තීසු පඤ්චකෙසු අයුත්තවසෙන පටික්ඛෙපො කතො, න ආපත්තිඅඬගවසෙන. යො හි අසෙක්ඛෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි අසමන්තාගතො පරෙ ච තත්ථ සමාදපෙතුං අසක්කොන්තො අස්සද්ධියාදිදොසයුත්තොව හුත්වා පරිසං පරිහරති, තස්ස පරිසා සීලාදීහි පරිහායතියෙව, න වඩ්ඪති. තස්මා තෙන න උපසම්පාදෙනබ්බන්තිආදි අයුත්තවසෙන වුත්තං, න ආපත්තිඅඬගවසෙන. න හි බීණාසවස්සෙව උපජ්ඣායාවරියභාවො භගවතා අනුඤ්ඤාතො. යදි තස්සෙව අනුඤ්ඤාතො අභවිස්ස, “සවෙ උපජ්ඣායස්ස අනහිරති උප්පන්නා හොති”තිආදිං න වදෙය්‍ය. යස්මා පන බීණාසවස්ස පරිසා සීලාදීහි න පරිහායති, තස්මා “පඤ්චහි භික්ඛවෙ අඬගෙහි සමන්තාගතෙන භික්ඛුනා උපසම්පාදෙනබ්බ”න්තිආදි වුත්තං.

අධිසීලෙ සීලවිපන්නොතිආදීසු පාරාජිකඤ්ච සඬ්ඝාදිසෙසඤ්ච ආපන්නො අධිසීලෙ සීලවිපන්නො නාම. ඉතරෙ පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධෙ ආපන්නො අජ්ඣාලාරෙ ආලාරවිපන්නො නාම. සම්මාදිට්ඨිං පහාය අත්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්තාගතො අතිදිට්ඨියා දිට්ඨිවිපන්නො නාම. යත්තකං සුතං පරිසං පරිහරන්තස්ස ඉච්ඡිතබ්බං, තෙන විරහිතත්තා අප්පස්සුතො. යං තෙන ජානිතබ්බං ආපත්තාදි, තස්ස අජානනතො දුප්පඤ්ඤො. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ පුරිමානි තීණි පදානි අයුත්තවසෙන වුත්තානි, පවිජිමානි ද්වෙ ආපත්තිඅඬගවසෙන.

ආපත්තිං න ජානාතීති “ඉදං නාම මයා කත”න්ති වුත්තෙ “ඉමං නාම ආපත්තිං අයං ආපන්නො”ති න ජානාති. වුට්ඨානං න ජානාතීති වුට්ඨානගාමිනිතො වා දෙසනාගාමිනිතො වා ආපත්තිතො ඵලං නාම වුට්ඨානං භොතීති න ජානාති. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ පුරිමානි ද්වෙ පදානි අයුත්තවසෙන වුත්තානි, පච්ඡිමානි තිණි ආපත්තිඅභිගවසෙන.

ආභිසමාචාරිකාය සික්ඛායාති ඛන්ධකවත්තෙ විනෙතුං න පටිබලො භොතීති අත්ථො. ආදිබ්‍රහ්මවරියකායාති සෙක්ඛපණ්ණත්තියං විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. අභිධම්මෙති නාමරූපපරිච්ඡේදෙ විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. අභිවිනයෙති සකලෙ විනයපිටකෙ විනෙතුං න පටිබලොති අත්ථො. විනෙතුං න පටිබලොති ව සබ්බත්ථ සික්ඛාපෙතුං න සක්කොතීති අත්ථො. ධම්මතො විවෙචෙතුන්ති ධම්මෙන කාරණෙන විස්සජ්ජාපෙතුං. ඉමස්මිං පඤ්චකෙ සබ්බපදෙසු ආපත්ති. ආපත්තිං න ජානාතීති ආදිපඤ්චකස්මිම්පි සබ්බපදෙසු ආපත්ති. ඌනදසවස්සපරියොසානපඤ්චකෙපි ඵසෙව නයො. ඉති ආදිතො තයො පඤ්චකා, චතුත්ථෙ තිණි පදානි, පඤ්චමෙ ද්වෙ පදානි සබ්බෙපි චත්තාරො පඤ්චකා අයුත්තවසෙන වුත්තා. චතුත්ථපඤ්චකෙ ද්වෙ පදානි, පඤ්චමෙ තිණි, ඡට්ඨසත්තමඅට්ඨමා තයො පඤ්චකාති සබ්බෙපි චත්තාරො පඤ්චකා ආපත්තිඅභිගවසෙන වුත්තා; සුක්කපක්ඛෙ අට්ඨසු අනාපත්තියෙවාති.

උපසම්පාදෙනබ්බපඤ්චකකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පාදෙනබ්බජක්කකථා

85. ඡක්කෙසු ඌනදසවස්සපදං විසෙසො, තං සබ්බත්ථ ආපත්තිකරං. සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තත්ථ උභයානි බො පනස්ස පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරෙන න ස්වාගතානි භොන්තීති උභතොවිහඪගවසෙන න ස්වාගතානි. න සුවිහත්තානීති මාතිකාවිහඪගවසෙන. න සුප්පවත්තීනීති වාචුග්ගතවසෙන. න සුවිනිච්ඡිතානි සුත්තසො අනුබ්‍යාඤ්ජනසොති මාතිකාතො ව විහඪගතො ව න සුට්ඨු විනිච්ඡිතානි.

උපසම්පාදෙනබ්බජක්කකථා නිට්ඨිතා.

අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බවත්ථුකථා

86. අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බවත්ථුස්මිං – යො තාව අයං පසුරො, සො තිත්ථියපක්කන්තකත්තා න උපසම්පාදෙනබ්බො. යො පන අඤ්ඤොපි නයිධ පබ්බජිතපුබ්බො ආගච්ඡති, තස්මිං යං කත්තබ්බං තං දස්සෙතුං “යො සො භික්ඛවෙ අඤ්ඤොපි”ති ආදිමාහ. තත්ථ තස්ස චත්තාරො මාසෙ පරිවාසො දාතබ්බොති අයං තිත්ථියපරිවාසො නාම; අප්පට්ච්ඡන්තපරිවාසොතිපි වුව්චති. අයං පන නග්ගපරිබ්බාජකස්සෙව ආජීවකස්ස වා අවෙලකස්ස වා දාතබ්බො. සවෙ සොපි සාටකං වා වාළකම්බලාදීනං අඤ්ඤතරං තිත්ථියද්ධජං වා නිවාසෙත්වා ආගච්ඡති,

නාස්ස පරිවාසො දාතබ්බො. අඤ්ඤස්ස පන තාපසපණ්ඩරඩ්ගාදිකස්ස න දාතබ්බොව.

පයමං කෙසමස්සුන්තිආදිනා තස්ස ආදිතොව සාමණෙරපබ්බජ්ජං දස්සෙති. එවං පබ්බාපෙන්නෙහි පන තස්මිං සඬ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්තොයෙව “ත්වං පබ්බාපෙහි, ත්වං ආචරියො හොහි, ත්වං උපජ්ඣායො හොහි”ති ථෙරා භික්ඛු න වත්තබ්බා. එවං චුත්තා හි සථෙ තස්ස ආචරියුපජ්ඣායභාවෙන ජිගුච්ඡන්තා න සම්පට්ච්ඡන්ති, අථ සො “නයිමෙ මය්හං සද්දහන්ති”ති කුජ්ඣත්වාපි ගච්ඡෙය්‍යා. තස්මා තං එකමන්තං නෙත්වා තස්ස ආචරියුපජ්ඣායා පරියෙසිතබ්බා.

87. එවං බො භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආරාධකො හොති, එවං අනාරාධකොති අයමස්ස පරිවාසවත්තදස්සනත්ථං මාතිකා. කථංඤ්ව භික්ඛවෙතිආදි තස්සෙව විහඬිගො. තත්ථ අතිකාලෙන ගාමං පවිසතීති භික්ඛුනං වත්තකරණවෙලායමෙව ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති. අතිදිවා පටික්කමතීති කුලසරෙසු ඉත්ථිපුරිසදාරකදාරිකාදිහි සද්ධිං ගෙහස්සිතකථං කථෙන්නො තත්ථෙව භුඤ්ජිත්වා භික්ඛුසු පත්තවීරං පටිසාමෙත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදිති වා කරොන්නෙසු පටිසල්ලිතෙසු වා ආගච්ඡති; න උපජ්ඣායවත්තං නාචරියවත්තං කරොති, අඤ්ඤදත්ථු වසනට්ඨානං පවිසිත්වා නිද්දායති. එවම්පි භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො අනාරාධකො හොතීති එවම්පි කරොන්නො පරිවාසවත්තස්ස සම්පාදකො පූරකො න හොති.

වෙසියාගොවරො වාතිආදිසු වෙසියාති ආමිසකිඤ්චික්ඛසම්පදානාදිනා සුලභජ්ඣාචාරා රුපුපජීවිකා ඉත්ථියො. විධවාති මතපතිකා වා පචුත්ථපතිකා වා ඉත්ථියො; තා යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙන්නි. ථුල්ලකුමාරිකාති යොබ්බන්තජ්ජන්තා යොබ්බන්තාතීතා වා කුමාරියො; තා පුරිසාධිජ්ජායාව විවරන්ති, යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙන්නි. පණ්ඩකාති උස්සන්තකිලෙසා අවුපසන්තපරිලාභා නපුංසකා; තෙ පරිලාභවෙගාහිභූතා යෙන කෙනචි සද්ධිං මිත්තභාවං පත්ථෙන්නි. භික්ඛුනියොති සමානපබ්බජ්ජා ඉත්ථියො; තාහි සද්ධිං බිජ්ජමෙව විස්සාසො හොති, තතො සීලං හිජ්ජති.

තත්ථ වෙසියානං කුලෙසු කුලුපකො හුත්වා පිණ්ඩපාතවරියාදිහි වා අපදිසිත්වා සිනෙහසන්ථවජාතෙන හදයෙන අභිණ්හදස්සනසල්ලාපකාමතාය තාසං සන්තිකං උපසඬ්ඝමන්තො “වෙසියාගොවරො”ති වුච්චති, සො නචිරස්සෙව “අසුකවෙසියා සද්ධිං ගතො”ති වත්තබ්බතං පාපුණාති. එස නයො සබ්බත්ථං සථෙ පන වෙසියාදයො සලාකහත්තාදිති දෙන්ති, භික්ඛුහි සද්ධිං ගන්ත්වා සද්ධිංයෙව භුඤ්ජිත්වා වා ගහෙත්වා වා ආගන්තුං වට්ටති. ගිලානා භික්ඛුනියො ඔවදිතුං වා ධම්මං වා දෙසෙතුං උද්දෙසපරිපුච්ඡාදිති වා දාතුං ගච්ඡන්තෙහි භික්ඛුහි සද්ධිං ගන්තුං වට්ටති. යො පන තථා ආගන්ත්වා මිත්තසන්ථවවසෙන ගච්ඡති, අයං අනාරාධකො හොති.

උච්චාවචානි කරණියානීති මහත්තබ්බද්දකානි කම්මානි. තත්ථ සංඝටිං පහරිත්වා සමග්ගෙන සඬසෙන සන්නිපතිත්වා කත්තබ්බානි වෙනියමභාපාසාදපටිසඬබරණාදීනි කම්මානි උච්චානි නාම. චීවරධොවනරජනාදීනි ඛන්ධකපරියාපන්නානි ච අග්ගිසාලවත්තාදීනි ආභිසමාවාරිකානි අවචානි නාම. තත්ථ න දක්ඛො භොතීති තෙසු කම්මෙසු ඡෙකො සුසික්ඛිතො න භොති. න අනලසොති උට්ඨානචිරියසම්පන්නො න භොති; ‘‘භික්ඛුසඬසස්ස කම්මං අත්ථී’’ති සුත්වා පගෙව භත්තකිච්චං කත්වා ගබ්භන්තරං පටිසිත්වා යාවදත්ථං සුපිත්වා සායං නික්ඛමති. තනුපායායානි තෙසු කම්මෙසු උපායභූතාය. වීමංසායානි යානුජ්ජත්තිකවීමංසාය. ‘‘ඉදමෙවං කත්තබ්බං, ඉදමෙවං න කත්තබ්බ’’න්ති තස්මිංයෙව බණෙ උජ්ජන්තපඤ්ඤාය සමන්නාගතො න භොති. න අලං කාතුං න අලං සංවිධාතුන්ති සහත්ථාපි කාතුං සමත්ථො න භොති; ‘‘ගණ්භථ භන්තෙ, ගණ්භ දහර, ගණ්භ සාමණෙර, සථෙ තුම්භෙ වා න කරිස්සථ, අම්භෙ වා න කරිස්සාම, කො දානි ඉමං කරිස්සති’’ති එවං උස්සාහං ජනෙත්වා සංවිධාතුං අඤ්ඤමඤ්ඤං කාරෙතුම්පි සමත්ථො න භොති. භික්ඛුහි ‘‘කම්මං කරිස්සාමා’’ති වුත්තෙ කිඤ්ච රොගං අපදිසති, භික්ඛුනං කම්මං කරොන්නානං සමීපෙනෙව චිවරති, සීසමෙව දස්සෙති, අයම්පි අනාරාධකො භොති.

න තිබ්බච්ඡන්දො භොතීති බලවච්ඡන්දො න භොති. උද්දෙසෙති පාළිපරියාපුණෙන. පරිපුච්ඡායානි අත්ථසවනෙ. අධිසීලෙනි පාතිමොක්ඛසීලෙ. අධිවිත්තෙනි ලොකියසමාධිභාවනාය. අධිපඤ්ඤායානි ලොකුත්තරමග්ගභාවනාය.

සඬකන්නො භොතීති ඉධාගතො භොති. තස්ස සත්ථුනොති තස්ස තිත්ථායතනසාමිකස්ස. තස්ස දිට්ඨියානි තස්ස සන්නකාය ලද්ධියා. ඉදානි සායෙව ලද්ධි යස්මා තස්ස තිත්ථකරස්ස බමති වෙව රුච්චති ච ‘‘ඉදමෙව සච්ච’’න්ති ච දළ්භග්ගාහෙන ගහිතා; තස්මා තස්ස බන්ති රුචි ආදායොති වුච්චති. තෙන වුත්තං – ‘‘තස්ස බන්තියා තස්ස රුචියා තස්ස ආදායස්සා’’ති. අවණණෙ භඤ්ඤමානෙති ගරභාය භඤ්ඤමානාය. අනභිරද්ධොති අපරිපුණ්ණසඬකජ්ජො; නො පග්ගහිත්තො. උදග්ගොති අබ්භූන්තකායචිත්තො. ඉදං භික්ඛවෙ සඬසාතනිකං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස අනාරාධනීයස්මිත්ති භික්ඛවෙ යමිදං තස්ස සත්ථුනො තස්සෙව ච ලද්ධියා අවණණෙ භඤ්ඤමානෙ ‘‘කිං ඉමෙ පරං ගරහන්ති’’ති කායචචිකාරනිබ්බත්තකං අනත්තමන්තං, බුද්ධාදීනඤ්ච අවණණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තමන්තං, යඤ්ච තස්සෙව සත්ථුනො තස්සෙව ච ලද්ධියා වණණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තමන්තං, බුද්ධාදීනඤ්ච වණණහණෙන අනත්තමන්තං, ඉදං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බස්ස අනාරාධනීයස්මිං සඬසාතනිකං, අනාරාධකෙ පරිවාසවත්තං අපුරකෙ කම්මෙ ඉදං ලිඬගං, ඉදං ලක්ඛණං, ඉදමචලජපමාණන්ති වුත්තං භොති. එවං අනාරාධකො බො භික්ඛවෙ අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආගතො න උපසම්පාදෙතබ්බොති ඉතො එකෙනපි අඬගෙන සමන්නාගතො න උපසම්පාදෙතබ්බො. සුක්කපක්ඛෙ සබ්බං වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බං.

එවං ආරාධකො බො භික්ඛවෙනි එවං නාතිකාලෙන ගාමජ්ජවෙසනා නාතිදිවා පටික්කමනං, න වෙසියාදිගොවරතා, සබ්බමචාරීනං කිච්චෙසු දක්ඛතාදි, උද්දෙසාදීසු තිබ්බවිජන්දතා, තිත්ථියානං අවණ්ණභණ්ණෙන අත්තමනතා, බුද්ධාදීනං අවණ්ණභණ්ණෙන අත්තමනතා, තිත්ථියානං වණ්ණභණ්ණෙන අත්තමනතා, බුද්ධාදීනං වණ්ණභණ්ණෙන අත්තමනතාති ඉමෙසං අට්ඨන්තං තිත්ථියවත්තානං පරිපූරණෙන ආරාධකො පරිනොසකො භික්ඛුනං අඤ්ඤතිත්ථියපුබ්බො ආගතො උපසම්පාදෙතබ්බො.

සචෙ පන උපසම්පදමාලකෙපි එකං වත්තං භින්දති, පුන වත්තාරො මාසෙ පරිවසිතබ්බං. යථා පන භින්තසික්ඛාය සික්ඛමානාය පුන සික්ඛාපදාති ව සික්ඛාසම්මුති ව දියාති, එවං නයිමස්ස කිඤ්චි පුන දාතබ්බමත්ථි. පුබ්බෙ දිත්තපරිවාසොයෙව හි තස්ස පරිවාසො. තස්මා පුන වත්තාරො මාසෙ පරිවසිතබ්බං. සචෙ පරිවසන්තො අත්තරා අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙති, ලොකියධම්මො නාම කුප්පනසභාවො, න උපසම්පාදෙතබ්බො. වත්තාරො මාසෙ පූර්තවත්තොව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙ පන පරිවසන්තො වත්තාරි මහාභූතාති පරිග්ගණ්හති, උපාදාරුපාති පරිච්ඡින්නදති, නාමරූපං වචන්ථපෙනි, තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා විපස්සනං ආරහති, ලොකියධම්මො නාම කුප්පනසභාවො, නෙව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙ පන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සොනාපත්තිමග්ගං පටිලහති, පරිපුණ්ණංයෙව හොති වත්තං. සමුහතාති සබ්බදිට්ඨිගතාති අබ්බුළුහං විචිකිච්ඡාසල්ලං තංදිවසමෙව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙපි තිත්ථියලිඬිගෙ ධීතො සොනාපත්තො හොති, පරිවාසකිච්චං නත්ථි, තදහෙව පබ්බාපෙත්වා උපසම්පාදෙතබ්බො.

උපජ්ඣායමූලකං වීචරං පරියෙසිතබ්බන්ති උපජ්ඣායං ඉස්සරං කත්වා තස්ස වීචරං පරියෙසිතබ්බං. පත්තම්පි තථෙව. තස්මා යදි උපජ්ඣායස්ස පත්තවීචරං අත්ථි, “ඉමස්ස දෙහි”ති වත්තබ්බො. අථ නත්ථි, අඤ්ඤෙ දාතුකාමා හොන්ති, තෙහිපි උපජ්ඣායස්සෙව දාතබ්බං “ඉදං තුම්භාකං කත්වා ඉමස්ස දෙථා”ති. කස්මා? තිත්ථියා නාම විලොමා හොන්ති “සඬ්ඝෙන මෙ පත්තවීචරං දින්නං, කිං මය්හං තුම්භෙසු ආයත්ත”න්ති වත්වා ඔවාදානුසාසනිං න කරෙය්හං, උපජ්ඣායෙන පන ආයත්තජීවිකත්තා තස්ස වචනකරො භවිස්සති. තෙනස්ස “උපජ්ඣායමූලකං වීචරං පරියෙසිතබ්බ”න්ති චුත්තං. භණ්ඩුකම්මායාති කෙසොරොපනත්ථං. භණ්ඩුකම්මකථා පරතො ආගම්ස්සති.

අග්ගිකාති අග්ගිපරිවරණකා. ජට්ටකාති තාපසා. එතෙ භික්ඛවෙ කිරියවාදිනොති එතෙ කිරියං න පටිබාහන්ති, “අත්ථි කම්මං, අත්ථි කම්මවිපාකො”ති එවංදිට්ඨිකා. සබ්බබුද්ධා හි නෙක්ඛම්මපාරම්. පූරයමානා එතදෙව පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පූරෙසුං, මයාපි තථෙව පූරිතා, න එතෙසං සාසනෙ පබ්බජ්ජා විලොමා, තස්මා උපසම්පාදෙතබ්බො, න තෙසං පරිවාසො දාතබ්බොති. ඉමාහං භික්ඛවෙ ඤාතීනං ආවෙණිකං පරිහාරං දම්මීති ඉමං අහං තෙසං පාටෙක්කං ඔදිස්සකං පරිහාරං දදාමි. කස්මා එවමාහ? තෙ හි තිත්ථායතනෙ පබ්බජිතාපි

සාසනස්ස අවණ්ණකාමා න භොන්ති, අමිහාකං ඤාතිසෙට්ඨස්ස සාසනන්ති
වණ්ණවාදිනොව භොන්ති, තස්මා එවමාහාති.

අඤ්ඤාතිත්ථියපුබ්බවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

පඤ්චාබ්බාවත්ථුකථා

88. මගධෙසු පඤ්ච ආබාධා උස්සන්තා භොන්තීති මගධනාමකෙ ජනපදෙ
මනුස්සානඤ්ච අමනුස්සානඤ්ච පඤ්ච රොගා උස්සන්තා වුඩ්ඪිප්පත්තා
ථාතිප්පත්තා භොන්ති. ජීවකකොමාරහව්වකථා වීචරක්ඛන්ධකෙ ආවිහවිස්සති. න
භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහි පුට්ඨො පබ්බාපේතබ්බොති යෙ තෙ කුට්ඨාදයො පඤ්ච
ආබාධා උස්සන්තා, තෙහි පුට්ඨො අභිභූතො න පබ්බාපේතබ්බො.

තත්ථ කුට්ඨන්ති රත්තකුට්ඨං වා භොතු කාලකුට්ඨං වා, යංකිඤ්චි
කිට්ඨදද්දුකච්ඡුආදිප්පහෙදමිපි සබ්බං කුට්ඨමෙවාති වුත්තං. තඤ්චෙ
නබ්බිට්ඨිප්පමාණමිපි වඩ්ඪනකපක්ඛෙ යීතං භොති, න පබ්බාපේතබ්බො. සචෙ පන
නිවාසනපාරුපනෙහි පකතිපට්ච්ඡන්තෙ යානෙ නබ්බිට්ඨිප්පමාණං
අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ යීතං භොති, වට්ටති. මුඛෙ පන හත්ථපාදපිට්ඨෙසු වා සචෙපි
අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ යීතං නබ්බිට්ඨිතො ව බුද්දකතරමිපි, න වට්ටතියෙවාති
කුරුන්දියං වුත්තං. තිකිච්ඡාපෙත්වා පබ්බාපේත්තෙනාපි පකතිවණ්ණෙ ජාතෙයෙව
පබ්බාපේතබ්බො. ගොධාපිට්ඨිසදිසවුණ්ණඔකිරණකසරීරමිපි පබ්බාපේතුං න
වට්ටති.

ගණ්ඨොති මෙදගණ්ඨො වා භොතු අඤ්ඤො වා යො කොචි
කොලට්ඨිමත්තකොපි චෙ වඩ්ඪනකපක්ඛෙ යීතො ගණ්ඨො භොති, න
පබ්බාපේතබ්බො. පට්ච්ඡන්තට්ඨානෙ පන කොලට්ඨිමත්තෙ අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ
යීතො වට්ටති. මුඛාදිකෙ අප්පට්ච්ඡන්තට්ඨානෙ අවඩ්ඪනකපක්ඛෙ යීතොපි න
වට්ටති. තිකිච්ඡාපෙත්වා පබ්බාපේත්තෙනාපි සරීරං සඤ්ජවිං කාරෙත්වාච
පබ්බාපේතබ්බො. උණ්ණිගණ්ඨා නාම භොන්ති ගොථනා විය අභිගුලිකා විය ව
තත්ථ තත්ථ ලම්බන්ති, එතෙපි ගණ්ඨායෙව. තෙසු සති පබ්බාපේතුං න වට්ටති.
දහරකාලෙ ඛරපිළකා යොබ්බන්තකාලෙ ව මුඛෙ ඛරපිළකා නාම භොන්ති,
මහල්ලකකාලෙ නස්සන්ති, න තා ගණ්ඨසඬ්ඛං ගච්ඡන්ති, තාසු සති පබ්බාපේතුං
වට්ටති. අඤ්ඤෙ පන සරීරෙ ඛරපිළකා නාම අපරා පදුමකණ්ණිකා නාම භොන්ති,
අඤ්ඤා සාසපඬ්ඡකා නාම සාසපමත්තා එව සකලසරීරං ඵරන්ති, තා සබ්බා
කුට්ඨජාතිකා එව. තාසු සති න පබ්බාපේතබ්බො.

කිලාසොති න භිජ්ජනකං න පග්ගරණකං පදුමපුණ්ඩරිකපත්තවණ්ණං කුට්ඨං,
යෙන ගුන්තං විය සබලං සරීරං භොති, තස්මිං කුට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො
වෙදිතබ්බො. සොසොති සොසබ්බාධි; තස්මිං සති න පබ්බාපේතබ්බො. අපමාරොති
පිත්තුම්මාරො වා යක්ඛුම්මාරො වා; තත්ථ පුබ්බවෙරිකෙන අමනුස්සෙන ගහිතො
දුන්නිකිච්ඡො භොති. අප්පමත්තකෙපි පන අපමාරෙ සති න පබ්බාපේතබ්බො.

පඤ්චාබ්‍යවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

රාජහට්ඨත්ථුකථා

90. රාජහට්ඨත්ථුස්මිං – පච්චන්තං උච්චිනථාති පච්චන්තං වඩ්ඨෙථ. වොරෙ පලාපෙත්වා වොරහයෙන වුට්ඨිතෙ ගාමෙ ආවාසාපෙත්වා ආරක්ඛං දත්වා කසිකම්මාදීනි පවත්තාපෙථාති වුත්තං හොති. රාජා පන සොතාපන්නත්තා “වොරෙ ඝාතෙථ, හනථා” ති න ආණාපෙති. උපජ්ඣායස්ස දෙව සීසං ඡිත්ථිතබ්බන්තිආදි සබ්බං “පබ්බජ්ජාය උපජ්ඣායො සෙට්ඨො, තතො ආචරියො, තතො ගණො” ති චිත්තෙන්වා ඉදං වොහාරෙ අඩ්ඨවිනිච්ඡයෙ ආගතන්ති ආහංසු. න භික්ඛවෙ රාජහට්ඨො පබ්බාපෙතබ්බොති එත්ථ අමච්චො වා හොතු මහාමත්තො වා සෙවකො වා කිඤ්චි යානන්තරං පත්තො වා අප්පත්තො වා, යො කොච්චි රඤ්ඤො හත්තවෙනනහට්ඨො, සබ්බො රාජහට්ඨොති සඬ්ඛං ගච්ඡති, සො න පබ්බාපෙතබ්බො. තස්ස පන පුත්තනත්තභාතුකා යෙ රාජතො හත්තවෙනනං න ගණ්හන්ති, තෙ පබ්බාපෙතුං වට්ඨති. යො පන රාජතො ලද්ධං නිබද්ධහොගං වා මාසසංවච්ඡරපරිබ්බයං වා රඤ්ඤොයෙව නියයාතෙති, පුත්තභාතුකෙ වා තං යානං සම්පට්ච්ඡාපෙත්වා රාජානං “න දානාහං දෙවස්ස හට්ඨො” ති ආපුච්ඡති, යෙන වා යං කම්මකාරණා වෙනනං ගහිතං, තං කම්මං කතං හොති, යො වා පබ්බජස්සුති රඤ්ඤො අනුඤ්ඤාතො හොති, තම්පි පබ්බාපෙතුං වට්ඨති.

රාජහට්ඨත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

වොරවත්ථුකථා

91. වොරවත්ථුසු – මනුස්සා පස්සිත්ථාති යෙහි ගිහිකාලෙ දිට්ඨපුබ්බො යෙ ව “අයං සො” ති අඤ්ඤෙසං සුඤ්ඤාති, තෙ පස්සිත්ථා උබ්බිජ්ජන්තිපි...පෙ.... ද්වාරම්පි ථකෙන්ති. යෙ පන න ජානන්ති, තෙසං සරෙසු භික්ඛං ලභති. න භික්ඛවෙති හගවා සයං ධම්මස්සාමී, තස්මා ආයතිං අකරණත්ථාය භික්ඛුනං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්තො එවමාහ. තත්ථ ධජං බන්ධිත්වා විය විවරතීති ධජබන්ධො. මුලදෙවාදයො විය ලොකෙ පාකට්ඨොති වුත්තං හොති. තස්මා යො ගාමඝාතං වා පන්ථදුහනං වා නගරෙ සන්ධිච්ඡෙදාදිකම්මං වා කරොන්නො විවරති, පඤ්ඤායති ව “අසුකො නාම ඉදං ඉදං කරොතී” ති, සො න පබ්බාපෙතබ්බො. යො පන රාජපුත්තො රජ්ජං පත්ථෙන්නො ගාමඝාතාදීනි කරොති, සො පබ්බාපෙතබ්බො. රාජානො හි තස්මිං පබ්බජිතෙ තුස්සන්ති, සවෙ පන න තුස්සන්ති, න පබ්බාපෙතබ්බො. පුබ්බෙ මහාජනෙ පාකට්ඨො වොරො පච්ඡා වොරකම්මං පභාය පඤ්චසීලාදීනි සමාදියති, තඤ්චෙ මනුස්සා එවං ජානන්ති, පබ්බාපෙතබ්බො. යෙ පන අම්බලබුජාදිවොරකා සන්ධිච්ඡෙදාදිවොරා එව වා අදිස්සමානා ථෙය්‍යං කරොන්ති, පච්ඡාපි ඉමිනා නාම ඉදං කරන්ති න පඤ්ඤායන්ති, තෙපි පබ්බාපෙතුං වට්ඨති.

92. කාරං භින්දිත්වාති අට්ටබන්ධනාදිං භින්දිත්වා. අභයුවරාති එත්ථ භයෙන උපරමන්තීති භයුවරා, එතෙ පන ලද්ධාභයත්තා න භයුවරාති අභයුවරා; පකාරස්ස චෙත්ථ චකාරො කතොති චෙදිතබ්බො. න භික්ඛවෙ කාරභෙදකො පබ්බාපේතබ්බොති කාරො චූච්චති බන්ධනාගාරං. ඉධ පන අන්ද්වබන්ධනං වා හොතු සඬ්ඛලිකබන්ධනං වා රජ්ජුබන්ධනං වා ගාමබන්ධනං වා නිගමබන්ධනං වා නගරබන්ධනං වා පුරිසගුත්ති වා ජනපදබන්ධනං වා දීපබන්ධනං වා, යො එතෙසු යංකිඤ්චි බන්ධනං භින්දිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා මුඤ්චිත්වා වා විවරිත්වා වා පස්සමානානං වා අපස්සමානානං වා පලායති, සො කාරභෙදකොති සඬ්ඛං ගච්ඡති. තස්මා ඊදිසො කාරභෙදකො චොරො දීපබන්ධනං භින්දිත්වා දීපන්තරං ගතොපි න පබ්බාපේතබ්බො. යො පන න චොරො, කෙවලං හත්ථකම්මං අකරොන්තො “එවං තො අපලායන්තො කරිස්සති” ති රාජයුත්තාදීහි බද්ධො, සො කාරං භින්දිත්වා පලාතොපි පබ්බාපේතබ්බො. යො පන ගාමනිගමපට්ටනාදීනි කෙණියා ගහෙත්වා තං අසම්පාදෙන්තො බන්ධනාගාරං පචෙසිතො හොති, සො පලායිත්වා ආගතො න පබ්බාපේතබ්බො. යොපි කසිකම්මාදීහි ධනං සම්පාදෙන්වා ජීවන්තො “නිධානං ඉමිනා ලද්ධං” ත්ති පෙසුඤ්ඤං උපසංහරිත්වා කෙනචි බන්ධාපිතො හොති, තං තත්ථෙව පබ්බාපේතුං න වට්ටති, පලායිත්වා ගතං පන ගතට්ඨානෙ පබ්බාපේතුං වට්ටති.

93. න භික්ඛවෙ ලිඛිතකොති එත්ථ ලිඛිතකො නාම න කෙවලං “යත්ථ පස්සති තත්ථ හන්තබ්බො” ති, අථ බො යො කොචි චොරිකං වා අඤ්ඤං වා ගරුං රාජාපරාධං කත්වා පලාතො, රාජා ච නං පණ්ණෙ වා පොත්ථකෙ වා “ඉත්ථන්තාමො යත්ථ දිස්සති, තත්ථ ගහෙත්වා මාරෙතබ්බො” ති වා “හත්ථපාදානිස්ස ඡින්දිතබ්බානි” ති වා “එත්තකං නාම දණ්ඩං ආහරාපෙතබ්බො” ති වා ලිඛාපෙති, අයං ලිඛිතකො නාම, සො න පබ්බාපේතබ්බො.

94. කසාහතො කතදණ්ඩකම්මොති එත්ථ යො වචනපෙසනාදීනි අකරොන්තො හඤ්ඤති, න සො කතදණ්ඩකම්මො. යො පන කෙණියා වා අඤ්ඤථා වා කිඤ්චි ගහෙත්වා බාදිත්වා පුන දාතුං අසක්කොන්තො “අයමෙව තෙ දණ්ඩො හොතු” ති කසාහි හඤ්ඤති, අයං කසාහතො කතදණ්ඩකම්මො. සො ච කසාහි වා හතො හොතු අද්ධදණ්ඩකාදීනං වා අඤ්ඤතරෙන, යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාපේතබ්බො. වණෙ පන පාකතිකෙ කත්වා පබ්බාපේතබ්බො. සථෙ පන ජාණුහි වා කප්පරෙහි වා නාළිකෙරපාසාණාදීහි වා සාතෙත්වා මුත්තො හොති, සරීරෙ වස්ස ගණ්ඨියො පඤ්ඤායන්ති, න පබ්බාපේතබ්බො. එාසුකං කත්වා එව ගණ්ඨියු සන්තිසින්නාසු පබ්බාපේතබ්බො.

95. ලක්ඛණාහතො කතදණ්ඩකම්මොති එත්ථ කතදණ්ඩකම්මහාවො පුරිමනගෙනෙව චෙදිතබ්බො. යස්ස පන නලාටෙ වා උගරුආදීසු වා තත්තෙන ලොහෙන ලක්ඛණං ආහතං හොති, සො සථෙ භුජිස්සො යාව අල්ලවණො හොති, තාව න පබ්බාපේතබ්බො. සථෙපිස්ස වණා රුල්හා හොන්ති, ඡවියා සමපරිච්ඡෙදා, ලක්ඛණං න පඤ්ඤායති, තිමණ්ඩලවත්ථස්ස උත්තරාසඬ්ඛෙ කතෙ

පටිච්ඡන්තොකාසෙ චෙ හොති, පබ්බාපේතුං වට්ටති, අප්පටිච්ඡන්තොකාසෙ චෙ න වට්ටති.

වොරවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ඉණායිකවත්ථුකථා

96. න භික්ඛවෙ ඉණායිකොති එත්ථ ඉණායිකො නාම යස්ස පිතිපිනාමහෙහි වා ඉණං ගහිතං හොති, සයං වා ඉණං ගහිතං හොති, යං වා ආථපෙත්වා මාතාපිතූහි කිඤ්චි ගහිතං හොති, සො තං ඉණං පරෙසං ධාරෙතීති ඉණායිකො. යං පන අඤ්ඤා ඤාතකා ආථපෙත්වා කිඤ්චි ගණ්හන්ති, සො න ඉණායිකො. න භි තෙ තං ආථපෙතුං ඉස්සරා, තස්මා තං පබ්බාපේතුං වට්ටති, ඉතරං න වට්ටති. සචෙ පනස්ස ඤාතිසාලොහිතා “මයං දස්සාම, පබ්බාපේථ න”න්ති ඉණං අත්තනො භාරං කරොන්ති, අඤ්ඤා වා කොචි තස්ස ආචාරසම්පත්තිං දිස්වා “පබ්බාපේථ නං, අහං ඉණං දස්සාමි”ති වදති, පබ්බාපේතුං වට්ටති. තෙසු අසති භික්ඛුනා තථාරූපස්ස උපට්ඨාකස්සාපි ආරොචෙතබ්බං “සහෙතුකො සත්තො ඉණපලිබ්බොධෙන න පබ්බපති”ති. සචෙ සො පටිපජ්ජති, පබ්බාපේතබ්බො. සචෙපි අත්තනො කප්පියහණ්ඩං අත්ථි, “එතං දස්සාමි”ති පබ්බාපේතබ්බො. සචෙ පන නෙව ඤාතකාදයො පටිපජ්ජන්ති, න අත්තනො ධනං අත්ථි, “පබ්බාපේත්වා භික්ඛාය වරින්වා මොචෙස්සාමි”ති පබ්බාපේතුං න වට්ටති. සචෙ පබ්බාපෙති දුක්කටං. පලාතොපි ආනෙත්වා දාතබ්බො. නො චෙ දෙනි, සබ්බං ඉණං ගීවා හොති. අජානිත්වා පබ්බාපයතො අනාපත්ති. පස්සන්තෙන පන ආනෙත්වා ඉණසාමිකානං දස්සෙතබ්බො. අපස්සන්තස්ස ගීවා න හොති.

සචෙ ඉණායිකො අඤ්ඤං දෙසං ගන්ත්වා පුච්ඡියමානොපි “නාහං කස්සචි කිඤ්චි ධාරෙමි”ති වත්වා පබ්බපති, ඉණසාමිකො ච තං පරියෙසන්තො තත්ථ ගච්ඡති, දහරො තං දිස්වා පලායති, සො ච ථෙරං උපසඬ්ඨකමිත්වා “අයං හන්තෙ කෙන පබ්බාපිතො, මම එත්තකං නාම ධනං ගහෙත්වා පලාතො”ති වදති, ථෙරෙන වත්තබ්බං “මයා උපාසක ‘අණණො අහ’න්ති වදන්තො පබ්බාපිතො, කිං දානි කරොමි, පස්ස මෙ පත්තච්චරමත්ත”න්ති අයං තත්ථ සාමිච්චි. පලාතෙ පන ගීවා න හොති.

සචෙ පන නං ථෙරස්ස සම්මුඛාව දිස්වා “අයං මම ඉණායිකො”ති වදති, “තච ඉණායිකං ත්වමෙව ජානාහි”ති වත්තබ්බො. එවමිපි ගීවා න හොති. සචෙපි සො “පබ්බපිතො අයං ඉදානි කුහිං ගමිස්සති”ති වදති, ථෙරෙන “ත්වංයෙව ජානාහි”ති වත්තබ්බො. එවමිපිස්ස පලාතෙ ගීවා න හොති. සචෙ පන ථෙරො “කුහිං දානි අයං ගමිස්සති, ඉධෙව අච්ඡතු”ති වදති, සො චෙ පලායති, ගීවා හොති. සචෙ සො සහෙතුකසත්තො හොති වත්තසම්පන්නො, ථෙරෙන “ඊදිසො අය”න්ති වත්තබ්බං. ඉණසාමිකො චෙ “සාධු”ති විස්සජ්ජෙති, ඉච්චෙනං කුසලං. සචෙ පන “උපඬ්ඪපඬ්ඨං දෙථා”ති වදති, දාතබ්බං. අපරෙන සමයෙන අනිආරාධකො හොති,

“සබ්බං දෙථා” ති වුත්තෙපි දාතබ්බමෙව. සචෙ පන උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීසු කුසලො හොති බහුපකාරො භික්ඛුනං, භික්ඛාචාරවත්තෙන පරියෙසිත්වාපි ඉණං දාතබ්බමෙවාති.

ඉණායිකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

දාසවත්ථුකථා

97. න භික්ඛවෙ දාසොති එත්ථ වත්තාරො දාසා – අන්තොජානො, ධනක්කිනො, කරමරානීනො, සාමං දාසඛ්‍යං උපගතොති. තත්ථ අන්තොජානො නාම ජාතිදාසො සරදාසියා පුත්තො. ධනක්කිනො නාම මාතෘපිතුනං සන්තිකා පුත්තො වා සාමිකානං සන්තිකා දාසො වා ධනං දත්වා දාසචාරිත්තං ආරොපෙත්වා කීනො. එතෙ ද්වෙපි න පබ්බාපෙතබ්බො. පබ්බාපෙත්තෙන තත්ථ තත්ථ චාරිත්තවසෙන අදාසං කත්වා පබ්බාපෙතබ්බො.

කරමරානීනො නාම තිරොරට්ඨං විලොපං වා කත්වා උපලාපෙත්වා වා තිරොරට්ඨතො භුජිස්සමානුසකානි ආහරන්ති, අන්තොරට්ඨෙයෙව වා කතාපරාධං කිඤ්චි ගාමං රාජා “විලුම්පථා” ති ආණාපෙනි, තතො මානුසකානිපි ආහරන්ති. තත්ථ සබ්බෙ පුරිසා දාසා, ඉත්ථියො දාසියො. එවරුපො කරමරානීනො දාසො යෙහි ආනීනො, තෙසං සන්තිකෙ වසන්තො වා ඛන්ධනාගාරෙ ඛද්ධො වා පුරිසෙහි රක්ඛියමානො වා න පබ්බාපෙතබ්බො. පලායිත්වා පන ගතො, ගතට්ඨානෙ පබ්බාපෙතබ්බො. රඤ්ඤා තුට්ඨෙත “කරමරානීතකෙ මුඤ්චථා” ති වත්වා වා සබ්බසාධාරණෙන වා නයෙන ඛන්ධනා මොක්ඛෙ කතෙ පබ්බාපෙතබ්බොව.

සාමං දාසඛ්‍යං උපගතො නාම ජීවිතහෙතු වා ආරක්ඛහෙතු වා “අභං තෙ දාසො” ති සයමෙව දාසභාවං උපගතො. රාජුනං හත්ථිඅස්සගොමහිංසගොපකාදයො විය, තාදියො දාසො න පබ්බාපෙතබ්බො. රඤ්ඤො වණ්ණදාසීනං පුත්තා හොන්ති අමච්චපුත්තසදියා, තෙපි න පබ්බාපෙතබ්බො. භුජිස්සිත්ථියො අසංයතා වණ්ණදාසීහි සද්ධිං විවරන්ති, තාසං පුත්තෙ පබ්බාපෙතුං වට්ටති. සචෙ සයමෙව පණ්ණං ආරොපෙත්ති, න වට්ටති. හට්ඨුත්තකගණාදීනං දාසාපි තෙහි අදින්නා න පබ්බාපෙතබ්බො. විහාරෙසු රාජුහි ආරාමිකදාසා නාම දින්නා හොන්ති, තෙපි පබ්බාපෙතුං න වට්ටති. භුජිස්සෙ පන කත්වා පබ්බාපෙතුං වට්ටති. මහාපච්චරියං “අන්තොජාතධනක්කිතකෙ ආනෙත්වා භික්ඛුසඤ්ජස ආරාමිකෙ දෙමාති දෙන්නි, තක්කං සීසෙ ආසිත්තකසදියාව හොන්ති, තෙ පබ්බාපෙතුං වට්ටති” ති වුත්තං. කුරුන්දියං පන “ආරාමිකං දෙමාති කප්පියවොහාරෙන දෙන්නි, යෙන කෙනචි වොහාරෙන දින්නො හොතු, නෙව පබ්බාපෙතබ්බො” ති වුත්තං. දුග්ගතමනුස්සා සඤ්ඤා නිස්සාය ජීවිස්සාමාති විහාරෙ කප්පියකාරකා හොන්ති, එතෙපි පබ්බාපෙතුං වට්ටති. යස්ස මාතෘපිතරො දාසා, මාතා එව වා දාසී, පිතා අදාසො, තං පබ්බාපෙතුං න වට්ටති. යස්ස පන මාතා අදාසී, පිතා දාසො, තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති. භික්ඛුස්ස ඤාතකා වා උපට්ඨාකා වා දාසං දෙන්නි “ඉමං පබ්බාපෙථ, තුම්භාකං වෙය්‍යාවච්චං.

කරිස්සති” ති අත්තනොවාස්ස දාසො අත්ථි, භුජිස්සො කතොව පබ්බාපෙතබ්බො. සාමිකා දාසං දෙනති “ඉමං පබ්බාපෙථ, සවෙ අභිරමිස්සති, අදාසො විබ්භමිස්සති වෙ, අම්භාකං දාසොව භවිස්සතීති අයං තාවකාලිකො නාම, තං පබ්බාපෙතුං න වට්ඨති” ති කුරුන්දියං වුත්තං. නිස්සාමිකදාසො හොති, සොපි භුජිස්සො කතොව පබ්බාපෙතබ්බො. අජානන්තො පබ්බාපෙත්වා වා උපසම්පාදෙත්වා වා පච්ඡා ජානාති, භුජිස්සං කාතුමෙව වට්ඨති.

ඉමස්ස ව අත්ථස්ස පකාසනත්ථං ඉදං වත්ථුං වදන්ති – එකා කිර කුලදාසී එකෙන සද්ධිං අනුරාධපුරා පලායිත්වා රොහණෙ වසමානා පුත්තං පට්ලහි, සො පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නකාලෙ ලජ්ජී කුක්කුචවකො අහොසි. අටෙකදිවසං මාතරං පුච්ඡ – “කිං උපාසිකෙ තුම්භාකං භාතා වා භගිනී වා නත්ථි, න කඤ්චි ඤාතකං පස්සාමි” ති. “තාත, අහං අනුරාධපුරෙ කුලදාසී, තව පිතරා සද්ධිං පලායිත්වා ඉධ වසාමි” ති. සීලවා භික්ඛු “අසුද්ධා කිර මෙ පබ්බජ්ජා” ති සංවෙගං ලහිත්වා මාතරං තස්ස කුලස්ස නාමගොත්තං පුච්ඡිත්වා අනුරාධපුරං ආගම්ම තස්ස කුලස්ස සරද්වාරෙ අට්ඨාසි. “අතිව්ජථ භන්තෙ” ති වුත්තෙපි නාතික්කමි, තෙ ආගන්ත්වා “කිං භන්තෙ” ති පුච්ඡිංසු. “තුම්භාකං ඉත්ථන්තාමා දාසී පලාතා අත්ථි” ති? අත්ථි භන්තෙ. අහං තස්සා පුත්තො, සවෙ මං තුම්භෙ අනුජානාථ, පබ්බජ්ජං ලභාමි, තුම්භෙ මය්හං සාමිකාති. තෙ භට්ඨතුට්ඨා හුත්වා “සුද්ධා භන්තෙ තුම්භාකං පබ්බජ්ජා” ති තං භුජිස්සං කත්වා මහාවිහාරෙ වසාපෙසුං චතුහි පච්චයෙහි පටිපග්ගන්තා. ටෙරො තං කුලං නිස්සාය වසමානොයෙව අරහත්තං පාපුණ්ති.

දාසවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

කම්මාරභණ්ඩුවත්ථාදිකථා

98-9. කම්මාරභණ්ඩුති තුලාධාරමුණ්ඩකො සුවණ්ණකාරපුත්තො, පඤ්චසිඛො තරුණදාරකොති වුත්තං හොති. සඬ්ඝං අපලොකෙතුං භණ්ඩුකම්මායාති සඬ්ඝං භණ්ඩුකම්මත්ථාය ආපුච්ඡතුං අනුජානාමිති අත්ථො. තත්ත්වං ආපුච්ඡනවිධි – සීමාපරියාපන්නෙ භික්ඛු සන්නිපාතෙත්වා පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං තත්ථ තෙත්වා “සඬ්ඝං භන්තෙ ඉමස්ස දාරකස්ස භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමි” ති තික්ඛත්තුං වා ද්වික්ඛත්තුං වා සකිං වා වත්තබ්බං. එත්ථ ව “ඉමස්ස දාරකස්ස භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමි” තිපි “ඉමස්ස සමණකරණං ආපුච්ඡාමි” තිපි “ඉමස්ස පබ්බාජනං ආපුච්ඡාමි” තිපි “අයං සමණො හොතුකාමො” තිපි “අයං පබ්බජිතුකාමො” තිපි වත්තුං වට්ඨතියෙව.

සවෙ සභාගට්ඨානං හොති, දස වා වීසං වා තිංසං වා භික්ඛු වසන්තීති පට්ච්ඡෙදො පඤ්ඤායති, තෙසං ධිතොකාසං වා නිසින්තොකාසං වා ගන්ත්වාපි පුරිමනයෙනෙව ආපුච්ඡිතබ්බං. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං විනාව දහරභික්ඛු වා සාමණෙරෙ වා පෙසෙත්වාපි “එකො භන්තෙ පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො අත්ථි තස්ස භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡාමා” තිආදිනා නයෙන ආපුච්ඡාපෙතුං වට්ඨති.

සෛව කෙටි හික්බු සෙනාසනං වා ගුම්බාදීනි වා පවිසිත්වා නිද්දායන්ති වා සමණධම්මං වා කරොන්ති, ආපුච්ඡකා ච පරියෙසන්තාපි අදිස්වා “සබ්බෙ ආපුච්ඡිකා අම්භෙහි”ති සඤ්ඤිතො භොන්ති, පබ්බජ්ජා නාම ලහුකං කම්මං, තස්මා පබ්බජිතො සුපබ්බජිතොව පබ්බාපේත්තස්සාපි අනාපන්ති.

සෛව පන මහාවිහාරො භොති අනෙකහික්බුසහස්සාවාසො, සබ්බෙ හික්බු සන්තිපාතෙතුම්පි දුක්කරං, පගෙව පටිපාටියා ආපුච්ඡිකා, බණ්ඩසීමායං වා යත්වා නදිසමුද්දාදීනි වා ගන්ත්වා පබ්බාපේත්තබ්බො. යො පන නවමුණ්ඩො වා භොති විබ්භන්තකො වා නිගණ්ඨාදීසු අඤ්ඤතරො වා ද්වඩගුලකෙසො වා උනද්වඩගුලකෙසො වා, තස්ස කෙසච්ඡෙදනකිච්චං නත්ථි, තස්මා භණ්ඩුකම්මං අනාපුච්ඡිත්වාපි තාදිසං පබ්බාපේතුං වට්ටති. ද්වඩගුලාතිරිත්තකෙසො පන යො භොති අන්තමසො එකසිබ්බාමත්තධරොපි, සො භණ්ඩුකම්මං ආපුච්ඡිත්වාව පබ්බාපේත්තබ්බො. උපාලිවත්ථු මහාවිහරිගෙ වුත්තනයමෙව.

100. අභිවාතකරොගෙනාති මාරිබ්බාධිනා; යත්ර හි සො රොගො උප්පජ්ජති, තං කුලං ද්විපදවතුප්පදං සබ්බං නස්සති, යො හින්තිං වා ඡදනං වා හින්දිත්වා පලායති, තිරොගාමාදිගතො වා භොති, සො මුච්චති. තථා චෙත්ථ පිතාපුත්තා මුච්චිංසු. තෙන වුත්තං – “පිතාපුත්තකා සෙසා භොන්ති”ති.

කාකුඩ්ඛෙපකන්ති යො වාමහත්ථෙත ලෙඩ්ඬුං ගහෙත්වා නිසින්තො සක්කොති ආගතාගතෙ කාකෙ උඩ්ඬාපෙත්වා පුරතො නික්ඛිත්තං හත්තං භුඤ්ජිතුං, අයං කාකුඩ්ඛෙපකො නාම, තං පබ්බාපේතුං වට්ටති.

102. ඉත්තරොති අප්පමත්තකො; කතිපාහමෙව වාසො භවිස්සතීති අත්ථො.

103. ඔගණෙනාති පරිහීනගණෙන; අප්පමත්තකෙන හික්බුසඨසෙනාති අත්ථො. අබ්බත්තෙන යාවජ්චන්ති එත්ථ සවායං වුඩ්ඪිතරං ආවරියං න ලහති, උපසම්පදාය සට්ඨිවස්සො වා සත්තතිවස්සො වා භොතු, නවකතරස්සාපි බ්බත්තස්ස සන්තිකෙ උක්කුට්ඨං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා “ආවරියො මෙ ආවුසො භොහි, ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමි”ති එවං තික්ඛන්තුං වත්වා නිස්සයො ගහෙත්තබ්බොව. ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡන්තෙනාපි උක්කුට්ඨං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමි ආවරියා”ති වත්තබ්බං. එස නයො සබ්බආපුච්ඡනෙසු. පඤ්චකජ්ඣකෙසු චෙත්ථ යත්තකං සුතං නිස්සයමුත්තකස්ස ඉච්ඡිත්තබ්බං, තං හික්බුතොවාදකචණ්ණනායං වුත්තං. තස්ස නත්ථිතාය ච අප්පස්සුතො; අත්ථිතාය ච බහුස්සුතොති වෙදිත්තබ්බො. සෙසං වුත්තනයෙනෙව.

කම්මාරභණ්ඩුවත්ථාදිකථා නිට්ඨිතා.

රාහුලවත්ථුකථා

105. යෙන කපිලවත්ථු තෙන වාරිකං පක්කාමීති එත්ථ අයං අනුපුබ්බිකථා.

සුද්ධොදනමහාරාජා කිර බොධිසත්තස්ස අභිනික්ඛමනදිවසතො පටියාය “මම පුත්තො බුද්ධො භවිස්සාමීති නික්ඛන්තො, ඡාතො නු බො බුද්ධො”ති පවත්තිසවනත්ථං ඔභිතසොතොව විහරති. සො භගවතො පධානවරියඤ්ච සම්බොධිඤ්ච ධම්මවක්කප්පවත්තනාදීනි ව සුඤ්ඤන්තො “ඉදානි කිර මෙ පුත්තො රාජගහං උපනිස්සාය විහරති”ති සුත්වා එකං අමච්චං ආණාපෙසි – “අහං තාත වුඩ්ඪො මහල්ලකො, සාධු මෙ ජීවන්තස්සෙව පුත්තං දස්සෙහි”ති. සො “සාධු”ති පටිස්සුඤ්ඤත්වා පුරිසසහස්සපරිවාරො රාජගහං ගන්ත්වා භගවතො පාදෙ වන්දිත්වා නිසීදි. අට්ඨස්ස භගවා ධම්මකථං කට්ඨෙසි, සො පසිදිත්වා පබ්බජ්ජඤ්චෙව උපසම්පදඤ්ච යාචි. තතො නං භගවා එභිහික්ඛුපසම්පදාය උපසම්පාදෙසි, සො සපරිසො අරහත්තං පත්වා තත්ථෙව ඵලසමාපත්තිසුඛං අනුභවමානො විහාසි. රාජා තෙනෙව උපායෙන අපරෙපි අට්ඨ දුතෙ පභිණි, තෙපි සබ්බෙ සපරිසා තථෙව අරහත්තං පත්වා තත්ථෙව විහරිංසු. “ඉමිනා නාම කාරණෙන තෙ නාගච්ඡන්ති”ති රඤ්ඤො කොචි පවත්තිමත්තම්පි ආරොචෙන්තො නත්ථි.

අථ රාජා බොධිසත්තෙන සද්ධං එකදිවසංඡාතං කාළදායං නාම අමච්චං පභිණිතුකාමො පුරිමනයෙනෙව යාචි, සො “සචෙ අහං පබ්බජිතුං ලභාමි, දස්සෙස්සාමි”ති ආහ. තං රාජා “පබ්බජිත්වාපි මෙ පුත්තං දස්සෙහි”ති පභිණි; සොපි පුරිසසහස්සපරිවාරො ගන්ත්වා තථෙව සපරිවාරො අරහත්තං පාපුඤ්ඤි. සො එකදිවසං සම්භතෙසු සබ්බසස්සෙසු විස්සට්ඨකම්මන්තෙසු ජනපදමනුස්සෙසු පුජ්ථිතෙසු ඵලජ්ජලජපුජ්ථෙසු පටිපජ්ජනක්ඛමෙ මග්ගෙ භගවත්තං වන්දිත්වා සට්ඨිමත්තාහි ගාථාහි ගමනවණ්ණං වණ්ණෙසි. භගවා “කිමෙත”න්ති පුච්ඡි. “භන්තෙ තුම්භාකං පිතා සුද්ධොදනමහාරාජා මහල්ලකොමිහි, ජීවන්තස්සෙව මෙ පුත්තං දස්සෙහි”ති මං පෙසෙසි, සාධු භන්තෙ භගවා ඤාතකානං සඬ්ගහං කරොතු, කාලො වාරිකං පක්කම්තුන්ති. තෙන හි සඬ්ගස්ස ආරොචෙහි, “හික්ඛු ගමියවත්තං පුරෙස්සන්ති”ති. “සාධු භන්තෙ”ති ථෙරො තථා අකාසි. භගවා අඬ්ගමගධවාසීනං කුලපුත්තානං දසහි සහස්සෙහි කපිලවත්ථුවාසීනං දසහිති සබ්බෙහෙව විසතිසහස්සෙහි බිණාසචෙහි පරිවුතො රාජගහා නික්ඛමිත්වා රාජගහතො සට්ඨියොජනිකං කපිලවත්ථුං දිවසෙ දිවසෙ යොජනං ගච්ඡන්තො ද්විහි මාසෙහි පාපුඤ්ඤස්සාමිති අතුරිතවාරිකං පක්කාමි. තෙන වුත්තං – “යෙන කපිලවත්ථු තෙන වාරිකං පක්කාමි”ති.

එවං පක්කන්තෙ ව භගවති උදායිත්ථෙරො නික්ඛන්තදිවසතො පටියාය සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ භත්තකිච්චං කරොති. රාජා ථෙරං පරිච්ඡිත්වා පත්තං ගන්ධවුණ්ණෙන උබ්බට්ඨෙත්වා උත්තමභොජනස්ස පුරෙත්වා “භගවතො දෙහි”ති ථෙරස්ස භත්ථෙ යපෙති. ථෙරොපි තථෙව කරොති. ඉති භගවා අන්තරාමග්ගෙ රඤ්ඤොයෙව පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජී. ථෙරොපි ව භත්තකිච්චාවසානෙ දිවසෙ දිවසෙ රඤ්ඤො ආරොචෙති “අජ්ජ භගවා එත්තකං ආගතො”ති, බුද්ධගුණපටිසංයුත්තාය ව කථාය සාකියානං භගවති සද්ධං උප්පාදෙසි. තෙනෙව නං භගවා “එතදග්ගං,

හික්බවෙ, මම සාවකානං හික්බුනං කුලප්පසාදකානං යදිදං කාළදායී” ති එතදග්ගෙ යපෙසි.

සාකියාපි ඛො අනුප්පත්තෙ භගවති “අම්භාකං ඤාතිසෙට්ඨං පස්සිස්සාමා” ති සන්තිපතිත්වා භගවතො වසනට්ඨානං වීමංසමානා නිග්‍රොධසක්කස්ස ආරාමො රමණීයොති සල්ලක්ඛෙන්වා තත්ථ සබ්බං පටිජග්ගනවිධිං කාරෙන්වා ගන්ධපුප්ඵාදිහත්ථා පච්චුග්ගමනං කරොන්තා සබ්බාලභිකාරපටිමණ්ඩිනෙ දහරදහරෙ නාගරිකදාරකෙ ව දාරිකායො ව පයමං පහිණිංසු, තතො රාජකුමාරෙ ව රාජකුමාරිකායො ව තෙසං අනන්තරා සාමං ගන්ත්වා ගන්ධපුප්ඵවුණ්ණාදිහි පුජයමානා භගවත්තං ගහෙන්වා නිග්‍රොධාරාමමෙව අගමංසු. තත්‍ර භගවා වීසතිසහස්සඛිණාසවපරිවුතො පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදි. සාකියා මානජාතිකා මානථද්ධා, තෙ “සිද්ධත්ථකුමාරො අම්භෙහි දහරතරොව අම්භාකං කනිට්ඨො, භාගිනෙයො, පුත්තො, නත්තා” ති චිත්තෙන්වා දහරදහරෙ රාජකුමාරෙ ආහංසු – “තුම්භෙ වන්දථ, මයං තුම්භාකං පිට්ඨිතො නිසීදිස්සාමා” ති.

තෙසු එවං නිසින්තෙසු භගවා තෙසං අප්ඤ්ඤාසයං ඔලොකෙන්වා “න මං ඤාති වන්දන්ති, හන්ද තෙ වන්දාපයිස්සාමී” ති අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථප්ඤ්ඤානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය ඉද්ධියා ආකාසං අඛිභුග්ගන්ත්වා තෙසං සීසෙ පාදපංසුං ඔකිරමානො විය කණ්ඩම්බමුලෙ යමකපාටිභාරියසදිසං පාටිභාරියමකාසි. රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා ආහ – “භගවා තුම්භාකං මඬිගලදිවසෙ බ්‍රාහ්මණස්ස වන්දනත්ථං උපනිතානං පාදෙ වො පරිවත්තිත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස මත්ථකෙ පතිට්ඨිතෙ දිස්වාපි අහං තුම්භෙ වන්දිං, අයං මෙ පයමවන්දනා. වජ්ජමඬිගලදිවසෙ ජම්බුවිජායාය සිරිසයනෙ නිපන්තානං වො ජම්බුවිජායාය අපරිවත්තනං දිස්වාපි පාදෙ වන්දිං, අයං මෙ දුතියවන්දනා. ඉදානි ඉමං අදිට්ඨපුබ්බං පාටිභාරියං දිස්වාපි තුම්භාකං පාදෙ වන්දාමි, අයං මෙ තතියවන්දනා” ති.

සුද්ධොදනමහාරාජෙන පන වන්දිතෙ භගවති අවන්දිත්වා යීතො නාම එකසාකියොපි නාහොසි, සබ්බෙයෙව වන්දිංසු. ඉති භගවා ඤාතයො වන්දාපෙන්වා ආකාසතො ඔරුග්ග පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසින්තෙ භගවති සිඛාප්පත්තො ඤාතිසමාගමො අහොසි, සබ්බෙ එකග්ගා සන්තිපතිංසු. තතො මහාමෙසො පොක්ඛරවස්සං වස්සි, තම්බවණ්ණමුදකං හෙට්ඨා විරවන්තං ගච්ඡති. කස්සචි සරීරෙ එකඛිත්ථුමත්තම්පි න පතති, තං දිස්වා සබ්බෙ අච්ඡරියඛිභුතජාතා අහෙසුං. භගවා “න ඉදානෙව මග්ගං ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං වස්සති, අතීතෙපි වස්සි” ති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා වෙස්සන්තරජාතකං කටෙසි. ධම්මදෙසනං සුත්වා සබ්බෙ උට්ඨාය වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කමීංසු. එකොපි රාජා වා රාජමහාමත්තො වා “ස්වෙ අම්භාකං හික්බං ගණ්හථා” ති වත්වා ගතො නාම නත්ථී.

භගවා දුතියදිවසෙ වීසතිහික්බුසහස්සපරිවාරො කපිලවත්ථුං පිණ්ඩාය පාවිසි, න කොචි පච්චුග්ගන්ත්වා නිමන්තෙසි වා පත්තං වා අග්ගහෙසි. භගවා ඉන්දබ්බිලෙ යීතො ආවජ්ජෙසි – “කථං නු ඛො පුබ්බෙ බුද්ධා කුලනගරෙ පිණ්ඩාය වරිංසු, කිං

උප්පට්ඨපාටියා ඉස්සරජනානං සරානි අගමංසු, උදාහු සපදානචාරිකං වරිංසු” ති.
 තතො එකබුද්ධස්සපි උප්පට්ඨපාටියා ගමනං අදිස්වා “මයාපි ඉදානි අයමෙව වංසො
 අයං පවෙණි පග්ගහෙනබ්බා, ආයතිඤ්ච මෙ සාවකාපි මමෙව අනුසික්ඛන්තා
 පිණ්ඩචාරියවත්තං පුරෙස්සන්ති” ති කොටියං නිව්ට්ඨගෙහතො පට්ඨාය සපදානං
 පිණ්ඩාය වරති. “අයොසා කිර සිද්ධත්ථකුමාරො පිණ්ඩාය වරති” ති චතුභුමකාදීසු
 පාසාදෙසු සිහපඤ්ජරං විවරිත්වා මහාජනො දස්සනඛ්‍යාවටො අහොසි. රාහුලමානාපි
 දෙවි “අයාපුත්තො කිර ඉමස්මිංයෙව නගරෙ මහතා රාජානුභාවෙන
 සුවණ්ණසිවිකාදීහි විවරිත්වා ඉදානි කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායවත්ථවසනො
 කපාලහත්ථො පිණ්ඩාය වරති, “සොහති නු ඛො නො වා” ති සිහපඤ්ජරං විවරිත්වා
 ඔලොකයමානා හගවත්තං නානාවිරාගසමුප්පලාය සරීරප්පභාය නගරවිථියො
 ඔහාසෙත්වා බුද්ධසිරියා විරොචමානං දිස්වා උණ්භිසතො පට්ඨාය යාව පාදතලා
 නරසිහගාථාහි නාම අට්ඨහි ගාථාහි අභිත්ථවිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා
 “තුම්භාකං පුත්තො පිණ්ඩාය වරති” ති රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා සංවිග්ගහදයො
 හත්ථෙන සාටකං සණ්ඨාපයමානො තුරිතතුරිතං නික්ඛමිත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා
 හගවතො පුරතො යත්වා ආහ – “කිං හන්තෙ අම්භෙ ලජ්ජාපෙථ, කිමත්ථං පිණ්ඩාය
 වරථ, කිං එත්තකානං භික්ඛූනං න සක්කා හත්තං ලද්ධන්ති එවංසඤ්ඤිතො
 අහුවත්ථා” ති. වංසචාරිත්තමෙතං මහාරාජ අම්භාකන්ති. නනු හන්තෙ අම්භාකං
 මහාසම්මතඛන්තියවංසො නාම වංසො, තත්ථ ච එකඛන්තියොපි භික්ඛාචාරො නාම
 නත්ථීති. අයං මහාරාජ වංසො නාම තච වංසො, අම්භාකං පන බුද්ධවංසො වංසො
 නාම, සබ්බබුද්ධා ච පිණ්ඩචාරිකා අහෙසුන්ති අන්තරවිථියං සීතොච –

“උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍යා, ධම්මං සුවරිතං වරෙ;
 ධම්මචාරී සුඛං සෙති, අස්මිං ලොකෙ පරමිහි වා” ති.

ඉමං ගාථමාහ. ගාථාපරියොසානෙ රාජා සොනාපත්තිඵලං සච්ඡාකාසි.

“ධම්මං වරෙ සුවරිතං, න නං දුච්චරිතං වරෙ;
 ධම්මචාරී සුඛං සෙති, අස්මිං ලොකෙ පරමිහි වා” ති.

ඉමං පන ගාථං සුත්වා සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි, ධම්මපාලජාතකං සුත්වා
 අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි, මරණසමයෙ සෙනච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා සිරිසයනෙ
 නිපන්තොයෙව අරහත්තං පාපුණි. අරඤ්ඤවාසෙන පධානානුයොගකිව්චං රඤ්ඤො
 නාහොසි.

සොනාපත්තිඵලඤ්ච සච්ඡිකත්වා එව පන හගවතො පත්තං ගහෙත්වා සපරිසං
 හගවත්තං මහාපාසාදං ආරොපෙත්වා පණිතෙන බාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිච්ඡි.
 හත්තකිව්චාවසානෙ සබ්බං ඉත්ථාගාරං ආගන්ත්වා හගවත්තං වන්දි යපෙත්වා
 රාහුලමාතරං. සා පන “ගච්ඡ අයාපුත්තං වන්දාහි” ති පරිජනෙන වුව්චමානාපි
 “සවෙ මය්හං ගුණො අත්ථී, සයමෙව අයාපුත්තො ආගමිස්සති, ආගතං නං
 වන්දිස්සාමි” ති වත්වා න අගමාසි. අථ හගවා රාජානං පත්තං ගාහාපෙත්වා ද්විහි

අග්ගසාවකෙහි සද්ධිං රාජධීතාය සිරිගබ්භං ගන්ත්වා “රාජධීතා යථාරුචියා වන්දමානා න කිඤ්ච වත්තබ්බා” ති වත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. සා වෙගෙන ආගන්ත්වා ගොජ්ඵකෙසු ගහෙත්වා පාදපිට්ඨියං සීසං පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා යථාජ්ඣාසයං වන්දි.

රාජා රාජධීතාය භගවති සිනෙහබ්බමානාදිගුණසම්පත්තිං කථෙසි. භගවා “අනච්ඡරියං මහාරාජ යං ඉදානි පරිපක්කෙ ඤාණෙ තයා රක්ඛියමානා රාජධීතා අත්තානං රක්ඛි, සා පුබ්බෙ අනාරක්ඛා පබ්බතපාදෙ විවරමානා අපරිපක්කෙ ඤාණෙ අත්තානං රක්ඛි” ති වත්වා වන්දකින්නරිජාතකං කථෙසි.

තංදිවසමෙව ච නන්දරාජකුමාරස්ස කෙසවිස්සජ්ජනං පට්ටබන්ධො සරමඬිගලං ආවාහමඬිගලං ඡත්තමඬිගලන්ති පඤ්ච මහාමඬිගලානි භොන්ති. භගවා නන්දං පත්තං ගාභාපෙත්වා මඬිගලං වත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. ඡතපදකල්‍යාණි කුමාරං ගච්ඡන්තං දිස්වා “තුච්චං බො අයාපුත්ත ආගච්ඡෙය්‍යාසී” ති වත්වා ගීවං පසාරෙත්වා ඔලොකෙසි. සොපි භගවන්තං “පත්තං ගණ්හවා” ති වත්තුං අවිසභමානො විහාරංයෙව අගමාසි. තං අනිච්ඡමානංයෙව භගවා පබ්බාපෙසි. ඉති භගවා කපිලපුරං ආගන්ත්වා දුතියදිවසෙ නන්දං පබ්බාපෙසි.

සත්තමෙ දිවසෙ රාහුලමාතා කුමාරං අලඬිකරිත්වා භගවතො සන්තිකං පෙසෙසි – “පස්ස තාත එතං වීසතිසහස්සසමණපරිවුතං සුවණ්ණවණ්ණං බ්‍රහ්මරූපවණ්ණං සමණං, අයං තෙ පිතා, එතස්ස මහත්තා නිධයො අහෙසුං, තාස්ස නික්ඛමනතො පට්ඨාය න පස්සාම, ගච්ඡ නං දායජ්ජං යාව, අහං තාත කුමාරො ඡත්තං උස්සාපෙත්වා චක්කවත්ති භවිස්සාමි, ධනෙන මෙ අත්ථො, ධනං මෙ දෙහි, සාමිකො හි පුත්තො පිතුසන්තකස්සා” ති. රාහුලකුමාරො භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා ච පිතුසිනෙහං පටිලහිත්වා හට්ඨවිත්තො “සුඛා තෙ සමණ ඡායා” ති වත්වා අඤ්ඤම්පි බ්‍රහ්ම අත්තනො අනුරූපං වදන්තො අට්ඨාසි. භගවා කතභන්තකිච්චො අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. කුමාරොපි “දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහි, දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහි” ති භගවන්තං අනුබන්ධි. තෙන වුත්තං – “අනුපුබ්බෙන වාරිකං වරමානො යෙන කපිලවත්ථු...පෙ.... දායජ්ජං මෙ සමණ දෙහි” ති.

අථ බො භගවා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසීති භගවා කුමාරං න නිවත්තාපෙසි, පරිජනොපි භගවතා සද්ධිං ගච්ඡන්තං නිවත්තෙතුං න විසහති. අථ ආරාමං ගන්ත්වා “යං අයං පිතුසන්තකං ධනං ඉච්ඡති, තං වට්ටානුගතං සවිසාතකං, හන්දස්ස බොධිමණ්ඩෙ පටිලද්ධං සත්තවිධං අරියධනං දෙමි, ලොකුත්තරදායජ්ජස්ස නං සාමිකං කරොමි” ති ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසි. ආමන්තෙත්වා ච පනාහ – “තෙන හි ත්වං සාරිපුත්ත රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙහි” ති. යස්මා අයං දායජ්ජං යාවති, තස්මා නං ලොකුත්තරදායජ්ජපටිලාභාය පබ්බාපෙහිති අත්ථො.

ඉදානි යා සා භගවතා බාරාණසියං තීහි සරණගමනෙහි පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච අනුඤ්ඤාතා, තතො යස්මා උපසම්පදං පටික්ඛිපිත්වා ගරුභාවෙ යිපෙත්වා

ඤාත්විචතුත්ථෙත කම්මෙන උපසම්පදා අනුඤ්ඤාතා, පබ්බජ්ජා පන නෙව පටික්ඛිත්තා, න පුත අනුඤ්ඤාතා, තස්මා අනාගතෙ භික්ඛූනං විමති උප්පජ්ජිස්සති – “අයං පබ්බජ්ජා නාම පුබ්බෙ උපසම්පදාසදිසා, කිං නු ඛො ඉදානිපි උපසම්පදා විය කම්මවාචාය ඵච කත්තබ්බා, උදාහු සරණගමනෙහි” ති. ඉමඤ්ච පනත්ථං විදිත්වා භගවා පුත තීහි සරණගමනෙහි සාමණෙරපබ්බජ්ජං අනුජානිතුකාමො, තස්මා ධම්මසෙනාපති තං භගවතො අප්ඤ්ඤාසයං විදිත්වා භගවත්තං පුත පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙතුකාමො ආහ – “කථාහං හත්තෙ රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙමි” ති.

අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙසීති කුමාරස්ස මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො කෙසෙ ඡන්දිත්වා කාසායානි දත්වා සරණානි අදාසි. මහාකස්සපත්ථෙරො ඔවාදාවරියො අහොසි. යස්මා පන උප්පඤ්ඤායමුලකා පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච, උප්පඤ්ඤායොච තත්ථ ඉස්සරො, න ආවරියො, තස්මා චුත්තං – “අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො රාහුලකුමාරං පබ්බාපෙසී” ති.

ඵචං “කුමාරො පබ්බජිතො” ති සුත්වා උප්පන්නසංවෙගෙන හදයෙන අථ ඛො සුද්ධොදනො සක්කොති සබ්බං චත්තබ්බං. තත්ථ යස්මා උඤ්ජාවරියාය ජීවතො පබ්බජිතස්ස අවිසෙසෙන “චරං යාවාමි” ති චුත්තෙ “යාවස්සු” ති වචනං. අප්පතිරූපං, න ච බුද්ධානං ආවිණ්ණං, තස්මා “අතික්කන්තවරා ඛො ගොතම තථාගතා” ති චුත්තං. යඤ්ච හත්තෙ කප්පති යඤ්ච අනවජ්ජන්ති යං. තුම්භාකඤ්චෙව දාතුං කප්පති, අනවජ්ජඤ්ච හොති, මම ච සම්පට්ච්ඡනපච්චයා විඤ්ඤාහි න ගරහිතබ්බං, තං යාවාමිති අත්ථො. තථා නන්දෙ අධිමත්තං රාහුලෙති යථෙව කිර ඛොධිසත්තං ඵචං නන්දමිපි රාහුලමිපි මඬිගලදිවසෙ නෙමිත්තකා “චක්කචත්ති හවිස්සති” ති බ්‍යාකරිංසු. අථ රාජා “පුත්තස්ස චක්කචත්තිසිරිං පස්සිස්සාමි” ති උස්සාහජාතො භගවතො පබ්බජ්ජාය මහත්තං ඉච්ඡාචිසාතං පාපුණි. තතො “නන්දස්ස චක්කචත්තිසිරිං පස්සිස්සාමි” ති උස්සාහං ජනෙසි, තමිපි භගවා පබ්බාපෙසි. ඉති තමිපි දුක්ඛං අධිවාසෙත්වා “ඉදානි රාහුලස්ස චක්කචත්තිසිරිං පස්සිස්සාමි” ති උස්සාහං ජනෙසි, තමිපි භගවා පබ්බාපෙසි. තෙනස්ස “ඉදානි කුලචංසොපි පච්ඡින්නො, කුතො චක්කචත්තිසිරි” ති අධිකතරං දුක්ඛං උප්පජ්ජි. තෙන චුත්තං – “තථා නන්දෙ අධිමත්තං රාහුලෙ” ති. රඤ්ඤො පන ඉතො පච්ඡා අනාගාමිඵලජපත්ති වෙදිතබ්බා.

සාධු හත්තෙ අය්‍යාති ඉදං කස්මා ආහ? සො කිර වින්තෙසි – “යත්‍ර හි නාම අහමිපි බුද්ධමාමකො ධම්මමාමකො සඤ්ඤාමාමකො සමානො අත්තනො පියතරපුත්තෙ පබ්බාජියමානෙ ඤාතිවියොගදුක්ඛං අධිවාසෙතුං න සක්කොමි, අඤ්ඤෙ ජනා පුත්තනත්තකෙසු පබ්බාජිතෙසු කථං අධිවාසෙස්සන්ති, තස්මා අඤ්ඤෙසමිපි තාව ඵචරූපං දුක්ඛං මා අහොසි” ති ආහ. භගවා “සාසනෙ නිය්‍යානිකකාරණං රාජා වදති” ති ධම්මකථං කත්වා “න භික්ඛවෙ අනනුඤ්ඤාතො මානාපිතුහි පුත්තො පබ්බාපෙතබ්බො” ති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි.

තත්ථ මාතෘපිතූහිනි ජනනිජනකෙ සන්ධාය වුත්තං. සචෙ ද්වෙ අත්ථී, ද්වෙපි ආපුච්ඡිතබ්බො. සචෙ පිතා මතො මාතා වා, යො ජීවති සො ආපුච්ඡිතබ්බො. පබ්බජිතාපි ආපුච්ඡිතබ්බාව. ආපුච්ඡන්තෙන සයං වා ගන්ත්වා ආපුච්ඡිතබ්බං, අඤ්ඤො වා පෙසෙනබ්බො, සො එව වා පෙසෙනබ්බො “ගච්ඡ මාතෘපිතරො ආපුච්ඡිත්වා එහී”ති. සචෙ “අනුඤ්ඤාතොමිහී”ති වදති, සද්දහන්තෙන පබ්බාපෙනබ්බො. පිතා සයං පබ්බජිතො පුත්තමිපි පබ්බාපෙනුකාමො හොති, මාතරං ආපුච්ඡිත්වාපි පබ්බාපෙනු. මාතා වා ධීතරං පබ්බාපෙනුකාමා, පිතරං ආපුච්ඡිත්වාපි පබ්බාපෙනු. පිතා පුත්තදාරෙන අනත්ථිකො පලායි, මාතා “ඉමං පබ්බාපෙථා”ති පුත්තං භික්ඛුනං දෙති, “පිතාස්ස කුහි”න්ති වුත්තෙ “චිත්තකෙළියං කිළිතුං පලාතො”ති වදති, තං පබ්බාපෙනුං වට්ටති. මාතා කෙනචි පුරිසෙන සද්ධිං පලාතා හොති, පිතා පන “පබ්බාපෙථා”ති දෙති, එත්ථාපි එසෙව නයො. පිතා විජ්ජවුත්ථො හොති, මාතා පුත්තං “පබ්බාපෙථා”ති අනුජානාති, “පිතා තස්ස කුහි”න්ති වුත්තෙ “කිං තුම්හාකං පිතරා, අහං ජානිස්සාමි”ති වදති, පබ්බාපෙනුං වට්ටති කුරුන්දියං වුත්තං.

මාතෘපිතරො මතා, දාරකො චුළමාතාදීනං සන්තිකෙ සංවද්ධො, තස්මිං පබ්බාජියමානෙ ඤාතකා කලහං වා කරොන්ති, බියාන්ති වා, තස්මා විවාදපච්ඡෙදනත්ථං ආපුච්ඡිත්වාපි පබ්බාපෙනබ්බො. අනාපුච්ඡා පබ්බාපෙන්තස්ස පන ආපත්ති නත්ථී. දහරකාලෙ ගහෙන්වා පොසනකා මාතෘපිතරො නාම හොන්ති, තෙසුපි එසෙව නයො. පුත්තො අත්තානං නිස්සාය ජීවති, න මාතෘපිතරො. සචෙපි රාජා හොති, ආපුච්ඡිත්වාපි පබ්බාපෙනබ්බො. මාතෘපිතූහි අනුඤ්ඤාතො පබ්බජිත්වා පුන විබ්භමති, සචෙපි සතක්ඛත්තුං පබ්බජිත්වා විබ්භමති, ආගතාගතකාලෙ පුනප්පුනං ආපුච්ඡිත්වාපි පබ්බාපෙනබ්බො. සචෙ එවං වදන්ති – “අයං විබ්භමිත්වා ගෙහං ආගතො අම්භාකං කම්මං න කරොති, පබ්බජිත්වා තුම්හාකං චත්තං න පුරෙති, නත්ථී ඉමස්සාපුච්ඡනකිච්චං, ආගතාගතං පබ්බාපෙය්‍යාථා”ති එවං නිස්සට්ඨං පුන අනාපුච්ඡාපි පබ්බාපෙනුං වට්ටති.

යොපි දහරකාලෙයෙව “අයං තුම්භාකං දින්තො, යදා ඉච්ඡථ, තදා පබ්බාපෙය්‍යාථා”ති එවං දින්තො හොති, සොපි ආගතාගතො පුන අනාපුච්ඡාව පබ්බාපෙනබ්බො. යං පන දහරකාලෙයෙව “ඉමං හන්තෙ පබ්බාපෙය්‍යාථා”ති අනුජානිත්වා පච්ඡා වුඩ්ඪිප්පත්තකාලෙ නානුජානන්ති, අයං න අනාපුච්ඡා පබ්බාපෙනබ්බො. එකො මාතෘපිතූහි සද්ධිං හණ්ඨිත්වා “පබ්බාපෙථ ම”න්ති ආගච්ඡති, “ආපුච්ඡිත්වා එහී”ති ව වුත්තො “නාහං ගච්ඡාමි, සචෙ මං න පබ්බාපෙථ, විහාරං වා ක්කාපෙමි, සත්ථෙත වා තුම්භෙ පහරාමි, තුම්භාකං ඤාතකඋපට්ඨාකානං වා ආරාමච්ඡෙදනාදීහි අනත්ථං උප්පාදෙමි, රුක්ඛා වා පතිත්වා මරාමි, වොරමජ්ඣං වා පච්ඡාමි, දෙසන්තරං වා ගච්ඡාමි”ති වදති, තං ජීවස්සෙව රක්ඛණත්ථාය පබ්බාපෙනුං වට්ටති. සචෙ පනස්ස මාතෘපිතරො ආගන්ත්වා “කස්මා අම්භාකං පුත්තං පබ්බාජයිත්වා”ති වදන්ති, තෙසං තමත්ථං ආරොචෙත්වා “රක්ඛණත්ථාය නං පබ්බාජයිමිහ, පඤ්ඤායථ තුම්භෙ පුත්තෙනා”ති

වත්තබ්බා. “රුක්ඛා පතිස්සාමී” ති ආරුහිත්වා පන හත්ථපාදෙ මුඤ්චන්තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති යෙව.

එකොපි විදෙසං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං යාවති, ආපුච්ඡිත්වා වෙ ගතො, පබ්බාපෙතබ්බො. නො වෙ දහරහික්ඛුං පෙසෙත්වා ආපුච්ඡාපෙත්වා පබ්බාපෙතබ්බො, අතිදුරඤ්චෙ හොති; පබ්බාපෙත්වාපි හික්ඛුහි සද්ධිං පෙසෙත්වා දස්සෙතුං වට්ටති. කුරුන්දියං පන වුත්තං – “සවෙ දුරං හොති මග්ගො ව මහාකන්තාරො, ‘ගන්ත්වා ආපුච්ඡස්සාමා’ ති පබ්බාපෙතුං වට්ටති” ති. සවෙ පන මාතාපිතුනං බහු පුත්තා හොන්ති, එවඤ්ච වදන්ති – “හන්තෙ එතෙසං දාරකානං යං ඉච්ඡථ, තං පබ්බාපෙය්‍යාමා” ති. දාරකෙ වීමංසිත්වා යං ඉච්ඡති, සො පබ්බාපෙතබ්බො. සවෙපි සකලෙන කුලෙන වා ගාමෙන වා අනුඤ්ඤාතං හොති “හන්තෙ ඉමස්මිං කුලෙ වා ගාමෙ වා යං ඉච්ඡථ, තං පබ්බාපෙය්‍යාමා” ති. යං ඉච්ඡති, සො පබ්බාපෙතබ්බොති.

යාවතකෙ වා පන උස්සහතීති යත්තකෙ සක්කොති.

රාහුලවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකථා

106. දසසු සික්ඛාපදෙසු පුරිමානං පඤ්චන්තං අතික්කමො නාසනවත්ථු, පච්ඡිමානං අතික්කමො දණ්ඩකම්මවත්ථු.

107. අප්පතිස්සාති හික්ඛු ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඉස්සරියට්ඨානෙ න යපෙන්නි. අසභාගවුත්තිකාති සමානජීවිකා න හවන්ති, විසභාගජීවිකාති අත්ථො. අලාභාය පරිසක්කතීති යථා ලාභං න ලහන්ති; එවං පරක්කමති. අනත්ථායාති උපද්දවාය. අවාසායාති “කින්නි ඉමස්මිං ආවාසෙ න වසෙය්‍ය” න්ති පරක්කමති. අක්කොසති පරිභාසතීති අක්කොසති වෙව භයදස්සනෙන ව තජ්ජෙති. හෙදෙතීති පෙසුඤ්ඤං උපසංහරිත්වා හෙදෙති. ආවරණං කාතුන්ති “මා ඉධ පවිසා” ති නිවාරණං කාතුං. යත්ථ වා වසති යත්ථ වා පටික්කමතීති යත්ථ වසති වා පවිසති වා; උභයෙනාපි අත්තනො පරිවෙණඤ්ච වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනඤ්ච වුත්තං.

මුඛද්වාරිකං ආහාරං ආවරණං කරොන්තීති “අප්ප මා බාද, මා භුඤ්ජා” ති එවං නිවාරෙන්නි. න භික්ඛවෙ මුඛද්වාරිකො ආහාරො ආවරණං කාතබ්බොති එත්ථ “මා බාද, මා භුඤ්ජා” ති වදනොපි “ආහාරං නිවාරෙස්සාමී” ති පත්තචීවරං අත්තො නික්ඛිපතොපි සබ්බපයොගෙසු දුක්කටං. අනාවාරස්ස පන දුබ්බවසාමණෙරස්ස දණ්ඩකම්මං කත්වා යාගුං වා හත්තං වා පත්තචීවරං වා දස්සෙත්වා “එත්තකෙ නාම දණ්ඩකම්මෙ ආහටෙ ඉදං ලච්ඡසී” ති වත්තුං වට්ටති. හගවතා හි ආවරණමෙව දණ්ඩකම්මං වුත්තං. ධම්මසඬ්ඛාහකත්ථෙරෙහි පන අපරාධානුරූපං උදකදාරුවාලිකාදීනං ආහරාපනම්පි කාතබ්බන්ති වුත්තං, තස්මා තම්පි කාතබ්බං. තඤ්ච ඛො “ඔරම්ස්සති විරම්ස්සති” ති අනුකම්පාය, න “නස්සිස්සති

විබිභමිස්සති” තිආදිනයප්පවත්තෙන පාපජ්ඣාසයෙන “දණ්ඩකම්මං කරොමී” ති ව උණ්හපාසාණෙ වා නිපජ්ජාපෙතුං පාසාණිට්ඨකාදීනි වා සීසෙ නික්ඛිපාපෙතුං උදකං වා පවෙසෙතුං න වට්ටති.

සික්ඛාපදදණ්ඩකම්මවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකථා

108. න භික්ඛවෙ උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡාති එත්ථ “තුම්භාකං සාමණෙරස්ස අයං නාම අපරාධො, දණ්ඩකම්මමස්ස කරොථා” ති තික්ඛත්තුං වුත්තෙ, සවෙ උපජ්ඣායො දණ්ඩකම්මං න කරොති, සයං කාතුං වට්ටති. සවෙපි ආදිතොව උපජ්ඣායො වදති “මය්හං සාමණෙරානං දොසෙ සති තුම්භෙ දණ්ඩකම්මං කරොථා” ති කාතුං වට්ටතියෙව. යථා ව සාමණෙරානං එවං සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසිකානම්පි දණ්ඩකම්මං කාතුං වට්ටති.

අපලාළෙන්තිති “තුම්භාකං පත්තං දස්සාම, වීවරං දස්සාමා” ති අත්තනො උපට්ඨානකරණත්ථං සඬගණ්හන්ති. න භික්ඛවෙ අඤ්ඤස්ස පරිසා අපලාළෙතඛිබාති එත්ථ සාමණෙරා වා භොන්තු උපසම්පන්නා වා, අත්තමසො දුස්සීලභික්ඛුස්සාපි පරස්ස පරිසභුතෙ භින්දිත්වා ගණ්හිතුං න වට්ටති, ආදීනවං පන වත්තුං වට්ටති “තයා න්භායිතුං ආගතෙන ගුට්ඨක්ඛනං විය කතං දුස්සීලං නිස්සාය විහරන්තෙනා” ති. සවෙ සො සයමෙව ජානිත්වා උපජ්ඣං වා නිස්සයං වා යාවති, දාතුං වට්ටති.

අනුජානාමි භික්ඛවෙ දසහඬිගෙහි සමන්තාගතං සාමණෙරං නාසෙතුන්ති එත්ථ කණ්ටකසික්ඛාපදවණ්ණනායං වුත්තාසු තීසු නාසනාසු ලිඬිගනාසනාව අධිප්පෙනා, තස්මා යො පාණාතිපාතාදීසු එකම්පි කම්මං කරොති, සො ලිඬිගනාසනාය නාසෙතඛිබො. යථා ව භික්ඛුනං පාණාතිපාතාදීසු නානාආපත්තියො භොන්ති, න තථා සාමණෙරානං. සාමණෙරො හි කුන්ථකිපිලිකම්පි මාරෙත්වා මඬිගුරණ්ඩකම්පි භින්දිත්වා නාසෙතඛිබනංයෙව පාපුණාති, තාවදෙවස්ස සරණගමනාති ව උපජ්ඣායග්ගහණඤ්ච සෙනාසනග්ගාහො ව පටිප්පස්සම්භති, සඬසලාහං න ලහති, ලිඬිගමත්තමෙව එකං අවසිට්ඨං හොති. සො සවෙ ආකිණ්ණදොසොව හොති, ආයතිං සංවරෙ න තිට්ඨති, නික්කඬිඝිතඛිබො. අථ සහසා විරජ්ඣිත්වා “දුට්ඨු මයා කත”න්ති පුන සංවරෙ යාතුකාමො හොති, ලිඬිගනාසනකිව්චං නත්ථි. යථානිවත්ථපාරුතස්සෙව සරණාති දාතඛිබාති, උපජ්ඣායො දාතඛිබො, සික්ඛාපදාති පන සරණගමනෙනෙව ඉජ්ඣන්ති. සාමණෙරානඤ්ඤි සරණගමනං භික්ඛුනං උපසම්පදකම්මවාචාසදිසං, තස්මා භික්ඛුනං විය වතුපාරිසුද්ධිසීලං, ඉමිනාපි දසසීලාති සමාදින්නානෙව භොන්ති, එවං සන්තෙපි දළ්භිකරණත්ථං ආයතිං සංවරෙ පතිට්ඨාපනත්ථං පුන දාතඛිබාති. සවෙ පුරිමිකාය පුන සරණාති ගහිතාති, පච්ඡිමිකාය වස්සාවාසිකං ලච්ඡති. සවෙ පච්ඡිමිකාය ගහිතාති, සඬසෙන අපලාලෙකත්වා ලාහො දාතඛිබො.

අදින්නාදානෙ තිණසලාකමත්තෙනාපි වත්ථුනා, අබ්බමචරියෙ තිසු මග්ගෙසු යත්ථ කත්ථවි විජ්ජට්ඨත්තියා, මුසාවාදෙ භස්සාධිජ්ජායතායපි මුසා භණ්ණෙ අස්සමණො හොති, නාසෙතඛ්ඛතං ආපජ්ජති. මජ්ජිමනිකායෙ පන භික්ඛුනො අජානිත්වාපි ඛිජ්ජනො පට්ඨාය මජ්ජං පිචන්තස්ස පාවිත්තියං. සාමණෙරො ජානිත්වා පිචන්තො සීලහෙදං ආපජ්ජති, න අජානිත්වා. යානි පනස්ස ඉතරානි පඤ්ච සික්ඛාපදානි, තෙසු භික්ඛුනො න නාසෙතඛ්ඛො, දණ්ඩකම්මං කාතඛ්ඛං. සික්ඛාපදෙ පන පුන දින්නෙපි අදින්නෙපි වට්ටති. දණ්ඩකම්මෙන පන පිළෙත්වා ආයතිං සංවරෙ යපනත්ථාය දාතඛ්ඛමෙව. සාමණෙරානං මජ්ජිමනිකායෙ සචිත්තකං පාරාජිකවත්ථු, අයං විසෙසො.

අවණ්ණභාසනෙ පන අරහං සම්මාසම්බුද්ධොතිආදීනං පටිපක්ඛවසෙන බුද්ධස්ස වා, ස්වාක්ඛාතොතිආදීනං පටිපක්ඛවසෙන ධම්මස්ස වා, සුජ්ජට්ඨත්තොතිආදීනං පටිපක්ඛවසෙන සඤ්ඤාස්ස වා අවණ්ණං භාසන්තො රතනත්තයං නින්දන්තො ගරහන්තො ආචරියුපජ්ඣායාදීහි “මා එවං අවවා”ති අවණ්ණභාසනෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා නිවාරෙතඛ්ඛො. සචෙ යාවතතියං වුවිච්චානො න ඔරමති, කණ්ටකනාසනාය නාසෙතඛ්ඛොති කුරුන්දියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන “සචෙ එවං වුවිච්චානො තං ලද්ධං නිස්සජ්ජති, දණ්ඩකම්මං කාරෙත්වා අව්චයං දෙසාපෙතඛ්ඛො. සචෙ න නිස්සජ්ජති, තථෙව ආදාය පග්ගස්ස නිට්ඨති, ලිඛිතනාසනාය නාසෙතඛ්ඛො”ති වුත්තං, තං යුත්තං. අයමෙව හි නාසනා ඉධ අධිජ්ජෙතාති.

මිච්ඡාදිට්ඨිකෙපි එසෙව නයො. සස්සතුව්ඡෙදානඤ්ඤි අඤ්ඤතරදිට්ඨිකො සචෙ ආචරියාදීහි ඔවදියමානො නිස්සජ්ජති, දණ්ඩකම්මං කාරෙත්වා අව්චයං දෙසාපෙතඛ්ඛො. අජ්ජට්ඨිකාපට්ඨානො නාසෙතඛ්ඛොති. භික්ඛුනිදුසකො චෙත්ථ කාමං අබ්බමචාරිග්ගහණෙන ගහිතොව අබ්බමචාරිං පන ආයතිං සංවරෙ යාතුකාමං සරණානි දත්වා උපසම්පාදෙතුං වට්ටති. භික්ඛුනිදුසකො ආයතිං සංවරෙ යාතුකාමොපි පඛ්ඤ්ජ්ජමිති න ලහති, පගෙව උපසම්පදන්ති එතමත්ථං දස්සෙතුං “භික්ඛුනිදුසකො”ති ඉදං විසුං දසමං අභිගං වුත්තන්ති වෙදිතඛ්ඛං.

අනාපුච්ඡාවරණවත්ථුආදිකථා නිට්ඨිතා.

පණ්ඩකවත්ථුකථා

109. දහරෙ දහරෙති තරුණෙ තරුණෙ. මොළිගල්ලෙති ථුලසරීරෙ. හත්ථිහණ්ඨෙ අස්සහණ්ඨෙති හත්ථිගොපකෙ ව අස්සගොපකෙ ව.

පණ්ඩකො භික්ඛවෙති එත්ථ ආසිත්තපණ්ඩකො උසුයපණ්ඩකො ඔපක්කමිකපණ්ඩකො පක්ඛපණ්ඩකො නපුංසකපණ්ඩකොති පඤ්ච පණ්ඩකා. තත්ථ යස්ස පරෙසං අභිගජාතං මුඛෙන ගහෙත්වා අසුචිනා ආසිත්තස්ස පරිලාභො වූපසම්මති, අයං ආසිත්තපණ්ඩකො. යස්ස පරෙසං අජ්ඣාචාරං පස්සනො උසුයාය උජ්ජන්තාය පරිලාභො වූපසම්මති, අයං උසුයපණ්ඩකො. යස්ස උපක්කමෙන

බිජානි අපනීතානි, අයං ඔපක්කමිකපණ්ඩකො. එකච්චො පන අකුසලවිපාකානුභාවෙන කාලපක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, පුණ්හපක්ඛෙ පනස්ස පරිලාභො වූපසම්මති, අයං පක්ඛපණ්ඩකො. යො පන පටිසන්ධියංයෙව අභාවකො උප්පන්නො, අයං නපුංසකපණ්ඩකොති. තෙසු ආසිත්තපණ්ඩකස්ස ව උසුයපණ්ඩකස්ස ව පබ්බජ්ජා න වාරිතා, ඉතරෙසං තිණ්ණං වාරිතා. තෙසුපි පක්ඛපණ්ඩකස්ස යස්මිං පක්ඛෙ පණ්ඩකො හොති, තස්මිංයෙවස්ස පක්ඛෙ පබ්බජ්ජා වාරිතාති කරුන්දියං වුත්තං. යස්ස චෙත්ථ පබ්බජ්ජා වාරිතා, තං සන්ධාය ඉදං වුත්තං – “අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙනබ්බො උපසම්පන්නො නාසෙනබ්බො”ති. සොපි ලිඬගනාසනෙනෙව නාසෙනබ්බො. ඉතො පරං “නාසෙනබ්බො”ති වුත්තෙසුපි එසෙව නයො.

පණ්ඩවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ථෙය්‍යසංවාසකවත්ථුකථා

110. පුරාණකුලපුත්තොති පුරාණස්ස අනුක්කමෙන පාරිජුඤ්ඤං පත්තස්ස කුලස්ස පුත්තො. මානිපක්ඛපිතිපක්ඛතො කොලඤ්ඤා බිණා විනට්ඨා මතා අස්සාති බිණකොලඤ්ඤො. අනධිගතන්ති අප්පත්තං. එතීංකාතුන්ති වඩ්ඪෙත්තුං. ඉඩ්ඝාති උය්‍යාපනත්ථෙ නිපාතො. අනුයුඤ්ජියමානොති එකමන්තං නෙත්වා කෙසමස්සුමරොපනකාසායපටිග්ගහණසරණගමනඋපජ්ඣායග්ගහණකම්මවාචාති ස්සයධම්මෙ පුච්ඡියමානො. එතමත්ථං ආරොචෙසීති එතං සයං පබ්බජ්ජනාවං ආදිතො පට්ඨාය ආචික්ඛි.

ථෙය්‍යසංවාසකො භික්ඛවෙති එත්ථ තයො ථෙය්‍යසංවාසකා – ලිඬගත්ථෙතකො, සංවාසත්ථෙතකො, උභයත්ථෙතකොති. තත්ථ යො සයං පබ්බජ්ජත්වා විහාරං ගන්ත්වා න භික්ඛුවස්සානි ගණෙති, න යථාචුඩ්ඨං වන්දනං සාදියති, න ආසනෙන පටිබාහති, න උපොසථපචාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං ලිඬගමත්තස්සෙව ථෙතිතත්තා ලිඬගත්ථෙතකො නාම.

යො පන භික්ඛුහි පබ්බාජිතො සාමණෙරො සමානොපි විදෙසං ගන්ත්වා “අහං දසවස්සො වා වීසතිවස්සො වා”ති මුසා වත්වා භික්ඛුවස්සානි ගණෙති, යථාචුඩ්ඨං වන්දනං සාදියති, ආසනෙන පටිබාහති, උපොසථපචාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං සංවාසමත්තස්සෙව ථෙතිතත්තා සංවාසත්ථෙතකො නාම. භික්ඛුවස්සගණනාදිකො හි සබ්බොපි කිරියහෙදො ඉමස්මිං අත්ථෙ “සංවාසො”ති වෙදිතබ්බො. සික්ඛං පච්චක්ඛාය “න මං කොච් ජානාති”ති එවං පටිපජ්ජන්තෙපි එසෙව නයො.

යො පන සයං පබ්බජ්ජත්වා විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛුවස්සානි ගණෙති, යථාචුඩ්ඨං වන්දනං සාදියති, ආසනෙන පටිබාහති, උපොසථපචාරණාදීසු සන්දිස්සති, අයං ලිඬගස්ස වෙව සංවාසස්ස ව ථෙතිතත්තා උභයත්ථෙතකො නාම. අයං තිව්ධොපි

ථෙයාසංවාසකො අනුපසම්පන්නො න උපසම්පාදෙනබ්බො, උපසම්පන්නො නාසෙතබ්බො, පුන පබ්බජ්ජං යාවත්තොපි න පබ්බාජෙතබ්බො.

එත්ථ ච අසම්මොහත්ථං ඉදං පකිණ්ණකං වෙදිතබ්බං –

“රාජදුබ්බික්ඛකන්තාර-රොගවෙරිහයෙහි වා;
චීවරාහරණත්ථං වා, ලිඬිගං ආදියතීධ යො.

සංවාසං නාධිවාසෙති, යාව සො සුද්ධමානසො;
ථෙයාසංවාසකො නාම, තාව එස න වුච්චතී”ති.

තත්‍රායං චිත්ථාරනායො – ඉධෙකච්චස්ස රාජා කුද්ධො හොති, සො “එවං මෙ සොත්ථි භවිස්සති”ති සයමෙව ලිඬිගං ගහෙත්වා පලායති. තං දිස්වා රඤ්ඤො ආරොචෙත්ති. රාජා “සචෙ පබ්බජිතො, න තං ලබ්භා කිඤ්චි කාතු”න්ති තස්මිං කොධං පටිවිනෙති, සො “වූපසන්තං මෙ රාජහය”න්ති සඬ්ඝමජ්ඣං. අනොසරිත්වාච ගිහිලිඬිගං ගහෙත්වා ආගතො පබ්බාජෙතබ්බො. අථාපි “සාසනං නිස්සාය මයා ජීවිතං ලද්ධං, හන්ද දානි අහං පබ්බජාමී”ති උප්පන්නසංවෙගො තෙනෙව ලිඬිගෙන ආගන්ත්වා ආගන්තුකචත්තං න සාදියති, හික්ඛුහි පුට්ඨො වා අපුට්ඨො වා යථාභූතමත්තානං ආචිකත්වා පබ්බජ්ජං යාවති, ලිඬිගං අපනෙත්වා පබ්බාජෙතබ්බො. සචෙ පන චත්තං සාදියති, පබ්බජිතාලයං දස්සෙති, සබ්බං පුබ්බෙ වුත්තං වස්සගණනාදිහෙදං විධිං පටිපජ්ජති, අයං න පබ්බාජෙතබ්බො.

ඉධ පනෙකච්චො දුබ්බික්ඛෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තො සයමෙව ලිඬිගං ගහෙත්වා සබ්බපාසණ්ඨියහත්තානි භුඤ්ජන්තො දුබ්බික්ඛෙ චිතිවත්තෙ සඬ්ඝමජ්ඣං. අනොසරිත්වාච ගිහිලිඬිගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො මහාකන්තාරං නිත්ථරිතුකාමො හොති, සත්ථවාහො ච පබ්බජිතෙ ගහෙත්වා ගච්ඡති. සො “එවං මං සත්ථවාහො ගහෙත්වා ගමිස්සති”ති සයමෙව ලිඬිගං ගහෙත්වා සත්ථවාහෙන සද්ධිං කන්තාරං නිත්ථරිත්වා බෙමන්තං පත්වා සඬ්ඝමජ්ඣං. අනොසරිත්වාච ගිහිලිඬිගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො රොගහයෙ උප්පන්නෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තො සයමෙව ලිඬිගං ගහෙත්වා සබ්බපාසණ්ඨියහත්තානි භුඤ්ජන්තො රොගහයෙ වූපසන්තෙ සඬ්ඝමජ්ඣං. අනොසරිත්වාච ගිහිලිඬිගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරස්ස එකො වෙරිකො කුද්ධො හොති, සාතෙතුකාමො නං චීවරති, සො “එවං මෙ සොත්ථි භවිස්සති”ති සයමෙව ලිඬිගං ගහෙත්වා පලායති. වෙරිකො “කුහිං සො”ති පරියෙසන්තො “පබ්බජිත්වා පලාතො”ති සුත්වා “සචෙ පබ්බජිතො, න තං ලබ්භා කිඤ්චි කාතු”න්ති තස්මිං කොධං පටිවිනෙති. සො “වූපසන්තං මෙ වෙරිහය”න්ති සඬ්ඝමජ්ඣං. අනොසරිත්වාච ගිහිලිඬිගං ගහෙත්වා ආගතොති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව.

අපරො ඤාතිකුලං ගන්ත්වා සික්ඛං පච්චක්ඛාය ගිහි හුත්වා “ඉමානි වීචරානි ඉධ විනස්සිස්සන්ති, සචෙපි ඉමානි ගහෙත්වා විහාරං ගමිස්සාමි, අන්තරාමග්ගෙ මං ‘චොරො’ති ගහෙස්සන්ති, යංනුනාහං කායපරිහාරියානි කත්වා ගච්ඡෙය්‍යා”න්ති වීචරාහරණත්ථං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච විහාරං ගච්ඡති. තං දුරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා සාමණෙරො ච දහරා ච අබ්භුග්ගච්ඡන්ති, චත්තං දස්සෙත්ති. සො න සාදියති, යථාභූතමත්තානං ආවිකරොති. සචෙ භික්ඛු “න දානි මයං තං මුඤ්චිස්සාමා”ති බලක්කාරෙන පබ්බාපෙතුකාමා හොන්ති, කාසායානි අපනෙත්වා පුන පබ්බාපෙතබ්බො. සචෙ පන “නයිමෙ මම භීනායාවත්තභාවං ජානන්ති”ති තංයෙව භික්ඛුභාවං පටිජානිත්වා සබ්බං පුබ්බෙ චුත්තං වස්සගණනාදිහෙදං විධිං පටිපජ්ජති, අයං න පබ්බාපෙතබ්බො.

අපරො මහාසාමණෙරො ඤාතිකුලං ගන්ත්වා උප්පබ්බජිත්වා කම්මන්තානුට්ඨානෙන උබ්බාළිහො හුත්වා පුන “දානි අහං සමණොව භවිස්සාමි, ථෙරොපි මෙ උප්පබ්බජිතභාවං න ජානාති”ති තදෙව පත්තවීචරං ආදාය විහාරං ආගච්ඡති, නාපි තමත්ථං භික්ඛුනං ආරොචෙති, සාමණෙරභාවං පටිජානාති, අයං ථෙය්‍යසංවාසකොයෙව පබ්බජ්ජං න ලහති. සචෙපිස්ස ලිඬිගග්ගහණකාලෙ ඵලං හොති, “නාහං කස්සපි ආරොචෙස්සාමි”ති විහාරඤ්ච ගතො ආරොචෙති, ගහණෙනෙව ථෙය්‍යසංවාසකො. අථාපිස්ස “ගහණකාලෙ ආවික්ඛිස්සාමි”ති විත්තං උප්පන්නං හොති, විහාරඤ්ච ගන්ත්වා “කුහිං ත්වං ආවුසො ගතො”ති චුත්තො “න දානි මං ඉමෙ ජානන්ති”ති වඤ්චෙත්වා නාවික්ඛති, “නාවික්ඛිස්සාමි”ති සහ ධුරතික්ඛෙපෙන අයම්පි ථෙය්‍යසංවාසකොව. සචෙ පනස්ස ගහණකාලෙපි “ආවික්ඛිස්සාමි”ති විත්තං උප්පන්නං හොති, විහාරං ගන්ත්වාපි ආවික්ඛති, අයං පුන පබ්බජ්ජං ලහති.

අපරො දහරසාමණෙරො මහන්තො වා පන අබ්‍යත්තො, සො පුරිමනයෙනෙව උප්පබ්බජිත්වා සරෙ වච්ඡකරක්ඛණාදීනි කම්මානි කාතුං න ඉච්ඡති, තමෙන ඤාතකා තානියෙව කාසායානි අවිජාදෙත්වා ථාලකං වා පත්තං වා හත්ථෙ දත්වා “ගච්ඡ සමණොව හොති”ති සරා නීහරන්ති. සො විහාරං ගච්ඡති, නෙව නං භික්ඛු ජානන්ති “අයං උප්පබ්බජිත්වා පුන සයමෙව පබ්බජිතො”ති, නාපි සයං ජානාති, “යො ඵලං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොති”ති. සචෙ තං පරිපුණ්ණවස්සං උපසම්පාදෙත්ති, සුපසම්පන්නො. සචෙ පන අනුපසම්පන්නකාලෙයෙව විනයවිනිච්ඡයෙ වත්තමානෙ සුණාති, “යො ඵලං පබ්බජති, සො ථෙය්‍යසංවාසකො නාම හොති”ති. තෙන “මයා ඵලං කත”න්ති භික්ඛුනං ආවික්ඛිතබ්බං, ඵලං පුන පබ්බජ්ජං ලහති. සචෙ “න දානි මං කොපි ජානාති”ති නාරොචෙති, ධුරං නික්ඛිත්තමත්තෙ ථෙය්‍යසංවාසකො.

භික්ඛු සික්ඛං පච්චක්ඛාය ලිඬිගං අනපනෙත්වා දුස්සිලකම්මං කත්වා වා අකත්වා වා පුන සබ්බං පුබ්බෙ චුත්තං වස්සගණනාදිහෙදං විධිං පටිපජ්ජති, ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය සලිඬිගෙ යීතො මෙථුනං පටිසෙවිත්වා වස්සගණනාදිහෙදං විධිං ආපජ්ජන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති,

පබ්බජ්ජාමත්තං ලභති. අන්ධකට්ඨකථායං පන එසො ථෙය්‍යසංවාසකොති වුත්තං,
තං න ගහෙනබ්බං.

එකො භික්ඛු කාසායෙ සඋස්සාහොව ඔදාතං නිවාසෙත්වා මෙටුනං
පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙත්වා වස්සගණනාදිහෙදං සබ්බං විධිං
ආපජ්ජති, අයම්පි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති, පබ්බජ්ජාමත්තං ලභති. සචෙ පන
කාසායෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා ඔදාතං නිවාසෙත්වා මෙටුනං පටිසෙවිත්වා පුන
කාසායානි නිවාසෙත්වා වස්සගණනාදිහෙදං සබ්බං විධිං ආපජ්ජති,
ථෙය්‍යසංවාසකො හොති.

සාමණෙරො සලිඬිගෙ යීතො මෙටුනාදිඅස්සමණකරණධම්මං ආපජ්ජිත්වාපි
ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. සචෙපි කාසායෙ සඋස්සාහොව කාසායානි අපනෙත්වා
මෙටුනං පටිසෙවිත්වා පුන කාසායානි නිවාසෙති, නෙව ථෙය්‍යසංවාසකො හොති.
සචෙ පන කාසායෙ ධුරං නික්ඛිපිත්වා නග්ගො වා ඔදාතනිවත්ථො වා
මෙටුනසෙවනාදීහි අස්සමණො හුත්වා කාසායං නිවාසෙති, ථෙය්‍යසංවාසකො
හොති. සචෙපි ගිහිභාවං පත්ථයමානො කාසාවං ඔවට්ටිකං වා කත්වා අඤ්ඤාන වා
ආකාරෙන ගිහිනිවාසනෙන නිවාසෙති “සොහති නු ඛො මෙ ගිහිලිඬිගං, න
සොහති” ති වීමංසනත්ථං, රක්ඛති තාව. “සොහති” ති සම්පට්චිජ්ත්වා පන පුන
ලිඬිගං සාදියන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො හොති. ඔදාතං නිවාසෙත්වා
වීමංසනසම්පට්චිජනෙසුපි එසෙව නයො.

සචෙ පන නිවත්ථකාසායස්ස උපරි ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසති වා සම්පට්චිජති
වා, රක්ඛතියෙව. භික්ඛුනියාපි එසෙව නයො. සාපි හි ගිහිභාවං පත්ථයමානා සචෙ
කාසායං ගිහිනිවාසනං නිවාසෙති, “සොහති නු ඛො මෙ ගිහිලිඬිගං, න සොහති” ති
වීමංසනත්ථං, රක්ඛති තාව. සචෙ “සොහති” ති සම්පට්චිජති, න රක්ඛති. ඔදාතං
නිවාසෙත්වා වීමංසනසම්පට්චිජනෙසුපි එසෙව නයො. නිවත්ථකාසායස්ස පන උපරි
ඔදාතං නිවාසෙත්වා වීමංසතු වා සම්පට්චිජතු වා, රක්ඛතියෙව.

සචෙ කොච්චු චුඬිසපබ්බජිතො වස්සානි අගණෙත්වා පාළියම්පි අට්ඨත්වා
එකපස්සෙනාගන්ත්වා මහාපෙළාදීසු කට්ඨජුනා උක්ඛිත්තෙ හත්තපිණ්ඩෙ පත්තං
උපනාමෙත්වා සෙනො විය මංසපෙසිං ගහෙත්වා ගච්ජති, ථෙය්‍යසංවාසකො න
හොති. භික්ඛුවස්සානි පන ගණෙත්වා ගණ්හන්තො ථෙය්‍යසංවාසකො හොති.

සයං සාමණෙරොව සාමණෙරපටිපාටියා කුට්ඨස්සානි ගණෙත්වා ගණ්හන්තො
ථෙය්‍යසංවාසකො න හොති. භික්ඛු භික්ඛුපටිපාටියා කුට්ඨස්සානි ගණෙත්වා
ගණ්හන්තො හණ්ඩග්ගෙසන කාරෙතබ්බොති.

ථෙය්‍යසංවාසකවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

තිත්ථියපක්කන්තකකථා

තිත්ථියපක්කන්තකො භික්ඛවෙනි එත්ථ පන තිත්ථියෙසු පක්කන්තො පට්ටියොති තිත්ථියපක්කන්තකො. සො න කෙවලං න උපසම්පාදෙනබ්බො, අථ බො න පබ්බාපෙතබ්බොපි. තත්ත්වං විනිවිජයො – උපසම්පන්නො භික්ඛු තිත්ථියො භවිස්සාමිති සලිඬගෙනෙව තෙසං උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්ඛං. තෙසං ලිඬගෙ ආදින්නමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. යොපි සයමෙව “තිත්ථියො භවිස්සාමි”ති කුසවීරාදීනි නිවාසෙති, තිත්ථියපක්කන්තකො හොතියෙව. යො පන නග්ගො න්භායන්නො අත්තානං ඔලොකෙන්වා “සොහති මෙ ආජීවකභාවො, ආජීවකො භවිස්සාමි”ති කාසායානි අනාදාය නග්ගොව ආජීවකානං උපස්සයං ගච්ඡති, පදවාරෙ පදවාරෙ දුක්ඛං. සචෙ පනස්ස අන්තරාමග්ගෙ හිරොත්තප්පං උප්පජ්ජති, දුක්ඛං නිදෙසෙන්වා මුච්චති. තෙසං උපස්සයං ගන්ත්වාපි තෙහි වා ඔවදිතො අත්තනා වා “ඉමෙසං පබ්බජ්ජා අතිදුක්ඛා”ති නිවත්තන්තොපි මුච්චතියෙව.

සචෙ පන “කිං තුම්භාකං පබ්බජ්ජාය උක්ඛට්ඨ”න්ති ප්‍රච්ඡිත්වා “කෙසමස්සුලුඤ්චනාදීනි”ති චුත්තො එකකෙසමපි ලුඤ්චාපෙනි, උක්ඛට්ඨකප්පධානාදීනි වා වත්තානි ආදියති, මොරපිඤ්ජාදීනි වා නිවාසෙති, තෙසං ලිඬගං ගණ්හාති, “අයං පබ්බජ්ජා සෙට්ඨා”ති සෙට්ඨභාවං වා උපගච්ඡති, න මුච්චති, තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. සචෙ පන “සොහති නු බො මෙ තිත්ථියපබ්බජ්ජා, නනු බො සොහති”ති විමංසනත්ථං කුසවීරාදීනි වා නිවාසෙති, ජටං වා බන්ධති, බාරිකාජං වා ආදියති, යාව න සම්පට්ච්ඡති, තාව නං ලද්ධි රක්ඛති, සම්පට්ච්ඡිතමත්තෙ තිත්ථියපක්කන්තකො හොති. අච්ඡින්නච්චරො පන කුසවීරාදීනි නිවාසෙන්තො රාජහයාදීනි වා තිත්ථියලිඬගං ගණ්හන්තො ලද්ධියා අභාවෙන නෙව තිත්ථියපක්කන්තකො හොති.

අයඤ්ච තිත්ථියපක්කන්තකො නාම උපසම්පන්නභික්ඛුනා කට්ඨො, තස්මා සාමණෙරො සලිඬගෙන තිත්ථායතනං ගතොපි පුන පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ලහතීති කුරුන්දියං චුත්තං. පුරිමො පන ථෙය්‍යසංවාසකො අනුපසම්පන්නො කට්ඨො; තස්මා උපසම්පන්නො කුට්ඨස්සං ගණෙන්නොපි අස්සමණො න හොති. ලිඬගෙ සඋස්සාහො පාරාජිකං ආපජ්ජිත්වා භික්ඛුවස්සාදීනි ගණෙන්නොපි ථෙය්‍යසංවාසකො න හොතීති.

තිත්ථියපක්කන්තකකථා නිට්ඨිතා.

තිරච්ඡානගතවත්ථුකථා

111. නාගයොනියා අට්ටියතීති එත්ථ කිඤ්චාපි සො පචත්තියං කුසලවිපාකෙන දෙවසම්පත්තිසදිසං ඉස්සරියසම්පත්තිං අනුහොති, අකුසලවිපාකපට්ඨකස්ස පන තස්ස සජාතියා මෙටුනපට්ඨෙවනෙ ව විස්සට්ඨනිද්දොක්කමනෙ ව නාගසරීරං පාතුභවති උදකසඤ්චාරිකං මණ්ඩුකභක්ඛං, තස්මා සො තාය නාගයොනියා අට්ටියති. හරායතීති ලජ්ජති. ජිගුච්ඡතීති අත්තභාවං ජිගුච්ඡති. තස්ස භික්ඛුනො

නික්බන්තෙති තස්මිං භික්ඛුස්මිං නික්බන්තෙ. අථ වා තස්ස භික්ඛුනො නික්බමනෙති අත්ථො. විස්සට්ඨො නිද්දං ඔක්කමීති තස්මිං අනික්බන්තෙ විස්සරහයෙන සතිං අවිස්සජ්ජිත්වා කපිමිද්ධවසෙනෙව නිද්දායන්තො නික්බන්තෙ සතිං විස්සජ්ජිත්වා විස්සට්ඨො නිරාසඬකො මහානිද්දං පටිපජ්ජි. විස්සරමකාසීති භයවසෙන සමණසඤ්ඤං පභාය විරූපං මහාසද්දමකාසී.

තුම්හෙ බොක්ථාති තුම්හෙ බො අත්ථ; අකාරස්ස ලොපං කත්වා චුත්තං. තුම්හෙ බො නාගා ඤානවිපස්සනාමග්ගඵලානං අභබ්බත්තා ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අවිරුළුහිධම්මා අත්ථ, විරුළුහිධම්මා න භවථාති අයමෙත්ථ සඬබෙපත්ථො. සජාතියාති නාගියා ඵව. යදා පන මනුස්සිත්ථිආදිහෙදාය අඤ්ඤජාතියා පටිසෙවති, තදා දෙවපුත්තො විය හොති. එත්ථ ව පවත්තියං අභිණ්භං සභාවපාතුකම්මදස්සනවසෙන ‘ද්වෙ පච්චයා’ති චුත්තං. නාගස්ස පන පඤ්චසු කාලෙසු සභාවපාතුකම්මං හොති – පටිසන්ධිකාලෙ, තවජහනකාලෙ, සජාතියා මෙටුනකාලෙ, විස්සට්ඨනිද්දොක්කමනකාලෙ, චුතිකාලෙති.

තිරච්ඡානගතො භික්ඛවෙති එත්ථ නාගො වා හොතු සුපණ්ණමාණවකාදීනං වා අඤ්ඤතරො, අන්තමසො සක්කං දෙවරාජානං උපාදාය යො කොචි අමනුස්සජාතියො, සබ්බොව ඉමස්මිං අත්ථෙ තිරච්ඡානගතොති වෙදිතබ්බො. සො නෙව උපසම්පාදෙතබ්බො, න පබ්බාජෙතබ්බො, උපසම්පන්නොපි නාසෙතබ්බොති.

තිරච්ඡානගතවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

මාතුසාතකාදිවත්ථුකථා

112. මාතුසාතකාදිවත්ථුසු – නික්බන්තිං කරෙය්‍යන්ති නික්බමනං නිග්ගමනං අපවාහනං කරෙය්‍යන්ති අත්ථො. මාතුසාතකො භික්ඛවෙති එත්ථ යෙන මනුස්සිත්ථිභූතා ජනිකා මාතා සයමිපි මනුස්සජාතිකෙනෙව සතා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපිතා, අයං ආනන්තරියෙන මාතුසාතකකම්මෙන මාතුසාතකො, එතස්ස පබ්බජ්ජා ව උපසම්පදා ව පටික්ඛිත්තා. යෙන පන මනුස්සිත්ථිභූතාපි අජනිකා පොසාවනිකා මාතා වා මහාමාතා වා චූළමාතා වා ජනිකාපි වා න මනුස්සිත්ථිභූතා මාතා ඝාතිතා, තස්ස පබ්බජ්ජා න වාරිතා, න ව ආනන්තරිකො හොති. යෙන සයං තිරච්ඡානභූතෙන මනුස්සිත්ථිභූතා මාතා ඝාතිතා, සොපි ආනන්තරිකො න හොති, තිරච්ඡානගතත්තා පනස්ස පබ්බජ්ජා පටික්ඛිත්තා. සෙසං උත්තානමෙව. පිතුසාතකෙපි එසෙව නයො. සවෙපි හි වෙසියා පුත්තො හොති, ‘අයං මෙ පිතා’ති න ජානාති, යස්ස සම්භවෙන නිබ්බන්තො, සො වෙ අනෙත ඝාතිතො, පිතුසාතකොත්ථෙව සඬබ්බං ගච්ඡති, ආනන්තරියඤ්ච ඵුසති.

114. අරහන්තසාතකොපි මනුස්සඅරහන්තවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. මනුස්සජාතියඤ්චි අන්තමසො අපබ්බජිතමිපි බිණාසවං දාරකං දාරිකං වා සඤ්චිච්ච ජීවිතා වොරොපෙන්නො අරහන්තසාතකොව හොති, ආනන්තරියඤ්ච ඵුසති,

පබ්බජ්ජා වස්ස වාරිතා. අමනුස්සජාතිකං පන අරහන්තං මනුස්සජාතිකං වා අවසෙසං අරියපුග්ගලං ඝාතෙන්වා ආනන්තරියො න හොති, පබ්බජ්ජාපිස්ස න වාරිතා, කම්මං පන බලවං හොති. තිරච්ඡානො මනුස්සඅරහන්තම්පි ඝාතෙන්වා ආනන්තරියො න හොති, කම්මං පන භාරියන්ති අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො. තෙ වධාය ඔනියන්තිති වධත්ථාය ඔනියන්ති, මාරෙතුං නියන්තිති අත්ථො. යං පන පාළියං ‘‘සවා ව මය’’න්ති වුත්තං, තස්ස සවෙ මයන්ති අයමෙවත්ථො. ‘‘සවෙ’’ති හි වත්තබ්බෙ එත්ථ ‘‘සවා ව’’ ඉති අයං නිපාතො වුත්තො. ‘‘සවෙ ව’’ ඉව්චෙව වා පාඨො. තත්ථ සවෙති සම්භාවනත්ථෙ නිපාතො; ව ඉති පදපුරුෂමත්තෙ. ‘‘සවජ්ජ මය’’න්තිපි පාඨො. තස්ස සවෙ අජ්ජ මයන්ති අත්ථො.

115. හික්ඛුනිදුසකො හික්ඛවෙති එත්ථ යො පකතත්තං හික්ඛුනිං තිණ්ණං මග්ගානං අඤ්ඤතරස්මිං දුසෙති, අයං හික්ඛුනිදුසකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ව උපසම්පදා ව වාරිතා. යො පන කායසංසග්ගෙන සීලවිනාසං පාපෙති, තස්ස පබ්බජ්ජා ව උපසම්පදා ව න වාරිතා. බලක්කාරෙන ඔදාතවත්ථවසනං කත්වා අනිච්ඡමානංයෙව දුසෙන්තොපි හික්ඛුනිදුසකොයෙව. බලක්කාරෙන පන ඔදාතවත්ථවසනං කත්වා ඉච්ඡමානං දුසෙන්තො හික්ඛුනිදුසකො න හොති. කස්මා? යස්මා ගිහිභාවෙ සම්පට්ඨිත්තමත්තෙයෙව සා අහික්ඛුනී හොති. සකිං සීලවිපන්නං පන පච්ඡා දුසෙන්තො සික්ඛමානාසාමණෙරීසු ව විජ්ජපිපජ්ජන්තො නෙව හික්ඛුනිදුසකො හොති, පබ්බජ්ජම්පි උපසම්පදම්පි ලභති.

සඬ්ඝහෙදකො හික්ඛවෙති එත්ථ යො දෙවදත්තො විය සාසනං උද්ධම්මං උබ්බිතයං කත්වා චතුන්නං කම්මානං අඤ්ඤතරවසෙන සඬ්ඝං හින්දති, අයං සඬ්ඝහෙදකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ව උපසම්පදා ව වාරිතා.

ලොහිතුප්පාදකො හික්ඛවෙති එත්ථාපි යො දෙවදත්තො විය දුට්ඨවිත්තෙන වධකවිත්තෙන තථාගතස්ස ජීවමානකසරීරෙ බුද්දකමක්ඛිකාය පිටතකමත්තම්පි ලොහිතං උප්පාදෙති, අයං ලොහිතුප්පාදකො නාම. එතස්ස පබ්බජ්ජා ව උපසම්පදා ව වාරිතා. යො පන රොගවූපසමනත්ථං ජීවකො විය සත්ථෙත ඵාලෙන්වා සුනිමංසඤ්ච ලොහිතඤ්ච නීහරිත්වා ඵාසුං කරොති, බහුං සො පුඤ්ඤං පසවතීති.

මාතුඝාතකාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

උභතොඛ්‍යඤ්ජනකවත්ථුකථා

116. උභතොඛ්‍යඤ්ජනකො හික්ඛවෙති ඉත්ථිනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ව පුරිසනිමිත්තුප්පාදනකම්මතො ව උභතො ඛ්‍යඤ්ජනමස්ස අත්ථිති උභතොඛ්‍යඤ්ජනකො. කරොතීති පුරිසනිමිත්තෙන ඉත්ථිසු මෙටුනවිතික්කමං කරොති. කාරාපෙතීති පරං සමාදපෙත්වා අත්තනො ඉත්ථිනිමිත්තෙ කාරාපෙති, සො දුට්ඨො හොති – ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකො, පුරිසඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකොති.

තත්ථ ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති,
 පුරිසනිමිත්තං පටිච්ඡන්තං. පුරිසඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසනිමිත්තං පාකටං,
 ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්තං. ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස ඉත්ථිසු පුරිසත්තං
 කරොන්තස්ස ඉත්ථිනිමිත්තං පටිච්ඡන්තං හොති, පුරිසනිමිත්තං පාකටං හොති.
 පුරිසඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස පුරිසානං ඉත්ථිභාවං උපගච්ඡන්තස්ස පුරිසනිමිත්තං
 පටිච්ඡන්තං හොති, ඉත්ථිනිමිත්තං පාකටං හොති. ඉත්ථිඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකො
 සයඤ්ච ගබ්භං ගණ්හාති, පරඤ්ච ගණ්හාපෙති. පුරිසඋභතොඛ්‍යඤ්ජනකො පන
 සයං න ගණ්හාති, පරං ගණ්හාපෙතිති, ඉදමෙනෙසං නානාකරණං. කරුන්දියං පන
 චුත්තං – ‘යදි පටිසන්ධියං පුරිසලිඬගං පවත්තෙ ඉත්ථිලිඬගං නිබ්බත්තති, යදි
 පටිසන්ධියං ඉත්ථිලිඬගං පවත්තෙ පුරිසලිඬගං නිබ්බත්තති’ ති. තත්ථ
 විචාරණක්කමො විත්ථාරතො අට්ඨසාලිනියා ධම්මසඬගහට්ඨකථාය වෙදිතබ්බො.
 ඉමස්ස පන දුට්ඨස්සාපි උභතොඛ්‍යඤ්ජනකස්ස නෙව පබ්බජ්ජා අත්ථි, න
 උපසම්පදාති ඉදම්ඨ වෙදිතබ්බං.

උභතොඛ්‍යජ්ජනකචත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අනුපජ්ඣායකාදිචත්ථුකථා

117. තෙන ඛො පන සමයෙනාති යෙන සමයෙන භගවතා සික්ඛාපදං
 අපඤ්ඤත්තං හොති, තෙන සමයෙන. අනුපජ්ඣායකන්ති උපජ්ඣං අගාභාපෙත්වා
 සබ්බෙන සබ්බං උපජ්ඣායවරහිතං. එවං උපසම්පන්නා නෙව ධම්මතො න
 ආම්සතො සඬගහං ලහන්ති, තෙ පරිභායන්තියෙව, න වඩ්ඪන්ති. න භික්ඛවෙ
 අනුපජ්ඣායකොති උපජ්ඣං අගාභාපෙත්වා නිරුපජ්ඣායකො න
 උපසම්පාදෙතබ්බො. යො උපසම්පාදෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සාති
 සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තීතො පට්ඨාය එවං උපසම්පාදෙන්තස්ස ආපත්ති හොති; කම්මං
 පන න කුප්පති. කෙච්ඡි කුප්පතිති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං. සඬසෙන
 උපජ්ඣායෙනාතිආදීසුපි උභතොඛ්‍යඤ්ජනකුපජ්ඣායපරියොසානෙසු එසෙව
 නයො.

අනුපජ්ඣායකාදිචත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අපත්තකාදිචත්ථුකථා

118. භත්ථෙසු පිණ්ඩාය වරන්තීති යො භත්ථෙසු පිණ්ඩො ලබ්භති, තදත්ථාය
 වරන්ති. සෙය්‍යථාපි තිත්ථියාති යථා ආජීවකනාමකා තිත්ථියා; සුපඛ්‍යඤ්ජනෙහි
 මිස්සෙත්වා භත්ථෙසු යපිතපිණ්ඩමෙව හි තෙ භුඤ්ජන්ති. ආපත්ති දුක්කටස්සාති
 එවං උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති.
 අච්චරකාදිචත්ථුසුපි එසෙව නයො.

යාචිතකෙනාති ‘යාව උපසම්පදං කරොම, තාව දෙථා’ ති යාචිත්වා ගහිතෙන;
 තාවකාලිකෙනාති අත්ථො. ඊදිසෙන හි පත්තෙන වා වීචරෙන වා පත්තවීචරෙන වා

උපසම්පාදෙන්තස්සෙව ආපත්ති හොති, කම්මං පන න කුප්පති, තස්මා පරිපුණ්ණපත්තවිවරොව උපසම්පාදෙතබ්බො. සචෙ තස්ස නත්ථී, ආවරිඤ්ඤාපජ්ඣායා වස්ස දාතුකාමා හොන්ති, අඤ්ඤෙ වා භික්ඛු නිරපෙක්ඛෙහි නිස්සජ්ජිත්වා අධිට්ඨානුපගං පත්තවිවරං දාතබ්බං. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං පන පණ්ඩුපලාසං යාවිතකෙනාපි පත්තවිවරෙන පබ්බාපෙතුං වට්ටති, සභාගට්ඨානෙ විස්සාසෙන ගහෙත්වාපි පබ්බාපෙතුං වට්ටති.

සචෙ පන අපක්කං පත්තං විවරුපගානි ව වත්ථානි ගහෙත්වා ආගතො හොති, යාව පත්තො පච්චති, විවරානි ව කරියන්ති, තාව විහාරෙ වසන්තස්ස අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතං දාතුං වට්ටති, ථාලකෙ භුඤ්ජිතුං වට්ටති, පුරෙහත්තං සාමණෙරභාගසමකො ආමිසභාගො දාතුං වට්ටති. සෙනාසනග්ගාහො පන සලාකහත්තඋද්දෙසහත්තනිමන්තනාදිනි ව න වට්ටන්ති. පච්ඡාහත්තමිපි සාමණෙරභාගසමො තෙලමධුථාණිකාදිහෙසජ්ජභාගො වට්ටති. සචෙ ගිලානො හොති, හෙසජ්ජමස්ස කාතුං වට්ටති, සාමණෙරස්ස විය ව සබ්බං පට්ඨග්ගනකම්මන්ති.

අපත්තකාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

හත්ථවිජින්නාදිවත්ථුකථා

119. හත්ථවිජින්නාදිවත්ථුසු – හත්ථවිජින්නොති යස්ස හත්ථතලෙ වා මණ්ඩන්ධෙ වා කප්පරෙ වා යත්ථ කත්ථවි එකො වා ද්වෙ වා හත්ථා ඡින්නා හොන්ති. පාදවිජින්නොති යස්ස අග්ගපාදෙ වා ගොප්ඵකෙසු වා ජඩ්ඝාය වා යත්ථ කත්ථවි එකො වා ද්වෙ වා පාදා ඡින්නා හොන්ති. හත්ථපාදවිජින්නොති යස්ස චුත්තජ්ජකාරෙනෙව චතුසු හත්ථපාදෙසු ද්වෙ වා තයො වා සබ්බෙ වා හත්ථපාදා ඡින්නා හොන්ති. කණ්ණවිජින්නොති යස්ස කණ්ණමූලෙ වා කණ්ණසක්ඛලිකාය වා එකො වා ද්වෙ වා කණ්ණා ඡින්නා හොන්ති. යස්ස පන කණ්ණාවිද්ධෙ ඡිජ්ජන්ති, සක්කා ව හොති සඬ්ඝාටෙතුං, සො කණ්ණං සඬ්ඝාටෙත්වා පබ්බාපෙතබ්බො. නාසවිජින්නොති යස්ස අප්පදකෙ වා අග්ගෙ වා එකපුටෙ වා යත්ථ කත්ථවි නාසා ඡින්නා හොති. යස්ස පන නාසිකා සක්කා හොති සන්ධෙතුං, සො තං ථාසුකං කත්වා පබ්බාපෙතබ්බො. කණ්ණනාසවිජින්නො උභයවසෙන වෙදිතබ්බො. අඬ්ඟුලිවිජින්නොති යස්ස නබ්බෙසං අදස්සෙත්වා එකා වා බහු වා අඬ්ඟුලියො ඡින්නා හොන්ති. යස්ස පන සුත්තතන්තුමත්තමිපි නබ්බෙසං පඤ්ඤායති, තං පබ්බාපෙතුං වට්ටති. අළුවිජින්නොති යස්ස චතුසු අඬ්ඟුට්ඨකෙසු අඬ්ඟුලියං චුත්තතයෙනෙව එකො වා බහු වා අඬ්ඟුට්ඨකා ඡින්නා හොන්ති. කණ්ඩරවිජින්නොති යස්ස කණ්ඩරනාමකා මහාන්භාරු පුරතො වා පච්ඡතො වා ඡින්නා හොන්ති; යෙසු එකස්සපි ඡින්නත්තා අග්ගපාදෙන වා වඬ්කමති, මූලෙන වා වඬ්කමති, න වා පාදං පතිට්ඨාපෙතුං සක්කොති.

එණහත්ථකොති යස්ස වග්ගුලිපක්ඛකා විය අභිගුලියො සම්බද්ධා භොන්ති; එතං පබ්බාපේතුකාමෙන අභිගුලන්තරිකායො ඵාලෙන්වා සබ්බං අන්තරවම්මං අපනෙන්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාපේතබ්බො. යස්සපි ඡ අභිගුලියො භොන්ති, තං පබ්බාපේතුකාමෙන අධිකඅභිගුලිං ඡින්දිත්වා ඵාසුකං කත්වා පබ්බාපේතබ්බො.

බුජ්ජොති යො උරස්ස වා පිට්ඨියා වා පස්සස්ස වා නික්ඛන්තත්තා බුජ්ජසරීරො. යස්ස පන කිඤ්චි කිඤ්චි අභිගපච්චඩ්ගං ඊසකං වඩ්ඛං, තං පබ්බාපේතුං වට්ටති. මහාපුරිසො එව හි බ්‍රහ්මජ්ජුගත්තො, අවසෙසො සත්තො අබුජ්ජො නාම නත්ථි.

වාමනොති ජඩ්ඝවාමනො වා කට්වාමනො වා උභයවාමනො වා. ජඩ්ඝවාමනස්ස කට්තො පට්ඨාය හෙට්ඨිමකායො රස්සො භොති, උපරිමකායො පරිපුණ්ණො. කට්වාමනස්ස කට්තො පට්ඨාය උපරිමකායො රස්සො භොති, හෙට්ඨිමකායො පරිපුණ්ණො. උභයවාමනස්ස උභොපි කායා රස්සා භොන්ති, යෙසං රස්සත්තා භූතානං විය පරිවටුමො මහාකුච්ඡිසට්ඨසදිසො අත්තභාවො භොති, තං තිව්ධම්මි පබ්බාපේතුං න වට්ටති.

ගලගණ්ඨිති යස්ස කුම්භණ්ඩං විය ගලෙ ගණ්ඩො භොති. දෙසනාමත්තමෙව චෙතං, යස්මිං කිස්මිඤ්චි පන පදෙසෙ ගණ්ඩෙ සති න පබ්බාපේතබ්බො. තත්ථ විනිවිජයො – “න භික්ඛවෙ පඤ්චහි ආබාධෙහි ඵුට්ඨො පබ්බාපේතබ්බො” ති එත්ථ චුත්තනායෙනෙව චෙදිතබ්බො. ලක්ඛණාභතකසාභතලිඛිතකෙසු යං වත්තබ්බං, තං “න භික්ඛවෙ ලක්ඛණාභතො” තිආදීසු චුත්තමෙව.

සීපදීති භාරපාදො වුව්චති. යස්ස පාදො ථුලො භොති සඤ්ජාතපිළකො බරො, සො න පබ්බාපේතබ්බො. යස්ස පන න තාව බරභාවං ගණ්භාති, සක්කා භොති උපනාහං බන්ධිත්වා උදකආවාටෙ පවෙසෙත්වා උදකවාලිකාය පුරෙත්වා යථා සිරා පඤ්ඤායන්ති, ජඩ්ඝා ව තෙලනාලිකා විය භොති, එවං මිලාපේතුං සක්කා, තස්ස පාදං ඊදිසං කත්වා තං පබ්බාපේතුං වට්ටති. සවෙ පුන වඩ්ඪති, උපසම්පාදෙන්තෙනාපි තථා කත්වාච උපසම්පාදෙතබ්බො.

පාපරොගීති අරිසහගන්දරපිත්තසෙම්භකාසසොසාදීසු යෙන කෙනවි රොගෙන නිව්වාතුරො අතෙකිච්ඡරොගො ජෙගුවිජො අමනාපො; අයං න පබ්බාපේතබ්බො.

පරිසදුසකොති යො අත්තනො විරූපතාය පරිසං දුසෙති; අතිදීසො වා භොති අඤ්ඤෙසං සීසප්පමාණනාහිප්පදෙසො, අතිරස්සො වා උභයවාමනභූතරූපං විය, අතිකාලො වා ඤාපිතබ්බෙත්තෙ බාණුකො විය, අවිවොදානො වා දුර්ධකකාදීහි පමජ්ජිතමට්ඨතම්බලොභවණ්ණො, අතිකිසො වා මන්දමංසලොහිතො අට්ඨිසිරාවම්මසරීරො විය, අතිථුලො වා භාරියමංසො, මහොදරො වා මහාභූතසදිසො, අතිමහන්තසීසො වා පච්ඡං සීසෙ කත්වා යීතො විය, අතිබුද්දකසීසො වා සරීරස්ස අනනුරූපෙන අතිබුද්දකෙන සීසෙන සමන්තාගතො, කුටකුටසීසො වා තාලඵලපිණ්ඩිසදිසෙන සීසෙන සමන්තාගතො, සිබරසීසො වා

උද්ධං අනුපුබ්බතනුකෙන සීසෙන සමන්තාගතො, නාළිසීසො වා
 මහාවෙළුපබ්බසදිසෙන සීසෙන සමන්තාගතො, කප්පසීසො වා පබ්භාරසීසො වා
 චතුස්ස පස්සෙස්ස යෙන කෙනවි පස්සෙන ඔණුතෙන සීසෙන සමන්තාගතො,
 චණ්ඩසීසො වා පුත්තිසීසො වා කණ්ණිකකෙසො වා පාණකෙහි බායිතකෙදාරෙ
 සස්සසදිසෙහි තහිං තහිං උට්ඨිතෙහි කෙසෙහි සමන්තාගතො, නිල්ලොමසීසො වා
 පුලුඵද්ධකෙසො වා තාලහීරසදිසෙහි කෙසෙහි සමන්තාගතො, ජාතිපලිතෙහි
 පණ්ඩරසීසො වා පකතිතම්බකෙසො වා ආදිත්තෙහි විය කෙසෙහි සමන්තාගතො,
 ආවට්ටසීසො වා ගුන්නං සරීරෙ ආවට්ටසදිසෙහි උද්ධග්ගෙහි කෙසාවට්ටෙහි
 සමන්තාගතො, සීසලොමෙහි සද්ධිං එකාබද්ධහමුකලොමො වා ජාලබද්ධෙන විය
 නලාටෙන සමන්තාගතො.

සම්බද්ධහමුකො වා නිල්ලොමහමුකො වා මක්කට්ඨහමුකො වා අතිමහත්තක්ඛි
 වා අතිබුද්දකක්ඛි වා මහිංසවම්මෙ වාසිකොණෙන පහරිත්වා කතඡ්ද්දසදිසෙහි
 අක්ඛිහි සමන්තාගතො, විසමක්ඛි වා එකෙන මහත්තෙන එකෙන බුද්දකෙන
 අක්ඛිතා සමන්තාගතො, විසමවක්කලො වා එකෙන උද්ධං එකෙන අධොති එවං
 විසමජාතෙහි අක්ඛිවක්කලෙහි සමන්තාගතො, කෙකරො වා ගම්භීරක්ඛි වා යස්ස
 ගම්භීරෙ උදපාතෙ උදකතාරකා විය අක්ඛිතාරකා පඤ්ඤායන්ති; නික්ඛන්තක්ඛි වා
 යස්ස කක්කට්ඨසස්සෙව අක්ඛිතාරකා නික්ඛන්තා හොන්ති; හත්ථිකණ්ණො වා
 මහතීහි කණ්ණසක්ඛලිකාහි සමන්තාගතො, මුසිකකණ්ණො වා ජටුකකණ්ණො වා
 බුද්දිකාහි කණ්ණසක්ඛලිකාහි සමන්තාගතො, ඡිද්දමත්තකණ්ණො වා යස්ස විනා
 කණ්ණසක්ඛලිකාහි කණ්ණඡිද්දමත්තමෙව හොති; අවිද්ධකණ්ණො වා
 යොනකජාතිකො පන පරිසදුසකො න හොති; සභාවොයෙව හි සො තස්ස
 කණ්ණහගන්දරිකො වා නිව්චපුතිනා කණ්ණො සමන්තාගතො, ගණ්ඩකණ්ණො
 වා සදාපග්ගරිතපුබ්බෙන කණ්ණො සමන්තාගතො, ටඨිකිතකණ්ණො වා
 ගොහත්තනාළිකාය අග්ගසදිසෙහි කණ්ණොහි සමන්තාගතො, අතිපිඨගලක්ඛි වා
 මධුපිඨගලං පන පබ්බාපේතුං වට්ටති. නිප්පබ්බමක්ඛි වා අස්සපග්ගරණක්ඛි වා
 පුප්ඵිතක්ඛි වා අක්ඛිපාකෙන සමන්තාගතක්ඛි වා.

අතිමහත්තනාසිකො වා අතිබුද්දකනාසිකො වා විපිට්තාසිකො වා මජ්ඣෙ
 අප්පතිට්ඨහිත්වා එකපස්සෙ යිතවඨිකනාසිකො වා, දීඝනාසිකො වා
 සුකතුණ්ඩසදිසාය ජීවහාය ලෙහිතුං සක්කුණොයාය නාසිකාය සමන්තාගතො,
 නිව්චපග්ගරිතසිඨිසාණිකනාසො වා.

මහාමුඛො වා යස්ස පට්ඨගමණ්ඩුකස්සෙව මුඛනිමිත්තංයෙව මහත්තං හොති,
 මුඛං පන ලාබුසදිසං අතිබුද්දකං, හින්තමුඛො වා වඨිකමුඛො වා මහාඔට්ඨො වා
 උක්ඛලිමුඛවට්ටිසදිසෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්තාගතො, තනුකඔට්ඨො වා
 හෙරවම්මසදිසෙහි දන්තෙ පිදහිතුං අසමත්ථෙහි ඔට්ඨෙහි සමන්තාගතො,
 මහාධරොට්ඨො වා තනුකඋත්තරොට්ඨො වා තනුකඅධරොට්ඨො වා
 මහාඋත්තරොට්ඨො වා ඔට්ඨඡින්නකො වා එළමුඛො වා උප්පක්කමුඛො වා

සඬුබලාණ්ඩකො වා බහිසෙනෙහි අන්තො අතිරත්තෙහි ඔටියෙහි සමන්තාගතො,
දුග්ගන්ධකුණපමුඛො වා.

මහාදන්තො වා අට්ඨකදන්තසදිසෙහි දන්තෙහි සමන්තාගතො අසුරදන්තො වා
හෙට්ඨා වා උපරි වා බහිනික්ඛන්තදන්තො, යස්ස පන සක්කා හොති ඔටියෙහි
පිදහිතුං කට්ඨන්තස්සෙව පඤ්ඤායති නො අකට්ඨන්තස්ස, තං පබ්බාපෙනුං වට්ටති.
සුතිදන්තො වා නිද්දන්තො වා යස්ස පන දන්තන්තරෙ කලන්දකදන්තො විය
සුමුදදන්තො හොති, තං පබ්බාපෙනුං වට්ටති.

මහාහනුකො වා ගොහනුසදිසෙන හනුනා සමන්තාගතො, දීඝහනුකො වා
විපිටහනුකො වා අන්තොපවිටියෙන විය අතිරස්සෙන හනුකෙන සමන්තාගතො,
හින්තහනුකො වා වඬිකහනුකො වා නිමමස්සදායීකො වා හික්ඛුනිසදිසමුඛො
දීඝගලො වා බකගලසදිසෙන ගලෙන සමන්තාගතො, රස්සගලො වා
අන්තොපවිටියෙන විය ගලෙන සමන්තාගතො, හින්තගලො වා හට්ඨඅංසකුටො වා
අහත්ථො වා එකහත්ථො වා අතිරස්සහත්ථො වා අතිදීඝහත්ථො වා හින්තඋරො වා
හින්තපිට්ඨි වා කච්ඡුගත්තො වා කණ්ඩුගත්තො වා දද්දුගත්තො වා ගොධාගත්තො
වා, යස්ස ගොධාය විය ගත්තො වුණ්ණානි පතන්ති, සබ්බඤ්චෙනං විරූපකරණං
සන්ධාය විත්ථාරිකවසෙන වුත්තං. විනිවිජයො පනෙත්ථ “න හික්ඛවෙ පඤ්චහි
ආබාධෙහි”ති එත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

හට්ඨකට්ඨකො වා මහාආනිසදො වා උද්ධනකුටසදිසෙහි ආනිසදමංසෙහි
අවිචුල්ගතෙහි සමන්තාගතො, මහාඋරුකො වා වාතණ්ඩිකො වා මහාජාණුකො වා
සඬුසට්ඨනජාණුකො වා දීඝජඬිසො වා යට්ඨිසදිසජඬිසො විකටො වා පණ්ණො වා
උබ්බද්ධපිණ්ඩිකො වා, සො දුට්ඨො හෙට්ඨා ඔරුල්භාහි වා උපරි ආරුල්භාහි වා
මහතිහි ජඬිසපිණ්ඩිකාහි සමන්තාගතො, මහාජඬිසො වා ථුලජඬිසපිණ්ඩිකො වා
මහාපාදො වා මහාපණ්ණි වා පිට්ඨිකපාදො වා පාදවෙමජ්ඣකතො උට්ඨිතජඬිසො
වඬිකපාදො වා සො දුට්ඨො – අන්තො වා බහි වා පරිවත්තපාදො ගණ්ඨිකඬිගුලි වා
සිඬිගිවෙරඵණසදිසාහි අඬිගුලිහි සමන්තාගතො, අන්ධනබ්බො වා කාලවණ්ණෙහි
සුතිනබ්බෙහි සමන්තාගතො, සබ්බොපි එස පරිසදුසකො. ඵවරූපො පරිසදුසකො න
පබ්බාපෙනබ්බො.

කාණොති පසන්තන්ධො වා හොතු පුජ්ථාදීහි වා උපහතපසාදො. යො ද්වීහි වා
එකෙන වා අක්ඛිනා න පස්සති, සො න පබ්බාපෙනබ්බො. මහාපව්වරියං පන
එකක්ඛිකාණො කාණොති වුත්තො, ද්විඅක්ඛිකාණො අන්ධෙන සඬුගහිතො.
මහාඅට්ඨකථායං ජව්වන්ධො අන්ධොති වුත්තො, තස්මා උභයමපි පරියායෙන
යුජ්ජති. කුණ්ණි හත්ථකුණ්ණි වා පාදකුණ්ණි වා අඬිගුලිකුණ්ණි වා; යස්ස එතෙසු හත්ථාදීසු
යංකිඤ්චි වඬිකං පඤ්ඤායති, සො කුණ්ණි නාම. බඤ්ජොති නතජාණුකො වා
හින්තජඬිසො වා මජ්ඣෙ සඬුකුට්ඨපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදමජ්ඣකත
වඬිකමන්තො අග්ගෙ සඬුකුට්ඨපාදත්තා කුණ්ඩපාදකො වා පිට්ඨිපාදග්ගෙන
වඬිකමන්තො අග්ගපාදෙනෙව වඬිකමනබඤ්ජො වා පණ්ණිකාය වඬිකමනබඤ්ජො

වා පාදස්ස බාහිරන්තෙන වඩ්ඛමනබ්ඤ්ජො වා පාදස්ස අභිභන්තරන්තෙන වඩ්ඛමනබ්ඤ්ජො වා ගොජ්ඵකානං උපරි හග්ගත්තා සකලෙන පිට්ඨිපාදෙන වඩ්ඛමනබ්ඤ්ජො වා; සබ්බොපෙස බ්ඤ්ජොයෙව, සො න පබ්බාජෙනබ්බො.

පක්ඛන්තොති යස්ස එකො හත්ථො වා පාදො වා අඩ්ඨසරිරං වා සුඛං න වහති. ඡන්තිරියාපථොති පීඨසජ්ජි වුවවති. ජරාදුබ්බලොති ජිණ්ණභාවෙන දුබ්බලො අත්තනො චීවරරජනාදිකම්මං කාතුම්පි අසමත්ථො. යො පන මහල්ලකොපි බලවා හොති, අත්තානං පටිජග්ගිතුං සක්කොති, සො පබ්බාජෙනබ්බො. අන්ධොති ජව්චන්ධො වුවවති. මුග්ගොති යස්ස වච්ඡෙදො නජ්ජවත්තති; යස්සාපි පවත්තති, සරණගමනං පන පරිපුණ්ණං භාසිතුං න සක්කොති, තාදිසං මම්මනම්පි පබ්බාජෙතුං න වට්ටති. යො පන සරණගමනමත්තං පරිපුණ්ණං භාසිතුං සක්කොති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති.

බධිරොති යො සබ්බෙන සබ්බං න සුභාති. යො පන මහාසද්දං සුභාති, තං පබ්බාජෙතුං වට්ටති. අන්ධමුග්ගාදයො උභයදොසවසෙන වුත්තා. යෙසඤ්ච පබ්බජ්ජා පටික්ඛිත්තා, උපසම්පදාපි තෙසං පටික්ඛිත්තාව. සචෙ පන තෙ සඬ්ඝො උපසම්පාදෙති, සබ්බෙහි හත්ථච්ඡින්නාදයො සුපසම්පන්නා, කාරකසඬ්ඝො පන ආවරියුපජ්ඣායා ව ආපත්තිතො න මුව්චන්ති. වක්ඛති ව – “අත්ථි භික්ඛවෙ පුග්ගලො අජ්ජත්තො ඔසාරණං, තඤ්චෙ සඬ්ඝො ඔසාරෙති, එකච්චො සුඔසාරිතො, එකච්චො දුඔසාරිතො”ති තස්සත්ථො ආගතට්ඨානෙයෙව ආවි හවිස්සතිති.

හත්ථච්ඡින්නාදිවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

අලජ්ජිනිස්සයවත්ථුකථා

120. අලජ්ජිනං නිස්සාය වසන්තිති උපයොගත්ථෙ සාම්චවනං; අලජ්ජිපුග්ගලෙ නිස්සාය වසන්තිති අත්ථො. යාව භික්ඛුසභාගතං ජානාමිති නිස්සයදායකස්ස භික්ඛුනො භික්ඛුහි සභාගතං ලජ්ජිභාවං යාව ජානාමිති අත්ථො. තස්මා නවං යානං ගතෙන “එහි භික්ඛු, නිස්සයං ගණ්හාහි”ති වුව්චමානෙනාපි චතුහපඤ්චාහං නිස්සයදායකස්ස ලජ්ජිභාවං උපපරික්ඛිත්වා නිස්සයො ගහෙතබ්බො.

සචෙ “ථෙරො ලජ්ජි”ති භික්ඛුනං සන්තිකෙ සුත්වා ආගතදිවසෙයෙව ගහෙතුකාමො හොති, ථෙරො පන “ආගමෙහි තාව, වසන්තො ජානිස්සසි”ති කතිපාහං ආචාරං උපපරික්ඛිත්වා නිස්සයං දෙති, වට්ටති. පකතියා නිස්සයග්ගහණට්ඨානං ගතෙන තදහෙව ගහෙතබ්බො, එකදිවසම්පි පරිභාරො නත්ථි. සචෙ පඨමයාමෙ ආවරියස්ස ඔකාසො නත්ථි, ඔකාසං අලහන්තො “පව්චුසසමයෙ ගහෙස්සාමි”ති සයති, අරුණං උග්ගතම්පි න ජානාති, අනාපත්ති. සචෙ පන “ගණ්හිස්සාමි”ති ආහොගං අකත්වා සයති, අරුණුග්ගමනෙ දුක්කට්ටං. අගතපුබ්බං යානං ගතෙන ද්වෙ තිණි දිවසානි වසිත්වා ගන්තුකාමෙන අනිස්සිතෙන වසිතබ්බං. “සත්තාහං වසිස්සාමි”ති ආලයං කරොන්තෙන පන නිස්සයො

ගහෙනබ්බො. සවෙ ටෙරො “කිං සත්තාහං වසන්තස්ස නිස්සයොනා” ති වදති,
පටික්ඛිත්තකාලතො පටියාය ලද්ධපරිභාරො හොති.

අලඪ්ඪිනිස්සයවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

ගම්කාදිනිස්සයවත්ථුකථා

121. නිස්සයකරණියොති කරණියනිස්සයො, කරණියො මයා නිස්සයො;
ගහෙනබ්බොති අත්ථො. නිස්සයං අලහමානෙනාති අත්තනා සද්ධිං
අද්ධානමග්ගප්පටිපත්තෙසු නිස්සයදායකො අසති නිස්සයං න ලහති නාම. එවං
අලහන්තෙන අනිස්සිතෙන බ්බුනිපි දිවසානි ගන්තබ්බං. සවෙ පුබ්බෙපි නිස්සයං
ගහන්වා වුත්ථපුබ්බං කඤ්චි ආවාසං පවිසති, එකරත්තං වසන්තෙනාපි නිස්සයො
ගහෙනබ්බො. අන්තරාමග්ගෙ විස්සමන්තො වා සත්ථං පරියෙසන්තො වා කතිපාහං
වසති, අනාපත්ති. අන්තොවස්සෙ පන නිබද්ධවාසං වසිතබ්බං, නිස්සයො ව
ගහෙනබ්බො. නාවාය ගච්ඡන්තස්ස පන වස්සානෙ ආගතෙපි නිස්සයං අලහන්තස්ස
අනාපත්ති.

යාවියමානෙනාති තෙන ගිලානෙන යාවියමානෙන අනිස්සිතෙන වසිතබ්බං.
සවෙ “යාවාහි ම”න්ති වුච්චමානොපි ගිලානො මානෙන න යාවති, ගන්තබ්බං.

එාසු හොතිති සමථවිපස්සනානං පටිලාභවසෙන එාසු හොති. ඉමඤ්ඤි පරිභාරං
නෙව සොතාපත්තො න සකදාගාමී අනාගාමී අරහන්තො ලහන්ති; න ථාමගතස්ස
සමාධිතො වා විපස්සනාය වා ලාභී, විස්සට්ඨකම්මට්ඨානෙ පන බාලපුට්ඨ්ඡනෙ
කථාව නත්ථී. යස්ස ඛො පන සමථො වා විපස්සනා වා තරුණො හොති, අයං ඉමං
පරිභාරං ලහති, පවාරණසඬ්ගහොපි එතස්සෙව අනුඤ්ඤාතො. තස්මා ඉමිනා
පුග්ගලෙන ආචරියෙ පචාරෙත්වා ගතෙපි “යදා පතිරුපො නිස්සයදායකො
ආගච්ඡිස්සති, තස්ස නිස්සාය වසිස්සාමී”ති ආහොගං කත්වා පුන යාව
ආසාළ්භීපුණ්ණමා, තාව අනිස්සිතෙන වත්ථුං වට්ටති. සවෙ පන ආසාළ්භීමාසෙ
ආචරියො නාගච්ඡති, යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති, තත්ථ ගන්තබ්බං.

122. ගොත්තෙනපි අනුස්සාවෙතුන්ති මහාකස්සපස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛොති
එවං ගොත්තං වත්ථා අනුස්සාවෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

123. ද්වෙ එකානුස්සාවනෙති ද්වෙ එකතො අනුස්සාවනෙ; එකෙන එකස්ස
අඤ්ඤෙන ඉතරස්සාති එවං ද්විභි වා ආචරියෙහි එකෙන වා එකක්ඛණෙ කම්මවාචං
අනුස්සාවෙන්තෙහි උපසම්පාදෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො.

ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතුං තඤ්ච ඛො එකෙන උපස්ඤ්ඤායෙනාති ද්වෙ
වා තයො වා ජනෙ පුරිමනයෙනෙව එකතො අනුස්සාවනෙ කාතුං අනුජානාමී;
තඤ්ච ඛො අනුස්සාවනකිරියං එකෙන උපස්ඤ්ඤායෙන අනුජානාමීති අත්ථො. තස්මා
එකෙන ආචරියෙන ද්වෙ වා තයො වා අනුස්සාවෙනබ්බො. ද්විභි වා තීභි වා

ආවරියෙහි විසුං විසුං එකෙන එකස්සාති එවං එකප්පහාරෙතෙව ද්වෙ තිස්සො වා කම්මවාවා කාතබ්බා. සවෙ පන නානාවරියා නානුපජ්ඣායා හොන්ති, තිස්සත්ථෙරො සුමනත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං, සුමනත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං අනුස්සාවෙති, අඤ්ඤමඤ්ඤඤව ගණපුරකා හොන්ති, වට්ටති. සවෙ පන නානාඋපජ්ඣායා හොන්ති, එකො ආවරියො හොති, ‘‘නත්ථෙව නානුපජ්ඣායෙනා’’ති පටික්ඛිත්තත්තා න වට්ටති. ඉදං සන්ධාය හි එස පටික්ඛෙපො.

ගමිකාදිනිස්සයවත්ථුකථා නිට්ඨිතා.

උපසම්පදාවිධිකථා

126. පයමං උපජ්ඣං ගාභාපෙතබ්බොති එත්ථ වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතිති උපජ්ඣා, තං උපජ්ඣං; ‘‘උපජ්ඣායො මෙ හන්තෙ හොහි’’ති එවං වදාපෙත්වා ගාභාපෙතබ්බො. විත්ථායන්තිති විත්ථද්ධගත්තා හොන්ති. යං ජාතන්ති යං තච සරිරෙ ජාතං නිබ්බත්තං විජ්ජමානං, තං සඬ්ඝමජ්ඣෙ පුච්ඡන්තෙ සන්තං අත්ථිති වත්තබ්බන්තිආදි. උල්ලුම්පතු මන්ති උද්ධරතු මං.

උපසම්පදාවිධිකථා නිට්ඨිතා.

වත්තාරොනිස්සයාදිකථා

128. තාවදෙවාති උපසම්පන්නසමනන්තරමෙව. ඡායා මෙතබ්බාති එකපොරිසා වා ද්විපොරිසා වාති ඡායා මෙතබ්බා. උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බන්ති ‘‘වස්සානො හෙමන්තො ගිම්හො’’ති එවං උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං. එත්ථ ව උතුයෙව උතුප්පමාණං. සවෙ වස්සානාදයො අපරිපුණ්ණො හොන්ති, යත්තකෙහි දිවසෙහි යස්ස යො උතු අපරිපුණ්ණො, තෙ දිවසෙ සල්ලක්ඛෙත්වා සො දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො. අථ වා ‘‘අයං නාම උතු, සො ව බො පරිපුණ්ණො වා අපරිපුණ්ණො වා’’ති එවං උතුප්පමාණං ආචික්ඛිතබ්බං. ‘‘පුබ්බණ්හො වා සායන්හො වා’’ති එවං දිවසභාගො ආචික්ඛිතබ්බො. සඬ්ඝීතීති ඉදමෙව සබ්බං එකතො කත්වා ‘‘ත්ථං කිං ලභසි, කා තෙ ඡායා, කිං උතුප්පමාණං, කො දිවසභාගො’’ති පුට්ඨො ‘‘ඉදං නාම ලභාමි – වස්සං වා හෙමන්තං වා ගිම්හං වා, අයං මෙ ඡායා, ඉදං උතුප්පමාණං, අයං දිවසභාගොති වදෙය්‍යාසි’’ති එවං ආචික්ඛිතබ්බං.

129. ඔහායාති ඡඬ්ඛෙත්වා. දුතියං දාතුන්ති උපසම්පදමාළකතො පරිවෙණං ගච්ඡන්තස්ස දුතියකං දාතුං අනුජානාමි, වත්තාරි ව අකරණියාති ආචික්ඛිතුන්ති අත්ථො. පණ්ඩුපලාසොති පණ්ඩුවණ්ණො පත්තො. බන්ධනා පවුත්තොති වණ්ඨනො පතිතො. අභබ්බො හරිත්තත්ථායාති පුන හරිතො හවිතුං අභබ්බො. පුපුසිලාති මහාසිලා.

130. අලභිභමානාය සාමග්ගියා අනාපත්ති සම්භොගෙ සංවාසෙති යාව තස්ස උක්ඛෙපතීයකම්මකරණත්ථාය සාමග්ගී න ලභිහති, තාව තෙන සද්ධිං සම්භොගෙ ව උපොසථපවාරණාදිකරණහෙදෙ සංවාසෙ ව අනාපත්තීති. සෙසං සබ්බත්ථ මහාවිහඪගෙ වුත්තානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා පාකට්මෙවාති.

චත්තාරොනිස්සයාදිකථා නිට්ඨිතා.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

ද්වාසත්තතිඅධිකචත්ථුසතපට්මණ්ඩිතස්ස මහාබන්ධකස්ස

අත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මහාබන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. උපොසථක්ඛන්ධකං

සන්තිපාතානුජානනාදිකථා

132. උපොසථක්ඛන්ධකෙ – අඤ්ඤතිත්ථියාති එත්ථ තිත්ථං වුව්වති ලද්ධි; අඤ්ඤං තිත්ථං අඤ්ඤතිත්ථං; අඤ්ඤතිත්ථං එතෙසං අත්ථිති අඤ්ඤතිත්ථියා; ඉතො අඤ්ඤලද්ධිකාති වුත්තං හොති. ධම්මං භාසන්තීති යං තෙසං කත්තබ්බාකත්තබ්බං, තං කට්ඨන්ති. තෙ ලහන්තීති තෙ මනුස්සා ලහන්ති. මුගස්සකරාති පුලසරිරසුකරා.

135. අනප්ඤ්ඤාපත්තො වා හොති ආපජ්ජිත්වා වා වුට්ඨිතොති එත්ථ යං ආපත්තිං භික්ඛු අනප්ඤ්ඤාපත්තො වා හොති, ආපජ්ජිත්වා වා වුට්ඨිතො, අයං අසන්ති නාම ආපත්තීති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. සම්පජානමුසාවාදෙ කිං හොතීති ය්වායං සම්පජානමුසාවාදො අස්ස හොතීති වුත්තො, සො ආපත්තිතො කිං හොති, කතරා ආපත්ති හොතීති අත්ථො. දුක්කටං හොතීති දුක්කටාපත්ති හොති; සා ව බො න මුසාවාදලක්ඛණෙන; භගවතො පන වචනෙන වච්ඡිත්ථොරෙ අකිරියසමුට්ඨානා ආපත්ති හොතීති වෙදිතබ්බො. වක්ඛති භි –

“අනාලපත්තො මනුජෙන කෙනචි,
වාචාගිරං නො ව පරෙ භණ්ණෙය්‍ය;
ආපජ්ජෙය්‍ය වාවසිකං න කායිකං,
පඤ්ඤා මෙසා කුසලෙහි විත්තිතා” ති. (පරි. 479);

අන්තරායිකොති අන්තරායකරො. කිස්ස ඵාසු හොතීති කිමත්ථාය ඵාසු හොති. පට්මස්ස කුසලස්ස අධිගමායාති පට්මස්ස කුසලස්ස අධිගමනත්ථාය තස්ස භික්ඛුතො ඵාසු හොති සුඛං හොති. එස නයො සබ්බත්ථ. ඉති භගවා උද්දෙසනො ව නිද්දෙසනො ව පට්මං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං දස්සෙසි.

136. දෙවසිකන්ති දිවසෙ දිවසෙ. වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වාති එකස්ස උතුතො තතියෙ ව සත්තමෙ ව පක්ඛෙ ද්වික්ඛත්තුං වාතුද්දසෙ අවසෙසෙ ඡක්ඛත්තුං පන්තරසෙ; අයං තාව එකො අත්ථො. අයං පන පකතිවාරිත්තවසෙන චුත්තො “සකිං පක්ඛස්ස වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වා”ති වචනතො පන තථාරූපෙ පච්චයෙ සති යස්මිං තස්මිං වාතුද්දසෙ වා පන්තරසෙ වා උද්දිසිතුං වට්ටති, ආවාසිකානං භික්ඛූනං වාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්තරසො. සචෙ ආවාසිකා ඛහුතරා හොන්ති, ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතඛ්ඛ”න්ති වචනතොපි චෙතං වෙදිතඛ්ඛං.

සීමානුජානනකථා

138. පයමං නිමිත්තා කිත්තෙතඛ්ඛාති විනයධරෙන පුච්ඡිතඛ්ඛං “පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්ත”න්ති? පබ්බතො භන්තෙති. පුන විනයධරෙන “එසො පබ්බතො නිමිත්ත”න්ති එවං නිමිත්තං කිත්තෙතඛ්ඛං. “එතං පබ්බතං නිමිත්තං කරොම, කරස්සාම, නිමිත්තං කතො, නිමිත්තං හොතු, හොති භවිස්සති”ති එවං පන කිත්තෙතුං න වට්ටති. පාසාණාදිසුපි එසෙව නයො. පුරත්ථිමාය අනුදිසාය, දක්ඛිණාය දිසාය, දක්ඛිණාය අනුදිසාය, පච්ඡිමාය දිසාය, පච්ඡිමාය අනුදිසාය, උත්තරාය දිසාය, උත්තරාය අනුදිසාය, කිං නිමිත්තං? උදකං භන්තෙ. එතං උදකං නිමිත්තන්ති එත්ථ පන අට්ඨත්වා පුන පුරත්ථිමාය දිසාය කිං නිමිත්තං. පබ්බතො භන්තෙ. එසො පබ්බතො නිමිත්තන්ති එවං පයමං කිත්තිතනිමිත්තං කිත්තෙත්ථාව ධූපෙතඛ්ඛං. එවඤ්ඤි නිමිත්තෙන නිමිත්තං සට්ඨං හොති. එවං නිමිත්තානි කිත්තෙත්ථා අථානන්තරං චුත්තාය කම්මවාචාය සීමා සම්මන්තිතඛ්ඛා. කම්මවාචාපරියොසානෙ නිමිත්තානං අන්තො සීමා හොති, නිමිත්තානි සීමතො ඛභි හොන්ති. තත්ථ නිමිත්තානි සකිං කිත්තිතානිපි කිත්තිතානෙව හොන්ති. අන්ධකට්ඨකථායං පන තික්ඛත්තුං සීමමණ්ඩලං සම්බන්ධන්තෙන නිමිත්තං කිත්තෙතඛ්ඛන්ති චුත්තං. “පබ්බතො භන්තෙති...පෙ.... උදකං භන්තෙ”ති එවං පන උපසම්පන්නො වා ආවික්ඛතු අනුපසම්පන්නො වා වට්ටතියෙව.

ඉදානි පබ්බතනිමිත්තාදිසු එවං විනිවිජයො වෙදිතඛ්ඛො – තිව්ධො පබ්බතො, සුද්ධපංසුපබ්බතො, සුද්ධපාසාණපබ්බතො, උභයමිස්සකොති. සො තිව්ධොපි වට්ටති. වාලිකරාසි පන න වට්ටති. ඉතරොපි භත්ථිජ්ජමාණතො ඔමකතරො න වට්ටති. භත්ථිජ්ජමාණතො පන පට්ඨාය සිනෙරුජ්ජමාණොපි වට්ටති. සචෙ චතුසු දිසාසු චත්තාරො තීසු වා තයො පබ්බතා හොන්ති, චතුහි වා තීහි වා පබ්බතනිමිත්තෙහි එව සම්මන්තිතුං වට්ටති. ද්විහි පන නිමිත්තෙහි එකෙන වා සම්මන්තිතුං න වට්ටති. ඉතො පරෙසු පාසාණනිමිත්තාදිසුපි එසෙව නයො. තස්මා පබ්බතනිමිත්තං කරොන්තෙන පුච්ඡිතඛ්ඛං “එකාඛද්ධො න එකාඛද්ධො”ති. සචෙ එකාඛද්ධො හොති, න කාතඛ්ඛො. තඤ්ඤි චතුසු වා අට්ඨසු වා දිසාසු කිත්තෙත්තෙනාපි එකමෙව නිමිත්තං කිත්තිතං හොති, තස්මා යො එවං චක්කසණ්ඨානෙන විහාරං පරික්ඛිපිත්වා යීතො පබ්බතො, තං එකදිසාය

කිත්තෙන්වා අඤ්ඤාසු දිසාසු නං බහිද්ධා කත්වා අන්තො අඤ්ඤානි නිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි.

සචෙ පබ්බතස්ස තතියභාගං වා උපඩ්ඨං වා අන්තොසීමාය කත්තුකාමා භොන්ති, පබ්බතං අකිත්තෙන්වා යත්තකං පදෙසං අන්තො කත්තුකාමා, තස්ස පරතො තස්මිංසෙව පබ්බතෙ ජාතරුක්ඛවම්මිකාදීසු අඤ්ඤතරං නිමිත්තං කිත්තෙතබ්බං. සචෙ එකයොජනද්විකාජනප්පමාණං සබ්බං පබ්බතං අන්තො කත්තුකාමා භොන්ති, පබ්බතස්ස පරතො භූමියං ජාතරුක්ඛවම්මිකාදීනි නිමිත්තානි කිත්තෙතබ්බානි.

පාසාණනිමිත්තෙ – අයගුලොපි පාසාණසඩ්ධියමෙව ගච්ඡති, තස්මා යො කොච්චි පාසාණො වට්ටති. පමාණතො පන හත්ථිප්පමාණො පබ්බතසඩ්ධියං ගතො, තස්මා සො න වට්ටති. මහාගොණමහාමහිංසප්පමාණො පන වට්ටති. හෙට්ඨිමපරිච්ඡේදෙන ද්වත්තිංසපලගුලපිණ්ඩපරිමාණො වට්ටති. තතො බුද්දකතරො ඉට්ඨකා වා මහන්තිපි න වට්ටති. අනිමිත්තුපගපාසාණරාසිපි න වට්ටති, පගෙව පංසුවාලිකරාසි. භූමිසමො බලමණ්ඩලසදියො පිට්ඨිපාසාණො වා භූමිතො බාණුකො විය උට්ඨිතපාසාණො වා භොති, සොපි පමාණුපගො වෙ වට්ටති. පිට්ඨිපාසාණො අතිමහන්තොපි පාසාණසඩ්ධියමෙව ගච්ඡති, තස්මා සචෙ මහතො පිට්ඨිපාසාණස්ස එකප්පදෙසං අන්තොසීමාය කත්තුකාමා භොන්ති, තං අකිත්තෙන්වා තස්සුපරි අඤ්ඤො පාසාණො කිත්තෙතබ්බො. සචෙ පිට්ඨිපාසාණුපරි විහාරං කරොන්ති, විහාරමජ්ඣෙත වා පිට්ඨිපාසාණො විනිවිජ්ඣන්වා ගච්ඡති, එවරුපො පිට්ඨිපාසාණො න වට්ටති. සචෙ හි තං කිත්තෙන්ති, නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො භොති, නිමිත්තඤ්ච නාම බහිසීමාය භොති, විහාරොපි බහිසීමායං ආපජ්ජති. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා යිතපිට්ඨිපාසාණො එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ න කිත්තෙතබ්බො.

වනනිමිත්තෙ – තිණවනං වා තවසාරතාලනාලිකෙරාදිරුක්ඛවනං වා න වට්ටති. අන්තොසාරානං පන සාකසාලාදීනං අන්තොසාරමිස්සකානං වා රුක්ඛානං වනං වට්ටති, තඤ්ච බො හෙට්ඨිමපරිච්ඡේදෙන චතුපඤ්චරුක්ඛමත්තමිපි තතො ඔරං න වට්ටති, පරං යොජනසතිකමිපි වට්ටති. සචෙ පන වනමජ්ඣෙ විහාරං කරොන්ති, වනං න කිත්තෙතබ්බං. එකදෙසං අන්තොසීමාය කත්තුකාමෙහිපි වනං අකිත්තෙන්වා තත්ථ රුක්ඛපාසාණාදයො කිත්තෙතබ්බො. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා යිතවනං එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ න කිත්තෙතබ්බං.

රුක්ඛනිමිත්තෙ – තවසාරො තාලනාලිකෙරාදිරුක්ඛො න වට්ටති, අන්තොසාරො ජීවමානකො අන්තමසො උබ්බෙධතො අට්ඨංඞිගුලො පරිණාහතො සුච්ඡිණ්ඩකප්පමාණොපි වට්ටති, තතො ඔරං න වට්ටති, පරං ද්වාදසයොජනො සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධොපි වට්ටති. වංසනළකසරාවාදීසු බීජං රොපෙත්වා වඩ්ඨාපිතො පමාණුපගොපි න වට්ටති. තතො අපනෙත්වා පන තඩ්ධණමිපි භූමියං රොපෙත්වා කොට්ඨකං කත්වා උදකං ආසිඤ්චිත්වා කිත්තෙතුං වට්ටති. නවමුලසාධානිග්ගමනං අකාරණං. බන්ධං ඡින්නිත්වා රොපිතෙ පන එතං යුජ්ජති. කිත්තෙන්තෙන ව

“රුක්ඛො” තිපි වත්තුං වට්ටති, “සාකරුක්ඛොතිපි සාලරුක්ඛො” තිපි. එකාබද්ධං පන සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධසදිසං එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙන්තුං න වට්ටති.

මග්ගනිමිත්තෙ – අරඤ්ඤබ්‍රෙත්තනදීනළාකමග්ගාදයො න වට්ටන්ති, ජඩ්ඝමග්ගො වා සකට්මග්ගො වා වට්ටති, යො නිබ්බිජ්ඣිත්වා ද්වෙ තීණි ගාමන්තරානි ගච්ඡති. යො පන ජඩ්ඝමග්ගො සකට්මග්ගතො ඔක්කමිත්වා පුන සකට්මග්ගමෙව ඔතරති, යෙ වා ජඩ්ඝමග්ගසකට්මග්ගා අවළඤ්ජා, තෙ න වට්ටන්ති. ජඩ්ඝසත්ථසකට්සත්ථෙහි වළඤ්ජියමානායෙව වට්ටන්ති. සචෙ ද්වෙ මග්ගා නික්ඛමිත්වා පච්ඡා සකට්ථුරමිව එකිභවන්ති, ද්විධා භින්තට්ඨානෙ වා සම්බන්ධට්ඨානෙ වා සකිං කිත්තෙන්වා පුන න කිත්තෙන්බ්බො, එකාබද්ධනිමිත්තඤ්ඤෙනං හොති.

සචෙ විහාරං පරික්ඛිපිත්වා වත්තාරො මග්ගා චතුසු දිසාසු ගච්ඡන්ති, මජ්ඣෙ එකං කිත්තෙන්වා අපරං කිත්තෙන්තුං න වට්ටති. එකාබද්ධනිමිත්තඤ්ඤෙනං හොති. කොණං නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතමග්ගං පන පරහාගෙ කිත්තෙන්තුං වට්ටති. විහාරමජ්ඣෙත නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතමග්ගො පන න කිත්තෙන්බ්බො. කිත්තිතෙ නිමිත්තස්ස උපරි විහාරො හොති. සචෙ සකට්මග්ගස්ස අන්තිමවක්කමග්ගං නිමිත්තං කරොන්ති, මග්ගො බහිසිමාය හොති. සචෙ බාහිරවක්කමග්ගං නිමිත්තං කරොන්ති, බාහිරවක්කමග්ගොව බහිසිමාය හොති, සෙසං අන්තොසිමං භජති. මග්ගං කිත්තෙන්තෙන “මග්ගො පන්ථො පථො පජ්ජො” ති දසසු යෙන කෙනවි නාමෙන කිත්තෙන්තුං වට්ටති. පරිබාසණ්ඨානෙන විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ගතමග්ගො එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙන්තුං න වට්ටති.

වම්මිකනිමිත්තෙ – හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන තං දිවසං ජාතො අට්ඨභිගුලුබ්බෙධො ගොවිසාණප්පමාණොපි වම්මිකො වට්ටති, තතො ඔරං න වට්ටති, පරං හිමවන්තපබ්බතසදිසොපි වට්ටති. විහාරං පරික්ඛිපිත්වා යීතං පන එකාබද්ධං එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙන්තුං න වට්ටති.

නදීනිමිත්තෙ – යස්සා ධම්මිකානං රාජුතං කාලෙ අන්වද්ධමාසං අනුදසාහං අනුපඤ්චාහන්ති එවං අනතික්කමිත්වා දෙවෙ වස්සන්තෙ වලාහකෙසු විගතමත්තෙසු සොතං පච්ඡිජ්ජති, අයං නදීසඬ්ඛං න ගච්ඡති. යස්සා පන ඊදිසෙ සුචුට්ඨිකාලෙ වස්සානස්ස වාතුමාසෙ සොතං න පච්ඡිජ්ජති, තිමණ්ඩලං පට්චිජාදෙන්වා යත්ථ කත්ථවි උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා අන්තරවාසකො තෙමියති, අයං නදීසඬ්ඛං ගච්ඡති, සිමං බන්ධන්තානං නිමිත්තං හොති. භික්ඛුනියා නදීපාරගමනෙපි උපොසථාදිසඬ්ඛකම්මකරණෙපි නදීපාරසීමසම්මන්තනෙපි අයමෙව නදී.

යා පන මග්ගො විය සකට්ථුරසණ්ඨානෙන වා පරිබාසණ්ඨානෙන වා විහාරං පරික්ඛිපිත්වා ගතා, තං එකත්ථ කිත්තෙන්වා අඤ්ඤත්ථ කිත්තෙන්තුං න වට්ටති. විහාරස්ස චතුසු දිසාසු අඤ්ඤමඤ්ඤං විනිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතෙ නදිචතුක්කෙපි එසෙව

නයො. අසම්මිස්සනදියො පන චතස්සොපි කිත්තෙනං වට්ටති. සචෙ වති.
කරොත්තො විය රුක්ඛපාදෙ නිබ්බන්ධා වල්ලිපලාලාදීහි නදියොතං රුමිහන්ති,
උදකඤ්ච අප්පිකොත්ථරිත්වා ආවරණං පවත්තතියෙව, නිමිත්තං කාතුං වට්ටති. යථා
පන උදකං නප්පවත්තති, එවං සෙතූමිහි කතෙ අප්පවත්තමානා නදී නිමිත්තං කාතුං
න වට්ටති. පවත්තනට්ඨානෙ නදිනිමිත්තං, අප්පවත්තනට්ඨානෙ උදකනිමිත්තං
කාතුං වට්ටති.

යා පන දුබ්බුට්ඨිකාලෙ වා ගිමිහෙ වා නිරුදකභාවෙන නප්පවත්තති, සා වට්ටති.
මහානදිතො උදකමාතිකං නීහරන්ති, සා කුන්තදිසදිසා හුත්වා තීණි සස්සානි
සම්පාදෙන්ති නිව්චං පවත්තති, කිඤ්චාපි පවත්තති, නිමිත්තං කාතුං න වට්ටති. යා
පන මූලෙ මහානදිතො නිග්ගතාපි කාලන්තරෙන තෙනෙව නිග්ගතමග්ගෙන නදිං
හින්දිත්වා සයඤ්ච ගච්ඡති, ගච්ඡන්ති පරතො සුසුමාරාදිසමාකිණ්ණා නාවාදීහි
සඤ්චරිතබ්බා නදී භොති, තං නිමිත්තං කාතුං වට්ටති.

උදකනිමිත්තෙ – නිරුදකෙ යානෙ නාවාය වා වාට්ඨාදීසු වා උදකං පුරෙත්වා
උදකනිමිත්තං කිත්තෙනං න වට්ටති, භූමිගතමෙව වට්ටති. තඤ්ච ඛො
අප්පවත්තනඋදකං ආවාටපොක්ඛරණිකලාකජාතස්සරලොණිසමුද්දාදීසු ධීතං,
අට්ඨිතං පන ඔසනදිඋදකවාහකමාතිකාදීසු උදකං න වට්ටති. අන්ධකට්ඨකථායං
පන “ගම්භිරෙසු ආවාටාදීසු උක්ඛෙපිමං උදකං නිමිත්තං න කාතබ්බ”න්ති වුත්තං,
තං දුටුත්තං අත්තනොමතිමත්තමෙව. ධීතං පන අත්තමසො සුකරබ්බායපි
ගාමදාරකානං කීළනවාපියමිපි තඬ්ඛණඤ්ඤෙව පථවියං ආවාටකං කත්වා කුට්ඨෙහි
ආහරිත්වා පුරිතඋදකමිපි සචෙ යාව කම්මවාචාපරියොසානා තිට්ඨති, අප්පං වා
භොතු බහු වා, වට්ටති. තස්මිං පන යානෙ නිමිත්තසඤ්ඤාකරණත්ථං
පාසාණවාලිකාපංසුආදිරාසි වා පාසාණත්ථම්භො වා දාරුත්ථම්භො වා කාතබ්බො.
තං කාතුඤ්ච කාරෙතුඤ්ච හික්ඛුස්ස වට්ටති. ලාහසිමායං පන න වට්ටති.
සමානසංවාසකසීමා කස්සචි පිළනං න කරොති, කෙවලං හික්ඛුනං විනයකම්මමෙව
සාධෙති, තස්මා එත්ථ වට්ටති.

ඉමෙහි ව අට්ඨහි නිමිත්තෙහි අසම්මිස්සෙහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්මිස්සෙහිපි
සීමං සම්මන්තිතුං වට්ටතියෙව. සා එවං සම්මන්තිත්වා බජ්ඣමානා එකෙන ද්විති වා
නිමිත්තෙහි අබද්ධා භොති, තීණි පන ආදිං කත්වා වුත්තප්පකාරානං නිමිත්තානං
සතෙනාපි බද්ධා භොති. සා තීහි සිඬ්ඝාටකසණ්ඨානා භොති, චතුහි චතුරස්සා වා
සිඬ්ඝාටකඅඩ්ඨවන්දමුද්ධිගාදිසණ්ඨානා වා, තතො අධිකෙහි නානාසණ්ඨානා. තං
බන්ධිතුකාමෙහි සාමන්තවිහාරෙසු හික්ඛු තස්ස තස්ස විහාරස්ස සීමාපරිච්ඡෙදං
පුච්ඡිත්වා, බද්ධසීමවිහාරානං සීමාය සීමන්තරිකං, අබද්ධසීමවිහාරානං සීමාය
උපචාරං යපෙත්වා දිසාවාරිකහික්ඛුනං නිස්සඤ්චාරසමයෙ සචෙ එකස්මිං
ගාමකෙත්තෙ සීමං බන්ධිතුකාමා, යෙ තත්ථ බද්ධසීමවිහාරා, තෙසු හික්ඛුනං “මයං
අප්පි සීමං බන්ධිස්සාම, තුමිහෙ සකසීමාපරිච්ඡෙදතො මා නික්ඛමිත්ථා”ති
පෙසෙතබ්බං. යෙ අබද්ධසීමවිහාරා, තෙසු හික්ඛු එකජ්ඣං සන්තිපාතෙතබ්බා,
ජන්දාරහානං ඡන්දො ආහරාපෙතබ්බො. සචෙ අඤ්ඤානිපි ගාමකිකෙත්තානි

අන්තෝකාතුකාමා, තෙසු ගාමෙසු යෙ භික්ඛු වසන්ති, තෙහිපි ආගන්තබ්බං.
 අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආහරිතබ්බොති මහාසුමත්ථෙරො ආහ.
 මහාපදුමත්ථෙරො පන “නානාගාමබෙත්තානි නාම පාටෙක්කං බද්ධසීමාසදිසානි,
 න තතො ඡන්දපාරිසුද්ධි ආගච්ඡති. අන්තෝනිමිත්තගතෙහි පන භික්ඛුහි
 ආගන්තබ්බ”න්ති වත්වා පුන ආහ – “සමානසංවාසකසීමාසම්මන්තනකාලෙ
 ආගමනමපි අනාගමනමපි වට්ටති. අවිජ්ජවාසසීමාසම්මන්තනකාලෙ පන
 අන්තෝනිමිත්තගතෙහි ආගන්තබ්බං, අනාගච්ඡන්තානං ඡන්දො ආහරිතබ්බො”ති.

එවං සන්නිපතිතෙසු පන භික්ඛුසු ඡන්දාරහානං ඡන්දෙ ආහටෙ තෙසු තෙසු
 මග්ගෙසු නදිතිත්ථගාමද්වාරාදීසු ව ආගන්තුකභික්ඛුනං සීසං සීසං
 හත්ථපාසානයනත්ථඤ්ච බහිසීමාකරණත්ථඤ්ච ආරාමිකෙ වෙච සමණුද්දෙසෙ ව
 යපෙත්වා හෙරිසඤ්ඤං වා සඬබසඤ්ඤං වා කත්වා නිමිත්තකිත්තනානන්තරං
 චුත්තාය “සුණාතු මෙ හන්තෙ සඬසො”තිආදිකාය කම්මවාචාය සීමා බන්ධිතබ්බා.
 කම්මවාචාපරියොසානෙයෙව නිමිත්තානි බහි කත්වා හෙට්ඨා පථවිසන්ධාරකං
 උදකං පරියන්තං කත්වා සීමා ගතා හොති.

ඉමං පන සමානසංවාසකසීමං සම්මන්තන්තෙහි පබ්බජ්ජපසම්පදාදීනං
 සඬසකම්මානං සුබකරණත්ථං පයමං බණ්ඩසීමා බන්ධිතබ්බා. තං පන
 බන්ධන්තෙහි වත්තං ජානිතබ්බං. සචෙ හි බොධිචෙතියහත්තසාලාදීනි සබ්බවත්ථුනි
 පතිට්ඨාපෙත්වා කතවිහාරෙ බන්ධන්ති, විහාරමජ්ඣෙ බහුනං සමොසරණට්ඨානෙ
 අබන්ධිත්වා විහාරපච්චන්තෙ විවිත්තොකාසෙ බන්ධිතබ්බා. අකතවිහාරෙ
 බන්ධන්තෙහි බොධිචෙතියාදීනං සබ්බවත්ථුනං යානං සල්ලක්ඛෙත්වා යථා
 පතිට්ඨිතෙසු වත්ථුසු විහාරපච්චන්තෙ විවිත්තොකාසෙ හොති, එවං බන්ධිතබ්බා. සා
 හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන සචෙ එකච්ඡති භික්ඛු ගණ්හාති, වට්ටති. තතො ඔරං න
 වට්ටති, පරං භික්ඛුසහස්සං ගණ්හන්තිපි වට්ටති. තං බන්ධන්තෙහි සීමාමාලකස්ස
 සමන්තා නිමිත්තුපගා පාසාණා යපෙතබ්බා, න බණ්ඩසීමාය ධීතෙහි මහාසීමා
 බන්ධිතබ්බා, න මහාසීමාය ධීතෙහි බණ්ඩසීමා, බණ්ඩසීමායමෙව පන යත්වා
 බණ්ඩසීමා බන්ධිතබ්බා, මහාසීමායමෙව යත්වා මහාසීමා.

තත්ත්වායං බන්ධනවිධි – සමන්තා “එසො පාසාණො නිමිත්ත”න්ති එවං
 නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්තිතබ්බා. අථ තස්සා එව
 දළ්භිකම්මත්ථං අවිජ්ජවාසකම්මවාචා කාතබ්බා. එවඤ්ඤි සීමං සමුහනිස්සාමානි
 ආගතා සමුහනිතුං න සක්ඛිස්සන්ති. සීමං සම්මන්තිත්වා බහිසීමන්තරිකපාසාණා
 යපෙතබ්බා. සීමන්තරිකා පච්ඡිකොට්ඨා එකරතනප්පමාණා වට්ටති.
 විදත්ථිප්පමාණාපි වට්ටතිති කුරුන්දියං, වතුරඬගුලප්පමාණාපි වට්ටතිති
 මහාපච්චරියං චුත්තං. සචෙ පන විහාරො මහා හොති, ද්වෙපි තිස්සොපි තතුත්තරිපි
 බණ්ඩසීමායො බන්ධිතබ්බා.

එවං බණ්ඩසීමං සම්මන්තිත්වා මහාසීමාසම්මුතිකාලෙ බණ්ඩසීමතො
 නික්ඛමිත්වා මහාසීමාය යත්වා සමන්තා අනුපරියායන්තෙහි සීමන්තරිකපාසාණා
 කිත්තෙතබ්බා. තතො අවසෙසනිමිත්තානි කිත්තෙත්වා හත්ථපාසං අවිජන්තෙහි

කම්මවාචාය සමානසංවාසකසීම සම්මන්ත්‍රිත්වා තස්සා දළ්භිකම්මත්ථං
 අවිජ්ජවාසකම්මවාචාපි කාතබ්බා. එවඤ්ඤි “සීමං සමුහනිස්සාමා”ති ආගතා
 සමුහනිතුං න සක්ඛිස්සන්ති. සචෙ පන ඛණ්ඩසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා තතො
 සීමන්තරිකාය නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා මහාසීමාය නිමිත්තානි කිත්තෙන්ති, එවං
 තීසු යානෙසු නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා යං සීමං ඉච්ඡන්ති, තං පයමං බන්ධිතුං වට්ටති.
 එවං සන්තෙපි යථාචුත්තෙනයෙන ඛණ්ඩසීමතොව පටියාය බන්ධිතබ්බා. එවං
 බද්ධාසු පන සීමාසු ඛණ්ඩසීමාය ධීතා භික්ඛු මහාසීමාය කම්මං කරොන්තානං න
 කොපෙන්ති, මහාසීමාය වා ධීතා ඛණ්ඩසීමාය කම්මං කරොන්තානං සීමන්තරිකාය
 පන ධීතා උභින්නම්පි න කොපෙන්ති. ගාමඛෙත්තෙ යත්වා කම්මං කරොන්තානං
 පන සීමන්තරිකාය ධීතා කොපෙන්ති. සීමන්තරිකා භි ගාමඛෙත්තං භජති.

සීමා ව නාමෙසා න කෙවලං පථවිතලෙයෙව බද්ධා බද්ධා නාම හොති. අථ බො
 පිට්ඨිපාසාණෙපි කුට්ඨෙහෙපි ලෙණෙපි පාසාදෙපි පබ්බතමත්ථකෙපි බද්ධා
 බද්ධායෙව හොති. තත්ථ පිට්ඨිපාසාණෙ බන්ධන්තෙහි පාසාණපිට්ඨියං රාජීං වා
 කොට්ටෙන්වා උදුක්ඛලං වා ඛණ්ත්වා නිමිත්තං න කාතබ්බං, නිමිත්තපගපාසාණෙ
 යපෙන්වා නිමිත්තානි කිත්තෙන්බ්බානි. කම්මවාචාපරියොසානෙ සීමා
 පථවිසන්ධාරකං උදකං පරියන්තං කත්වා ඔතරති. නිමිත්තපාසාණා යථායානෙ න
 තිට්ඨන්ති, තස්මා සමන්තතො රාජී වා උට්ඨාපෙතබ්බා, චතුසු වා කොණෙසු
 පාසාණා විජ්ඣිතබ්බා, “අයං සීමාපරිවිජෙදො”ති වත්වා අක්ඛරානි වා
 ඡින්දිතබ්බානි. කෙච් උසුයකා සීමං ක්කාපෙස්සාමාති අග්ගිං දෙන්ති, පාසාණාව
 ක්කායන්ති, න සීමා.

කුට්ඨෙහෙපි බන්ධන්තෙහි භිත්තිං අකිත්තෙන්වා එකච්ඡන්තියා භික්ඛුනං
 ඔකාසට්ඨානං අන්තො කරිත්වා පාසාණනිමිත්තානි යපෙන්වා සීමා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා,
 අන්තොකුට්ටමෙව සීමා හොති. සචෙ අන්තොකුට්ටෙ එකච්ඡන්තියා භික්ඛුනං
 ඔකාසො නත්ථී, පමුඛෙ නිමිත්තපාසාණෙ යපෙන්වා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. සචෙ එවම්පි
 නජ්ජහොති, බහිනිබ්බොදකපතනට්ඨානෙපි නිමිත්තානි යපෙන්වා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා.
 එවං සම්මතාය පන සබ්බං කුට්ඨෙහං සීමට්ඨමෙව හොති.

චතුභිත්තියලෙණෙපි බන්ධන්තෙහි කුට්ටං අකිත්තෙන්වා පාසාණාව
 කිත්තෙන්බ්බා. සචෙ අන්තො ඔකාසො නත්ථී, පමුඛෙපි නිමිත්තානි යපෙන්වා සීමා
 සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. සචෙ නජ්ජහොති, බහි නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙපි නිමිත්තපාසාණෙ
 යපෙන්වා නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා සීමා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. එවං ලෙණස්ස අන්තො ව බහි ව
 සීමා හොති.

උපරිපාසාදෙපි භිත්තිං අකිත්තෙන්වා අන්තො පාසාණෙ යපෙන්වා සීමා
 සම්මන්ත්‍රිතබ්බා. සචෙ නජ්ජහොති, පමුඛෙපි පාසාණෙ යපෙන්වා සම්මන්ත්‍රිතබ්බා.
 එවං සම්මතා උපරිපාසාදෙයෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. සචෙ පන බහුසු
 ථම්හෙසු තුලානං උපරි කතපාසාදස්ස හෙට්ඨිමතලෙ කුට්ටො යථා නිමිත්තානං
 අන්තො හොති, එවං උට්ඨන්ත්වා තුලාරුක්ඛෙහි එකසම්බද්ධො ධීතො, හෙට්ඨාපි

ඔතරති. එකථම්හපාසාදස්ස පන උපරිමතලෙ බද්ධා සීමා සවෙ ථම්හමත්ථකෙ එකථිසතියා භික්ඛුනං ඔකාසො හොති, හෙට්ඨා ඔතරති. සවෙ පාසාදහිත්තිතො නිග්ගතෙසු නියයුහකාදීසු පාසාණෙ යපෙත්වා සීමං බන්ධන්ති, පාසාදහිත්ති අන්තොසීමායං හොති. හෙට්ඨා පනස්සා ඔතරණානොතරණං චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. හෙට්ඨාපාසාදෙ කිත්තෙන්තෙහිපි භිත්ති ව රුක්ඛත්ථම්හා ව න කිත්තෙතබ්බා. භිත්තිලග්ගෙ පන පාසාණත්ථම්හෙ කිත්තෙතුං වට්ටති. එවං කිත්තිතා සීමා හෙට්ඨා පාසාදස්ස පරියන්තථම්හානං අන්තොයෙව හොති. සවෙ පන හෙට්ඨාපාසාදස්ස කුඨ්ඨො උපරිමතලෙන සම්බද්ධො හොති, උපරිපාසාදම්පි අභිරුහති. සවෙ පාසාදස්ස බහි නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙ නිමිත්තානි කරොන්ති, සබ්බො පාසාදො සීමට්ඨො හොති.

පබ්බතමත්ථකෙ තලං හොති එකථිසතියා භික්ඛුනං ඔකාසාරහං, තත්ථ පිට්ඨිපාසාණෙ විය සීමං බන්ධන්ති. හෙට්ඨාපබ්බතෙපි තෙනෙව පරිච්ඡෙදෙන සීමා ඔතරති. තාලමුලකපබ්බතෙපි උපරි සීමා බද්ධා හෙට්ඨා ඔතරතෙව. යො පන විතානසණ්ඨානො හොති, උපරි එකථිසතියා භික්ඛුනං ඔකාසො අත්ථි, හෙට්ඨා නත්ථි, තස්ස උපරි බද්ධා සීමා හෙට්ඨා න ඔතරති. එවං මුද්දිගසණ්ඨානො වා හොතු පණුවසණ්ඨානො වා, යස්ස හෙට්ඨා වා මජ්ඣෙ වා සීමජ්ජමාණං නත්ථි, තස්සුපරි බද්ධා සීමා හෙට්ඨා තෙව ඔතරති. යස්ස පන ද්වෙ කුටානි ආසන්නෙ යිතානි, එකස්සපි උපරි සීමජ්ජමාණං නජ්ජහොති, තස්ස කුටන්තරං විනිත්වා වා පුරෙත්වා වා එකාබද්ධං කත්වා උපරි සීමා සම්මන්තිතබ්බා.

එකො සජ්ජථණසදිසො පබ්බතො, තස්සුපරි සීමජ්ජමාණස්ස අත්ථිතාය සීමං බන්ධන්ති, තස්ස වෙ හෙට්ඨා ආකාසපබ්භාරං හොති, සීමා න ඔතරති. සවෙ පනස්ස වෙමජ්ඣෙ සීමජ්ජමාණො සුසිරපාසාණො හොති, ඔතරති. සො ව පාසාණො සීමට්ඨොයෙව හොති. අථාපිස්ස හෙට්ඨා ලෙණස්ස කුට්ටො අග්ගකොට්ඨං ආභච්ච තිට්ඨති, ඔතරති, හෙට්ඨා ව උපරි ව සීමායෙව හොති. සවෙ පන හෙට්ඨා උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස පාරතො අන්තො-ලෙණං හොති, බහි සීමා න ඔතරති. අථාපි උපරිමස්ස සීමාපරිච්ඡෙදස්ස ඔරතො බහිලෙණං හොති, අන්තො සීමා න ඔතරති. අථාපි උපරි සීමාය පරිච්ඡෙදො බුද්දකො, හෙට්ඨා ලෙණං මහන්තං සීමාපරිච්ඡෙදමතික්කමිත්වා යිතං, සීමා උපරියෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. යදි පන ලෙණං බුද්දකං සබ්බපච්ඡිමසීමාපරිමාණං, උපරි සීමා මහති තං අජ්ඣොත්ථරිත්වා යිතා, සීමා ඔතරති. අථ ලෙණං අතිබුද්දකං සීමජ්ජමාණං න හොති, සීමා උපරියෙව හොති, හෙට්ඨා න ඔතරති. සවෙ තතො උපඨ්ඨං භිජ්ජිත්වා පතති, සීමජ්ජමාණං වෙපි හොති, බහි පතිතං අසීමා. අපතිතං පන යදි සීමජ්ජමාණං, සීමා හොතියෙව.

බණ්ඩසීමා නිවචන්ථුකා හොති, තං පුරෙත්වා උච්චන්ථුකං කරොන්ති, සීමායෙව. සීමාය ගෙහං කරොන්ති, සීමට්ඨකමෙව හොති. සීමාය පොක්ඛරණං බණන්ති, සීමායෙව. ඔසො සීමාමණ්ඩලං ඔත්ථරිත්වා ගච්ඡති, සීමාමාළකෙ අට්ටං බන්ධිත්වා කම්මං කාතුං වට්ටති. සීමාය හෙට්ඨා උමඨගනදි හොති, ඉද්ධිමා භික්ඛු

තත්ථ නිසිද්දි, සවෙ සා නදී පයමං ගතා, සීමා පච්ඡා බද්ධා, කම්මං න කොපෙති. අථ පයමං සීමා බද්ධා, පච්ඡා නදී ගතා, කම්මං කොපෙති. හෙට්ඨාපථවිතලෙ ධීතො පන කොපෙතියෙව.

සීමාමාලකෙ වටරුක්කො හොති, තස්ස සාධා වා තතො නිග්ගහපාරොහො වා මහාසීමාය පථවිතලං වා තත්ථජාතරුක්කාදීනි වා ආහව්ව තිට්ඨති, මහාසීමං සොධෙත්වා වා කම්මං කාතබ්බං, තෙ වා සාධාපාරොහා ඡිත්ථිත්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බා. අනාහව්ව ධීතසාධාදීසු ආරුල්භනික්ඛු හත්ථපාසං ආනෙතබ්බො. එවං මහාසීමාය ජාතරුක්කස්ස සාධා වා පාරොහො වා චුත්තනයෙනෙව සීමාමාලකෙ පතිට්ඨාති, චුත්තනයෙනෙව සීමං සොධෙත්වා වා කම්මං කාතබ්බං, තෙ වා සාධාපාරොහා ඡිත්ථිත්වා බහිට්ඨකා කාතබ්බා.

සවෙ සීමාමාලකෙ කම්මෙ කරියමානෙ කොචි භික්ඛු සීමාමාලකස්ස අත්තො පටිසිත්වා වෙහාසට්ඨිතසාධාය නිසිද්දි, පාදා වාස්ස භූමිගතා හොන්ති, නිවාසනපාරුපනං වා භූමිං ඵුසති, කම්මං කාතුං න වට්ටති. පාදෙ පන නිවාසනපාරුපනඤ්ච උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං වට්ටති. ඉදඤ්ච ලක්ඛණං පූරිමනයෙපි වෙදිතබ්බං. අයං පන විසෙසො – තත්ථ උක්ඛිපාපෙත්වා කාතුං න වට්ටති, හත්ථපාසමෙව ආනෙතබ්බො. සවෙ අත්තොසීමතො පබ්බතො අබ්භුගච්ඡති, තත්ථයො භික්ඛු හත්ථපාසං ආනෙතබ්බො. ඉද්ධියා අත්තොපබ්බතං පටිට්ඨෙපි එසෙව නයො. බජ්ඣමානා එව හි සීමා පමාණරහිතං පදෙසං න ඔතරති. බද්ධසීමාය ජාතං යංකිඤ්ච යත්ථ කත්ථවි එකසම්බද්ධෙන ගතං සීමාසඬ්ඛාමෙව ගච්ඡති.

140. තියොජනපරමන්ති එත්ථ තියොජනං පරමං පමාණමෙතිස්සාති
තියොජනපරමා; තං තියොජනපරමං. සම්මන්තන්තෙන පන මජ්ඣෙකෙ යත්වා යථා චතුසුපි දිසාසු දියඬ්ඞියඬ්ඞියොජනං හොති, එවං සම්මන්තිතබ්බා. සවෙ පන මජ්ඣෙකෙ යත්වා එකෙකදිසතො තියොජනං කරොන්ති, ඡයොජනං හොතිති න වට්ටති. චතුරස්සං වා තිකොණං වා සම්මන්තන්තෙන යථා කොණතො කොණං තියොජනං හොති, එවං සම්මන්තිතබ්බා. සවෙ හි යෙන කෙනච්ච පරියන්තෙන කෙසග්ගමන්තම්පි තියොජනං අතික්කාමෙති, ආපත්තිඤ්ච ආපජ්ජති සීමා ව අසීමා හොති.

නදීපාරන්ති එත්ථ පාරයතීති පාරා. කිං පාරයති? නදිං. නදියා පාරා නදීපාරා, තං නදීපාරං; නදිං අජ්ඣොත්ථරමානන්ති අත්ථො. එත්ථ ව නදියා ලක්ඛණං නදීනිමිත්තෙ චුත්තනයමෙව. යත්ථස්ස ධුවනාවා වාති යත්ථ නදියා සීමාබන්ධනට්ඨානගතෙසු තිත්ථෙසු නිව්වසඤ්චරණනාවා අස්ස, යා සබ්බන්තිමෙන පරිවිජෙදෙන පාජනපූරිසෙන සද්ධිං තයො ජනෙ වහති. සවෙ පන සා නාවා උද්ධං වා අධො වා කෙනච්චෙව කරණියෙන පුන ආගමනත්ථාය නීතා, වොරෙහි වා හටා, අවස්සං ලබ්භනෙය්‍යා, යා පන වාතෙන වා ඡිත්තබන්ධනා විචිති නදීමජ්ඣං නීතා අවස්සං ආහරිතබ්බා, පුන ධුවනාවාව හොති. උදකෙ ඔගතෙ ථලං උස්සාරිතාපි සුධාකසට්ඨිති පුරෙත්වා යටිතාපි ධුවනාවාව. සවෙ හින්තා වා විසඬ්ඛතපදරා වා න

වට්ටනි. මහාපද්මත්ථෙරො පනාහ – “සවෙපි තාවකාලිකං නාවං ආනෙත්වා සීමාබන්ධනට්ඨානෙ යපෙත්වා නිමිත්තානි කිත්තෙන්ති, ධුවනාවාහ හොති” ති. තත්‍ර මහාසුමත්ථෙරො ආහ – “නිමිත්තං වා සීමා වා කම්මවාචාය ගච්ඡති න නාවාය. භගවතා ච ධුවනාවා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා නිබද්ධනාවායෙව වට්ටනි” ති.

ධුවසෙතු වානි යත්ථ රුක්ඛසඬ්ඨසාට්ඨයො වා පදරබද්ධො වා ජඬ්ඨසත්ථසෙතු වා භත්ථිස්සාදීනං සඤ්චරණයොග්ගො මහාසෙතු වා අත්ථි; අන්තමසො තඬ්ඨණඤ්ඤෙව රුක්ඛං ඡිත්ථිත්වා මනුස්සානං සඤ්චරණයොග්ගො එකපදිකසෙතුපි ධුවසෙතුත්ථෙව සඬ්ඨායං ගච්ඡති. සවෙ පන උපරි බද්ධානි චෙත්තලතාදීනි භත්ථෙන ගහෙත්වාපි න සක්කා හොති තෙන සඤ්චරිතං, න වට්ටනි.

එවරුපං නදීපාරසීමං සම්මන්ත්තිතුන්ති යත්ථායං චුත්තස්පකාරා ධුවනාවා වා ධුවසෙතු වා අභිමුඛතිත්ථෙයෙව අත්ථි, එවරුපං නදීපාරසීමං සම්මන්ත්තිතුං අනුජානාමිති අත්ථො. සවෙ ධුවනාවා වා ධුවසෙතු වා අභිමුඛතිත්ථෙ නත්ථි, ඊසකං උද්ධං අභිරුහිත්වා අධො වා ඔරොහිත්වා අත්ථි, එවමපි වට්ටනි. කරවිකතිස්සත්ථෙරො පන “ගාචුතමත්තබ්බන්තරෙපි වට්ටනි” ති ආහ.

ඉමඤ්ච පන නදීපාරසීමං සම්මන්ත්තන්තෙන එකස්මිං තීරෙ යත්වා උපරිසොනෙ නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා තතො පට්ඨාය අත්තානං පරික්ඛිපන්තෙන යත්තකං පරිච්ඡෙදං ඉච්ඡති, තස්ස පරියොසානෙ අධොසොනෙපි නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා පරතීරෙ සම්මුඛට්ඨානෙ නදීතීරෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්බ්බං. තතො පට්ඨාය යත්තකං පරිච්ඡෙදං ඉච්ඡති, තස්ස වසෙන යාව උපරිසොනෙ පයමකිත්තිතනිමිත්තස්ස සම්මුඛා නදීතීරෙ නිමිත්තං, තාව කිත්තෙන්වා පච්චාහරිත්වා පයමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං සට්ඨෙත්බ්බං. අථ සබ්බනිමිත්තානං අන්තො ධීනෙ භික්ඛු භත්ථපාසගතෙ කත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්ත්තිතබ්බා. නදියං ධීනා අනාගතාපි කම්මං න කොපෙන්නි. සම්මුතිපරියොසානෙ යපෙත්වා නදිං නිමිත්තානං අන්තො පාරතීරෙ ව ඔරිමතීරෙ ව එකසීමා හොති. නදී පන බද්ධසීමාසඬ්ඨායං න ගච්ඡති, විසුං නදිසීමා එව හි සා.

සවෙ අන්තොනදියං දීපකො හොති, තං අන්තොසීමාය කාතුකාමෙන පුරිමනයෙනෙව අත්තනා ධීනතීරෙ නිමිත්තානි කිත්තෙන්වා දීපකස්ස ඔරිමන්තෙ ව පාරිමන්තෙ ව නිමිත්තං කිත්තෙන්බ්බං. අථ පරතීරෙ නදියා ඔරිමතීරෙ නිමිත්තස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා තතො පට්ඨාය පුරිමනයෙනෙව යාව උපරිසොනෙ පයමකිත්තිතනිමිත්තස්ස සම්මුඛා නිමිත්තං, තාව කිත්තෙන්බ්බං. අථ දීපකස්ස පාරිමන්තෙ ව ඔරිමන්තෙ ව නිමිත්තං කිත්තෙන්වා පච්චාහරිත්වා පයමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං සට්ඨෙත්බ්බං. අථ ද්විසු තීරෙසු දීපකෙ ව භික්ඛු සබ්බෙව භත්ථපාසගතෙ කත්වා කම්මවාචාය සීමා සම්මන්ත්තිතබ්බා. නදියං ධීනා අනාගච්ඡන්තාපි කම්මං න කොපෙන්නි. සම්මුතිපරියොසානෙ යපෙත්වා නදිං නිමිත්තානං අන්තො තීරද්වයඤ්ච දීපකො ව එකසීමා හොති, නදී පන නදිසීමායෙව.

සචෙ පන දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡේදකො උද්ධං වා අධො වා අධිකතරො
 හොති, අථ විහාරසීමාපරිච්ඡේදනිමිත්තස්ස උජුකමෙව සම්මුඛිභූතෙ දීපකස්ස
 සොරිමන්තෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්වා තතො පටියාය දීපකසිරං පරික්ඛිපන්තොන
 පුන දීපකස්ස සොරිමන්තෙ නිමිත්තසම්මුඛෙ පාරිමන්තෙ නිමිත්තං කිත්තෙන්බ්බං.
 තතො පරං පුරිමනයෙනෙව පාරතීරෙ සම්මුඛනිමිත්තමාදිංකත්වා පාරතීරනිමිත්තානි
 ච දීපකස්ස පාරිමන්තසොරිමන්තනිමිත්තානි ච කිත්තෙන්වා
 පයමකිත්තිතනිමිත්තෙන සද්ධිං සට්ඨා කාතබ්බා. එවං කිත්තෙන්වා සම්මතා සීමා
 පබ්බතසංඝදානා හොති.

සචෙ පන දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡේදකො උද්ධමිපි අධොපි අධිකතරො හොති.
 පුරිමනයෙනෙව දීපකස්ස උභොපි සිරානි පරික්ඛිපන්වා නිමිත්තානි
 කිත්තෙන්තෙ නිමිත්තසට්ඨා කාතබ්බා. එවං කිත්තෙන්වා සම්මතා සීමා
 මුද්ධිගසංඝදානා හොති.

සචෙ දීපකො විහාරසීමාපරිච්ඡේදස්ස අන්තො බුද්දකො හොති,
 සබ්බපයමනයෙන දීපකෙ නිමිත්තානි කිත්තෙන්බ්බානි. එවං කිත්තෙන්වා සම්මතා
 සීමා පඤ්චසංඝදානා හොති.

සීමානුජානනකථා නිට්ඨිතා.

උපොසථාගාරාදිකථා

141. අනුපරිවේණියන්ති එකසිමමහාවිහාරෙ තස්මිං තස්මිං පරිවේණෙ.
 අසඬකෙතෙනාති සඬකෙතං අකත්වා. එකං සමුහනිත්වාති කම්මවාචාය
 සමුහනිත්වා.

142. යතො පාතිමොක්ඛං සුඤ්ඤාතීති යත්ථ කත්ථවි භික්ඛූනං භත්ථපාසෙ
 නිසින්තො යස්මා පාතිමොක්ඛං සුඤ්ඤාති; කතොවස්ස උපොසථොති අත්ථො.
 ඉදඤ්ච වත්ථුචසෙන චුත්තං, භත්ථපාසෙ නිසින්තස්ස පන අසුඤ්ඤාත්තස්සාපි කතොව
 හොති උපොසථො. නිමිත්තා කිත්තෙන්බ්බාති උපොසථපමුඛස්ස බුද්දකානි වා
 මහන්තානි වා පාසාණඉට්ඨකදාරුඛණ්ඩදණ්ඩකාදීනි යානි කානිවි නිමිත්තානි
 අබ්භොකාසෙ වා මාළුකාදීසු වා යත්ථ කත්ථවි සඤ්ඤං කත්වා කිත්තෙන්තුං වට්ටති.
 අථ වා නිමිත්තා කිත්තෙන්බ්බාති නිමිත්තුපගා වා අනිමිත්තුපගා වා
 පරිච්ඡේදජානනත්ථං කිත්තෙන්බ්බා.

ථෙරෙහි භික්ඛූහි පයමතරං සන්තිපතිතුන්ති එත්ථ සචෙ මහාථෙරො පයමතරං
 න ආගච්ඡති, දුක්කට්ඨං. සබ්බෙහෙව එකජ්ඣං සන්තිපතිත්වා උපොසථො
 කාතබ්බොති එත්ථ සචෙ පොරාණකො ආවාසො මජ්ඣෙ විහාරස්ස හොති, පහොති
 චෙත්ථ භික්ඛූනං නිසජ්ජට්ඨානං, තත්ථ සන්තිපතිත්වා උපොසථො කාතබ්බො.
 සචෙ පොරාණකො පරිදුබ්බලො චෙව සම්බාධො ච අඤ්ඤො පච්ඡා උට්ඨිතාවාසො
 අසම්බාධො, තත්ථ උපොසථො කාතබ්බො.

යත්ථ වා පන ථෙරො භික්ඛු විහරතීති එත්ථාපි සචෙ ථෙරස්ස විහාරො සබ්බෙසං පහොති, ඵාසුකො හොති, තත්ථ උපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පන සො පච්චන්තෙ විසමප්පදෙසෙ හොති, ථෙරස්ස වත්තබ්බං – “භන්තෙ, තුම්හාකං විහාරො අඵාසුකදෙසො, නත්ථි එත්ථ සබ්බෙසං ඔකාසො, අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ ඔකාසො අත්ථි, තත්ථ ගන්තුං වට්ටතී”ති. සචෙ ථෙරො නාගච්ඡති, තස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආනෙත්වා සබ්බෙසං පහොනකෙ ඵාසුකට්ඨානෙ උපොසථො කාතබ්බො.

අවිජ්ජවාසසීමානුජානනකථා

143. අන්ධකච්ඡන්දාති රාජගහතො ගාචුතත්තයෙ අන්ධකච්ඡන්දං නාම, තං උපනිස්සාය ථෙරො වසති; තතො රාජගහං උපොසථං ආගච්ඡන්තො. රාජගහඤ්ඡි පරික්ඛිපිත්වා අට්ඨාරස මහාවිහාරා සබ්බෙ එකසීමා, ධම්මසෙනාපතිනා නෙසං සීමා බද්ධා, තස්මා චෙළවනෙ සඬ්ඝස්ස සාමග්ගීදානත්ථං ආගච්ඡන්තොති අත්ථො. නදිං කරන්තොති සිප්පිනියං නාම නදිං අතික්කමන්තො. මනං චුළ්භො අහොසිති ඊසකං අප්පත්තචුළ්භහාවො අහොසි. සා කිර නදී ගිජ්ඣකුටතො ඔතරිත්වා වණ්ඨෙන සොතෙන වහති. තත්ථ චෙගෙන ආගච්ඡන්තං උදකං අමනසිකරොන්තො ථෙරො මනං චුළ්භො අහොසි, න පන චුළ්භො, උදකබ්භාහතානිස්ස විවරානි අල්ලානි ජානානි.

144. සම්මතා සා සීමා සඬ්ඝෙන තිථිවරෙන අවිජ්ජවාසා යපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමුප්පාරඤ්චාති ඉම්ස්සා කම්මවාචාය උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය භික්ඛුනං පුරිමකම්මවා න වට්ටති. අයමෙව හි ථාවරා හොති. භික්ඛුනීනං පන අයං න වට්ටති, පුරිමායෙව වට්ටති. කස්මා? භික්ඛුනිසඬ්ඝො හි අන්තොගාමෙ වසති. යදි එවං සියා, සො එතාය කම්මවාචාය තිථිවරපරිහාරං න ලභෙය්‍ය, අත්ථි වස්ස පරිහාරො, තස්මා පුරිමායෙව වට්ටති. භික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස හි ද්වෙපි සීමායො ලබ්භන්ති. තත්ථ භික්ඛුනං සීමං අජ්ඣොත්ථරිත්වාපි තස්සා අන්තොපි භික්ඛුනීනං සීමං සම්මන්තිතුං වට්ටති. භික්ඛුනම්පි භික්ඛුනිසීමාය එසෙව නයො. න හි තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස කම්මෙ ගණපුරකා හොන්ති, න කම්මවාචං වග්ගං කරොන්ති. එත්ථ ව නිගමනගරානම්පි ගාමෙනෙව සඬ්ඝහො වෙදිතබ්බො.

ගාමුප්පාරොති පරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපොකාසො. තෙසු අධිට්ඨිතතෙවිවරිකො භික්ඛු පරිහාරං න ලභති. ඉති භික්ඛුනං අවිජ්ජවාසසීමා ගාමඤ්ච ගාමුප්පාරඤ්ච න ඔත්ථරති, සමානසංවාසකසීමාව ඔත්ථරති. සමානසංවාසකසීමා චෙත්ථ අත්තනො ධම්මතාය ගච්ඡති. අවිජ්ජවාසසීමා පන යත්ථ සමානසංවාසකසීමා, තත්ථෙව ගච්ඡති. න හි තස්සා විසුං නිමිත්තකිත්තනං අත්ථි, තත්ථ සචෙ අවිජ්ජවාසාය සම්මුතිකාලෙ ගාමො අත්ථි, තං සා න ඔත්ථරති. සචෙ පන සම්මතාය සීමාය පච්ඡා ගාමො නිවිසති, සොපි සීමාසඬ්ඝායෙව ගච්ඡති. යථා ව පච්ඡා නිවිට්ඨො, එවං පයමං නිවිට්ඨස්ස පච්ඡා වඩ්ඪිතප්පදෙසොපි සීමාසඬ්ඝායෙව ගච්ඡති. සචෙපි සීමාසම්මුතිකාලෙ ගෙහානි

කතානි, පවිසිස්සාමානි ආලයොපි අත්ථි, මනුස්සා පන අප්පට්ඨා, පොරාණකගාමං වා සගෙහමෙව ඡඩ්ඛෙත්වා අඤ්ඤත්ථ ගතා, අගාමොයෙව එස, සීමා ඔත්ථරති. සචෙ පන එකමිපි කුලං පට්ඨං වා ආගතං වා අත්ථි, ගාමොයෙව සීමා න ඔත්ථරති.

එවඤ්ච පන භික්ඛචෙ තිච්චරෙන අවිජ්ජවාසො සමුහන්තබ්බොති එත්ථ සමුහනන්තෙන භික්ඛුනා වත්තං ජානිතබ්බං. තත්ත්වං - බණ්ඩසීමාය යත්වා අවිජ්ජවාසසීමා න සමුහන්තබ්බා, තථා අවිජ්ජවාසසීමාය යත්වා බණ්ඩසීමාපි. බණ්ඩසීමායං පන යීතෙන බණ්ඩසීමාව සමුහනිතබ්බා, තථා ඉතරාය යීතෙන ඉතරා. සීමං නාම ද්විභි කාරණෙහි සමුහනන්ති පකතියා බුද්දකං පුන ආවාසවඩ්ඪනත්ථාය මහතිං වා කාතුං; පකතියා මහතිං පුන අඤ්ඤෙසං විහාරොකාසදානත්ථාය බුද්දකං වා කාතුං. තත්ථ සචෙ බණ්ඩසීමඤ්ච අවිජ්ජවාසසීමඤ්ච ජානන්ති, සමුහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. බණ්ඩසීමං පන ජානන්තා අවිජ්ජවාසං අජානන්තාපි සමුහනිතුඤ්චෙව බන්ධිතුඤ්ච සක්ඛිස්සන්ති. බණ්ඩසීමං අජානන්තා අවිජ්ජවාසංයෙව ජානන්තා චෙතියඤ්ඤානොධියඤ්ඤාපොසථාගාරාදීසු නිරාසඤ්ඤානොධියානෙසු යත්වා අප්පෙව නාම සමුහනිතුං සක්ඛිස්සන්ති, පට්ඨන්ධිතුං පන න සක්ඛිස්සන්තෙව. සචෙ බන්ධෙය්‍යං, සීමාසම්භෙදං කත්වා විහාරං අවිහාරං කරෙය්‍යං, තස්මා න සමුහනිතබ්බා. යෙ පන උභොපි න ජානන්ති, තෙනෙව සමුහනිතුං න බන්ධිතුං සක්ඛිස්සන්ති. අයඤ්ඤි සීමා නාම කම්මවාචාය වා අසීමා හොති සාසනන්තරධානෙන වා, න ච සක්කා සීමං අජානන්තෙහි කම්මවාචා කාතුං, තස්මා න සමුහනිතබ්බා. සාධුකං පන ඤත්වායෙව සමුහනිතබ්බා ච බන්ධිතබ්බා වාති.

ගාමසීමාදිකථා

147. එවං බද්ධසීමාවසෙන සමානසංවාසඤ්ච එකුපොසථභාවඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි අබද්ධසීමෙසුපි ඔකාසෙසු තං දස්සෙත්තො “අසම්මතාය, භික්ඛචෙ, සීමාය අට්ඨපිතායා”තිආදිමාහ. තත්ථ අට්ඨපිතායානි අපරිච්ඡින්නාය. ගාමග්ගහණෙන චෙත්ථ නගරමිපි ගහිතමෙව හොති. තත්ථ යත්තකෙ පදෙසෙ තස්ස ගාමස්ස හොජකා බලිං ලහන්ති, සො පදෙසො අප්පො වා හොතු මහන්තො වා, ගාමසීමාත්චෙව සඤ්ඤාං ගච්ඡති. නගරනිගමසීමාසුපි එසෙව නයො. යමිපි එකස්මිංයෙව ගාමබෙත්තෙ එකං පදෙසං “අයං විසුං ගාමො හොතු”ති පරිච්ඡින්නදිත්වා රාජා කස්සපි දෙනි, සොපි විසුංගාමසීමා හොතියෙව. තස්මා සා ච ඉතරා ච පකතිගාමනගරනිගමසීමා බද්ධසීමාසදිසායෙව හොන්ති, කෙවලං පන තිච්චරවිජ්ජවාසපරිහාරං න ලහන්ති.

එවං ගාමන්තවාසිනං සීමාපරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා ඉදානි ආරඤ්ඤකානං සීමාපරිච්ඡෙදං දස්සෙත්තො “අගාමකෙ චෙ”තිආදිමාහ. තත්ථ අගාමකෙ චෙති ගාමනිගමනගරසීමාහි අපරිච්ඡින්නෙ අට්ඨප්පදෙසෙ. අථ වා අගාමකෙ චෙති විජ්ඣාට්ඨසදිසෙ අරඤ්ඤෙ භික්ඛු වසති, අථස්ස යීතොකාසතො සමන්තා සත්තබ්බන්තරා සමානසංවාසකසීමානි අත්ථො. අයං සීමා

තිව්වරවිජ්ජවාසපරිහාරම්පි ලහති. තත්ථ එකං අබ්භන්තරං අට්ඨවිසති
 හත්ථජ්ජමාණං හොති. මජ්ඣේකං ධීතස්ස සමන්තා සත්තබ්භන්තරා විනිබ්බේධෙන
 චුද්දස හොන්ති. සචෙ ද්වෙ සඬ්ඝා විසුං විනයකම්මානි කරොන්ති, ද්වින්තං
 සත්තබ්භන්තරානං අන්තරෙ අඤ්ඤං එකං සත්තබ්භන්තරං උපචාරත්ථාය
 යපෙනබ්බං. සෙසා සත්තබ්භන්තරසීමකථා මහාවිහඬගෙ
 උදොසිතසික්ඛාපදවණ්ණනායං චුත්තනයෙන ගහෙතබ්බා.

සබ්බා භික්ඛවෙ නදී අසීමානි යා කාවි නදීලක්ඛණජපත්තා නදී නිමිත්තානි
 කිත්තෙන්වා “එතං බද්ධසීමං කරොමා”ති කතාපි අසීමාව හොති, සා පන
 අත්තනො සභාවෙනෙව බද්ධසීමාසදිසා, සබ්බමෙන්ථ සඬ්ඝකම්මං කාතුං වට්ටති.
 සමුද්දජාතස්සරෙසුපි එසෙව නයො. එත්ථ ව ජාතස්සරො නාම යෙන කෙනවි
 බණිත්වා අකතො සයංජාතසොබ්භො සමන්තතො ආගතෙන උදකෙන පූරිතො
 තිට්ඨති.

එවං නදීසමුද්දජාතස්සරානං බද්ධසීමාභාවං පටික්ඛිපිත්වා පුන තත්ථ
 අබද්ධසීමාපඅවිජ්ජෙදං දස්සෙන්තො “නදියා වා භික්ඛවෙ”තිආදිමාහ. තත්ථ යං
 මජ්ඣිමස්ස පූරිසස්ස සමන්තා උදකුක්ඛෙපානි යං යානං මජ්ඣිමස්ස පූරිසස්ස
 සමන්තතො උදකුක්ඛෙපෙන පරිච්ඡින්නං. කථං පන උදකං උක්ඛිපිතබ්බං? යථා
 අක්ඛඬුත්තා දාරුගුලං බිපන්ති, එවං උදකං වා වාලිකං වා හත්ථෙත ගහෙත්වා
 ථාමමජ්ඣිමෙන පූරිසෙන සබ්බථාමෙන බිපිතබ්බං. යත්ථ එවං බිත්තං උදකං වා
 වාලිකා වා පතති, අයමෙකො උදකුක්ඛෙපො. තස්ස අන්තො හත්ථපාසං විජහිත්වා
 ධීතො කම්මං කොපෙති. යාව පරිසා වඩ්ඪති, තාව සීමාපි වඩ්ඪති. පරිසපරියන්තතො
 උදකුක්ඛෙපොයෙව පමාණං. ජාතස්සරසමුද්දෙසුපි එසෙව නයො.

එත්ථ ව සචෙ නදී නාතිදිසා හොති, පහවතො පට්ඨාය යාව මුඛද්වාරා සබ්බත්ථ
 සඬ්ඝො නිසීදති, උදකුක්ඛෙපසීමාකම්මං නත්ථි, සකලාපි නදී එතෙසංයෙව භික්ඛුනං
 පහොති. යං පන මහාසුමත්ථෙරෙත චුත්තං “යොජනං පවත්තමානායෙව නදී,
 තත්තාපි උපරි අද්ධයොජනං පහාය හෙට්ඨා අද්ධයොජනෙ කම්මං කාතුං වට්ටති”ති,
 තං මහාපදුමත්ථෙරෙනෙව පටික්ඛිත්තං. හගවතා හි “තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්වා
 යත්ථ කත්ථවි උත්තරන්තියා භික්ඛුනියා අත්තරවාසකො තෙමියති”ති ඉදං නදියා
 පමාණං චුත්තං, න යොජනං වා අද්ධයොජනං වා. තස්මා යා ඉමස්ස සුත්තස්ස
 වසෙන පුබ්බෙ චුත්තලක්ඛණා නදී, තස්සා පහවතො පට්ඨාය සඬ්ඝකම්මං කාතුං
 වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ බහු භික්ඛු විසුං විසුං කම්මං කරොන්ති, සබ්බෙහි
 අත්තනො ව අඤ්ඤෙසඤ්ච උදකුක්ඛෙපපරිච්ඡෙදස්ස අන්තරා අඤ්ඤො
 උදකුක්ඛෙපො සීමන්තරිකත්ථාය යපෙනබ්බො. තතො අධිකං වට්ටතියෙව, ඌනකං
 පන න වට්ටති චුත්තං. ජාතස්සරසමුද්දෙසුපි එසෙව නයො.

නදියා පන කම්මං කරිස්සාමානි ගතෙහි සචෙ නදී පරිපුණ්ණා හොති
 සමතිත්තිකා, උදකසාටිකං නිවාසෙන්වාපි අන්තොනදියංයෙව කම්මං කාතබ්බං.
 සචෙ න සක්කොන්ති, නාවායපි යත්වා කාතබ්බං. ගච්ඡන්තියා පන නාවාය කාතුං න

වට්ටනි. කස්මා? උදකුක්බෙපමත්තමෙව හි සීමා, තං නාවා සීසමෙව අතික්කාමෙති. එවං සති අඤ්ඤිස්සා සීමාය ඤත්ති අඤ්ඤිස්සා අනුසාවනා හොති, තස්මා නාවං අරිත්තෙන වා යපෙත්වා පාසාණො වා ලම්බිත්වා අන්තොනදියං ජාතරුක්බෙ වා බන්ධිත්වා කම්මං කාතබ්බං. අන්තොනදියං බද්ධඅට්ටකෙපි අන්තොනදියං ජාතරුක්බෙපි යීතෙහි කාතුං වට්ටති.

සචෙ පන රුක්බස්ස සාධා වා තතො නික්ඛන්තපාරොහො වා බහිනදීතීරෙ විහාරසීමාය වා ගාමසීමාය වා පතිට්ඨිතො, සීමං වා සොධෙත්වා සාධං වා ඡින්නිත්වා කම්මං කාතබ්බං. බහිනදීතීරෙ ජාතරුක්බස්ස අන්තොනදියං පට්ටියසාධාය වා පාරොහෙ වා නාවං බන්ධිත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. කරොන්තෙහි සීමා වා සොධෙතබ්බො, ඡින්නිත්වා වාස්ස බහිපතිට්ඨිතභාවො නාසෙතබ්බො. නදීතීරෙ පන බාණුකං කොට්ටෙත්වා තත්ථ බද්ධතාවාය න වට්ටතියෙව.

නදියං සෙතුං කරොන්ති, සචෙ අන්තොනදියංයෙව සෙතු වා සෙතුපාදා වා, සෙතුමිහි යීතෙහි කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන සෙතු වා සෙතුපාදා වා බහිතීරෙ පතිට්ඨිතා, කම්මං කාතුං න වට්ටති, සීමං සොධෙත්වා කාතබ්බං. අථ සෙතුපාදා අන්තො, සෙතු පන උභින්නම්පි තීරානං උපරිආකාසෙ යීතො, වට්ටති. අන්තොනදියං පාසාණො වා දීපකො වා හොති, තස්ස යත්තකං පදෙසං පුබ්බෙ චුත්තප්පකාරෙ පකතිවස්සකාලෙ වස්සානස්ස චතුසු මාසෙසු උදකං ඔත්ථරති, සො නදීසඬ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. අතිවුට්ඨිකාලෙ පන ඔසෙන ඔත්ථටොකාසො න ගහෙතබ්බො, සො හි ගාමසීමාසඬ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති.

නදිතො මාතිකං නීහරන්තා නදියං ආවරණං කරොන්ති, තඤ්චෙ ඔත්ථරිත්වා වා විනිබ්බිජ්ඣිත්වා වා උදකං ගච්ඡති, සබ්බත්ථ පචත්තනට්ඨානෙ කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන ආවරණෙන වා කොට්ටකඛන්ධනෙන වා සොතං පච්ඡිජ්ජති, උදකං නප්පවත්තති, අප්පවත්තනට්ඨානෙ කම්මං කාතුං න වට්ටති. ආවරණමත්ථකෙපි කාතුං න වට්ටති. සචෙ කොචි ආවරණප්පදෙසො පුබ්බෙ චුත්තපාසාණදීපකප්පදෙසො විය උදකෙන අප්ඤ්ඤාත්ථරියති, තත්ථ වට්ටති. සො හි නදීසඬ්ඛ්‍යමෙව ගච්ඡති. නදිං විනාසෙත්වා තළාකං කරොන්ති, හෙට්ඨා පාළි බද්ධා, උදකං ආගන්ත්වා තළාකං පුරෙත්වා තිට්ඨති, එත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටති. උපරි පචත්තනට්ඨානෙ හෙට්ඨා ව ඡඩ්ඞිතමොදකං නදිං ඔත්ථරිත්වා සන්දනට්ඨානතො පට්ඨාය වට්ටති. දෙවෙ අවස්සන්තෙ හෙමන්තගිම්හෙසු වා සුක්ඛනදියාපි වට්ටති. නදිතො නීහට්ඨාතිකාය න වට්ටති. සචෙ සා කාලන්තරෙන හිජ්ජිත්වා නදී හොති, වට්ටති. කාචි නදී කාලන්තරෙන උප්පතිත්වා ගාමනිගමසීමං ඔත්ථරිත්වා පචත්තති, නදියෙව හොති, කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන විහාරසීමං ඔත්ථරති, විහාරසීමාත්ථෙව සඬ්ඛ්‍යං ගච්ඡති.

සමුද්දෙපි කම්මං කරොන්තෙහි යං පදෙසං උද්ධං වඩ්ඞ්නඋදකං වා පකතිවිවි වා වෙගෙන ආගන්ත්වා ඔත්ථරති, තත්ථ කාතුං න වට්ටති. යස්මිං පන පදෙසෙ පකතිවිවියො ඔත්ථරිත්වා සණ්ඨහන්ති, සො උදකන්තතො පට්ඨාය

අන්තෝසමුද්දො නාම, තත්ථ ධීතෙහි කම්මං කාතබ්බං. සචෙ උභිවෙගො බාධති,
 නාවාය වා අට්ටකෙ වා යත්වා කාතබ්බං. තෙසු විනිවිජයො නදියං චුත්තනයෙනෙව
 වෙදිතබ්බො. සමුද්දෙ පිට්ඨිපාසාණො හොති, තං කදාවි උභිවෙගො ආගන්ත්වා
 ඔත්ථරන්ති, කදාවි න ඔත්ථරන්ති, තත්ථ කම්මං කාතුං න වට්ටති, සො හි
 ගාමසීමාසඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති. සචෙ පන විවිසු ආගතාසුපි අනාගතාසුපි
 පකතිඋදකෙනෙව ඔත්ථරියති, වට්ටති. දීපකො වා පබ්බතො වා හොති, සො චෙ
 දුරෙ හොති මච්ඡන්ධානං අගමනපථෙ, අරඤ්ඤසීමාසඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති. තෙසං
 ගමනපරියන්තස්ස ඔරතො පන ගාමසීමාසඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති. තත්ථ ගාමසීමං
 අසොධෙත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. සමුද්දො ගාමසීමං වා නිගමසීමං වා
 ඔත්ථරිත්වා තිට්ඨති, සමුද්දොව හොති, තත්ථ කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ පන
 විහාරසීමං ඔත්ථරති, විහාරසීමාත්තෙව සඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති.

ජාතස්සරෙ කම්මං කරොන්තෙහිපි යත්ථ පුබ්බෙ චුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ
 වස්සෙ පච්ඡින්නමත්තෙ පිවිතුං වා හත්ථපාදෙ වා ධොවිතුං උදකං න හොති,
 සුක්ඛති, අයං න ජාතස්සරො, ගාමබෙත්තසඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති, තත්ථ කම්මං න
 කාතබ්බං. යත්ථ පන චුත්තප්පකාරෙ වස්සකාලෙ උදකං සන්තිට්ඨති, අයමෙව
 ජාතස්සරො. තස්ස යත්තකෙ පදෙසෙ වස්සානං වාතුමාසෙ උදකං තිට්ඨති, තත්ථ
 කම්මං කාතුං වට්ටති. සචෙ ගම්භීරං උදකං, අට්ටකං බන්ධිත්වා තත්ථ ධීතෙහිපි
 ජාතස්සරස්ස අන්තො ජාතරුක්ඛම්හි බද්ධඅට්ටකෙපි කාතුං වට්ටති.
 පිට්ඨිපාසාණදීපකෙසු පනෙත්ථ නදියං චුත්තසදිසොව විනිවිජයො.
 සමවස්සදෙවකාලෙ පහොනකජාතස්සරො පන සචෙපි දුබ්බට්ඨිකාලෙ වා
 ගිම්හහෙමන්තෙසු වා සුක්ඛති, නිරුදකො හොති, තත්ථ සඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති.
 යං අන්ධකට්ඨකථායං චුත්තං “සබ්බො ජාතස්සරො සුක්ඛො අනොදකො,
 ගාමබෙත්තංයෙව හජති”ති, තං න ගහෙතබ්බං. සචෙ පනෙත්ථ උදකත්ථාය ආවාටං
 වා පොක්ඛරණිආදීනි වා බණන්ති, තං යානං අජාතස්සරො හොති, ගාමසීමාසඤ්ඤාමෙව
 ගච්ඡති. ලාබුතිපුසකාදිවජ්ජෙ කතෙපි ඵසෙව නයො.

සචෙ පන තං පුරෙත්වා ථලං වා කරොන්ති, එකස්මිං දිසාභාගෙ පාළිං බන්ධිත්වා
 සබ්බමෙව තං මහාතළාකං වා කරොන්ති, සබ්බොපි අජාතස්සරො හොති,
 ගාමසීමාසඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති. ලොණිපි ජාතස්සරසඤ්ඤාමෙව ගච්ඡති. වස්සිකෙ
 චත්තාරො මාසෙ උදකට්ඨානොකාසෙ කම්මං කාතුං වට්ටති.

148. සීමාය සීමං සම්භින්දන්ති අත්තනො සීමාය පරෙසං බද්ධසීමං
 සම්භින්දන්ති. සචෙ හි පොරාණකස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය අම්බො චෙව
 ජම්බු වාති ද්වෙ රුක්ඛා අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසට්ඨවිට්ඨා හොන්ති, තෙසු අම්බස්ස
 පච්ඡිමදිසාභාගෙ ජම්බු. විහාරසීමා ච ජම්බු. අන්තො කත්වා අම්බං කිත්තෙන්වා
 බද්ධා හොති, අථ පච්ඡා තස්ස විහාරස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය විහාරං කත්වා සීමං
 බන්ධන්තා තං අම්බං අන්තො කත්වා ජම්බු. කිත්තෙන්වා බන්ධන්ති, සීමාය සීමා
 සම්භින්තා හොති. එවං ඡබ්බග්ගියා අකංසු, තෙනාහ – “සීමාය සීමං
 සම්භින්දන්ති”ති.

සීමාසහිත අප්‍රකාශනවලින් අත්තනා සීමාසහිත පරෙසං බද්ධසීමා
අප්‍රකාශනවලින්;

පරෙසං බද්ධසීමා සකලං වා තස්සා පදෙසං වා අත්තනා කත්වා අත්තනා සීමා
බන්ධන්ති. සීමන්තරිකං යපෙත්වා සීමං සම්මන්තිතුන්ති එත්ථ සචෙ පයමතරං
කතස්ස විහාරස්ස සීමා අසම්මතා හොති, සීමාසහිත උපවාසො යපෙනබ්බො. සචෙ
සම්මතා හොති, පවිජ්ජිකොට්ඨා හත්ථමත්තා සීමන්තරිකා යපෙනබ්බො. කුරුන්දියං
විදන්ට්ඨමත්තමි, මහාපව්වරියං චතුරච්ඡාලමත්තමි වට්ටන්ති වුත්තං. එකරුක්කොපි
ච ද්විත්තං සීමානං නිමිත්තං හොති, යො පන වඩ්ඪන්තො සීමාසඬකරං කරොති,
තස්මා න කාතබ්බො.

උපොසථහෙදාදිකථා

149. වාතුද්දසිකො ච පන්තරසිකො වාති එත්ථ වාතුද්දසිකස්ස පුබ්බකිච්චෙ
“අප්ප්‍රපොසථො වාතුද්දෙසො” ති වත්තබ්බං.

අධම්මෙන වග්ගන්තිආදියු සචෙ එකස්මිං විහාරෙ චතුසු භික්ඛුසු වසන්තෙසු
එකස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා තයො පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තීසු වා
වසන්තෙසු එකස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා ද්වෙ පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති,
අධම්මෙන වග්ගං උපොසථකම්මං හොති. සචෙ පන චත්තාරොපි සන්තිපතිත්වා
පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තයො වා ද්වෙ වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති,
අධම්මෙන සමග්ගං නාම හොති. සචෙ චතුසු ජනෙසු එකස්ස පාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා
තයො පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, තීසු වා ජනෙසු එකස්ස පාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා ද්වෙ
පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, ධම්මෙන වග්ගං නාම හොති. සචෙ පන චත්තාරො
එකත්ථ වසන්තා සබ්බෙව සන්තිපතිත්වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, තයො
පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, ද්වෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති,
ධම්මෙන සමග්ගං නාම හොති.

පාතිමොක්ඛද්දෙසකථා

150. නිදානං උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙනබ්බන්ති “සුඤ්ඤා මෙ
හන්තෙ සඬ්ඤා...පෙ.... ආවිකතා භික්ඛු ඵාසු හොති” ති ඉමං නිදානං උද්දිසිත්වා
“උද්දිට්ඨං බො ආයස්මන්තො නිදානං, තත්ථායස්මන්තෙ පුච්ඡාමි – කච්චිත්ථ
පරිසුද්ධා, දුතියමි පුච්ඡාමි...පෙ.... එවමෙනං ධාරයාමිති. සුතා බො
පනායස්මන්තෙහි චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා...පෙ.... අවිච්ඡාදනෙහි
සික්ඛිතබ්බං”න්ති එවං අවසෙසං සුතෙන සාවෙනබ්බං. එතෙන නයෙන සෙසාපි
චත්තාරො පාතිමොක්ඛද්දෙසා වෙදිතබ්බො.

සවරහයන්ති අට්ඨමනුස්සහයං. රාජන්තරායොතිආදියු සචෙ භික්ඛුසු
“උපොසථං කරිස්සාමා” ති නිසින්නෙසු රාජා ආගච්ඡති, අයං රාජන්තරායො. වොරා

ආගච්ඡන්ති, අයං චොරන්තරායො. දවදාහො වා ආගච්ඡති, ආවාසෙ වා අග්ගි උට්ඨන්ති, අයං අග්ගන්තරායො. මෙසො වා උට්ඨෙති, ඔසො වා ආගච්ඡති, අයං උදකන්තරායො. බහු මනුස්සා ආගච්ඡන්ති, අයං මනුස්සන්තරායො. භික්ඛුං යක්ඛො ගණ්හන්ති, අයං අමනුස්සන්තරායො. බාග්ඝාදයො චණ්ඩමිගා ආගච්ඡන්ති, අයං වාළන්තරායො. භික්ඛුං සප්පාදයො ඩංසන්ති, අයං සරිසපන්තරායො. භික්ඛු ගිලානො වා හොති, කාලං වා කරොති, චෙරිනො වා තං මාරෙතුකාමා ගණ්හන්ති, අයං ජීවිතන්තරායො. මනුස්සා එකං වා බහු වා භික්ඛු බ්‍රහ්මවරියා වාවෙතුකාමා ගණ්හන්ති, අයං බ්‍රහ්මවරියන්තරායො. එවරුපෙසු අන්තරායෙසු සංඛිත්තෙන පාතිමොක්ඛො උද්දිසිතබ්බො, පඨමො වා උද්දෙසො උද්දිසිතබ්බො, ආදිමිහි ද්වෙ තයො චත්තාරො වා. එත්ථ ච දුතියාදීසු උද්දෙසෙසු යස්මිං අපරියොසිතෙ අන්තරායො හොති, සොපි සුතෙනෙව සාවෙනබ්බො.

අනප්ඤ්චයාති අනාණත්තා අයාචිතා වා. අප්ඤ්ඤානා චෙත්ථ සඨසෙන සම්මතධම්මප්ඤ්ඤාසකායත්තා වා සඨසත්ථෙරායත්තා වා, තස්මිං ධම්මප්ඤ්ඤාසකෙ අසති සඨසත්ථෙරං ආපුච්ඡිත්වා වා තෙන යාචිතො වා භාසිතුං ලහති. සඨසත්ථෙරොනාපි සචෙ විහාරෙ බහු ධම්මකපීකා හොන්ති, වාරපටිපාටියා චත්තබ්බො – “ත්වං ධම්මං භණ, ධම්මං කථෙහි, ධම්මදානං දෙහි” ති වා චුත්තෙන තිහිපි විධිහි ධම්මො භාසිතබ්බො. “ඔසාරෙහි” ති චුත්තො පන ඔසාරෙතුමෙව ලහති, “කථෙහි” ති චුත්තො කථෙතුමෙව, “සරහඤ්ඤං භණාහි” ති චුත්තො සරහඤ්ඤමෙව. සඨසත්ථෙරොපි ච උච්චතරෙ ආසනෙ නිසින්තො යාචිතුං න ලහති. සචෙ උපජ්ඣායො චෙව සද්ධිවිහාරිකො ච හොන්ති, උපජ්ඣායො ච නං උච්චාසනෙ නිසින්තො “භණාහි” ති වදති, සජ්ඣායං අධිට්ඨන්තිවා භණිතබ්බං. සචෙ පනෙත්ථ දහරා භික්ඛු හොන්ති, තෙසං “භණාමි” ති භණිතබ්බං.

සචෙ විහාරෙ සඨසත්ථෙරො අත්තනොයෙව නිස්සිතකෙ භණාපෙනි, අඤ්ඤෙ මධුරභාණකෙපි නාප්ඤ්ඤාසති, සො අඤ්ඤෙහි චත්තබ්බො – “භන්තෙ අපුකං නාම භණාපෙමා” ති. සචෙ “භණාපෙමා” ති වා වදති, තුණ්හි වා හොති, භණාපෙතුං වට්ටති. සචෙ පන පටිබාහති, න භණාපෙතබ්බං. යදි අනාගතෙයෙව සඨසත්ථෙරෙ ධම්මසවනං ආරද්ධං, පුන ආගතෙ යපෙත්වා ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි. ඔසාරෙත්වා පන කථෙත්තෙන ආපුච්ඡිත්වා වා අට්ඨපෙත්වායෙව වා කථෙතබ්බං, කථෙත්තස්ස පුන ආගතෙපි එසෙව නයො.

උපනිසින්තකථායපි සඨසත්ථෙරොව සාමී, තස්මා තෙන සයං වා කථෙතබ්බං, අඤ්ඤො වා භික්ඛු “කථෙහි” ති චත්තබ්බො, නො ච බො උච්චතරෙ ආසනෙ නිසින්තෙන. මනුස්සානං පන “භණාහි” ති චත්තුං වට්ටති. මනුස්සා අත්තනො ජානනකභික්ඛුං ආපුච්ඡන්ති, තෙන ථෙරං ආපුච්ඡිත්වා කථෙතබ්බං. සචෙ සඨසත්ථෙරො “භන්තෙ ඉමෙ පඤ්ඤං පුච්ඡන්ති” ති පුට්ඨො “කථෙහි” ති වා භණති, තුණ්හි වා හොති, කථෙතුං වට්ටති. අන්තරසරෙ අනුමොදනාදීසුපි එසෙව නයො. සචෙ සඨසත්ථෙරො විහාරෙ වා අන්තරසරෙ වා “මං අනාපුච්ඡිත්වාපි කථෙය්‍යාසි” ති අනුජානාති, ලද්ධකප්පියං හොති, සබ්බත්ථ චත්තුං වට්ටති.

සජ්ඣායං කරොන්තෙනාපි ථෙරො ආපුච්ඡිතබ්බොයෙව. එකං ආපුච්ඡන්වා සජ්ඣායන්තස්ස අපරො ආගච්ඡති, පුන ආපුච්ඡනකිව්වං නත්ථි. සචෙ විස්සමිස්සාමිති යපිතස්ස ආගච්ඡති, පුන ආරහන්තෙනාපි ආපුච්ඡිතබ්බං. සඬ්ඝත්ථෙරෙ අනාගතෙයෙව ආරද්ධං සජ්ඣායන්තස්සාපි එසෙව නයො. එකෙන සඬ්ඝත්ථෙරෙන ‘‘මං අනාපුච්ඡාපි යථාසුඛං සජ්ඣායාහි’’ති අනුඤ්ඤාතෙ යථාසුඛං සජ්ඣායිතුං වට්ටති. අඤ්ඤස්මිං පන ආගතෙ තං ආපුච්ඡන්වාච සජ්ඣායිතබ්බං.

151. අත්තනා වා අත්තනං සම්මන්තිතබ්බංති අත්තනා වා අත්තනා සම්මන්තිතබ්බො; පුච්ඡන්තෙන පන පරිසං ඔලොකෙත්වා සචෙ අත්තනො උපද්දෙවො නත්ථි, විනයො පුච්ඡිතබ්බො.

153. කතෙපි ඔකාසෙ පුග්ගලං තුලයිත්වාති ‘‘අත්ථි නු ඛො මෙ ඉතො උපද්දෙවො, නත්ථි’’ති එවං උපපරික්ඛිත්වා. පුරම්භාකන්ති පයමං අම්භාකං. පටිකච්චෙවාති පයමතරමෙව. පුග්ගලං තුලයිත්වා ඔකාසං කාතුන්ති ‘‘භූතමෙව නු ඛො ආපත්තිං වදති, අභූත’’න්ති එවං උපපරික්ඛිත්වා ඔකාසං කාතුං අනුජානාමිති අත්ථො.

අධම්මකම්මපටික්කොසනාදිකථා

154. අධම්මකම්මං චුත්තනයමෙව. පටික්කොසිතුන්ති වාරෙතුං. දිට්ඨිමිපි ආවිකාතුන්ති ‘‘අධම්මකම්මං ඉදං න මෙ බමති’’ති එවං අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ අත්තනො දිට්ඨිං පකාසෙතුං. චතුභි පඤ්චභිතිආදි තෙසං අනුපද්දවත්ථාය චුත්තං. සඤ්චිච්ච න සාවෙන්තිති යථා න සුභන්ති එවං භණ්ණස්සාමාති සඤ්චිච්ච සණ්ඨං උද්දිසන්ති.

155. ථෙරාධිකන්ති ථෙරාධිනං; ථෙරායත්තං භවිතුන්ති අත්ථො. ‘‘ථෙරාධෙය්‍ය’’න්තිපි පායො, තස්මා ථෙරෙන සයං වා උද්දිසිතබ්බං, අඤ්ඤො වා අජ්ඣෙසිතබ්බො. අජ්ඣෙසනවිධානඤ්චෙත්ථ ධම්මජ්ඣෙසනෙ චුත්තනයමෙව. සො න ජානාති උපොසථං වාතිආදීසු වාතුද්දසිකපන්තරසිකභෙදෙන දුට්ඨං, සඬ්ඝඋපොසථාදිභෙදෙන නවවිධඤ්ච උපොසථං න ජානාති, චතුබ්බිධං උපොසථකම්මං න ජානාති, දුට්ඨං පාතිමොක්ඛං න ජානාති, නවවිධං පාතිමොක්ඛද්දෙසං න ජානාති. යො තත්ථ භික්ඛු බ්‍යත්තො පටිබලොති එත්ථ කිඤ්චාපි දහරස්සාපි බ්‍යත්තස්ස පාතිමොක්ඛො අනුඤ්ඤාතො. අථ ඛො එත්ථ අයමධිප්පායො. සචෙ ථෙරස්ස පඤ්ච වා චත්තාරො වා තයො වා පාතිමොක්ඛද්දෙසා නාගච්ඡන්ති; ද්වෙ පන අබණ්ඩා සුවිසදා වාචුග්ගතා භොන්ති, ථෙරායත්තොව පාතිමොක්ඛො. සචෙ පන එත්තකම්පි විසදං කාතුං න සක්කොති, බ්‍යත්තස්ස භික්ඛුනො ආයත්තො භොති.

සාමන්ත ආවාසාති සාමන්තං ආවාසං. සප්පුකන්ති තදහෙව ආගමනත්ථාය.
නවං භික්ඛුං ආණාපෙතුන්ති එත්ථ යො සක්කොති උග්ගහෙනුං, එවරූපො
ආණාපෙනබ්බො, න බාලො.

පක්ඛගණනාදිඋග්ගහණානුජානනකථා

156. කතිමි හන්තෙති එත්ථ කතිනං පුරණිති කතිමි. කාලවතොති කාලස්සෙව;
පගෙවාති අත්ථො.

158. යං කාලං සරතීති එත්ථ සායමිපි “අප්පුපොසථො සමන්තාහරථා”ති
ආරොචෙනුං වට්ටති.

159. ටෙරෙන භික්ඛුනා නවං භික්ඛුං ආණාපෙතුන්ති එත්ථාපි කිඤ්චි කම්මං.
කරොන්තො වා සදාකාලමෙව එකො වා භාරනිත්ථරණකො වා
සරභාණකධම්මකථිකාදීසු අඤ්ඤතරො වා න උපොසථාගාරසම්මජ්ජනත්ථං.
ආණාපෙනබ්බො, අවසෙසා පන වාරෙන ආණාපෙනබ්බො. සචෙ ආණත්තො
සම්මුඤ්ජනිං තාවකාලිකමිපි න ලහති, සාබාහඬිගං කප්පියං කාරෙත්වා
සම්මජ්ජිතබ්බං, තමිපි අලහන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

160. ආසනපඤ්ඤාපනාණත්තියමිපි වුත්තනයෙනෙව ආණාපෙනබ්බො.
ආණත්තෙන ව සචෙ උපොසථාගාරෙ ආසනානි නත්ථි, සඬ්ඝිකාචාසතොපි
ආහරිත්වා පඤ්ඤපෙත්වා පුන ආහරිතබ්බානි. ආසනෙසු අසති කට්ඨාරකෙපි
තට්ටිකායොපි පඤ්ඤපෙනුං වට්ටති, තට්ටිකාසුපි අසති සාබාහඬිගානි කප්පියං
කාරෙත්වා පඤ්ඤපෙනබ්බානි, කප්පියකාරකං අලහන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති.

161. පදීපකරණෙපි වුත්තනයෙනෙව ආණාපෙනබ්බො. ආණාපෙත්තෙන ව
“අමුකස්මිං නාම ඔකාසෙ තෙලං වා වට්ටි වා කපල්ලිකා වා අත්ථි, තං ගහෙත්වා
කරොහි”ති වත්තබ්බො. සචෙ තෙලාදීනි නත්ථි, පරියෙසිතබ්බානි, පරියෙසිත්වා
අලහන්තස්ස ලද්ධකප්පියං හොති. අපිච කපාලෙ අග්ගිපි ජාලෙනබ්බො.

දිසංගමිකාදිවත්ථුකථා

163. සඬිගහෙනබ්බොති “සාධු හන්තෙ ආගතාත්ථ, ඉධ භික්ඛා සුලභා
සුපබ්බාඤ්ජනං අත්ථි, වසථ අනුක්කණ්ඨමානා”ති එවං පියවචනෙන
සඬිගහෙනබ්බො. පුනප්පුනං තථාකරණවසෙන අනුග්ගහෙනබ්බො. “ආම
වසිස්සාමි”ති පටිච්චනදාපනෙන උපලාපෙනබ්බො. අථ වා චතුහි පච්චයෙහි
සඬිගහෙනබ්බො චෙව අනුග්ගහෙනබ්බො ව. පියවචනෙන උපලාපෙනබ්බො,
කණ්ණසුඛං ආලපිතබ්බොති අත්ථො. වුණ්ණාදීහි උපට්ඨාපෙනබ්බො. ආපත්ති
දුක්කට්ඨසාති සචෙ සකලොපි සඬ්ඝො න කරොති, සබ්බෙසං දුක්කට්ඨං. ඉධ නෙව
ථෙරා න දහරා මුච්චන්ති, සබ්බෙහි වාරෙන උපට්ඨාපෙනබ්බො. අත්තනො වාරෙ
අනුපට්ඨහන්තස්ස ආපත්ති. තෙන පන මහාථෙරානං

පරිවේණිකසම්මජ්ජනදන්තකට්ඨදානාදීනි න සාදිතබ්බානි. එවම්පි සති මහාථෙරෙහි සායංපාතං උපට්ඨානං ආගන්තබ්බං. තෙන පන තෙසං ආගමනං ඤාත්වා පයමතරං මහාථෙරානං උපට්ඨානං ගන්තබ්බං. සවස්ස සද්ධිංවරා භික්ඛුඋපට්ඨාකා අත්ථි, “මය්හං උපට්ඨාකා අත්ථි, තුම්හෙ අප්පොස්සුක්කා විහරංථා”ති වත්තබ්බං. අථාපිස්ස සද්ධිංවරා නත්ථි, තස්මිංයෙව පන විහාරෙ එකො වා ද්වෙ වා වත්තසම්පන්නා වදන්ති “මයං ථෙරස්ස කත්තබ්බං කරිස්සාම, අවසෙසා ථාසු විහරන්තු”ති සබ්බෙසං අනාපත්ති.

සො ආවාසො ගන්තබ්බොති උපොසථකරණත්ථාය අන්වද්ධමාසං ගන්තබ්බො. සො ච බො උතුචස්සෙයෙව, වස්සානෙ පන යං කත්තබ්බං, තං දස්සෙතුං “වස්සං වසන්ති බාලා අබ්‍යත්තා”තිආදිමාහ. තත්ථ න භික්ඛවෙ තෙහි භික්ඛුහි තස්මිං ආවාසෙ වස්සං වසිතබ්බන්ති පුරිමිකාය පාතිමොක්ඛද්දෙසකෙන විනා න වස්සං උපගන්තබ්බං. සචෙ සො වස්සුපගතානං පක්කමති වා, විබ්භමති වා, කාලං වා කරොති, අඤ්ඤස්මිං සතියෙව පච්ඡිමිකාය වසිතුං වට්ටති, අසති අඤ්ඤත්ථ ගන්තබ්බං, අගච්ඡන්තානං දුක්කටං. සචෙ පන පච්ඡිමිකාය පක්කමති වා විබ්භමති වා කාලං වා කරොති, මාසද්වයං වසිතබ්බං.

පාරිසුද්ධිදානකථා

164. කායෙන විඤ්ඤාපෙතීති පාරිසුද්ධිදානං යෙන කෙනචි අභිගපච්චඩිගෙන විඤ්ඤාපෙති ජානාපෙති; වාචං පන නිව්ඡාරෙතුං සක්කොන්තො වාචාය විඤ්ඤාපෙති; උභයථා සක්කොන්තො කායවාචාහි. සඬ්ඝෙන තත්ථ ගන්ත්වා උපොසථො කාතබ්බොති සචෙ බහු තාදිසා ගිලානා හොන්ති, සඬ්ඝෙන පටිපාටියා යත්වා සබ්බෙ හත්ථපාසෙ කාතබ්බා. සචෙ දුරෙ දුරෙ හොන්ති, සඬ්ඝො නප්පහොති, තං දිවසං උපොසථො න කාතබ්බො, නත්ථෙව වග්ගෙන සඬ්ඝෙන උපොසථො කාතබ්බො.

තත්ථෙව පක්කමතීති සඬ්ඝමජ්ඣං අනාගන්ත්වා තතොව කත්ථවි ගච්ඡති. සාමණෙරො පටිජානාතීති ‘සාමණෙරො අහ’න්ති එවං පටිජානාති; භූතංයෙව වා සාමණෙරභාවං ආරොචෙති, පච්ඡා වා සාමණෙරභූමියං තිට්ඨතීති අත්ථො. එස නයො සබ්බත්ථ.

සඬ්ඝප්පත්තො පක්කමතීති සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන උපොසථත්ථාය සන්නිපතිතානං චතුන්නං භික්ඛුනං හත්ථපාසං පත්වා පක්කමති. එස නයො සබ්බත්ථ. එත්ථ ච එකෙන බහුනම්පි ආහටා පාරිසුද්ධි ආහටාව හොති. සචෙ පන සො අන්තරාමග්ගෙ අඤ්ඤං භික්ඛුං දිස්වා යෙසං අනෙන පාරිසුද්ධි ගහිතා, තෙසඤ්ච අත්තනො ච පාරිසුද්ධිං දෙනි, තස්සෙව පාරිසුද්ධි ආගච්ඡති, ඉතරා පන බ්ලාලසඬ්ඛලිකපාරිසුද්ධි නාම හොති. සා න ආගච්ඡති.

සුත්තො න ආරොවෙතීති ආගන්ත්වා සුපති, “අසුකෙන පාරිසුද්ධි දින්නා” ති න ආරොවෙති. පාරිසුද්ධිභාරකස්ස අනාපත්තීති එත්ථ සචෙ සඤ්චිච්ච නාරොවෙති, දුක්කටං ආපජ්ජති, පාරිසුද්ධි පන ආහටාව හොති. අසඤ්චිච්ච අනාරොචිතත්තා පනස්ස අනාපත්ති, උභින්නම්පි ව උපොසථො කතොයෙව හොති.

ඡන්දදානකථා

165. ඡන්දදානෙපි පාරිසුද්ධිදානෙ චුත්තසදිසොයෙව විනිච්ඡයො. පාරිසුද්ධිං දෙත්තෙන ඡන්දම්පි දාතුන්ති එත්ථ සචෙ පාරිසුද්ධිමෙව දෙති න ඡන්දං, උපොසථො කතො හොති. යං පන සඬිසො අඤ්ඤං කම්මං කරොති, තං අකතං හොති. ඡන්දමෙව දෙති න පාරිසුද්ධිං, භික්ඛුසඬිසස්ස උපොසථොපි කම්මම්පි කතමෙව හොති, ඡන්දදායකස්ස පන උපොසථො අකතො හොති. සචෙපි කොච්ඡි භික්ඛු නදියා වා සීමාය වා උපොසථං අධිට්ඨන්තිවා ආගච්ඡති, “කතො මයා උපොසථො” ති අච්ඡිතුං න උහති, සාමග්ගී වා ඡන්දො වා දාතබ්බො.

167. සරතීපි උපොසථං නපි සරතීති එකදා සරති, එකදා න සරති. අත්ථී නෙව සරතීති යො එකත්තං නෙව සරති, තස්ස සම්මුතිදානකිච්චං නත්ථී. අනාගච්ඡන්තොපි කම්මං න කොපෙති.

සඬිසුපොසථාදිකථා

168. සො දෙසො සම්මජ්ජිත්වාති තං දෙසං සම්මජ්ජිත්වා, උපයොගත්ථෙ පච්චන්තං. පානීයං පරිභොජනීයන්තිආදි පන උත්තානත්ථමෙව. කස්මා පනෙතං චුත්තං? උපොසථස්ස පුබ්බකරණාදිදස්සනත්ථං. තෙනාහු අට්ඨකථාවරියා –

“සම්මජ්ජනී පදීපො ව, උදකං ආසනෙන ව;
උපොසථස්ස එතාති, පුබ්බකරණන්ති චුච්චති”.

ඉති ඉමානි චත්තාරි “පුබ්බකරණ”න්ති අක්ඛාතාති.

“ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ව ඔවාදො;
උපොසථස්ස එතාති, පුබ්බකිච්චන්ති චුච්චති.

ඉති ඉමානි පඤ්ච පුබ්බකරණතො පච්ඡා කත්තබ්බානි “පුබ්බකිච්ච”න්ති අක්ඛාතාති.

“උපොසථො යාවතිකා ව භික්ඛු කම්මජ්ජන්තා,
සභාගාපත්තියො ව න විජ්ජන්ති;
වජ්ජනියා ව පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
පත්තකල්ලන්ති චුච්චති”.

ඉති ඉමානි වත්තාරි “පත්තකල්ල” න්ති අක්බාතානීති.

තෙහි සද්ධිත්ති තෙහි ආගතෙහි සද්ධිං එතානි පුබ්බකරණාදීනි කත්වා උපොසථො කාතබ්බො. අජ්ජ මෙ උපොසථොති එත්ථ සචෙ පන්තරසො හොති, “අජ්ජ මෙ උපොසථො පන්තරසො” තිපි අධිට්ඨාතුං වට්ටති. වාතුද්දසිකෙපි එසෙව නයො.

ආපත්තිපටිකම්මවිධිකථා

169. භගවතා පඤ්ඤත්තං “න සාපත්තිකෙන උපොසථො කාතබ්බො” ති ඉදං “යස්ස සියා ආපත්ති” තිආදිවචනෙනෙව පාරිසුද්ධිදානපඤ්ඤාපනෙන ව පාරිසුද්ධිඋපොසථපඤ්ඤාපනෙන ව පඤ්ඤත්තං හොතීති වෙදිතබ්බං. ඉත්ථන්තාමං ආපත්තින්ති පුල්ලච්චයාදිසු එකිස්සා නාමං ගහෙත්වා “පුල්ලච්චයං ආපත්තිං පාවිත්තියං ආපත්ති” න්ති එවං වත්තබ්බං. තං පටිදෙසෙමීති ඉදං “තං තුම්හමුලෙ, තං තුස්හමුලෙ පටිදෙසෙමී” ති චුත්තෙපි සුචුත්තමෙව හොති. පස්සසීති ඉදඤ්ච “පස්සසී ආවුසො තං ආපත්තිං, පස්සථ හන්තෙ තං ආපත්ති” න්ති එවං වත්තබ්බං. ආම පස්සාමීති ඉදං පන “ආම හන්තෙ පස්සාමි, ආම ආවුසො පස්සාමි” ති එවං චුත්තමිපි සුචුත්තමෙව හොති. ආයතිං සංවරෙය්‍යාසීති එත්ථ පන සචෙ වුඩ්ඨිතරො “ආයතිං සංවරෙය්‍යාපා” ති වත්තබ්බො. එවං චුත්තෙන පන “සාධු සුට්ඨු සංවරිස්සාමි” ති වත්තබ්බමෙව.

යදා නිබ්බෙමතිකොති එත්ථ සචෙ පනෙස නිබ්බෙමතිකො න හොති, වත්ථුං කිත්තෙත්වාච දෙසෙතුං වට්ටතීති අන්ධකට්ඨකථායං චුත්තං. තත්‍රායං දෙසනාවිධි – සචෙ මෙඝච්ඡන්තෙ සූරියෙ “කාලො නු බො නො” ති වෙමතිකො භුඤ්ජති, තෙන භික්ඛුනා “අහං හන්තෙ වෙමතිකො භුඤ්ජිං”, සචෙ කාලො අත්ථි, “සම්බහුලා දුක්කටා ආපත්තියො ආපන්නොමිහි, නො වෙ අත්ථි, “සම්බහුලා පාවිත්තියා ආපන්නොමිහි” ති එවං වත්ථුං කිත්තෙත්වා “අහං හන්තෙ යා තස්මිං වත්ථුස්මිං සම්බහුලා දුක්කටා වා පාවිත්තියා වා ආපත්තියො ආපන්නො, තා තුම්හමුලෙ පටිදෙසෙමී” ති වත්තබ්බං. එස නයො සබ්බාපත්තීසු.

න භික්ඛචෙ සභාගා ආපත්තීති එත්ථ යං ද්වෙපි ජනා විකාලභොජනාදිනා සභාගවත්ථුනා ආපත්තිං ආපජ්ජන්ති, එවරූපා වත්ථුසභාගා “සභාගා” ති වුව්චති. විකාලභොජනජපච්චයා ආපන්නං පන අනතිරිත්තභොජනපච්චයා ආපන්නස්ස සන්තිකෙ දෙසෙතුං වට්ටති. යාපි වායං වත්ථුසභාගා, සාපි දෙසිතා සුදෙසිතාව. අඤ්ඤං පන දෙසනපච්චයා දෙසකො, පටිග්ගහණජපච්චයා පටිග්ගහකො වාති උභොපි දුක්කටං ආපජ්ජන්ති, තං නානාවත්ථුකං හොති, තස්මා අඤ්ඤමඤ්ඤං දෙසෙතුං වට්ටති.

170. සාමන්තො භික්ඛු එවමස්ස වචනීයොති එත්ථ සභාගොයෙව වත්තබ්බො. විසභාගස්ස හි වුව්චමානෙ භණ්ඩනකලහසඬ්ඨසහෙදාදිනිපි හොන්ති, තස්මා තස්ස

අවත්වා “ඉතො වුට්ඨහිත්වා පටිකරිස්සාමී” ති ආභොගං කත්වා උපොසථො කාතබ්බොති අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං.

අනාපත්තිපන්තරසකාදිකථා

172. අනාපත්තිපන්තරසකෙ – තෙ න ජානිංසුති සීමං ඔක්කන්තාති වා ඔක්කමන්තිති වාති න ජානිංසු. අට්ඨකද්දෙ ආවාසිකා භික්ඛු ආගච්ඡන්තිති ගාමං වා අරඤ්ඤං වා කෙනචි කරණියෙන ගන්ත්වා තෙසං නිසින්තට්ඨානං ආගච්ඡන්ති. වග්ගා සමග්ගසඤ්ඤිතොති තෙසං සීමං ඔක්කන්තන්තා වග්ගා; සීමං ඔක්කන්තභාවස්ස අජානනතො සමග්ගසඤ්ඤිතො.

173. වග්ගාවග්ගසඤ්ඤිපන්තරසකෙ – තෙ ජානන්තිති පබ්බතෙ වා ථලෙ වා ධීතා සීමං ඔක්කන්තෙ වා ඔක්කමන්තෙ වා පස්සන්ති. වෙමතිකපන්තරසකං උත්තානමෙව.

175. කුක්කුච්චපකතපන්තරසකෙ – යථා ඉච්ඡාය අභිභූතො “ඉච්ඡාපකතො” ති වුච්චති, එවං පුබ්බභාගෙ සන්තිට්ඨානං කත්වාපි කරණක්ඛණෙ අකප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාසඬ්ඛාතෙන කුක්කුච්චෙන අභිභූතා “කුක්කුච්චපකතා” ති වෙදිතබ්බා.

176. හෙදපුරෙක්ඛාරපන්තරසකෙ – අකුසලබලවතාය පුල්ලච්චයං වුත්තං.

සීමොක්කන්තිකපෙය්‍යාලකථා

177. ආවාසිකෙනආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ – යථා පුරිමෙ ආවාසිකෙනආවාසිකපෙය්‍යාලෙ “තෙ න ජානන්ති අට්ඨකද්දෙ ආවාසිකා” තිආදි වුත්තං, එවං “තෙ න ජානන්ති අට්ඨකද්දෙ ආගන්තුකා” තිආදිනා නයෙන සබ්බං වෙදිතබ්බං. ආගන්තුකෙනආවාසිකපෙය්‍යාලෙ පන – යථා පුරිමපෙය්‍යාලෙ “ආවාසිකා භික්ඛු සන්තිපතන්ති” ති ආගතං, එවං “ආගන්තුකා භික්ඛු සන්තිපතන්ති” ති ආනෙතබ්බං. ආගන්තුකෙනආගන්තුකපෙය්‍යාලෙ පන – උභයපදෙසු ආගන්තුකවසෙන යොජෙතබ්බොති.

178. ආවාසිකානං භික්ඛුනං වාතුද්දසො හොති, ආගන්තුකානං පන්තරසොති එත්ථ යෙසං පන්තරසො, තෙ තිරොරට්ඨතො වා ආගතා, අතීතං වා උපොසථං වාතුද්දසිකං අකංසුති වෙදිතබ්බා. ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බන්ති ආවාසිකෙහි “අප්ප්පොසථො වාතුද්දසො” ති පුබ්බකිච්චෙ කරියමානෙ අනුවත්තිතබ්බං, න පටික්කොසිතබ්බං. න අකාමා දාතබ්බාති න අනිච්ඡාය දාතබ්බා.

ලිඬගාදිදස්සනකථා

179. ආවාසිකාකාරන්ති ආවාසිකානං ආකාරං. එස නයො සබ්බත්ථං. ආකාරො නාම යෙන තෙසං චත්තසම්පන්නා වා න වාති ආචාරසංශ්ඨානං ගම්හති. ලිඛිතං නාම යං තෙ තත්ථ තත්ථ ලීනෙ ගමයති; අදිස්සමානෙපි ජානාපෙතීති අත්ථො. නිමිත්තං නාම යං දිස්වා තෙ අත්ථීති ඤායන්ති. උද්දෙසො නාම යෙන තෙ එවරුපපරික්ඛාරාති උද්දිසන්ති; අපදෙසං ලහන්තීති අත්ථො. සබ්බමෙතං සුපඤ්ඤත්තමඤ්චපීඨාදීනඤ්චෙව පදසද්දාදීනඤ්ච අධිවචනං, යථායොගං පන යොජෙතබ්බං. ආගන්තුකාකාරාදීසුපි එසෙව නයො. තත්ථ අඤ්ඤාතකන්ති අඤ්ඤෙසං සන්තකං. පාදානං ධොතං උදකනිස්සෙකන්ති පාදානං ධොතානං උදකනිස්සෙකං. බහුවචනස්ස එකවචනං වෙදිතබ්බං. ‘පාදානං ධොතඋදකනිස්සෙක’න්ති වා පාඨො; පාදානං ධොවනඋදකනිස්සෙකන්ති අත්ථො.

180. නානාසංවාසකාදිවත්ථුසු – සමානසංවාසකදිට්ඨීන්ති ‘සමානසංවාසකා එතෙ’ති දිට්ඨිං. න පුච්ඡන්තීති තෙසං ලද්ධිං න පුච්ඡන්ති; අපුච්ඡත්වාච චත්තපට්ඨන්ති. කත්වා එකතො උපොසථං කරොන්ති. නාභිචිතරන්තීති නානාසංවාසකභාවං මද්දිතුං අභිභවිතුං න සක්කොන්ති; තං දිට්ඨිං න නිස්සජ්ජාපෙන්නීති අත්ථො.

නගන්තබ්බගන්තබ්බවාරකථා

181. සභික්ඛුකා ආවාසාති යස්මිං ආවාසෙ උපොසථකාරකා භික්ඛු අත්ථී, තම්භා ආවාසා යං න සක්කොති තදභෙව ආගන්තුං, සො ආවාසො උපොසථං අකත්වා න ගන්තබ්බො. අඤ්ඤානු සඛිසෙනාති සඛිසජ්ජහොනකෙහි භික්ඛුහි විනා. අඤ්ඤානු අන්තරායාති පුබ්බෙ චුත්තං දසවිධං අන්තරායං විනා. සබ්බන්තිමෙන පන පරිච්ඡෙදෙන අත්තවතුත්ථෙත අන්තරායෙ වා සති ගන්තුං වට්ටති. අනාවාසොති නවකම්මසාලාදිකො යො කොචි පදෙසො. යථා ව ආවාසාදයො න ගන්තබ්බා; එවං සචෙ විහාරෙ උපොසථං කරොන්ති, උපොසථාධිට්ඨානත්ථං සීමාපි නදීපි න ගන්තබ්බා. සචෙ පනෙත්ථ කොචි භික්ඛු හොති, තස්ස සන්තිකං ගන්තුං වට්ටති. විස්සට්ඨඋපොසථාපි ආවාසා ගන්තුං වට්ටති; එවං ගතො අධිට්ඨාතුම්පි ලහති. ආරඤ්ඤකෙනාපි භික්ඛුනා උපොසථදිවසෙ ගාමෙ පිණ්ඩාය වරින්වා අත්තනො විහාරමෙව ආගන්තබ්බං. සචෙ අඤ්ඤං විහාරං ඔක්කමති, තත්ථ උපොසථං කත්වාච ආගන්තබ්බං, අකත්වා න වට්ටති.

182. යං ජඤ්ඤා සක්කොම් අජ්ජෙව ගන්තුන්ති යං ජානෙය්‍ය අජ්ජෙව තත්ථ ගන්තුං සක්කොමීති; එවරුපො ආවාසො ගන්තබ්බො. තත්ථ භික්ඛුහි සද්ධිං උපොසථං කරොන්තෙනාපි හි ඉමිනා නෙව උපොසථන්තරායො කතො භවිස්සතීති.

වජ්ජනියපුග්ගලසන්දස්සනකථා

183. භික්ඛුනියා නිසින්තපරිසායාතිආදීසු හත්ථපාසුපගමනමෙව පමාණං. අඤ්ඤානු අවුට්ඨිකාය පරිසායාති ඉදඤ්ඤි පාරිවාසියපාරිසුද්ධිදානං නාම පරිසාය

වුට්ඨිකාලතො පටියාය න වට්ටති, අවුට්ඨිතාය පන වට්ටති. තෙනාහ – “අඤ්ඤානු අවුට්ඨිතාය පරිසායා”ති. තස්ස ලක්ඛණං භික්ඛුනිවිහඩගෙ පරිවාසියජන්දදානවණ්ණනතො ගහෙනබ්බං. අනුපොසපේති වාතුද්දසිකො ව පන්තරසිකො වාති ඉමෙ ද්වෙ උපොසපේ යපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ. අඤ්ඤානු සඩ්ඝසාමග්ගියාති යා කොසම්බකභික්ඛුනං විය භින්තෙ සඩ්ඝෙ පුන සඩ්ඝසාමග්ගී කරියති, තථාරූපිං සඩ්ඝසාමග්ගීං යපෙත්වා. තදා ව “සුඤ්ඤානු මෙ භන්තෙ සඩ්ඝො අප්ප්පොසපො සාමග්ගී”ති වත්වා කාතබ්බො. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අප්පමත්තකෙ උපොසපං යපෙත්වා පුන සමග්ගා හොන්ති, තෙහි උපොසපෙයෙව කාතබ්බොති.

උපොසපක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකං

වස්සුපනායිකානුජානනකථා

184. වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකෙ – අපඤ්ඤත්තොති අනනුඤ්ඤාතො අසංවිහිතො වා. තෙ ඉධ භික්ඛුනි තෙ භික්ඛු, ඉධසද්දො නිපාතමත්තො. සඩ්ඝානං ආපාදෙන්තාති විනාසං ආපාදෙන්තා. සඩ්ඝසායිස්සන්තීති අප්පොස්සක්කා නිබද්ධවාසං වසිස්සන්ති. සකුන්තකාති සකුණා. වස්සානෙ වස්සං උපගන්තුන්ති වස්සානනාමකෙ තෙමාසෙ වස්සං උපගන්තබ්බන්ති අත්ථො. කති නු බො වස්සුපනායිකාති කති නු බො වස්සුපගමනාති. අපරප්ප්ප්ප්ගතායාති එත්ථ අපරප්ප්ප්ගතාය අස්සාති අපරප්ප්ප්ගතා, තස්සා අපරප්ප්ප්ගතාය; අතික්කන්තාය අපරස්මිං දිවසෙති අත්ථො. දුතියනගෙපි මාසො ගතාය අස්සාති මාසගතා, තස්සා මාසගතාය; අතික්කන්තාය මාසෙ පරිපුණ්ණෙති අත්ථො. තස්මා ආසාල්භීපුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ, ආසාල්භීපුණ්ණමිතො වා අපරාය පුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙයෙව විහාරං පටිපග්ගිත්වා පාතීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨයපෙත්වා සබ්බං චෙතියවන්දනාදියාමිච්ඡිකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා “ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමී”ති සකිං වා ද්වන්තික්ඛන්තුං වා වාවං නිව්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තබ්බං.

වාවං නිව්ඡාරෙත්වා වස්සං උපගන්තබ්බං.

වස්සානෙවාරිකාපටික්ඛෙපාදිකථා

185-6. යො පක්කමෙය්‍යාති එත්ථ අනපෙක්ඛගමනෙන වා අඤ්ඤත්ථ අරුණං උට්ඨාපනෙන වා ආපත්ති වෙදිතබ්බා. යො අතික්කමෙය්‍යාති එත්ථ විහාරගණනාය ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. සචෙ හි තං දිවසං විහාරසතස්ස උපවාරං ඔක්කමිත්වා අතික්කමති, සතං ආපත්තියො. සචෙ පන විහාරූපවාරං අතික්කමිත්වා අඤ්ඤස්ස

විහාරස්ස උපවාරං අනොක්කමිත්වාව නිවත්තති, එකා එව ආපත්ති. කෙනවි අන්තරායෙන පුරිමිකං අනුපගතෙන පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බා.

වස්සං උක්කඩ්ඪිතුකාමොති වස්සනාමකං පයමමාසං උක්කඩ්ඪිතුකාමො, සාවණමාසං අකත්වා පුන ආසාළ්භිමාසමෙව කත්තුකාමොති අත්ථො. ආගමෙ පුණ්භෙති ආගමෙ මාසෙති අත්ථො. අනුජානාමි භික්ඛවෙ රාජුනං අනුවත්තිතුන්ති එත්ථ වස්සක්කඩ්ඪනෙ භික්ඛුනං කාචි පරිහානි නාම නත්ථිති අනුවත්තිතුං අනුඤ්ඤානං, තස්මා අඤ්ඤස්මිම්පි ධම්මිකෙ කම්මෙ අනුවත්තිතබ්බං. අධම්මිකෙ පන න කස්සවි අනුවත්තිතබ්බං.

සත්තාහකරණියානුජානනකථා

187-8. සත්තාහකරණියෙසු – සත්තාහකරණියෙන ගන්තුන්ති

සත්තාහබ්භන්තරෙ යං කත්තබ්බං තං සත්තාහකරණියං, තෙන සත්තාහකරණියෙන කරණභූතෙන ගන්තුං අනුජානාමිති අත්ථො. පහිතෙ ගන්තුන්ති ඉමෙහි සත්තභි භික්ඛුආදීහි දූතෙ පහිතෙයෙව ගන්තුං අනුජානාමිති අත්ථො. සත්තාහං සන්නිවත්තො කාතබ්බොති සත්තාහෙයෙව සන්නිවත්තිතබ්බො, අට්ඨමො අරුණො තත්ථෙව න උට්ඨාපෙතබ්බොති අත්ථො.

භික්ඛුනිසඩ්ඪසං උද්දිස්සාති ඉතො පට්ඨාය වච්චකුට්ඨි ජන්තාසරං ජන්තාසරසාලාති ඉමානි තිණි පරිහිනානි.

189. උදොසිතාදීනි උදොසිතසික්ඛාපදාදීසු චුත්තානෙව. රසවතීති හත්තගෙහං චුච්චති. වාරෙයාං සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදෙ චුත්තමෙව. පුරායං සුත්තන්තො පලුප්පතීති යාව අයං සුත්තන්තො න පලුප්පති, යාව අයං සුත්තන්තො න විනස්සති. අඤ්ඤතරං වා පනස්ස කිච්චං හොති කරණියං වාති එතෙන පරිසඬිතං යංකිඤ්චි කරණියං සඬිගහිතං හොති. සබ්බත්ථ ව “ඉච්ඡාමි දානඤ්ච දාතුං ධම්මඤ්ච සොතුං භික්ඛු ව පස්සිතු”න්ති ඉමිනාව කප්පියවචනෙන පෙසිතෙ ගන්තබ්බං, එතෙසං වා වෙච්චනෙන. පෙයාලක්කමො පන එවං වෙදිතබ්බො, යථා “උපාසකෙන සඩ්ඪසං උද්දිස්ස විහාරාදයො කාරාපිතා හොන්ති, සම්බහුලෙ භික්ඛු උද්දිස්ස, එකං භික්ඛුං උද්දිස්ස, භික්ඛුනිසඩ්ඪසං උද්දිස්ස, සම්බහුලා භික්ඛුනියො, එකං භික්ඛුනිං, සම්බහුලා සික්ඛමානායො, එකං සික්ඛමානං, සම්බහුලෙ සාමණෙරෙ, එකං සාමණෙරං, සම්බහුලා සාමණෙරියො, එකං සාමණෙරිං උද්දිස්ස අත්තනො අත්ථාය නිවෙසනං කාරාපිතං හොති”ති චුත්තං; එවමෙව “උපාසිකාය, භික්ඛුනා, භික්ඛුනියා, සික්ඛමානාය, සාමණෙරෙන, සාමණෙරියා සඩ්ඪසං උද්දිස්සා”ති සබ්බං වත්තබ්බං. එතෙසු සත්තප්පකාරෙසු කරණියෙසු පහිතෙ ගන්තබ්බං.

පඤ්චන්තංඅප්පහිතෙපිඅනුජානනකථා

193. පඤ්චන්තං සත්තාහකරණියෙනාති එතෙසං භික්ඛුආදීනං සහධම්මිකානං “ගිලානහත්තං වා ගිලානුපට්ඨාකහත්තං වා හෙසප්පං වා පරියෙසිස්සාමි,

පුච්ඡිස්සාමි වා, උපට්ඨහිස්සාමි වා''ති එවමාදිනා පරතො විත්ථාරෙත්වා දස්සිතෙන කාරණෙන අප්පහිතෙපි ගන්තබ්බං, පගෙව පහිතෙ. හික්ඛු ගිලානො හොති, අනහිරති උප්පන්නා හොති, කුක්කුච්චං උප්පන්නං හොති, දිට්ඨිගතං උප්පන්නං හොති, ගරුධම්මං අප්ඤ්ඤාපන්නො හොති පරිවාසාරහො, මූලාය පටිකස්සනාරහො හොති, මානත්තාරහො, අබ්භානාරහො, සඨසො කම්මං කත්තුකාමො හොති, කතං වා සඨසෙන කම්මං හොතීති එතෙහි දසහි කාරණෙහි හික්ඛුස්ස සන්නිකං ගන්තබ්බං. හික්ඛුනියා සන්නිකං නවහි කාරණෙහි ගන්තබ්බං, සික්ඛමානාය සන්නිකං ඡහි - ආදිතො චතුහි, සික්ඛා කුප්පිතා හොති, උපසම්පජ්ජිතුකාමා හොතීති. සාමණෙරස්සාපි ඡහි - ආදිතො චතුහි, වස්සං පුච්ඡිතුකාමො උපසම්පජ්ජිතුකාමො හොතීති. සාමණෙරියා උපසම්පදං අපනෙත්වා සික්ඛාපදං දාතුකාමො හොතීති ඉමිනා සද්ධිං පඤ්චහි. පරතො මාතාපිතුනං අනුඤ්ඤාතට්ඨානෙපි එසෙව නයො. අන්ධකට්ඨකථායං පන ''යෙ මාතාපිතුනං උපට්ඨාකා ඤාතකා වා අඤ්ඤාතකා වා තෙසම්පි අප්පහිතෙ ගන්තුං වට්ටති''ති චුත්තං, තං නෙව අට්ඨකථායං, න පාළියා චුත්තං, තස්මා න ගහෙතබ්බං.

පහිතෙයෙව අනුජානනකථා

199. හික්ඛුගතිකොති එකස්මිං විහාරෙ හික්ඛුහි සද්ධිං වසනකපුරිසො. උන්ද්‍රියතීති පලුප්පති. භණ්ඩං ඡෙදාපිතන්ති දබ්බසම්භාරභණ්ඩං ඡෙදාපිතං. ආවහාපෙය්‍යන්ති ආහරාපෙය්‍යං. දජ්ජාහන්ති දජ්ජෙ අහං. සඨසකරණියෙනාති එත්ථ යංකිඤ්චි උපොසථාගාරාදීසු සෙනාසනෙසු චේතියජත්තචෙදිකාදීසු වා කත්තබ්බං, අන්තමසො හික්ඛුනො පුග්ගලිකසෙනාසනම්පි, සබ්බං සඨසකරණියමෙව. තස්මා තස්ස නිජ්ඣාදනත්ථං දබ්බසම්භාරාදීනි වා ආහරිතුං වඩ්ඪකීජ්ජෙහුතීනං භත්තචෙතනාදීනි වා දාපෙතුං ගන්තබ්බං.

අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකරත්තිච්ඡෙදවිනිච්ඡයො - ධම්මසවනත්ථාය අනිමන්තිතෙන ගන්තුං න වට්ටති. සචෙ එකස්මිං මහාවාසෙ පයමංයෙව කතිකා කතා හොති - ''අසුකදිවසං නාම සන්නිපතිතබ්බ''න්ති, නිමන්තිතොයෙව නාම හොති, ගන්තුං වට්ටති. ''භණ්ඩකං ධොවිස්සාමි''ති ගන්තුං න වට්ටති. සචෙ පන ආවරිඤ්ඤාපජ්ඣායා පහිණන්ති, වට්ටති. නාතිදුරෙ විහාරො හොති, තත්ථ ගන්ත්වා අජ්ජෙව ආගම්ස්සාමිති සම්පාපුණිතුං න සක්කොති, වට්ටති. උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනං අත්ථායපි ගන්තුං න වට්ටති. ''ආවරියං පස්සිස්සාමි''ති පන ගන්තුං ලහති. සචෙ පන නං ආවරියො ''අජ්ජ මා ගච්ඡා''ති වදති, වට්ටති. උපට්ඨාකකුලං වා ඤාතිකුලං වා දස්සනාය ගන්තුං න ලහතීති.

අන්තරායෙඅනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

201. යෙන ගාමො තෙන ගන්තුන්තිආදීසු සචෙ ගාමො අවිදුරං ගතො හොති, තත්ථ පිණ්ඩාය වරින්වා විහාරමෙව ආගන්ත්වා වසිතබ්බං. සචෙ දුරං ගතො, සත්තාභවාරෙන අරුණො උට්ඨාපෙතබ්බො. න සක්කා චෙ හොති, තත්‍රෙව

සභාගට්ඨානෙ වසිතබ්බං. සචෙ මනුස්සා යථාපවත්තානි සලාකහත්තාදීනි දෙන්ති,
 “න මයං තස්මිං විහාරෙ වසිමිහා”ති වත්තබ්බා. “මයං විහාරස්ස වා පාසාදස්ස වා න
 දෙම, තුමිහාකං දෙම, යත්ථ කත්ථවි වසිත්වා භුඤ්ජාමා”ති චුත්තෙ පන යථාසුඛං
 භුඤ්ජිතබ්බං, තෙසංයෙව තං පාපුණාති. “තුමිහාකං වසනට්ඨානෙ පාපුණාපෙත්වා
 භුඤ්ජාමා”ති චුත්තෙ පන යත්ථ වසන්ති, තත්ථ නෙත්වා වස්සග්ගෙන
 පාපුණාපෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං.

සචෙ පචාරිතකාලෙ වස්සාවාසිකං දෙන්ති, යදි සත්තාහවාරෙන අරුණං
 උට්ඨාපයිංසු, ගහෙනබ්බං. ඡින්නවස්සෙහි පන “න මයං තත්ථ වසිමිහ, ඡින්නවස්සා
 මය”න්ති වත්තබ්බං. යදි “යෙසං අමිහාකං සෙනාසනං පාපිතං, තෙ ගණ්හන්තු”ති
 වදන්ති, ගහෙනබ්බං. යං පන විහාරෙ උපනික්ඛිත්තකං මා විනස්සිති ඉධ ආහටං
 විවරාදිවෙහඬගියහණ්ඩං, තං තත්ථෙව ගන්ත්වා අපලොකෙත්වා භාජෙතබ්බං.
 “ඉතො අය්‍යානං වත්තාරො පච්චයෙ දෙථා”ති කප්පියකාරකානං දිත්තෙ
 බෙත්තවත්ථුආදිකෙ තනුප්පාදෙපි එසෙව නයො. සඬ්ඝිකඤ්ඤි වෙහඬගියහණ්ඩං
 අන්තොවිහාරෙ වා බහිසිමාය වා හොතු, බහිසිමාය ධිතානං අපලොකෙත්වා
 භාජෙතුං න වට්ටති. උභයත්ථ ධිතමිපි පන අන්තොසිමාය ධිතානං අපලොකෙත්වා
 භාජෙතුං වට්ටතියෙව.

සඬ්ඝහෙදෙඅනාපත්තිවස්සච්ඡෙදකථා

202. සඬ්ඝො භින්නොති එත්ථ භින්නෙ සඬ්ඝෙ ගන්ත්වා කරණියං නත්ථි, යො
 පන “භිජ්ජිස්සති”ති ආසඬ්ඝිකො, තං සන්ධාය “භින්නො”ති චුත්තං. සම්බහුලාහි
 භික්ඛුනිහි සඬ්ඝො භින්නොති එත්ථ න භික්ඛුනිහි සඬ්ඝො භින්නොති දට්ඨබ්බො.
 චුත්තඤ්ඤෙතං “න ඛො උපාලි භික්ඛුනි සඬ්ඝං භින්නති”ති. එතා පන නිස්සාය
 අනුබලං කත්වා යං සඬ්ඝං “භික්ඛු භින්නෙය්‍ය”න්ති ආසඬ්ඝා හොති, තං
 සන්ධායෙතං චුත්තං.

වජාදීසුචස්සුපගමනකථා

203. වජොති ගොපාලකානං නිවාසට්ඨානං. යෙන වජොති එත්ථ වජෙන සද්ධිං
 ගතස්ස වස්සච්ඡෙදෙ අනාපත්ති.

උපකට්ඨායාති ආසන්නාය. සත්ථෙ වස්සං උපගන්තුන්ති එත්ථ
 වස්සුපනායිකදිවසෙ තෙන භික්ඛුනා උපාසකා වත්තබ්බා “කුටිකා ලද්ධං
 වට්ටති”ති. සචෙ කරිත්වා දෙන්ති, තත්ථ පවිසිත්වා “ඉධ වස්සං උපෙමි”ති
 තික්ඛන්තුං වත්තබ්බං. නො චෙ දෙන්ති, සාලාසඬ්ඛෙපෙන ධිතසකටස්ස හෙට්ඨා
 උපගන්තබ්බං. තමිපි අලහන්තෙන ආලයො කාතබ්බො. සත්ථෙ පන වස්සං
 උපගන්තුං න වට්ටති. ආලයො නාම “ඉධ වස්සං වසිස්සාමි”ති විත්තුප්පාදමත්තං.
 සචෙ මග්ගප්පටිපන්නෙයෙව සත්ථෙ පචාරණදිවසො හොති, තත්ථෙව
 පචාරෙතබ්බං. අථ සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව භික්ඛුනා පත්ථිතට්ඨානං පත්වා

අතික්කමති, පත්ථිතට්ඨානෙ වසිත්වා තත්ථ භික්ඛුහි සද්ධිං පචාරෙතබ්බං. අථාපි සත්ථො අන්තොවස්සෙයෙව අන්තරා එකස්මිං ගාමෙ තිට්ඨති වා විජ්ජකිරති වා, තස්මිංයෙව ගාමෙ භික්ඛුහි සද්ධිං වසිත්වා පචාරෙතබ්බං, අපචාරෙත්වා තතො පරං ගන්තුං න වට්ටති.

නාවායං වස්සං උපගච්ඡන්තෙනාපි කුටියංයෙව උපගන්තබ්බං. පරියෙසිත්වා අලහන්තෙන ආලයො කාතබ්බො. සචෙ අන්තොතෙමාසං නාවා සමුද්දෙයෙව හොති, තත්ථෙව පචාරෙතබ්බං. අථ නාවා කුලං ලහති, අයඤ්ච පරතො ගන්තුකාමො හොති, ගන්තුං න වට්ටති. නාවාය ලද්ධගාමෙයෙව වසිත්වා භික්ඛුහි සද්ධිං පචාරෙතබ්බං. සචෙපි නාවා අනුතීරමෙව අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡති, භික්ඛු ව පයමං ලද්ධගාමෙයෙව වසිතුකාමො, නාවා ගච්ඡතු භික්ඛුනා තත්ථෙව වසිත්වා භික්ඛුහි සද්ධිං පචාරෙතබ්බං.

ඉති වජෙ සත්ථෙ නාවායන්ති තිසු යානෙසු නත්ථි වස්සච්ඡෙදෙ ආපත්ති, පචාරෙතුඤ්ච ලහති. පුරිමෙසු පන “වාළෙහි උබ්බාළ්භා හොන්ති” තිආදිසු සඬ්ඝභෙදපරියන්තෙසු වත්ථුසු කෙවලං අනාපත්ති හොති, පචාරෙතුං පන න ලහති.

204. න භික්ඛවෙ රුක්ඛසුසිරෙති එත්ථ සුද්ධෙ රුක්ඛසුසිරෙයෙව න වට්ටති; මහන්තස්ස පන රුක්ඛසුසිරස්ස අන්තො පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා පටිසන්ද්චාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති. රුක්ඛං ඡින්දිත්වා බාණුකමත්ථකෙ පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වාපි වට්ටති. රුක්ඛවිට්ඨියාති එත්ථාපි සුද්ධෙ විට්ඨමත්තෙ න වට්ටති. මහාවිට්ඨෙ පන අට්ටකං බන්ධිත්වා තත්ථ පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා උපගන්තබ්බං. අසෙනාසනිකෙනාති යස්ස පඤ්චන්තං ඡදනානං අඤ්ඤතරෙන ඡන්තං යොජිතද්චාරබන්ධනං සෙනාසනං නත්ථි, තෙන න උපගන්තබ්බං. න භික්ඛවෙ ඡවකුටිකායන්ති ඡවකුටිකා නාම ටඬ්ඝිකමඤ්චාදිභෙදා කුටි, තත්ථ උපගන්තුං න වට්ටති. සුසානෙ පන අඤ්ඤං කුටිකං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති. න භික්ඛවෙ ඡත්තෙති එත්ථාපි චතුසු ථම්මෙසු ඡත්තං යපෙත්වා ආවරණං කත්වා ද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති, ඡත්තකුටිකා නාමෙසා හොති. වාටියාති එත්ථාපි මහන්තෙන කපල්ලෙන ඡත්තෙ චුත්තනයෙන කුටිං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති.

අධම්මිකකතිකාදිකථා

205. එවරූපා කතිකාති එත්ථ අඤ්ඤාපි යා ඊදිසි අධම්මිකා කතිකා හොති, සා න කාතබ්බාති අත්ථො. තස්සා ලක්ඛණං මහාවිභඩ්ගෙ චුත්තං.

207-8. පටිස්සවෙ ව ආපත්ති දුක්කට්ඨසාති එත්ථ න කෙවලං “ඉමං තෙමාසං ඉධ වස්සං වසථා” ති එතස්සෙව පටිස්සවෙ ආපත්ති, “ඉමං තෙමාසං භික්ඛං ගණ්හථ, උහොපි මයං ඉධ වස්සං වසිස්සාම, එකතො උද්දිසාපෙස්සාමා” ති එවමාදිනාපි තස්ස තස්ස පටිස්සවෙ දුක්කට්ඨං. තඤ්ච බො පයමං සුද්ධචිත්තස්ස

පවිෂ්‍ය විසංවාදනපව්වයා, පයමම්පි අසුද්ධවිත්තස්ස පන පටිස්සවෙ පාවිත්තියං,
විසංවාදනෙ දුක්කටන්ති පාවිත්තියෙන සද්ධං දුක්කටං යුජ්ජති.

සො තදහෙව අකරණියොතිආදීසු සවෙ වස්සං අනුපගන්ත්වා වා පක්කමති,
උපගන්ත්වා වා සත්තාහං බහිද්ධා විතිනාමෙති, පුරිමිකා ච න පඤ්ඤායති,
පටිස්සවෙ ච ආපත්ති. වස්සං උපගන්ත්වා පන අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වා තදහෙව
සත්තාහකරණියෙන පක්කමන්තස්සාපි අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තන්තස්ස
අනාපත්ති, කො පන වාදො ද්විහනීහං වසිත්වා අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තන්තස්ස.
ද්විහනීහං වසිත්වාති එත්ථාපි නිරපෙක්ඛෙනෙව උපචාරාතික්කමෙ වස්සවිෂෙදො
වෙදිතබ්බො. සවෙ ඉධ වසිස්සාමීති ආලයො අත්ථි, අසනියා පන වස්සං න උපෙති,
ගහිතසෙනාසනං සුග්ගහිතං, ඡින්නවස්සො න හොති, පචාරෙතුං ලහතියෙව.

සත්තාහං අනාගතාය පචාරණායාති එත්ථ නවමිතො පට්ඨාය ගන්තුං වට්ටති,
ආගච්ඡතු වා මා වා, අනාපත්ති. සෙසං උත්තානමෙවාති.

වස්සුපනායිකක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. පචාරණාක්ඛන්ධකං

අථාසුකවිහාරකථා

209. පචාරණාක්ඛන්ධකෙ – නෙව ආලපෙය්‍යාම න සල්ලපෙය්‍යාමාති එත්ථ
ආලාපො නාම පයමව්වනං; සල්ලාපො පවිජ්මව්වනං. හත්ථවිලඬ්ඝකෙනාති
හත්ථුක්ඛෙපකෙන. පසුසංවාසන්ති පසුනං විය සංවාසං. පසවොපි හි අත්තනො
උජ්ජන්තං සුබදුක්ඛං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස න ආරොචෙත්ති, පටිසන්ථාරං න
කරොන්ති, තථා එතෙපි න අකංසු; තස්මා නෙසං සංවාසො “පසුසංවාසො”ති
වුච්චති. එස නයො සබ්බත්ථ. න හික්ඛවෙ මුගබ්බකං තිත්ථියසමාදානන්ති “ඉමං
තෙමාසං න කථෙතබ්බ”න්ති එවරුපං වතසමාදානං න කාතබ්බං; අධම්මකතිකා
හෙසා. අඤ්ඤමඤ්ඤානුලොමතාති අඤ්ඤමඤ්ඤං වත්තුං අනුලොමභාවො.
“වදන්තු මං ආයස්මන්තො”ති හි වදන්තං සක්කා හොති කිඤ්චි වත්තුං; න ඉතරං.
ආපත්තිවුට්ඨානතා විනයපුරෙක්ඛාරතාති ආපත්තිහි වුට්ඨානභාවො විනයං පුරතො
කත්වා වරණභාවො. “වදන්තු මං ආයස්මන්තො”ති හි එවං වදන්තො ආපත්තිහි
වුට්ඨහිස්සති, විනයඤ්ච පුරක්ඛන්වා විහරිස්සතිහි වුච්චති.

210. සුභාතු මෙ හන්තෙ සඬ්ඝො අජ්ජ පචාරණා, යදි සඬ්ඝස්ස පත්තකල්ලං,
සඬ්ඝො පචාරෙය්‍යාති අයං සබ්බසඬ්ඝාහිකා නාම ඤත්ති; එවඤ්චි චුත්තෙ
තෙවාචිකං ද්වෙවාචිකං එකවාචිකඤ්ච පචාරෙතුං වට්ටති. සමානවස්සිකං න වට්ටති.
“තෙවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති චුත්තෙ පන තෙවාචිකමෙව වට්ටති, අඤ්ඤං න වට්ටති.
“ද්වෙවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති චුත්තෙ ද්වෙවාචිකඤ්ච තෙවාචිකඤ්ච වට්ටති,
එකවාචිකඤ්ච සමානවස්සිකඤ්ච න වට්ටති. “එකවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති චුත්තෙ

පන එකවාවික-ද්වේවාවික-තෙවාවිකානි වට්ටන්ති, සමානවස්සිකමෙව න වට්ටති.
“සමානවස්සික”න්ති වුත්තෙ සබ්බං වට්ටති.

211. අව්ඡන්තිති නිසින්නාව හොන්ති, න උට්ඨහන්ති. තදමන්තරාති තදන්තරා;
තාවතකං කාලන්ති අත්ථො.

පචාරණාභෙදකථා

212. වාතුද්දසිකා ව පන්තරසිකා වාති එත්ථ වාතුද්දසිකාය “අජ්ජ පචාරණා
වාතුද්දසි”ති එවං පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං, පන්තරසිකාය “අජ්ජ පචාරණා
පන්තරසි”ති.

පචාරණකම්මෙසු සචෙ එකස්මිං විහාරෙ පඤ්චසු භික්ඛුසු වසන්තෙසු එකස්ස
පචාරණං ආහරිත්වා වත්තාරො ගණඤ්ඤතිං යපෙත්වා පචාරෙන්නි, චතුසු තීසු වා
වසන්තෙසු එකස්ස පචාරණං ආහරිත්වා තයො වා ද්වෙ වා සඬ්ඝඤ්ඤතිං යපෙත්වා
පචාරෙන්නි, සබ්බමෙතං අධම්මෙනවග්ගං පචාරණකම්මං.

සචෙ පන සබ්බෙපි පඤ්ච ජනා එකතො සන්නිපතිත්වා ගණඤ්ඤතිං යපෙත්වා
පචාරෙන්නි, වත්තාරො තයො වා ද්වෙ වා වසන්නා එකතො සන්නිපතිත්වා
සඬ්ඝඤ්ඤතිං යපෙත්වා පචාරෙන්නි, සබ්බමෙතං අධම්මෙනසමග්ගං පචාරණකම්මං.

සචෙ පඤ්චසු ජනෙසු එකස්ස පචාරණං ආහරිත්වා වත්තාරො සඬ්ඝඤ්ඤතිං
යපෙත්වා පචාරෙන්නි, චතුසු තීසු වා එකස්ස පචාරණං ආහරිත්වා තයො වා ද්වෙ වා
ගණඤ්ඤතිං යපෙත්වා පචාරෙන්නි, සබ්බමෙතං ධම්මෙනවග්ගං පචාරණකම්මං.

සචෙ පන සබ්බෙපි පඤ්ච ජනා එකතො සන්නිපතිත්වා සඬ්ඝඤ්ඤතිං යපෙත්වා
පචාරෙන්නි, වත්තාරො වා තයො වා එකතො සන්නිපතිත්වා ගණඤ්ඤතිං යපෙත්වා
පචාරෙන්නි, ද්වෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පචාරෙන්නි, එකතො වසන්නො
අධිට්ඨානපචාරණං කරොති, සබ්බමෙතං ධම්මෙනසමග්ගං නාම පචාරණකම්මන්ති.

පචාරණාදානානුජානනකථා

213. දින්නා හොති පචාරණාති එත්ථ එවං දින්නාය පචාරණාය
පචාරණාභාරකෙන සඬ්ඝං උපසඬ්ඝමිත්වා එවං පචාරෙතබ්බං – “තිස්සො භන්තෙ
භික්ඛු සඬ්ඝං පචාරෙති දිට්ඨොන වා සුතෙන වා පරිසඬ්ඝකාය වා, වදන්තං භන්තෙ
සඬ්ඝො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සති. දුතියම්පි...පෙ.... තතියම්පි
භන්තෙ තිස්සො භික්ඛු සඬ්ඝං පචාරෙති...පෙ.... පටිකරිස්සති”ති. සචෙ පන
වුඩ්ඨතරො හොති, “ආයස්මා භන්තෙ තිස්සො”ති වත්තබ්බං; එවඤ්ඤි තෙන
තස්සත්ථාය පචාරිතං හොතීති.

පවාරණං දෙන්තෙන ඡන්දම්පි දාතුන්ති එත්ථ ඡන්දදානං උපොසථක්ඛන්ධකෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉධාපි ච ඡන්දදානං අවසෙසකම්මත්ථාය. තස්මා සචෙ පවාරණං දෙන්තො ඡන්දං දෙති, වුත්තනයෙන ආහටාය පවාරණාය තෙන ච භික්ඛුනා සඬ්ඝෙන ච පචාරිතමෙව හොති. අථ පවාරණමෙව දෙති, න ඡන්දං, තස්ස ච පවාරණාය ආරොච්ඡාය සඬ්ඝෙන ච පචාරිතෙ සබ්බෙසං සුප්පචාරිතං හොති, අඤ්ඤං පන කම්මං කුප්පති. සචෙ ඡන්දමෙව දෙති න පවාරණං, සඬ්ඝස්ස පවාරණා ච සෙසකම්මානි ච න කුප්පන්ති, තෙන පන භික්ඛුනා අප්පචාරිතං හොති. පවාරණදිවසෙ පන බහිසිමායං පවාරණං අධිට්ඨන්තිවා ආගතෙනපි ඡන්දො දාතබ්බො, තෙන සඬ්ඝස්ස පවාරණකම්මං න කුප්පති.

218. අප්ප මෙ පවාරණානි එත්ථ සචෙ වාතුද්දසිකා හොති, ‘‘අප්ප මෙ පවාරණා වාතුද්දසි’’ති සචෙ පන්තරසිකා ‘‘අප්ප මෙ පවාරණා පන්තරසි’’ති එවං අධිට්ඨාතබ්බං.

219. තදහුපවාරණාය ආපත්තින්තිආදි වුත්තනයමෙව.

අනාපත්තිපන්තරසකාදිකථා

222. පුන පචාරෙතබ්බන්ති පුන පුබ්බකිච්චං කත්වා ඤත්තිං යපෙත්වා සඬ්ඝත්ථෙරතො පටියාය පචාරෙතබ්බං. සෙසං උපොසථක්ඛන්ධකවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

228. ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බන්ති ‘‘අප්ප පවාරණා වාතුද්දසි’’ති එතදෙව පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං. පන්තරසිකචාරෙපි එසෙව නයො. ආවාසිකෙහි නිස්සීමං ගන්ත්වා පචාරෙතබ්බන්ති අස්සාවසානෙ අයං පාළිමුත්තකච්චිච්ඡයො – සචෙ පුරිමිකාය පඤ්ච භික්ඛු වස්සං උපගතා, පච්ඡිමිකායපි පඤ්ච, පුරිමෙහි ඤත්තිං යපෙත්වා පචාරිතෙ පච්ඡිමෙහි තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො, න එකස්මිං උපොසථග්ගෙ ද්වෙ ඤත්තියො යපෙතබ්බො. සචෙපි පච්ඡිමිකාය උපගතා චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා හොති, එසෙව නයො. අථ පුරිමිකාය චත්තාරො පච්ඡිමිකායපි චත්තාරො තයො ද්වෙ එකො වා එසෙව නයො. අථාපි පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකායපි තයො ද්වෙ වා, එසෙව නයො. ඉදඤ්ඤෙත්ථ ලක්ඛණං – සචෙ පුරිමිකාය උපගතෙහි පච්ඡිමිකාය උපගතා ථොකතරා වෙව හොන්ති සමස්මා ච, සඬ්ඝපවාරණාය ගණං පුරෙන්නි, සඬ්ඝපවාරණාවසෙන ඤත්ති යපෙතබ්බාති.

සචෙ පන පුරිමිකාය තයො, පච්ඡිමිකාය එකො හොති, තෙන සද්ධිං තෙ චත්තාරො හොන්ති, චතුන්නං සඬ්ඝඤත්තිං යපෙත්වා පචාරෙතුං න වට්ටති. ගණඤත්තියා පන සො ගණපුරකො හොති, තස්මා ගණවසෙන ඤත්තිං යපෙත්වා පුරිමෙහි පචාරෙතබ්බං. ඉතරෙන තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පුරිමිකාය ද්වෙ පච්ඡිමිකාය ද්වෙ වා එකො වා හොති, එසෙව

නයො. සවෙ පුරිමිකාය එකො, පච්ඡිමිකායපි එකො හොති, එකෙන එකස්ස සන්තිකෙ පචාරෙනබ්බං, එකෙන පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සවෙ පන පුරිමවස්සුපගතෙහි පච්ඡිමවස්සුපගතා එකෙනපි අධිකතරා හොන්ති, පයමං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිත්වා පච්ඡා ථොකතරෙහි තෙසං සන්තිකෙ පචාරෙනබ්බං.

කත්තිකවාතුමාසිනියා පචාරණාය පන සවෙ පයමං වස්සුපගතෙහි මහාපචාරණාය පචාරිතෙහි පච්ඡා උපගතා අධිකතරා වා සමස්මා වා හොන්ති, පචාරණාඤ්ඤාතිං යපෙත්වා පචාරෙනබ්බං. තෙහි පචාරිතෙ පච්ඡා ඉතරෙහි පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. අථ මහාපචාරණාය පචාරිතා බහු භික්ඛු හොන්ති, පච්ඡිමවස්සුපගතා ථොකතරා වා එකො වා, පාතිමොක්ඛෙ උද්දිට්ඨෙ පච්ඡා තෙසං සන්තිකෙ තෙන පචාරෙනබ්බං.

233. න ච භික්ඛවෙ අප්පචාරණාය පචාරෙනබ්බං, අඤ්ඤත්ථ සඤ්ඤාසාමග්ගියාති එත්ථ කොසම්බකසාමග්ගීසදිසාව සාමග්ගී වෙදිතබ්බො. “අප්ප පචාරණා සාමග්ගී”ති එවඤ්ඤත්ථ පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං. යෙ පන කිස්මිඤ්චිදෙව අප්පමත්තකෙ පචාරණං යපෙත්වා සමග්ගා හොන්ති, තෙහි පචාරණායමෙව පචාරණා කාතබ්බො. සාමග්ගීපචාරණං කරොන්තෙහි ච පයමපචාරණං යපෙත්වා පාටිපදනො පටියාය යාව කත්තිකවාතුමාසිනී පුණ්ණමා, එත්ථන්තරෙ කාතබ්බො, තතො පච්ඡා වා පුරෙ වා න වට්ටති.

ද්වෙවාචිකාදිපචාරණාකථා

234. ද්වෙවාචිකං පචාරෙත්තන්ති එත්ථ ඤාත්තිං යපෙත්තෙනාපි “යදි සඤ්ඤාසාමග්ගියාති පත්තකල්ලං සඤ්ඤා ද්වෙවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති වත්තබ්බං, එකවාචිකෙ “එකවාචිකං පචාරෙය්‍යා”ති, සමානවස්සිකෙපි “සමානවස්සිකං පචාරෙය්‍යා”ති වත්තබ්බං, එත්ථ ච බහුපි සමානවස්සා එකතො පචාරෙත්තං ලහන්ති.

පචාරණායපනකථා

236. භාසිතාය ලපිතාය අපරියොසිතායාති එත්ථ සබ්බසඤ්ඤාහිකඤ්ච පුග්ගලිකඤ්චාති දුට්ඨං පචාරණායපනං. තත්ථ සබ්බසඤ්ඤාහිකෙ “සුණාතු මෙ භන්තෙ සඤ්ඤා...පෙ.... සඤ්ඤා තෙවාචිකං පචාරෙ” ඉති සුකාරතො යාව රෙකාරො, තාව භාසිතා ලපිතා අපරියොසිතාව හොති පචාරණා. එත්ථන්තරෙ එකපදෙපි යපෙත්තෙන යපිතා හොති පචාරණා. ‘යා’කාරෙ පන පත්තෙ පරියොසිතා හොති, තස්මා තතො පටියාය යපෙත්තෙන යපිතාපි අට්ඨපිතා හොති. පුග්ගලිකයපනෙ පන – “සඤ්ඤා භන්තෙ පචාරෙමි...පෙ.... තනියමිපි භන්තෙ සඤ්ඤා පචාරෙමි දිට්ඨෙන වා...පෙ.... පස්සන්තො පටි”ති සඤ්ඤාතො යාව අයං සබ්බපච්ඡිමො ‘ටි’කාරො තාව භාසිතා ලපිතා අපරියොසිතාව හොති පචාරණා, එත්ථන්තරෙ එකපදෙපි යපෙත්තෙන යපිතා හොති පචාරණා, “කරිස්සාමි”ති වුත්තෙ පන පරියොසිතා හොති, තස්මා “කරිස්සාමි”ති එතස්මිං පදෙ පත්තෙ

යම්තාපි අට්ඨපිතා හොති. එස නයො ද්වෙවාචිකඵකවාචිකසමානවස්සිකාසුපි.
එතාසුපි හි ටිකාරාවසානංයෙව යපනබ්බන්ති.

237. අනුයුක්ඡියමානොති “කිම්හි නං යපෙසි”ති පරතො වුත්තනයෙන
පුච්ඡියමානො. ඔමද්දිත්වාති එතාති “අලං හික්ඛු මා භණ්ඩන”න්තිආදීනි වචනානි
වත්වා, වචනොමද්දනා හි ඉධ ඔමද්දනාති අධිජපෙතා. අනුද්ධංසිතං පටිජානාතීති
“අමුලකෙන පාරාජිකෙන අනුද්ධංසිතො අයං මයා”ති එවං පටිජානාති.
යථාධම්මන්ති සඨසාදිසෙසෙන අනුද්ධංසනෙ පාවිත්තියං; ඉතරෙහි දුක්කටං.
නාසෙත්වාති ලිඬිගනාසනාය නාසෙත්වා.

238. සාස්ස යථාධම්මං පටිකතාති එත්තකමෙව වත්වා පචාරෙථාති වත්තබ්බො,
අසුකා නාම ආපත්තීති ඉදං පන න වත්තබ්බං, එතඤ්ඤි කලහස්ස මුඛං හොති.

වත්ථුයපනාදිකථා

239. ඉදං වත්ථු පඤ්ඤායති න පුග්ගලොති එත්ථ වොරා කිර අරඤ්ඤවිභාරෙ
පොක්ඛරණිතො මච්ඡෙ ගහෙත්වා පවිත්වා බාදිත්වා අගමංසු. සො තං විජ්ජකාරං
දිස්වා ආරාමෙ වා කිඤ්චි ධුත්තෙන කතං විජ්ජකාරං දිස්වා “හික්ඛුස්ස ඉමිනා
කම්මෙන භවිතබ්බ”න්ති සල්ලක්ඛෙත්වා එවමාහ. වත්ථුං යපෙත්වා සඨසො
පචාරෙය්‍යාති “යදා තං පුග්ගලං ජානිස්සාම, තදා නං වොදෙස්සාම. ඉදානි පන
සඨසො පචාරෙතු”ති අයමෙත්ථ අත්ථො. ඉදානෙව නං වදෙහීති සථෙ ඉමිනා
වත්ථුනා කඤ්චි පුග්ගලං පරිසඬිකසි, ඉදානෙව නං අපදිසාහිති අත්ථො. සථෙ
අපදිසති, තං පුග්ගලං අනුවිජ්ජිත්වා පචාරෙතබ්බං; නො ථෙ අපදිසති,
උපපරික්ඛිත්වා ජානිස්සාමාති පචාරෙතබ්බං.

අයං පුග්ගලො පඤ්ඤායති න වත්ථුති එත්ථ එකො හික්ඛු
මාලාගන්ධවිලෙපනෙහි චෙතියං වා පුජෙසි, අරිට්ඨං වා පිට්ඨි, තස්ස තදනුරූපො
සරිරගන්ධො අහොසි; සො තං ගන්ධං සන්ධාය “ඉමස්ස හික්ඛුනො ඵවරූපො
සරිරගන්ධො”ති වත්ථුං පකාසෙත්තො එවමාහ. පුග්ගලං යපෙත්වා සඨසො
පචාරෙය්‍යාති එතං පුග්ගලං යපෙත්වා සඨසො පචාරෙතු. ඉදානෙව නං වදෙහීති යං
ත්ථං පුග්ගලං යපෙසි, තස්ස පුග්ගලස්ස ඉදානෙව දොසං වද. සථෙ අයමස්ස
දොසොති වදති, තං පුග්ගලං සොධෙත්වා පචාරෙතබ්බං. අථ නාහං ජානාමිති වදති,
උපපරික්ඛිත්වා ජානිස්සාමාති පචාරෙතබ්බං.

ඉදං වත්ථු ව පුග්ගලො ව පඤ්ඤායතීති පුරිමනයෙනෙව වොරෙහි මච්ඡෙ
ගහෙත්වා පවිත්වා පරිභුත්තට්ඨානඤ්ච ගන්ධාදීහි නභානට්ඨානඤ්ච දිස්වා
“පබ්බජිතස්ස කම්ම”න්ති මඤ්ඤමානො සො එවමාහ. ඉදානෙව නං වදෙහීති
ඉදානෙව තෙන වත්ථුනා පරිසඬිකිතං පුග්ගලං වදෙහි; ඉදං පන උභයමිපි දිස්වා
දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය විනිවිජ්ජිත්වා පචාරෙතබ්බං. කල්ලං වචනායාති කල්ලං
වොදනාය; වොදෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. කස්මා? පචාරණතො පුබ්බෙ

අවිනිවිඡිතත්තා පච්ඡා ව දිස්වා වොදිතත්තාති. උක්කොටනකං පාවිත්තියන්ති
 ඉද්දෙහි උභයං පුබ්බෙ පචාරණාය දිස්වා විනිවිඡිනිත්වාච භික්ඛු පචාරෙන්නි, තස්මා
 පුන නං උක්කොටෙන්තස්ස ආපත්ති.

භණ්ඩනකාරකවත්ථුකථා

240. ද්වෙ තයො උපොසංච වාතුද්දසිකො කාතුන්ති එත්ථ චතුත්ථපඤ්චමා
 ද්වෙ, තතියො පන පකතියාපි චතුද්දසිකොයෙවාති. තස්මා තතියචතුත්ථා වා
 තතියචතුත්ථපඤ්චමා වා ද්වෙ තයො වාතුද්දසිකා කාතබ්බො. අථ චතුත්ථෙ කතෙ
 සුඤ්ඤාන්ති, පඤ්චමො වාතුද්දසිකො කාතබ්බො. එවම්පි ද්වෙ වාතුද්දසිකා භොන්ති.
 එවං කරොන්තා භණ්ඩනකාරකානං තෙරසෙ වා වාතුද්දසෙ වා ඉමෙ
 පන්තරසිපචාරණං පචාරෙස්සන්ති. එවං පචාරෙන්නෙහි ව බහිසිමාය සාමණෙරෙ
 යපෙත්වා “තෙ ආගච්ඡන්ති”ති සුත්වා ලහුං ලහුං සන්නිපතිත්වා පචාරෙතබ්බං.
 එතමත්ථං දස්සෙතුං “තෙ වෙ භික්ඛවෙ...පෙ.... තථා කරොන්තු”ති වුත්තං.

අසංවිහිතාති සංවිදහනරහිතා ආගමනජානනත්ථාය අකතසංවිදහිතා;
 අවිඤ්ඤාතාව හුත්වාති අත්ථො. තෙසං වික්ඛිත්වාති “කිලන්තත්ථ මුහුත්තං
 විස්සමථා”තිආදිනා නයෙන සම්මොහං කත්වාති අත්ථො. නො වෙ ලභෙථාති නො
 වෙ බහිසිමං ගන්තුං ලභෙය්‍යං; භණ්ඩනකාරකානං සාමණෙරෙහි ව දහරහික්ඛුහි ව
 නිරන්තරං අනුබද්ධාව භොන්ති. ආගමෙ පුණ්ණෙහි යං සන්ධාය ආගමෙ පුණ්ණෙ
 පචාරෙය්‍යාමාති ඤාත්තිං යපෙසුං, තස්මිං ආගමෙ පුණ්ණෙ කොමුදියා වාතුමාසිනියා
 අකාමා පචාරෙතබ්බං, අවස්සං පචාරෙතබ්බං, න හි තං අතික්කමිත්වා පචාරෙතුං
 ලබ්හති. තෙහි වෙ භික්ඛවෙ භික්ඛුහි පචාරියමානෙති එවං වාතුමාසිනියා
 පචාරියමානො.

පචාරණාසඩ්ගහකථා

241. අඤ්ඤතරො එසුචිභාරොති තරුණසමථො වා තරුණවිපස්සනා වා.
 පරිබාහිරා භවිස්සාමාති අනිබද්ධරත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදිභාවෙන භාවනානුයොගං
 සම්පාදෙතුං අසක්කොන්තා බාහිරා භවිස්සාම. සබ්බෙහෙව එකජ්ඣං
 සන්නිපතිතබ්බන්ති ඉමිනා ඡන්දදානං පටික්ඛිපති. හින්තස්ස හි සඩ්ඨස්ස
 සමග්ගකරණකාලෙ තිණුවත්ථාරකසමථෙ ඉමස්මිඤ්ච පචාරණාසඩ්ගහෙති ඉමෙසු
 තිසු යානෙසු ඡන්දං දාතුං න වට්ටති. පචාරණාසඩ්ගහො නාමායං
 විස්සට්ඨකම්මට්ඨානානං ලාමගතසමථවිපස්සනානං සොතාපන්නාදීනඤ්ච න
 දාතබ්බො. තරුණසමථවිපස්සනාලාභිනො පන සබ්බෙ වා භොන්තු, උපඩ්ඨා වා,
 එකපුග්ගලො වා එකස්සපි වසෙන දාතබ්බොයෙව. දින්නෙ පචාරණාසඩ්ගහෙ
 අන්තොවස්සෙ පරිභාරොව භොති, ආගන්තුකා තෙසං සෙනාසනං ගහෙතුං න
 ලහන්ති. තෙහිපි ඡින්නවස්සෙහි න භවිතබ්බං, පචාරෙත්වා පන අන්තරාපි වාරිකං
 පක්කමිතුං ලහන්තිති දස්සනත්ථං “තෙහි වෙ භික්ඛවෙ”තිආදිමාහ. සෙසං සබ්බත්ථ
 උත්තානමෙවාති.

පවාරණාක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. වම්මක්ඛන්ධකං

සොණකොළිවිසවත්ථුකථා

242. වම්මක්ඛන්ධකෙ – ඉස්සරියාධිපච්චන්ති ඉස්සරභාවෙන ව අධිපතිභාවෙන ව සමන්තාගතං. රජ්ජන්ති රාජභාවං, රඤ්ඤා කත්තබ්බකිච්චං වා. සොණො නාම කොළිවිසොති එත්ථ සොණොති තස්ස නාමං; කොළිවිසොති ගොත්තං. පාදතලෙසු ලොමානීති රත්තෙසු පාදතලෙසු සුබ්බමානි අඤ්ජනවණ්ණානි කම්මචිත්තීකතානි ලොමානි ජාතානි භොන්ති. සො කිර පුබ්බෙ අසීතිසහස්සානං පුරිසානං ජෙට්ඨපුරිසො හුත්වා තෙහි සද්ධිං පච්චෙකබුද්ධස්ස වසනට්ඨානෙ පණ්ණසාලං කත්වා අත්තනො සස්සිරිකං උණ්ණපාචාරකං පච්චෙකබුද්ධස්ස පාදෙහි අක්කමනට්ඨානෙ පාදපුඤ්ජනිකං කත්වා යපෙසී. තෙමාසං පන සබ්බෙව පච්චෙකබුද්ධං උපට්ඨන්ති. අයං තස්ස ව තෙසඤ්ච අසීතියා ගාමිකසහස්සානං පුබ්බෙයොගො.

අසීතිගාමිකසහස්සානීති තෙසු ගාමෙසු වසන්තානං කුලපුත්තානං අසීතිසහස්සානි. කෙනච්චෙව කරණීයෙනාති කෙනච්ච කරණීයෙන විය; න පනස්ස කිඤ්චි කරණීයං අත්ථි අඤ්ඤත්ත තස්ස දස්සනා. රාජා කිර තානිපි අසීතිකුලපුත්තසහස්සානි සන්තිපාතාපෙත්තො “එවං අපරිසඬිකන්තො සොණො ආගමිස්සති” ති සන්තිපාතාපෙසී. දිට්ඨධම්මිකෙ අත්ථෙති “කසිවණ්ණජ්ජාදීනි ධම්මෙන කත්තබ්බානි, මාතාපිතරො ධම්මෙන පොසිතබ්බා” ති එවමාදිනා නයෙන ඉධලොකහිතෙ අත්ථෙ අනුසාසිත්වා. සො නො භගවාති සො අම්භාකං භගවා තුම්හෙ සම්පරාධිකෙ අත්ථෙ අනුසාසිස්සතිති අත්ථො.

භගවත්තං පට්චෙදෙමීති භගවත්තං ජානාපෙමි. පාටිකාය නිමුජ්ජිත්වාති සොපානස්ස හෙට්ඨා අඬිඬවන්දපාසාණෙ නිමුජ්ජිත්වා. යස්ස දානි භන්තෙ භගවා කාලං මඤ්ඤතීති යස්ස තෙසං භිතකිරියත්ථස්ස භගවා කාලං ජානාති. විහාරපච්ඡායායන්ති විහාරපච්චන්තෙ ඡායායං. සමන්තාහරන්තීති පසාදවසෙන පුනප්පුනං මනසි කරොන්ති. භියොයාසොමත්තායාති භියොයාසොමත්තාය පුන විසිට්ඨතරං දස්සෙහිති අත්ථො. අත්තරධායතීති අදස්සනං භොති.

සොණස්ස පබ්බජ්ජාකථා

243. ලොහිතෙන චුට්වා භොතීති ලොහිතෙන මක්ඛිතො භොති. ගවාසාතනන්ති යත්ථ ගාවො භඤ්ඤන්ති, තාදිසොති අත්ථො. කුසලො නාම වීණාය වාදනකුසලො. වීණාය තන්තිස්සරෙති වීණාය තන්තියා සරෙ. අච්චායතාති අතිආයතා බරමුච්ඡිතා. සරවතීති සරසම්පන්නා. කම්මඤ්ඤාති කම්මක්ඛමා. අතිසිට්ඨාති මන්දමුච්ඡනා. සමෙ ගුණෙ පතිට්ඨිතාති මජ්ඣිමෙ සරෙ යපෙත්වා මුච්ඡිතා. වීරියසමතං අධිට්ඨහාති

වීරියසම්පයුත්තසමතං අධිට්ඨාහි, වීරියං සමථෙන යොජෙහිති අත්ථො.
 ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමතං පටිච්ඡ්ඤාති සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං සමතං සමභාවං. තත්ථ
 සද්ධං පඤ්ඤාය, පඤ්ඤඤඤච සද්ධාය, වීරියං සමාධිනා, සමාධිඤ්ච වීරියෙන
 යොජයමානො ඉන්ද්‍රියානං සමතං පටිච්ඡ්ඤාති. තත්ථ ච නිමිත්තං ගණ්භාහිති තස්මිං
 සමථෙ සති, යෙන ආදාසෙ මුඛබ්බිකෙනෙව නිමිත්තෙන උප්පජ්ජිතබ්බං, තං
 සමථනිමිත්තං විපස්සනානිමිත්තං මග්ගනිමිත්තං ඵලනිමිත්තඤ්ච ගණ්භාහි,
 නිබ්බත්තෙහිති අත්ථො.

244. අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරෙය්‍යන්ති අරහා අහන්ති ජානාපෙය්‍යං. ඡ යානානීති ඡ
 කාරණානි. අධිමුත්තො හොතිති පටිච්ඡ්ඤාතිත්වා පච්චක්ඛං කත්වා යීතො හොති.
 නෙක්ඛම්මාධිමුත්තොතිආදි සබ්බං අරහත්තවසෙන වුත්තං. අරහත්තඤ්ඤි
 සබ්බකිලෙසෙහි නික්ඛන්තත්තා නෙක්ඛම්මං, තෙහෙව පච්චිත්තත්තා පච්චෙකො,
 ඛ්‍යාපජ්ජාභාවතො අඛ්‍යාපජ්ජං, උපාදානස්ස ඛයන්තෙ උප්පන්නත්තා
 උපාදානක්ඛයො, තණ්හාක්ඛයන්තෙ උප්පන්නත්තා තණ්හක්ඛයො,
 සම්මොභාභාවතො අසම්මොභොති ච වුච්චති.

කෙවලං සද්ධාමත්තකන්ති පටිච්චෙධරහිතං කෙවලං පටිච්චෙධපඤ්ඤාය
 අසම්මිස්සං සද්ධාමත්තකං. පටිච්චයන්ති පුනප්පුනං කරණෙන වුඩ්ඪිං. චිත්තරාගත්තානි
 මග්ගජපටිච්චෙධෙන රාගස්ස විගතත්තායෙව නෙක්ඛම්මසඬ්ඛාතං අරහත්තං
 පටිච්ඡ්ඤාතිත්වා යීතො හොති. ඵලසමාපත්තිවිහාරෙතෙව විහරති,
 තන්තින්තමානසොයෙව හොතිති අත්ථො. සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො.

ලාභසක්කාරසිලොකන්ති චතුපච්චයලාභඤ්ච තෙසංයෙව සුකතභාවඤ්ච
 චණ්ණභණ්ණඤ්ච. නිකාමයමානොති ඉච්ඡමානො පත්ථයමානො.
 පච්චෙකාධිමුත්තොති චිච්චෙකෙ අධිමුත්තො අහන්ති ඵලං අරහත්තං ඛ්‍යාකරොතිති
 අත්ථො.

සීලබ්බතපරාමාසන්ති සීලඤ්ච වතඤ්ච පරාමසිත්වා ගහිතගහණමත්තං.
 සාරතො පච්චාගච්ඡන්තොති සාරභාවෙන ජානන්තො. අඛ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තොති
 අඛ්‍යාපජ්ජං අරහත්තං ඛ්‍යාකරොතිති අත්ථො. ඉමිනාව නයෙන සබ්බවාරෙසු
 අත්ථො චෙදිතබ්බො.

භුසාති බලවන්තො. නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්තිති එතස්ස බිණ්ණසවස්ස
 චිත්තං ගහෙත්වා යාතුං න සක්කොන්ති. අමිස්සිකකන්ති අමිස්සකතං. කිලෙසාහි
 ආරම්මණෙන සද්ධිං චිත්තං මිස්සං කරොන්ති, තෙසං අභාවා අමිස්සිකතං. යීතන්ති
 පතිට්ඨිතං. ආනෙඤ්ජප්පත්තන්ති අචලනප්පත්තං. වයඤ්චස්සානුපස්සතිති තස්ස
 චිත්තස්ස උප්පාදම්පි වයම්පි පස්සති.

නෙක්ඛම්මං අධිමුත්තස්සාති අරහත්තං පටිච්ඡ්ඤාතිත්වා යීතස්ස. සෙසපදෙහිපි
 අරහත්තමෙව කථිතං. උපාදානක්ඛයස්සාති උපයොගත්ථෙ සාම්ච්චනං.

අසම්මොහඤ්ච වෙනසොති චිත්තස්ස ච අසම්මොහං අධිමුත්තස්ස. දිස්වා
ආයතනුප්පාදන්ති ආයතනානං උප්පාදඤ්ච වයඤ්ච දිස්වා. සම්මා චිත්තං විමුච්චති
සම්මා හෙතුනා නයෙන ඉමාය විපස්සනාය පටිපත්තියා ඵලසමාපත්තිවසෙන චිත්තං
විමුච්චති, නිබ්බානාරම්මණෙ අධිමුච්චති. සත්තචිත්තස්සාති නිබ්බුතචිත්තස්ස.
තාදිනොති ඉට්ඨානිට්ඨෙ අනුනයපටිසෙභි අකම්පියත්තා තාදී, තස්ස තාදිනො.

දිගුණාදිඋපාහනපටික්ඛෙපකථා

245. අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්තිති අරහත්තං ඛ්‍යාකරොන්ති. අත්ථො ච චූත්තොති
යෙන අරහාති ඤායති, සො අත්ථො චූත්තො. සුත්තත්ථො පන
සුත්තවණ්ණනතොයෙව ගහෙනබ්බො. අත්තා ච අනුපනීතොති අහං අරහාති ඵලං
ඛ්‍යාඤ්ජනවසෙන අත්තා න උපනීතො. අථ ච පනිධෙකච්චෙ මොසපුරිසාති අඤ්ඤෙ
පන තුච්ඡපුරිසා හසමානා විය අසන්තමෙව අඤ්ඤං වචනමත්තෙන සන්තං කත්වා
ඛ්‍යාකරොන්ති. එකපලාසිකන්ති එකපථලං. අසීතිසකථවාහෙති එත්ථ ද්වෙ
සකථහාරා එකො වාහොති වෙදිතබ්බො. සත්තහත්ථිකඤ්ච අනීකන්ති එත්ථ ඡ
හත්ථිනියො එකො ච හත්ථිති ඉදමෙකං අනීකං. ඊදිසාති සත්ත අනීකාති
සත්තහත්ථිකං අනීකං නාම. දිගුණාති ද්විපථලා. තිගුණාති තිපථලා.
ගණඬිගුණුපාහනාති චතුපථලතො පට්ඨාය චූච්චති.

සබ්බනීලිකාදිපටික්ඛෙපකථා

246. සබ්බනීලිකාති සබ්බාව නීලිකා. එස නයො සබ්බජිතිකාදිසුපි. තත්ථ ච
නීලිකා උමාපුප්ඵවණ්ණා හොති, පිතිකා කණ්ණිකාරපුප්ඵවණ්ණා, ලොහිතිකා
ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණා, මඤ්ජිට්ඨිකා මඤ්ජිට්ඨවණ්ණා ඵව, කණ්හා
අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා, මහාරඬිගරත්තා සතපදිපිට්ඨවණ්ණා, මහානාමරත්තා
සම්භින්නවණ්ණා හොති පණ්ඩුපලාසවණ්ණා. කුරුන්දියං පන
“පදුමපුප්ඵවණ්ණා”ති චූත්තා. එතාසු යංකිඤ්ච ලහිත්වා රජනං වොළකෙන
පුඤ්ජිත්වා වණ්ණං හින්දිත්වා ධාරෙතුං වට්ටති. අප්පමත්තකෙපි හින්තෙ
වට්ටතියෙව.

නීලකවද්ධිකාති යාසං වද්ධායෙව නීලා. එසෙව නයො සබ්බත්ථ. එතාපි
වණ්ණහෙදං කත්වා ධාරෙතබ්බො. බල්ලකබද්ධාති පණ්හිපිධානත්ථං තලෙ බල්ලකං
බන්ධිත්වා කතා. පුට්ඨබද්ධාති යොනකඋපාහනා චූච්චති, යා යාවජඬිසතො සබ්බපාදං
පට්ඨිඡාදෙති. පාලිගුණ්ඨිමාති පලිගුණ්ඨිත්වා කතා; යා උපරි පාදමත්තමෙව
පට්ඨිඡාදෙති, න ජඬිසං. තුලපුණ්ණිකාති තුලපිචුනා පුරෙත්වා කතා.
තිත්තිරපත්තිකාති තිත්තිරපත්තසදිසා විචිත්තබද්ධා. මෙණ්ඩවිසාණවද්ධිකාති
කණ්ණිකට්ඨානෙ මෙණ්ඩකසිඬිගසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා.
අප්චිසාණවද්ධිකාදිසුපි එසෙව නයො. විච්ඡිකාලිකාපි තත්ථෙව
විච්ඡිකනඬිගුට්ඨසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා. මොරපිඤ්ජපරිසිබ්බිතාති
තලෙසු වා වද්ධෙසු වා මොරපිඤ්ජෙහි සුත්තකසදිසෙහි පරිසිබ්බිතා. විත්‍රාති විචිත්‍රා;

එතාසු යංකිඤ්චි ලභිත්වා, සචෙ තානි බල්ලකාදීනි අපනෙත්වා සක්කා භොන්ති වළඤ්ජිතුං, වළඤ්ජෙතබ්බා. තෙසු පන සති වළඤ්ජන්තස්ස දුක්කටං. සීහවම්මපරික්ඛටා නාම පරියන්තෙසු චීවරෙ අනුචාතං විය සීහවම්මං යොජෙත්වා කතා. ලුචකවම්මපරික්ඛටානි පක්ඛිබ්බාලවම්මපරික්ඛටා. එතාසුපි යා කාචි ලභිත්වා තං වම්මං අපනෙත්වා ධාරෙතබ්බා.

247. ඔමුක්කන්ති පටිමුඤ්චිත්වා අපනිතං. නවානි අපරිභුත්තා.

අජ්ඣාරාමෙඋපාහනපටික්ඛෙපකථා

248. අභිජීවනිකස්සානි යෙන සිජ්ජෙන අභිජීවන්ති, ජීවිකං කජ්ජෙන්ති, තස්ස කාරණානි අත්ථො. ඉධ ඛො තං භික්ඛවෙනි එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං, ඉධ ඛො භික්ඛවෙ සොභෙය්‍යාථානි අත්ථො. යං තුම්හෙති යෙ තුම්හෙ. අථ වා යදි තුම්හෙති චුත්තං භොති. යදිසද්දස්ස හි අත්ථෙ අයං නිපාතො. ආචරියෙසුනිආදිමහි පබ්බජ්ජාවරියො, උපසම්පදාවරියො, නිස්සයාවාරියො, උද්දෙසාවරියොති ඉමෙ චත්තාරොපි ඉධ ආචරියා එව. අවස්සිකස්ස ඡබ්බස්සො ආචරියමත්තො. සො හි චතුරස්සකාලෙ තං නිස්සයා වච්ඡති; එවං එකවස්සස්ස සත්තවස්සො, ද්වවස්සස්ස අට්ඨවස්සො, තිවස්සස්ස නවවස්සො, චතුරස්සස්ස දසවස්සො. ඉමෙපි ආචරියමත්තා එව. උපජ්ඣායස්ස සන්දිට්ඨසම්භත්තා පන සභායභික්ඛු, යෙ වා පන කෙච්ඡි දසහි වස්සෙහි මහන්තතරා තෙ සබ්බෙපි උපජ්ඣායමත්තා නාම. එත්තකෙසු භික්ඛුසු අනුපාහනෙසු වඩිකමන්තෙසු සඋපාහනස්ස වඩිකමනො ආපත්ති.

249. පාදබ්බිලාබ්බාධො නාම පාදතො බ්බිලසදිසං මංසං නික්ඛන්තං භොති.

251. තිණපාදුකානි යෙන කෙනචි තිණෙන කතපාදුකා. භිත්තාලපාදුකානි බජ්ජුරිපත්තෙහි කතපාදුකා; භිත්තාලපත්තෙහිපි න වට්ටනියෙව. කමලපාදුකානි කමලතිණං නාම අත්ථි, තෙන කතපාදුකා; උසිරපාදුකානිපි වදන්ති. කම්බලපාදුකානි උණ්ණාහි කතපාදුකා. අසඬකමනීයානි භූමියං සුජ්ජතිට්ඨිතා නිච්චලා අසංභාරියා.

252. අඬගජාතං ජුපන්තීති අඬගජාතෙනෙව අඬගජාතං ජුපන්ති. ඔගාහෙත්වා මාරොන්තීති අත්තො උදකෙ දළ්භං ගහෙත්වා මාරොන්ති.

යානාදිපටික්ඛෙපකථා

253. ඉත්ථිසුත්තෙනානි ධෙනුයුත්තෙන. පුරිසන්තරොනානි පුරිසසාරථිනා. පුරිසයුත්තෙනානි ගොණයුත්තෙන. ඉත්ථන්තරොනානි ඉත්ථිසාරථිනා. ගඬගාමභියායානි ගඬගාමහකීළිකාය. පුරිසයුත්තං හත්ථවට්ටකන්ති එත්ථ පුරිසයුත්තං ඉත්ථිසාරථි වා භොතු, පුරිසසාරථි වා වට්ටති. හත්ථවට්ටකං පන ඉත්ථියො වා වට්ටෙන්තු පුරිසා වා, වට්ටනියෙව. යානුග්ඝාතෙනානි යානං අභිරුහන්තස්ස සබ්බො කායො චලති තජ්ජවචයා. සිව්කන්ති පීඨකසිවිකං. පාටඬකින්නි වංසෙ ලග්ගෙත්වා කතං පට්ඨොනලිකං.

254. උච්චාසයනමහාසයනනානීති එත්ථ උච්චාසයනන්ති පමාණාතික්කන්තං මඤ්චං. මහාසයනන්ති අකප්පියත්ථරණං, ආසන්දිආදීසු ආසන්දීති පමාණාතික්කන්තාසනං. පල්ලඬකොති පාදෙසු වාළරුපානි ය්පෙත්වා කතො. ගොනකොති දීඝලොමකො මහාකොජ්ඣො; චතුරඬගුලාධිකානි කිර තස්ස ලොමානි. විත්තකානි වානවිත්තො උණ්ණාමයත්ථරණො. පටිකානි උණ්ණාමයො සෙනත්ථරණො. පටලිකානි සනපුප්ඵකො උණ්ණාමයලොහිතත්ථරණො; යො ආමලකපට්ටොතිපි වුව්චති. තුලිකානි පකතිතුලිකායෙව. විකතිකානි සිහබ්‍යග්ඝාදිරුපවිවිත්තො උණ්ණාමයත්ථරණො. උද්දලොමීති එකතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං; ‘උද්ධලොමී’තිපි පායො. එකන්තලොමීති උභතො උග්ගතලොමං උණ්ණාමයත්ථරණං. කට්ටිස්සන්ති රතනපරිසිඛිඛිතං කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයං පච්චත්ථරණං. කොසෙය්‍යන්ති රතනපරිසිඛිඛිතං කොසියසුත්තමයං පච්චත්ථරණං; සුද්ධකොසෙය්‍යං පන වට්ටති.

කුත්තකන්ති සොළසන්තං නාටකිත්ථීනං යත්වා නච්චනයොග්ගං උණ්ණාමයඅත්ථරණං. හත්ථත්ථරඅස්සත්ථරානි හත්ථිඅස්සපිට්ඨිසු අත්ථරණකඅත්ථරණා එව. රත්ථරෙපි එසෙව නයො. අජිනප්පවෙණීති අජිනවම්මෙහි මඤ්චප්පමාණෙන සිඛිඛිත්වා කතා පවෙණි. කදලීමිගපවරපච්චත්ථරණන්ති කදලීමිගවම්මං නාම අත්ථී, තෙන කතං පවරපච්චත්ථරණං, උත්තමපච්චත්ථරණන්ති අත්ථො. තං කිර සෙනවත්ථස්ස උපරි කදලීමිගවම්මං පත්ථරිත්වා සිඛිඛිත්වා කරොන්ති. සඋත්තරච්ඡදන්ති සහ උත්තරච්ඡදනෙන; උපරිඛද්ධෙන රත්තවිතානෙන සද්ධිත්ති අත්ථො. සෙනවිතානම්පි හෙට්ඨා අකප්පියපච්චත්ථරණෙ සති න වට්ටති, අසති පන වට්ටති. උභතොලොහිතකූපධානන්ති සීසුපධානඤ්ච පාදුපධානඤ්චාති මඤ්චස්ස උභතොලොහිතකූපධානං, එතං න කප්පති. යං පන එකමෙව උපධානං උභොසු පස්සෙසු රත්තං වා හොති, පදුමචණ්ණං වා චිත්‍රං වා, සවෙ පමාණයුත්තං, වට්ටති. මහාඋපධානං පන පටික්ඛිත්තං.

සබ්බවම්මපටික්ඛෙපාදිකථා

255. දීපිච්ඡාපොති දීපිපොතකො. ඔගුම්ථීයන්තීති හිත්තිදණ්ඩකාදීසු වෙයෙත්වා බන්ධන්ති.

256. අහිනිසිදිතුන්ති අහිනිස්සාය නිසිදිතුං; අපස්සයං කත්වා නිසිදිතුන්ති අත්ථො. ගිලානෙන භික්ඛුනා සඋපාහනෙනානි එත්ථ ගිලානො නාම යො න සක්කොති අනුපාහනො ගාමං පවිසිතුං.

257. කුරරසරෙති එවංනාමකෙ නගරෙ; එතෙනස්ස ගොවරගාමො වුත්තො. පපතකෙ පබ්බතෙති පපතනාමකෙ පබ්බතෙ; එතෙනස්ස නිවාසනට්ඨානං වුත්තං. සොණොති තස්ස නාමං. කොට්ඨග්ගිසනකං පන කණ්ණපිළන්ධනකං ධාරෙති, තස්මා ‘කුට්ඨකණ්ණො’ති වුව්චති; කොට්ඨකණ්ණොති අත්ථො. පාසාදිකන්ති පසාදජනකං.

පසාදනීයන්ති ඉදං තස්සෙව අත්ථවෙවචනං. උත්තමදමථසමථන්ති උත්තමං දමථඤ්ච සමථඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච සමාධිඤ්ච කායුපසමඤ්ච විත්තුපසමඤ්චාතිපි අත්ථො. දන්තන්ති සබ්බෙසං විසුකායිකවිජ්ජන්දිතානං උපවිජ්ජන්තන්තා දන්තං; බිණ්ණකිලෙසන්ති අත්ථො. ගුත්තන්ති සංවරගුත්තියා ගුත්තං. සන්තින්ද්‍රියන්ති යතින්ද්‍රියං. නාගන්ති ආගුචිරහිතං. තිණ්ණං මෙ වස්සානං අව්වයෙනාති මම පබ්බජ්ජාදිවසනො පට්ඨාය තිණ්ණං වස්සානං අව්වයෙන. උපසම්පදං අලත්ථන්ති අහං උපසම්පදං අලහිං. කණ්ණුත්තරාති කණ්ණමත්තිකුත්තරා; උපරි වඩ්ඪිතකණ්ණමත්තිකාති අත්ථො. ගොකණ්ටකහතාති ගුත්තං බුරෙහි අක්කන්තභූමිතො සමුට්ඨිතෙහි ගොකණ්ටකෙහි උපහතා. තෙ කිර ගොකණ්ටකෙ එකපටලිකා උපාහතා රක්ඛිතුං න සක්කොන්ති; එවං බරා භොන්ති. එරගු, මොරගු, මජ්ජාරු, ජන්තුති ඉමා වතස්සොපි තිණ්ණාපාතියො; එතෙහි කටසාරකෙ ව තට්ටිකායො ව කරොන්ති. එත්ථ එරගුති එරකතිණං; තං ඔළාරිකං. මොරගුතිණං තම්බසිසං මුදුකං සුඛසම්ඵස්සං, තෙන කතතට්ටිකා නිපජ්ජිත්වා වුට්ඨිතමත්තෙ පුන උද්ධුමාතා හුත්වා තිට්ඨති. මජ්ජාරුතා සාටකෙපි කරොන්ති. ජන්තුස්ස මණ්ණසදිසො වණ්ණො භොති. සෙනාසනං පඤ්ඤපෙසිති හිසිං වා කටසාරකං වා පඤ්ඤපෙසි; පඤ්ඤපෙත්වා ව පන සොණස්ස ආරොවෙති – “ආවුසො සත්ථා තයා සද්ධිං එකාවාසෙ වසිතුකාමො, ගන්ධකුටියංයෙව තෙ සෙනාසනං පඤ්ඤත්ත”න්ති.

258. අයං බ්වස්ස කාලොති අයං බො කාලො භවෙය්‍ය. පරිදස්සිති පරිදස්සෙසි. “ඉදඤ්චිදඤ්ච වදෙය්‍යාසිති යං මෙ උපජ්ඣායො ජානාපෙසි, තස්ස අයං කාලො භවෙය්‍ය, හන්ද දානි ආරොවෙමි තං සාසන”න්ති අයමෙත්ථ අධිජ්ජායො.

259. විනයධරපඤ්චමෙනාති අනුස්සාවනාවරියපඤ්චමෙන. අනුජානාමි හික්ඛවෙ සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ගුණඛගුණුපාහනන්ති එත්ථ මනුස්සවම්මං යපෙත්වා යෙන කෙනචි වම්මෙන උපාහතා වට්ටති. උපාහනකොසකසත්ථකොසකකුඤ්චිකකොසකෙසුපි එසෙව නයො. වම්මානි අත්ථරණානීති එත්ථ පන යංකිඤ්චි එළකවම්මං අපවම්මඤ්ච අත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතුං වා නිසීදිතුං වා වට්ටති. මිගවම්මෙ එණිම්ගො වාතම්ගො පසදම්ගො කුරඬිගම්ගො මිගමාතුකො රොහිතම්ගොති එතෙසංයෙව වම්මානි වට්ටන්ති. අඤ්ඤෙසං පන –

මක්කටො කාළසීභො ව, සරභො කදලීම්ගො;
යෙ ව වාළම්ගා කෙචි, තෙසං වම්මං න වට්ටති.

තත්ථ වාළම්ගාති සීහබ්‍යග්ගඅච්ඡතරච්ඡා; න කෙවලඤ්ච එතෙසංයෙව, යෙසං පන වම්මං වට්ටතිති චුත්තං, තෙ යපෙත්වා අවසෙසා අන්තමසො ගොමහිංසසසබ්බාරාදයොපි සබ්බෙ ඉමස්මිං අත්ථෙ වාළම්ගාත්වෙව වෙදිතබ්බා. එතෙසඤ්චි සබ්බෙසං වම්මං න වට්ටති. න තාව තං ගණනුපගං යාව න හත්ථං ගච්ඡතිති යාව ආහරිත්වා වා න දින්නං, තුම්භාකං හන්තෙ වීවරං උජ්ජන්තන්ති පහිණිත්වා වා නාරොචිතං, තාව ගණනං න උපෙති. සවෙ අනධිට්ඨිතං, වට්ටති;

අධිට්ඨිතඤ්ච ගණනං න උපෙනීති අත්ථො. යදා පන ආනෙත්වා වා දින්නං හොති,
උප්පන්නන්ති වා සුතං, තතො පටියාය දසාහමෙව පරිහාරං ලභතීති.

වම්මක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකං

පඤ්චභෙසජ්ජාදිකථා

260. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ – සාරදිකෙන ආබාධෙනාති සරදකාලෙ
උප්පන්නෙන පිත්තාබාධෙන, තස්මිඤ්භි කාලෙ වස්සොදකෙනපි තෙමෙන්නි,
කද්දම්මපි මද්දන්ති, අන්තරන්තරා ආතපොපි බරො හොති, තෙන තෙසං පිත්තං
කොට්ඨබ්භන්තරගතං හොති. ආහාරත්ථඤ්ච එරෙය්‍යාති ආහාරත්ථං සාධෙය්‍ය.

261. නච්ඡාදෙන්තීති න ජිරන්ති, න වාතරොගං පටිප්පස්සම්භෙතුං
සක්කොන්ති. සෙනෙසිතානීති සිනිද්ධානි. භත්තාච්ඡාදකෙනාති භත්තං
අරොච්ඡෙන.

262. අච්ඡවසන්තිආදිසු නිස්සග්ගියවණ්ණනායං චුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො
වෙදිතබ්බො. කාලෙ පටිග්ගහිතන්තිආදිසු මජ්ඣන්තිකෙ අච්ඡිවත්තෙ
පටිග්ගහෙත්වා පචිත්වා පරිස්සාවෙන්වා වාති අත්ථො. තෙලපරිභොගෙන
පරිභුඤ්ජිතුන්ති සත්තාහකාලිකතෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං.

263. මූලභෙසජ්ජාදි විනිච්ඡයොපි බුද්දකවණ්ණනායං චුත්තනයෙව. තස්මා ඉධ
යං යං පුබ්බෙ අචුත්තං තං තදෙව වණ්ණයිස්සාම. වචන්තන්ති සෙනවචං. නිසදං
නිසදපොතකන්ති පිසනසිලා ව පිසනපොතො ව. එග්ගවන්ති ලතාජාති.
නත්තමාලන්ති කරඤ්ජං. හිඬගුහිඬගුජතුහිඬගුසිපාටිකා හිඬගුජාතියොයෙව.
තකතකපත්තිතකපණ්ණියො ලාබාජාතියො.

සාමුද්දන්ති සමුද්දන්තීරෙ වාලුකා විය සන්තිට්ඨති. කාළලොණන්ති
පකතිලොණං. සින්ධවන්ති සෙනවණ්ණං පබ්බතෙ උට්ඨහති. උබ්භිදන්ති භූමිතො
අඬුකුරං උට්ඨහති. බිලන්ති දබ්බසම්භාරෙහි සද්ධිං පවිතං, තං රත්තවණ්ණං.

264-6. කායො වා දුග්ගන්ධොති කස්සචි අස්සාදීනං විය කායගන්ධො හොති,
තස්සාපි සිරිසකොසුම්බාදිචුණ්ණානි වා ගන්ධචුණ්ණානි වා සබ්බානි වට්ටන්ති.
ජකණන්ති ගොමයං. රජනනිජ්ජක්කන්ති රජනකසට්ඨං. පාකතිකචුණ්ණමපි
කොට්ටෙන්වා උදකෙන තෙමෙත්වා න්භායිතුං වට්ටති; එතමපි
රජනනිජ්ජක්කසඬ්ඛෙපමෙව ගච්ඡති.

ආමකමංසඤ්ච ඛදි ආමකලොභිතඤ්ච පිච්ඡි න තං භික්ඛු ඛදි න පිච්චි,
අමනුස්සො ඛදිත්වා ච පිච්ඡිත්වා ච පක්කන්තො, තෙන චුත්තං - “තස්ස සො
අමනුස්සිකාඛාධො පටිප්පස්සමිහි” ති.

අඤ්ජනන්ති සබ්බසඬ්ඛාභිකචචනමෙතං. කාල්ඤ්ජනන්ති එකා අඤ්ජනජාති.
රසඤ්ජනං නානාසම්භාරෙහි කතං. සොතඤ්ජනන්ති නදීසොතාදීසු උප්පජ්ජනකං
අඤ්ජනං. ගෙරුකො නාම සුවණ්ණගෙරුකො. කපල්ලන්ති දීපසිඛතො ගහිතමසි.
අඤ්ජනුපපිංසනෙහිති අඤ්ජනෙන සද්ධිං එකතො පිංසිතබ්බෙහි, න හි කිඤ්චි
අඤ්ඤානුපපිංසනං න වට්ටති. චන්දනන්ති ලොභිතචන්දනාදිකං යංකිඤ්චි. තගරාදීති
පාකටාති, අඤ්ඤාතිපි නීලුප්පලාදීති වට්ටන්තියෙව.

අට්ඨිමයන්ති මනුස්සට්ඨිං යපෙත්වා අවසෙසඅට්ඨිමයං. දන්තමයන්ති
හත්ථිදන්තාදිසබ්බදන්තමයං. විසාණමයෙපි අකප්පියං නාම නත්ථි, නලමයාදයො
එකන්තකප්පියායෙව. සලාකට්ඨානියන්ති යත්ථ සලාකං ඔදහන්ති, තං
සුසිරදණ්ඩකං වා ථවිකං වා අනුජානාමිති අත්ථො. අංසබද්ධකොති
අඤ්ජනිත්ථවිකාය අංසබද්ධකො. යමකනත්ථුකරණිති සමසොතාහි ද්විති
පනාලිකාහි එකං නත්ථුකරණිං.

267. අනුජානාමි භික්ඛවෙ තෙලපාකන්ති යංකිඤ්චි හෙසජ්ජපක්ඛිත්තං සබ්බං
අනුඤ්ඤාතමෙව හොති. අතිපක්ඛිත්තමජ්ජානීති අතිවිය ඛිත්තමජ්ජානි; බහුං මජ්ජං
පක්ඛිපිත්වා යොජිතානීති අත්ථො.

අඬ්ඛවාතොති හත්ථපාදෙ වාතො. සම්භාරසෙදන්ති නානාවිධපණ්ණහඬ්ඛගසෙදං.
මහාසෙදන්ති මහන්තං සෙදං; පොරිසජ්ජමාණං ආවාටං අඬ්ඛාරානං පුරෙත්වා
පංසුචාලිකාදීහි පිදහිත්වා තත්ථ නානාවිධානි වාතහරණපණ්ණානි සන්ථරිත්වා
තෙලමක්ඛිතෙන ගත්තෙන තත්ථ නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තන්තෙන සරිරං සෙදෙතුං
අනුජානාමිති අත්ථො. හඬ්ගොදකන්ති නානාපණ්ණහඬ්ඛකුථිතං උදකං; තෙහි
පණ්ණෙහි ච උදකෙන ච සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා සෙදෙතබ්බො. උදකකොට්ඨකන්ති
උදකකොට්ඨෙය වාටිං වා දොණිං වා උණ්හොදකස්ස පුරෙත්වා තත්ථ පටිසිත්වා
සෙදකම්මකරණං අනුජානාමිති අත්ථො.

පබ්බවාතො හොතීති පබ්බෙ පබ්බෙ වාතො විජ්ඣති. ලොභිතං මොවෙතුන්ති
සන්ථකෙන ලොභිතං මොවෙතුං. පජ්ජං අභිසඬ්ඛරිතුන්ති යෙන ථාලිතපාදා
පාකතිකා හොන්ති; තං නාලිකෙරාදීසු නානාහෙසජ්ජානි පක්ඛිපිත්වා පජ්ජං
අභිසඬ්ඛරිතුං; පාදානං සජ්ජායහෙසජ්ජං පවිතුන්ති අත්ථො. තිලකක්කෙන
අත්ථොති පිට්ඨෙහි තිලෙහි අත්ථො. කබලිකන්ති වණුමුඛෙ සත්තුපිණ්ඩං
පක්ඛිපිතුං. සාසපකුඬ්ඛෙතොති සාසපපිට්ඨෙන. වඩ්ඪමංසන්ති අධිකමංසං ආණි විය
උට්ඨහති. ලොණසක්ඛරිකාය ඡින්දිතුන්ති බුරෙන ඡින්දිතුං. විකාසිකන්ති
තෙලරුන්ධනපිලොතිකං. සබ්බං වණුපටිකම්මන්ති යංකිඤ්චි වණුපටිකම්මං නාම
අත්ථි; සබ්බං අනුජානාමිති අත්ථො.

268. සාමං ගහෙත්වාති ඉදං න කෙවලං සප්පදට්ඨස්සෙව, අඤ්ඤස්මිම්පි දට්ඨවිසෙ සති සාමං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං; අඤ්ඤෙසු පන කාරණෙසු පටිග්ගහිතමෙව වට්ටති. කතො න පුන පටිග්ගහෙතබ්බොති සවෙ භූමිප්පත්තො, පටිග්ගහෙතබ්බො; අප්පත්තං පන ගහෙතුං වට්ටති.

269. සරදිත්තකාබාධොති වසිකරණපානකසමුට්ඨිතරොගො. සීතාලොළිත්ති නඩගලෙන කසන්තස්ස ඵාලෙ ලග්ගමත්තිකං උදකෙන ආලොලෙන්වා පායෙතුං අනුජානාමිති අත්ථො.

දුට්ඨගහණිකොති විපන්තගහණිකො; කිව්ඡෙන උච්චාරො නික්ඛමතිති අත්ථො. ආමිසබාරන්ති සුක්ඛොදනං ක්කාපෙත්වා තාය ඡාරිකාය පග්ගරිතං බාරොදකං. මුත්තහරිතකන්ති ගොමුත්තපරිභාවිතං හරිතකං. අභිසන්තකායොති උස්සන්තදොසකායො. අව්ඡකඤ්ජියන්ති තණ්ඩුලොදකමණ්ඩො. අකට්ඨසන්ති අසිනිද්ධො මුග්ගපට්ඨපානීයො. කටාකටන්ති සොච ධොතසිනිද්ධො. පට්ච්ඡාදනීයෙනාති මංසරසෙන.

ගුළාදිඅනුජානනකථා

272. සවෙ භික්ඛවෙ පක්කාපි මුග්ගා ඡායන්තිති පක්කා මුග්ගා සවෙපි ඡායන්ති, යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතබ්බො. පක්කත්තා හි තෙ කප්පියා එව.

274. අත්තොවුත්ථන්ති අකප්පියකුටියං වුත්ථං. සාමං පක්කන්ති එත්ථ යංකිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුනො පටිතුං න වට්ටති. සවෙපිස්ස උණ්හයාගුයා සුලසිපණ්ණානි වා සිඬ්ඛිවෙරං වා ලොණං වා පක්ඛිපන්ති, තම්පි වාලෙතුං න වට්ටති, “යාගුං නිබ්බාපෙමි”ති පන වාලෙතුං වට්ටති. උත්තණ්ඩුලහත්තං ලහිත්වාපි පිදහිතුං න වට්ටති. සවෙ පන මනුස්සා පිදහිත්වාච දෙන්ති, වට්ටති; “හත්තං වා මා නිබ්බායතු”ති පිදහිතුං වට්ටති. ධීරතක්කාදිසු පන සකිං කුටීතෙසු අග්ගිං දාතුං වට්ටති, පුනපාකස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා. උක්කපිණ්ඩකාපි බාදන්තිති බිළාමුසිකගොධාමඬ්ඛුසා බාදන්ති. දමකාති විසාසාදා.

276. තතො නිහටන්ති යත්ථ නිමත්තිතා භුඤ්ජන්ති, තතො නිහටං.

278. වනට්ඨං පොක්ඛරට්ඨන්ති වනෙ වෙච පදුමිනිගච්ඡෙ ව ජාතං. අබ්ඡන්ති තරුණඵලං, යස්ස බීජං න අඬ්ඤුරං ජනෙති. නිබ්බට්ටබ්ඡන්ති බීජං නිබ්බට්ටෙන්වා අපනෙන්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බකං අම්බපනසාදි.

279. දුරොපයො වණොති දුක්ඛෙන රුහති, දුක්ඛෙන පාකතිකො හොතිති අත්ථො. දුප්පරිහාරං සත්ථන්ති සම්බාධෙ දුක්ඛෙන සත්ථං පරිහරෙය්‍යං. සත්ථකම්මං වා වත්ථිකම්මං වාති යථාපරිච්ඡින්නෙ ඔකාසෙ යෙන කෙනවි සත්ථෙන වා සුචියා වා කණ්ටකෙන වා සත්තිකාය වා පාසාණසක්ඛලිකාය වා නබෙන වා ඡින්දනං වා ඵාලනං වා විජ්ඣනං වා ලෙඛනං වා න කාතබ්බං;

සබ්බඤ්ඤානං සත්ථකම්මමෙව හොති. යෙන කෙනච්ච පන වම්මෙන වා වත්ථෙත වා වත්ථිපිළනම්පි න කාතබ්බං; සබ්බඤ්ඤානං වත්ථිකම්මමෙව හොති. එත්ථ ව සම්බාධස්ස සාමන්තා ද්වඩ්ගුලාති ඉදං සත්ථකම්මංයෙව සන්ධාය වුත්තං. වත්ථිකම්මං පන සම්බාධෙයෙව පටික්ඛිත්තං. තත්ථ පන ඛාරං ආදාතුං යෙන කෙනච්ච රජ්ජුකෙන වා බන්ධිතුං වට්ටති. යදි තෙන ඡිජ්ජති, සුවඡින්නං. අණ්ඩවුඩ්ඞිරොගෙපි සත්ථකම්මං න වට්ටති, තස්මා අණ්ඩං ඵාලෙන්වා බීජාති උද්ධරිත්වා “අරොගං කරිස්සාමි”ති න කත්තබ්බං. අග්ගිතාපනභෙසජ්ජාලිම්පනෙසු පන පටික්ඛෙපො නත්ථි. වච්චමග්ගෙ භෙසජ්ජමක්ඛිතා ආදානවට්ටි වා වෙළුනාලිකා වා වට්ටති, යාය ඛාරකම්මං වා කරොන්ති, තෙලං වා පච්චෙසන්ති.

280. පවත්තමංසන්ති මතස්ස මංසං. මාසාතොති තං දිවසං න ලබ්භා කෙනච්ච කිඤ්චි ජීවිතා වොරොපෙතුං. පොත්ථනිකන්ති මංසච්ඡේදනසත්ථකං වුවච්චි. කිම්පිමායාති කිම්පි ඉමාය. න භගවා උස්සහතිති න භගවා සක්කොති. යත්ථ හි නාමාති යස්මා නාම. පටිච්චෙක්ඛිති විමංසි; පටිපුච්ඡිති වුත්තං හොති. අප්පටිච්චෙක්ඛිත්වාති අප්පටිපුච්ඡිත්වා. සචෙ පන අසුකමංසන්ති ජානාති, පටිපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි, අජානන්තෙන පන පුච්ඡිත්වාච බාදිතබ්බං.

හත්ථිමංසාදිපටික්ඛෙපකථා

281. සුනබ්බමංසන්ති එත්ථ අරඤ්ඤකොකා නාම සුනබ්බසදිසා හොන්ති, තෙසං මංසං වට්ටති. යො පන ගාමසුනබ්බියා වා කොකෙන කොකසුනබ්බියා වා ගාමසුනබ්බෙන සංයොගා උප්පන්නො, තස්ස මංසං න වට්ටති, සො හි උභයං භජතිති. අභිමංසන්ති කස්සචි අපාදකස්ස දිසජාතිකස්ස මංසං න වට්ටති. සීහමංසාදීනි පාකටානෙව.

එත්ථ ව මනුස්සමංසං සජාතිතාය පටික්ඛිත්තං, හත්ථිඅස්සමංසං රාජඞ්ගතාය, සුනබ්බමංසඤ්ච අභිමංසඤ්ච පටිකුලතාය, සීහමංසාදීනි පඤ්ච අත්තනො අනුපද්දවත්ථායාති. ඉමෙසං මනුස්සාදීනං දසන්තං මංසම්පි අට්ඨිපි ලොහිතම්පි වම්මම්පි ලොමම්පි සබ්බං න වට්ටති, යංකිඤ්චි ඤත්වා වා අඤත්වා වා බාදන්තස්ස ආපත්තියෙව. යදා ජානාති, තදා දෙසෙතබ්බා. “අපුච්ඡිත්වා බාදිස්සාමි”ති ගණ්හතො පටිග්ගහණෙ දුක්කටං, “පුච්ඡිත්වා බාදිස්සාමි”ති ගණ්හතො අනාපත්ති. උද්දිස්ස කතං පන ජානිත්වා බාදන්තස්සෙව ආපත්ති, පච්ඡා ජානන්තො ආපත්තියා න කාරෙතබ්බොති.

යාගුමධුගොළකාදිකථා

282. එකත්තකොති එකකො, නත්ථි මෙ දුතියොති අත්ථො. පහුතං යාගුඤ්ච මධුගොළකඤ්ච පටියාදාපෙත්වාති සො කිර සතසහස්සං වයං කත්වා පටියාදාපෙසි. අනුමොදනාගාථාපරියොසානෙ “පත්ථයතං ඉච්ඡත”න්ති පදානං “අලමෙව

දාතු''න්ති ඉමිනා සම්බන්ධො. සචෙ පන ‘‘පත්ථයතා ඉච්ඡතා’’ති පාඨො අත්ථී,
සොයෙව ගහෙනබ්බො.

283. භොජ්ජයාගුන්ති යා පචාරණං ජනෙති. යදග්ගෙනාති යං ආදිං කත්වා.
සග්ගා තෙ ආරද්ධාති සග්ගනිබ්බත්තකපුඤ්ඤං උපචිතන්ති අත්ථො. යථාධම්මො
කාරෙතබ්බොති පරම්පරභොජනෙන කාරෙතබ්බො, භොජ්ජයාගුයා හි පචාරණා
භොතීති.

284. නාහං තං කච්චානාති තස්මිං කිර අවසිට්ඨගුලෙ දෙවතා සුබ්බමොජං
පක්ඛිපිංසු, සා අඤ්ඤාසං පරිණාමං න ගච්ඡති, තස්මා ඵවමාහ. ගිලානස්ස ගුළන්ති
තථාරූපෙන බ්‍යාධිනා ගිලානස්ස පච්ඡාහත්තං ගුළං අනුජානාමීති අත්ථො.

පාටලිගාමවත්ථුකථා

285. සබ්බසන්ථරිත්ති යථා සබ්බං සන්ථතං භොති, ඵවං.

286. සුනිධවස්සකාරාති සුනිධො ව වස්සකාරො ව ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා
මගධරඤ්ඤො මහාමත්තා මහාමච්චා. වජ්ජීනං පටිබාහායාති වජ්ජීරාජකුලානං
ආයමුඛපච්ඡින්නන්ථං. වත්ථුනීති සරවත්ථුනි. චිත්තාති නමන්ති නිවෙසනාති
මාපෙතුන්ති තා කිර දෙවතා වත්ථුච්ඡ්ජාපායකානං සරිරෙ අධිමුච්චිත්වා ඵවං
චිත්තාති නාමෙන්ති. කස්මා? අම්භාකං යථානුරූපං සක්කාරං කර්ස්සන්තීති අත්ථො.
තාවතිංසෙහීති ලොකෙ කිර සක්කං දෙවරාජානං විස්සකම්මඤ්ඤං උපාදාය තාවතිංසා
පණ්ඩිතාති සද්දො අබ්භුග්ගතො, තෙනෙවාහ තාවතිංසෙහීති, තාවතිංසෙහි සද්ධිං
මන්තෙන්වා විය මාපෙන්නීති අත්ථො. යාවතා අරියං ආයතනන්ති යත්තකං
අරියමනුස්සානං ඔසරණට්ඨානං නාම අත්ථී. යාවතා වණ්ණිජ්ජපොති යත්තකං
වාණිජානං ආහතභණ්ඩස්ස රාසිවසෙනෙව කයවික්කයට්ඨානං නාම අත්ථී. ඉදං
අග්ගනගරන්ති තෙසං අරියායතනවණ්ණිජ්ජපානං ඉදං අග්ගනගරං භවිස්සති.
පුට්ඨෙදනන්ති පුට්ඨෙදනට්ඨානං මොචනට්ඨානන්ති චුත්තං භොති. අග්ගිතො
වාතිආදීසු සමුච්චයත්ථො වා සද්දො. තත්‍ර හි එකස්ස කොට්ඨාසස්ස අග්ගිතො,
එකස්ස උදකතො, එකස්ස අබ්භන්තරතො, අඤ්ඤමඤ්ඤභෙදා අන්තරායො
භවිස්සති. උඵම්පන්ති පාරගමනත්ථාය ආණ්ඩො ආකොටෙන්වා කතං. කුල්ලන්ති
වල්ලිආදීහි බන්ධිත්වා කතං.

අණ්ණවන්ති සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන යොජනමත්තං ගම්භීරස්ස ව
පුට්ඨල්ලස්ස ව උදකට්ඨානස්සෙනං අධිවචනං. සරන්ති ඉධ නදී අධිජ්ජෙනා. ඉදං
චුත්තං භොති – යෙ ගම්භීරං චිත්ථතං තණ්හාසරං තරන්ති, තෙ අරියමග්ගසංඛ්‍යාතං
සෙතුං කත්වාන විසජ්ජ පල්ලොති අනාමසිත්වාච උදකහරිතාති නින්තට්ඨානාති;
අයං පන ඉදං අජ්ජමත්තකං උදකං උත්තරිතුකාමොපි කුල්ලඤ්ඤි පරිජනො බන්ධති,
බුද්ධා පන බුද්ධසාවකා ව විනා ඵව කුල්ලෙන තිණ්ණා මෙධාවිනො ජනාති.

287. අනනුබොධාති අබුජ්ඣනෙන. සන්ධාවිතන්ති භවතො භවං ගමනවසෙන සන්ධාවිතං. සංසරිතන්ති පුනස්පුනං ගමනවසෙන සංසරිතං. මමඤ්චෙව තුම්භාකඤ්චාති මයා ච තුම්භෙහි ච. අථ වා සන්ධාවිතං සංසරිතන්ති සන්ධාවනං සංසරණං මමඤ්චෙව තුම්භාකඤ්ච අහොසිති එවමෙන්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. සංසිතන්ති සංසරිතං. භවනෙන්ති සමුහතාති භවතො භවගමනා සන්ධාවනා තණ්හාරජ්ජු සුට්ඨු හතා ඡින්නා අප්පවත්තිකතා.

289. නීලාති ඉදං සබ්බසඬගාහකං. නීලවණ්ණාතිආදි තස්සෙව විභාගදස්සනත්ථං. තත්ථ න තෙසං පකතිවණ්ණා නීලා, නීලවිලෙපනානං විචිත්තතාවසෙනෙනං වුත්තං. පටිච්චටෙසිති පහාරෙසි. සාහාරං දජ්ජෙය්‍යාථාති සජනපදං දදෙය්‍යාථ. අඬගුලිං ඵොටෙසුන්ති අඬගුලිං වාලෙසුං. අම්බකායාති ඉත්ථිකාය. ඔලොකෙථාති පස්සථ. අපලොකෙථාති පුනස්පුනං පස්සථ. උපසංහරථාති උපනෙථ. ඉමං ලිච්ඡවිපරිසං තුම්භාකං චිත්තෙන තාවතිංසපරිසං හරථ, තාවතිංසස්ස සමකං කත්වා පස්සථාති අත්ථො.

සීහසෙනාපතිවත්ථුආදිකථා

290. ධම්මස්ස ච අනුධම්මං බ්‍යාකරොන්තිති භගවතා වුත්තකාරණස්ස අනුකාරණං කට්ඨන්ති. සහධම්මිකො වාදානුවාදොති අපරෙහි වුත්තකාරණෙන සකාරණො හුත්වා තුම්භාකං වාදො විඤ්ඤගරහිතබ්බං කාරණං කොචි අප්පමත්තකොපි කිං න ආගච්ඡති. ඉදං වුත්තං හොති “කිං සබ්බකාරොනාපි තුම්භාකං වාදෙ ගාරය්‍යකාරණං නත්ථි”ති. අනබ්භක්ඛාතුකාමාති අභිභවිත්වා න ආචික්ඛිතුකාමා.

293. අනුච්චිවකාරන්ති අනුච්චිත්වා චිත්තෙන්වා තුලයිත්වා කාතබ්බං කරොහීති වුත්තං හොති. ඤාතමනුස්සානන්ති ලොකෙ පාකටානං. සාධු හොතීති සුන්දරං හොති. පටාකං පරිහරෙය්‍යුන්ති පටාකං උක්ඛිපිත්වා නගරෙ සොසන්තා ආභිණ්ඨෙය්‍යුං. කස්මා? “එවං නො අම්භාකං මහත්තභාවො භවිස්සති”ති. ඔපානභූතන්ති පටියත්තඋදපානො විය යීතං. කුලන්ති නිවෙසනං. දාතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යාසීති මා ඉමෙසං දෙය්‍යධම්මං උපච්ඡින්නත්ථ, සම්පත්තානඤ්චි දාතබ්බමෙවාති ඔවදති. ඔකාරොති අවකාරො ලාමකභාවො. සාමුක්කංසිකාති අත්තනායෙව උද්ධරිත්වා ගහිතා; අසාධාරණං අඤ්ඤෙසන්ති අත්ථො. උද්දිස්ස කතන්ති උද්දිසිත්වා කතං.

294. පටිච්චකම්මන්ති අත්තානං පටිච්ච කතන්ති අත්ථො. අථ වා පටිච්චකම්මන්ති නිමිත්තකම්මස්සෙනං අධිවචනං, තං පටිච්චකම්මං එත්ථ අත්ථිති මංසම්පි පටිච්චකම්මන්ති වුත්තං. යො හි එවරූපං මංසං පරිභුඤ්ජති, සොපි තස්ස කම්මස්ස දායාදො හොති, වධකස්ස විය තස්සාපි පාණ්‍යාතකම්මං හොතීති අධිප්පායො. ජිරිදන්ති ජිරන්ති අබ්භාවික්ඛන්තා න ජිරන්ති, අබ්භක්ඛානස්ස අත්තං.

න ගවිෂන්තිති අත්ථො. තිකොට්පරිසුද්ධකථා සඨසහෙදසික්ඛාපදවණ්ණනායං
වුත්තා.

කප්පියභූමිඅනුජානනකථා

295. සකටපරිවට්ටන්ති සකටෙහි පරික්ඛෙපං විය කත්වා අවිෂන්ති.
පව්වන්තිමන්ති අභිලාපමත්තමෙනං ‘‘යං සඨසො ආකඨබ්බති’’ති වුත්තන්තා පන
ධුරවිහාරොපි සම්මන්තිතුං වට්ටති, කම්මවාචං අවත්වා අපලොකනෙනාපි
වට්ටතියෙව. කාකොරවසද්දන්ති තත්ථ තත්ථ පව්ට්ඨානං ආමිසබ්බදන්තාය
අනුප්පගෙයෙව සන්නිපතිතානං කාකානං ඔරවසද්දං. යසොජො නාම
කපිලසුත්තපරියොසානෙ පබ්බජිතානං පඤ්චන්තං සතානං අග්ගපුරිසො.

උස්සාවනන්තිකන්තිආදීසු උස්සාවනන්තිකා තාව එවං කත්තබ්බා. යො
ථම්භානං වා උපරි භික්තිපාදෙ වා නිබ්බන්ධා විහාරො කරියති, තස්ස හෙට්ඨා
ථම්භපට්ඨිෂ්ඨා පාසාණා භූමිගතිකා එව. පයමථම්භං පන පයමභික්තිපාදං වා
පතිට්ඨාපෙන්නෙහි බහුභි සම්පරිවාරෙත්වා ‘‘කප්පියකුට්ටිං කරොම, කප්පියකුට්ටිං
කරොමා’’ති වාචං නිව්ඡාරෙන්නෙහි මනුස්සෙසු උක්ඛිපිත්වා පතිට්ඨාපෙන්නෙසු
ආමසිත්වා වා සයං උක්ඛිපිත්වා වා ථම්භෙ වා භික්තිපාදො වා පතිට්ඨාපෙතබ්බො.
කුරුන්දිමහාපව්වරිසු පන ‘‘කප්පියකුට්ටි කප්පියකුට්ටි’’ති වත්වා පතිට්ඨාපෙතබ්බන්ති
වුත්තං. අන්ධකට්ඨකථායං ‘‘සඨසස්ස කප්පියකුට්ටිං අධිට්ඨාමී’’ති වුත්තං. තං පන
අවත්වාපි අට්ඨකථාසු වුත්තනයෙන වුත්තෙ දොසො නත්ථි. ඉදං පනෙත්ථ
සාධාරණලක්ඛණං, ථම්භපතිට්ඨානඤ්ච වචනපරියොසානඤ්ච සමකාලං වට්ටති.
සචෙ හි අනිට්ඨිතෙ වචනෙ ථම්භො පතිට්ඨාති, අප්පතිට්ඨිතෙ වා තස්මිං වචනං
නිට්ඨාති, අකතා හොති කප්පියකුට්ටි. තෙනෙව මහාපව්වරියං වුත්තං – ‘‘බහුභි
සම්පරිවාරෙත්වා වත්තබ්බං, අවස්සඤ්ඡි එත්ථ එකස්සපි වචනනිට්ඨානඤ්ච
ථම්භපතිට්ඨානඤ්ච එකතො භවිස්සති’’ති.

ඉට්ඨකසිලාමත්තිකාකුට්ටිකාසු පන කුට්ටිසු හෙට්ඨා වයං බන්ධිත්වා වා
අබන්ධිත්වා වා කරොන්තු, යතො පට්ඨාය භික්තිං උට්ඨාපෙතුකාමා හොන්ති, තං
සබ්බපයමං ඉට්ඨකං වා සිලං වා මත්තිකාපිණ්ඩං වා ගහෙත්වා වුත්තනයෙනෙව
කප්පියකුට්ටි කාතබ්බා. ඉට්ඨකාදයො හි භික්තියා පයමිට්ඨකාදීනං හෙට්ඨා න
වට්ටන්ති, ථම්භා පන උපරි උග්ගවිෂන්ති, තස්මා වට්ටන්ති. අන්ධකට්ඨකථායං
‘‘ථම්භෙහි කරියමානෙ චතුසු කොණෙසු වත්තාරො ථම්භා ඉට්ඨකාදිකුට්ටිටෙ චතුසු
කොණෙසු ද්වෙ තිස්සො ඉට්ඨකා අධිට්ඨාතබ්බා’’ති වුත්තං. තථා පන අකතායපි
දොසො නත්ථි, අට්ඨකථාසු හි වුත්තමෙව පමාණං.

ගොනිසාදිකා දුට්ඨා – ආරාමගොනිසාදිකා, විහාරගොනිසාදිකාති. තාසු යත්ථ
නෙව ආරාමො න සෙනාසනානි පරික්ඛිත්තානි හොන්ති, අයං
‘‘ආරාමගොනිසාදිකා’’ නාම. යත්ථ සෙනාසනානි සබ්බානි වා එකච්චානි වා
පරික්ඛිත්තානි, ආරාමො අපරික්ඛිත්තො, අයං ‘‘විහාරගොනිසාදිකා’’ නාම. ඉති

උභයත්‍රාපි ආරාමස්ස අපරික්ඛිත්තභාවායෙව පමාණං. ආරාමො පන උපඩ්ඨපරික්ඛිත්තොපි බහුතරං පරික්ඛිත්තොපි පරික්ඛිත්තොයෙව නාමාති කුරුන්දීමහආපච්චරියාදීසු වුත්තං. එත්ථ කප්පියකුට්ටිං ලද්දුං වට්ටති.

ගහපතීති මනුස්සා ආවාසං කත්වා “කප්පියකුට්ටිං දෙම, පරිභුඤ්ජ්ජා” ති වදන්ති, එසා ගහපති නාම. “කප්පියකුට්ටිං කාතුං දෙමා” ති වුත්තෙපි වට්ටතියෙව. අන්ධකට්ඨකථායං පන “යස්මා භික්ඛුං යපෙත්වා සෙසසහධම්මිකානං සබ්බෙසඤ්ච දෙවමනුස්සානං හත්ථතො පටිග්ගහො ව සන්තිධි ව අන්තොවුත්ථඤ්ච තෙසං සන්තකං භික්ඛුස්ස වට්ටති, තස්මා තෙසං ගෙහානි වා තෙහි දින්නා කප්පියකුට්ටි වා ගහපතීති වුවවති” ති වුත්තං. පුනපි වුත්තං – “භික්ඛුසඤ්ජස්ස විහාරං යපෙත්වා භික්ඛුනුපස්සයො වා ආරාමිකානං වා තිත්ථියානං වා දෙවතානං වා නාගානං වා අපි බ්‍රහ්මානං විමානං කප්පියකුට්ටි හොති” ති, තං සුවුත්තං; සඤ්ජස්සන්තකමෙව හි භික්ඛුසන්තකං වා ගෙහං ගහපතිකුට්ටිකා න හොති. සම්මුතිකා නාම කම්මවාචං සාවෙත්වා කතාති.

යං ඉමාසු චතුසු කප්පියභූමීසු වුත්ථං ආමිසං, තං සබ්බං අන්තොවුත්ථසඤ්චානං න ගච්ජති. භික්ඛුනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච අන්තොවුත්ථඅන්තොපක්කමොචනත්ථඤ්ච කප්පියකුට්ටියො අනුඤ්ඤාතා. යං පන අකප්පියභූමියං සහසෙයාප්පහොනකෙ ගෙහෙ වුත්ථං සඤ්ජිකං වා පුග්ගලිකං වා භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා වා සන්තකං එකරත්තම්පි යපිතං, තං අන්තොවුත්ථං; තත්ථ පක්කඤ්ච අන්තොපක්කං නාම හොති, එතං න කප්පති. සත්තාහකාලිකං පන යාවජීවිකඤ්ච වට්ටති.

තත්‍රායං විනිවිජයො – සාමණෙරො භික්ඛුස්ස තණ්ඩුලාදිකං ආමිසං ආහරිත්වා කප්පියකුට්ටියං නික්ඛිපිත්වා පුනදිවසෙ පවිත්වා දෙති, අන්තොවුත්ථං න හොති. තත්ථ අකප්පියකුට්ටියං නික්ඛිත්තසප්පිආදීසු යංකිඤ්ච පක්ඛිපිත්වා දෙති, මුඛසන්තිධි නාම හොති. මහාපච්චරියං පන “අන්තොවුත්ථං හොති” ති වුත්තං. තත්ථ නාමමත්තමෙව නානාකරණං. භික්ඛු අකප්පියකුට්ටියං යපිතසප්පිඤ්ච යාවජීවිකපණ්ණඤ්ච එකතො පවිත්වා පරිභුඤ්ජති, සත්තාහං නිරාමිසං වට්ටති. සචෙ ආමිසසංසට්ඨං කත්වා පරිභුඤ්ජති, අන්තොවුත්ථඤ්චෙව සාමංපාකඤ්ච හොති. එතෙනුපායෙන සබ්බසංසග්ගා වෙදිතබ්බා.

ඉමා පන කප්පියකුට්ටියො කදා ජහිතවත්ථුකා හොන්ති? උස්සාවනන්තිකා තාව යා ථම්මානං උපරි භිත්තිපාදෙ වා නිබ්බන්ධනා කතා, සා සබ්බෙසු ථම්මෙසු ව භිත්තිපාදෙසු ව අපනීතෙසු ජහිතවත්ථුකා හොති. සචෙ පන ථම්මෙ වා භිත්තිපාදෙ වා පරිවත්තෙන්ති, යො යො ධීතො තත්ථ තත්ථ පතිට්ඨාති, සබ්බෙසුපි පරිවත්තිතෙසු අජහිතවත්ථුකාව හොති. ඉට්ඨකාදීහි කතා වයස්ස උපරි භිත්තිඅත්ථාය යපිතං ඉට්ඨකං වා සීලං වා මත්තිකාපිණ්ඩං වා ආදිංකත්වා විනාසිතකාලෙ ජහිතවත්ථුකා හොති. යෙහි පන ඉට්ඨකාදීහි අධිට්ඨිතා, තෙසු අපනීතෙසුපි තදඤ්ඤාසු පතිට්ඨිතාසු අජහිතවත්ථුකාව හොති.

ගොනිසාදිකා පාකාරාදීහි පරික්බෙසෙ කතෙ ජහිතවත්ථුකා හොති. පුන තස්මිං ආරාමෙ කප්පියකුටි ලද්දුං වට්ටති. සචෙ පන පුනපි පාකාරාදයො තත්ථ තත්ථ ඛණ්ඩා හොන්ති, තතො තතො ගාවො පවිසන්ති, පුන කප්පියකුටි හොති. ඉතරා පන ද්වෙ ගොපානසීමත්තං යපෙත්වා සබ්බස්මිං ඡදනෙ විනට්ඨෙ ජහිතවත්ථුකා හොන්ති. සචෙ ගොපානසීනං උපරි එකමිපි පක්ඛපාසකමණ්ඩලං අත්ථී, රක්ඛති.

යනු පනිමා වතස්සොපි කප්පියභූමියො නත්ථී, තත්ථ කිං කාතබ්බං? අනුපසම්පන්නස්ස දත්වා තස්ස සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. තත්ත්වං වත්ථු – කරවිකතිස්සත්ථෙරො කිර විනයධරපාමොක්ඛො මහාසීවත්ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසී. සො දීපාලොකෙන සප්පිකුම්භං පස්සිත්වා “හන්තෙ කිමෙත”න්ති පුච්ඡී. ථෙරො “ආවුසො ගාමතො සප්පිකුම්භො ආහතො, ලුබ්ඳිවසෙ සප්පිනා භුඤ්ජන්තායා”ති ආහ. තතො නං තිස්සත්ථෙරො “න වට්ටති හන්තෙ”ති ආහ. ථෙරො පුනදිවසෙ පමුබ්බෙ නික්ඛිපාපෙසී. තිස්සත්ථෙරො පුන එකදිවසෙ ආගතො තං දිස්වා තථෙව පුච්ඡිත්වා “හන්තෙ සහසෙය්‍යාප්පහොනකට්ඨානෙ යපෙතුං න වට්ටති”ති ආහ. ථෙරො පුනදිවසෙ බහි නීහරාපෙත්වා නික්ඛිපාපෙසී, තං වොරා හරිංසු. සො පුන එකදිවසං ආගතං තිස්සත්ථෙරං ආහ – “ආවුසො තයා ‘න වට්ටති’ති වුත්තො සො කුම්භො බහි නික්ඛිත්තො වොරෙහි අවහතො”ති. තතො නං තිස්සත්ථෙරො ආහ – “නනු හන්තෙ අනුපසම්පන්නස්ස දාතබ්බො අස්ස, අනුපසම්පන්නස්ස හි දත්වා තස්ස සන්තකං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති”ති.

296-9. මෙණ්ඩකවත්ථු උත්තානමෙව. අපි චෙත්ථ අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච ගොරසෙති ඉමෙ පඤ්ච ගොරසෙ විසුං පරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුමිපි අනුජානාමිති අත්ථො. පාථෙය්‍යං පරියෙසිතුන්ති එත්ථ සචෙ කෙච්ඡි සයමෙව ඤත්වා දෙන්ති, ඉච්චෙනං කුසලං; නො චෙ දෙන්ති, ඤාතිපචාරිතට්ඨානතො වා භික්ඛාවාරවත්තෙන වා පරියෙසිතබ්බං. තථා අලහන්තෙන අඤ්ඤාතිකඅපචාරිතට්ඨානතො යාචිත්වාපි ගහෙතබ්බං. එකදිවසෙන ගමනියෙ මග්ගෙ එකහත්තත්ථාය පරියෙසිතබ්බං. දීසෙ අද්ධානෙ යත්තකෙන කන්තාරං නිත්ථරති, තත්තකං පරියෙසිතබ්බං.

කෙණ්ඩපට්ටවත්ථුකථා

300. කාපෙහි ගාභාපෙත්වාති පඤ්චහි කාපසතෙහි සුසඬ්ඛතස්ස බදරපානස්ස කුට්ඨහස්සං ගාභාපෙත්වා. එතස්මිං නිදානෙ එතස්මිං පකරණෙ ධම්මිං කථං කත්වාති “සාධු භික්ඛවෙ පානං අපිචන්තා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා පච්චයබාහුල්ලිකාති වාදං න උප්පාදයිත්ථ, මයි ව ගාරවං අකත්ථ, මම ව තුම්භෙසු ගාරවං ජනයිත්ථ, ඉති වො අහං ඉමිනා කාරණෙන සුට්ඨු පසන්තො”තිආදිනා නයෙන ධම්මිං කථං කත්වා අනුජානාමි භික්ඛවෙ අට්ඨ පානානීතිආදිමාහ.

තත්ථ අම්බපානන්ති ආමෙහි වා පක්කෙහි වා අම්බෙහි කතපානං. තත්ථ ආමෙහි කරොන්තෙන අම්බතරුණානි භින්දිත්වා උදකෙ පක්ඛිපිත්වා ආතපෙ ආදිච්චපාකෙන පචිත්වා පරිස්සාවෙත්වා තද්‍රුපට්ඨගහිතෙහි මධුසක්කරකප්පුරාදීහි

යොජෙත්වා කාතබ්බං. එවං කතං පුරෙහත්තමෙව කප්පති. අනුපසම්පන්නෙනි කතං ලහිත්වා පන පුරෙහත්තං පටිග්ගහිතං පුරෙහත්තං සාමීසපරිභොගෙනාපි වට්ටති, පච්ඡාහත්තං නිරාමීසපරිභොගෙන යාව අරුණුග්ගමනා වට්ටතියෙව. එස නයො සබ්බපානෙසු.

තෙසු පන ජම්බුපානන්ති ජම්බුඵලෙහි කතපානං. වොවපානන්ති අට්ඨකෙහි කදලිඵලෙහි කතපානං. මොවපානන්ති අනට්ඨකෙහි කදලිඵලෙහි කතපානං. මධුකපානන්ති මධුකානං ජාතිරසෙන කතපානං; තං පන උදකසම්භින්නං වට්ටති, සුද්ධං න වට්ටති. මුද්දිකපානන්ති මුද්දිකා උදකෙ මද්දිත්වා අම්බපානං විය කතපානං. සාලුකපානන්ති රත්තුප්පලනීලුප්පලාදීනං සාලුකෙ මද්දිත්වා කතපානං. ඵාරුසකපානන්ති ඵාරුසකඵලෙහි අම්බපානං විය කතපානං. ඉමානි අට්ඨ පානානි සීතානිපි ආදිව්වපාකානිපි වට්ටන්ති, අග්ගිපාකානි න වට්ටන්ති. ධඤ්ඤඵලරසන්ති සත්තන්තං ධඤ්ඤානං ඵලරසං. ඩාකරසන්ති පක්කඩාකරසං. යාවකාලිකපත්තානඤ්ඤි පුරෙහත්තංයෙව රසො කප්පති. යාවජීවිකානං පටිග්ගහෙත්වා යපිතසප්පිආදීහි සද්ධිං පක්කානං සත්තාහං කප්පති. සචෙ පන සුද්ධඋදකෙන පවති, යාවජීවමිපි වට්ටති. බීරාදීහි පන සද්ධිං පවිතුං න වට්ටති. අඤ්ඤෙහි පක්කමිපි ඩාකරසසඬ්ඛායමෙව ගච්ඡති. කුරුන්දියං පන “යාවකාලිකපත්තානමිපි සීතොදකෙන මද්දිත්වා කතරසො වා ආදිව්වපාකො වා වට්ටති” ති චුත්තං. යපෙත්වා මධුකපුප්ඵරසන්ති එත්ථ මධුකපුප්ඵරසො අග්ගිපාකො වා හොතු ආදිව්වපාකො වා, පච්ඡාහත්තං න වට්ටති. පුරෙහත්තමිපි යං පානං ගහෙත්වා මජ්ඣං කරොන්ති, සො ආදිතො පට්ඨාය න වට්ටති. මධුකපුප්ඵං පන අල්ලං වා සුක්ඛං වා හජ්ජිතං වා තෙන කතථාණිතං වා යතො පට්ඨාය මජ්ඣං න කරොන්ති, තං සබ්බං පුරෙහත්තං වට්ටති. උච්ඡුරසො නිකසටො පච්ඡාහත්තං වට්ටති. ඉති පානානි අනුජානන්තෙන ඉමෙපි චත්තාරො රසා අනුඤ්ඤාතාති. අග්ගිහුත්තමුඛා යඤ්ඤාතිආදියු අග්ගිහුතං සෙට්ඨං, අග්ගිහුතං මුඛන්ති චුත්තං හොති.

රොජමල්ලාදිවත්ථුකථා

301-2. රොජවත්ථු උත්තානත්ථමෙව. තත්ථ සඬ්ඛාරං අකංසුති කතිකං අකංසු. උළාරං බො තෙ ඉදන්ති සුන්දරං බො තෙ ඉදං. නාහං හන්තෙ ආනන්ද බහුකතොති නාහං බුද්ධාදිගතපසාදබහුමානෙන ඉධාගතොති දස්සෙති. සබ්බඤ්ච ඩාකන්ති සප්පිආදීහි පක්කං වා අපක්කං වා යංකිඤ්චි ඩාකං. පිට්ඨබාදනීයන්ති පිට්ඨමයං බාදනීයං; රොජො කිර ඉදං උභයමිපි සතසහස්සං වයං කත්වා පටියාදාපෙසි.

303. මඤ්ජුකාති මධුරවචනා. පටිභානෙය්‍යාකාති සකෙ සිප්පෙ පටිභානසම්පන්නා. දක්ඛාති ඡෙකා, අනලසා වා. පරියොදාතසිප්පාති නිද්දොසසිප්පා. නාළියාවාපකෙනාති නාළියා ව ආවාපකෙන ව. ආවාපකො නාම යත්ථ ලද්ධං ලද්ධං ආවපන්ති, පක්ඛිපන්තීති චුත්තං හොති. න ච හික්ඛවෙ නභාපිතපුබ්බෙන බුරහණ්ඩන්ති එත්ථ ගහෙත්වා පරිහරිතුමෙව න වට්ටති,

අඤ්ඤාස්ස සන්තකෙන කෙසෙ ඡෙදෙතූං වට්ටති. සචෙ චෙතනං ගහෙත්වා ඡීන්දති,
න වට්ටති. යො අනභාපිතපුබ්බො තස්ස පරිහරිතූමිපි වට්ටති, තං වා අඤ්ඤං වා
ගහෙත්වා කෙසෙ ඡෙදෙතූමිපි වට්ටති.

304. භාගං දත්වාති දසමභාගං දත්වා; ඉදං කිර ජම්බුදීපෙ පොරාණකචාරිත්තං,
තස්මා දසකොට්ඨාසෙ කත්වා එකො කොට්ඨාසො භූමිසාමිකානං දාතබ්බො.

චතුමභාපදෙසකථා

305. යං භික්ඛවෙ මයා ඉදං න කප්පතීති ඉමෙ චත්තාරො මභාපදෙසෙ භගවා
භික්ඛූනං නයග්ගහණත්ථාය ආහ. තත්ථ ධම්මසඬගාහකත්ථෙරා සුත්තං ගහෙත්වා
පරිමද්දන්තා ඉදං අද්දසංසු. යපෙත්වා ධඤ්ඤඵලරසන්ති සත්තධඤ්ඤරසානි
පච්ඡාහත්තං න කප්පන්තීති පටික්ඛිත්තානි.

තාලනාළිකෙරපනසලබුජඅලාබුකුම්භණ්ඩපුස්පඵලතිපුසඵලඵලාලුකානි, නච
මහාඵලානි සබ්බඤ්ඤා අපරණ්ණං, ධඤ්ඤගතිකමෙව. තං කිඤ්ඤාපි න පටික්ඛිත්තං,
අථ බො අකප්පියං අනුලොමෙති, තස්මා පච්ඡාහත්තං න කප්පති. අට්ඨ පානානි
අනුඤ්ඤාතානි. අවසෙසානි
චෙත්තතින්තිණිකමාතුලුඬගකපිත්ථකොසම්බකරමන්දාදිබුද්දකඵලපානානි
අට්ඨපානගතිකානෙව, තානි කිඤ්ඤාපි න අනුඤ්ඤාතානි, අථ බො කප්පියං
අනුලොමෙත්ති, තස්මා කප්පන්ති. යපෙත්වා හි සානුලොමං ධඤ්ඤඵලරසං අඤ්ඤං
ඵලපානං නාම අකප්පියං නත්ථි, සබ්බං යාමකාලිකංයෙවාති කුරුන්දියං වුත්තං.

භගවතා ඡ වීචරානි අනුඤ්ඤාතානි. ධම්මසඬගාහකත්ථෙරෙහි තෙසං
අනුලොමානි දුකුලං, පත්තුණ්ණං, චීනපට්ටං, සොමාරපට්ටං, ඉද්ධිමයිකං,
දෙවදන්තියන්ති අපරානි ඡ අනුඤ්ඤාතානි. තත්ථ “පත්තුණ්ණ”න්ති
පත්තුණ්ණදෙසෙ පාණකෙහි සඤ්ජාතවත්ථං. ද්වෙ පටා දෙසනාමෙනෙව වුත්තා.
තානි තීණි කොසෙය්‍යස්සානුලොමානි. දුකුලං සාණස්ස, ඉතරානි ද්වෙ
කප්පාසිකස්ස වා සබ්බෙසං වා.

භගවතා එකාදස පත්තෙ පටික්ඛිපිත්වා ද්වෙ පත්තා අනුඤ්ඤාතා –
ලොහපත්තො චෙව මත්තිකාපත්තො ච. ලොහථාලකං, මත්තිකාථාලකං,
තම්බලොහථාලකන්ති තෙසංයෙව අනුලොමානි. භගවතා තයො තුම්බා
අනුඤ්ඤාතා – ලොහතුම්බො, කට්ඨතුම්බො, ඵලතුම්බොති. කුණ්ඩිකා,
කඤ්චනකො, උදකතුම්බොති තෙසංයෙව අනුලොමානි. කුරුන්දියං පන
“පානීයසඬ්ඛපානීයසරාවකානි එතෙසං අනුලොමානි”ති වුත්තං. පට්ටිකා,
සුකරන්තන්ති ද්වෙ කායබන්ධනානි අනුඤ්ඤාතානි, දුස්සපට්ටෙන රජ්ජුකෙන ච
කතකායබන්ධනානි තෙසං අනුලොමානි. සෙතච්ඡත්තං, කිලඤ්ඤඵලත්තං,
පණ්ණච්ඡත්තන්ති තීණි ඡත්තානි අනුඤ්ඤාතානි. එකපණ්ණච්ඡත්තං තෙසංයෙව
අනුලොමන්ති ඉමිනා නයෙන පාළිඤ්ඤා අට්ඨකථඤ්ඤා අනුපෙක්ඛිත්වා අඤ්ඤානිපි
කප්පියාකප්පියානං අනුලොමානි චෙදිතබ්බානි.

තද්‍රුපටිග්ගහිතං කාලෙ කප්පතීතිආදි සබ්බං සම්මිත්තරසං සන්ධාය වුත්තං. සචෙ හි ජල්ලිමිපි අනපනෙත්වා සකලෙනෙව නාළිකෙරඵලෙන සද්ධිං පානකං පටිග්ගහිතං හොති, නාළිකෙරං අපනෙත්වා තං විකාලෙපි කප්පති. උපරි සප්පිපිණ්ඩං යපෙත්වා සිතලපායාසං දෙන්ති, යං පායාසෙන අසංසට්ඨං සප්පි, තං අපනෙත්වා සත්තාහං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. ඛද්ධමධුචාණිකාදීසුපි ඵසෙව නයො. තක්කොලජාතිඵලාදීහි අලඬිකරිත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, තානි උද්ධරිත්වා ධොවිත්වා යාවජීවං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි. යාගුයං පක්ඛිපිත්වා දින්නසිඬ්ඨිවෙරාදීසුපි තෙලාදීසු පක්ඛිපිත්වා දින්නලට්ඨිමධුකාදීසුපි ඵසෙව නයො. ඵවං යං යං අසම්මිත්තරසං හොති, තං තං එකතො පටිග්ගහිතමිපි යථා සුද්ධං හොති, තථා ධොවිත්වා වා තච්ඡෙත්වා වා තස්ස තස්ස කාලවසෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

සචෙ පන සම්මිත්තරසං හොති සංසට්ඨං, න වට්ටති. යාවකාලිකඤ්ඤි අත්තනා සද්ධිං සම්මිත්තරසානි තීණිපි යාමකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති, යාමකාලිකං ද්වෙපි සත්තාහකාලිකාදීනි අත්තනො සභාවං උපනෙති, සත්තාහකාලිකමිපි අත්තනා සද්ධිං සංසට්ඨං යාවජීවිකං අත්තනො සභාවඤ්ඤෙව උපනෙති; තස්මා තෙන තද්‍රුපටිග්ගහිතෙන සද්ධිං තද්‍රුපටිග්ගහිතං වා පුරෙපටිග්ගහිතං වා යාවජීවිකං සත්තාහං කප්පති ද්විහපටිග්ගහිතෙන ඡාහං, තීහපටිග්ගහිතෙන පඤ්චාහං...පෙ.... සත්තාහපටිග්ගහිතෙන තදහෙව කප්පතීති වෙදිතබ්බං. තස්මායෙව හි “සත්තාහකාලිකෙන හික්ඛවෙ යාවජීවිකං තද්‍රුපටිග්ගහිත”න්ති අවත්වා “පටිග්ගහිතං සත්තාහං කප්පති”ති වුත්තං.

කාලයාමසත්තාහාතික්කමෙසු චෙත්ථ විකාලහොජනසන්නිධිහෙසප්පසික්ඛාපදානං වසෙන ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. ඉමෙසු ච පන චතුසු කාලිකෙසු යාවකාලිකං යාමකාලිකන්ති ඉදමෙව ද්වයං අන්තොචුත්ථකඤ්චෙව සන්නිධිකාරකඤ්ච හොති, සත්තාහකාලිකඤ්ච යාවජීවිකඤ්ච අකප්පියකුටියං නික්ඛිපිතුමිපි වට්ටති, සන්නිධිමිපි න ජනෙතීති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

හෙසප්පක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. කථිතක්ඛන්ධකං

කථිතානුජානනකථා

306. කථිතක්ඛන්ධකෙ – පාවෙය්‍යකාති පාවෙය්‍යරට්ඨවාසිනො. පාවෙය්‍යං නාම කොසලෙසු පච්ඡිමදිසාහාගෙ රට්ඨං; තත්ථ වාසිනොති වුත්තං හොති. කොසලරඤ්ඤො එකපිතුකභාතුනං හද්දවග්ගියත්ථෙරානං එතං අධිවචනං. තෙසු සබ්බජෙට්ඨකො අනාගාමී, සබ්බපච්ඡිමකො සොතාපන්නො, එකොපි අරහා වා පුච්ඡජ්ජනො වා නත්ථී. ආරඤ්ඤිකාති ධුතඬ්ඨගසමාදානවසෙන ආරඤ්ඤිකා; න අරඤ්ඤවාසමත්තෙන. පිණ්ඩපාතිකාදිභාවෙපි තෙසං ඵසෙව නයො. සීසවසෙන

වෙනං වුත්තං. ඉමෙ පන තෙරසාපි ධුතඨගානි සමාදායෙව වත්තන්ති.
උදකසඨගහෙති උදකෙන සඨගහිතෙ සට්ඨෙ සංසට්ඨෙ; ථලෙ ච නින්තෙ ච
එකොදකිභුතෙති අත්ථො.

උදකච්ඡන්දලොති අක්කන්තඅක්කන්තට්ඨානෙ උදකච්ඡන්දලො උට්ඨහිත්වා
යාව ආනිසදා පහරති, ඊදිසෙ චික්ඛල්ලොති අත්ථො. ඔකපුණ්ණෙහිති
උදකපුණ්ණෙහි. තෙසං කිර වීවරානි සනානි, තෙසු පතිතං උදකං න පග්ගරති
සනත්තා පුට්ඨද්ධං විය තිට්ඨති. තෙන වුත්තං – “ඔකපුණ්ණෙහි වීවරෙහි” ති.
“ඔසපුණ්ණෙහි” තිපි පායො.

අවිච්ඡේදානා වස්සං වසිමිහානි එත්ථ ආගන්තුකට්ඨානෙ සෙනාසනථාසුත්තාය
අභාවෙන ච භගවතො දස්සනාලාභෙන උක්කණ්ඨිතතාය ච තෙ භික්ඛු ථාසුං න
වසිංසු, තස්මා “අවිච්ඡේදානා ථාසුකං වස්සං වසිමිහා” ති නාවොවුං. ධම්මිං කථං
කත්වානි භගවා තෙසං භික්ඛුනං අනමතග්ගියකථං කථෙසි. තෙ සබ්බෙපි
කථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණ්ණිත්වා නිසින්තට්ඨානතොයෙව ආකාසෙ
උප්පතිත්වා අගමංසු, තං සන්ධාය වුත්තං – “ධම්මිං කථං කත්වා” ති. තතො භගවා
“සවෙ කථිනත්ථාරො පඤ්ඤත්තො අභවිස්ස, එතෙ භික්ඛු එකං වීවරං යපෙත්වා
සන්තරුත්තරෙන ආගච්ඡන්තා න එවං කිලන්තා අස්සු, කථිනත්ථාරො ච නාමෙස
සබ්බඛුද්ධෙහි අනුඤ්ඤාතො” ති චින්තෙත්වා කථිනත්ථාරං අනුජානිතුකාමො භික්ඛු
ආමන්තෙසි, ආමන්තෙත්වා ච පන “අනුජානාමි භික්ඛවෙ” ති ආදිමාහ.

තත්ථ අත්ථකථිනානං වොති නිපාතමත්තං වොකාරො; අත්ථකථිනානන්ති
අත්ථො. එවඤ්ඤි සති පරතො “සො තෙසං භවිස්සති” ති යුජ්ජති. අථ වා වොති
සාමිවචනමෙවෙනං. සො තෙසන්ති එත්ථ පන සො වීවරුප්පාදො යෙ
අත්ථකථිනා, තෙසං භවිස්සතිති අත්ථො.

තත්ථ අනාමන්තවාරොති යාව කථිතං න උද්ධරියති, තාව අනාමන්තෙත්වා
වරණං කප්පිස්සති, වාරිත්තසික්ඛාපදෙන අනාපත්ති භවිස්සතිති අත්ථො.
අසමාදානවාරොති තිච්චරං අසමාදාය වරණං; චීවරවිප්පවාසො කප්පිස්සතිති
අත්ථො. ගණභොජනන්ති ගණභොජනමපි කප්පිස්සති. යාවදත්ථචීවරන්ති
යාවත්තකෙන චීවරෙන අත්ථො, තාවත්තකං අනධිට්ඨිතං අවිකප්පිතං කප්පිස්සතිති
අත්ථො. යො ච තත්ථ වීවරුප්පාදොති තත්ථ කථිනත්ථකසීමායං මතකචීවරං වා
භොතු සඨසං උද්දිස්ස දින්තං වා සඨසිකෙන තනුප්පාදෙන ආහතං වා, යෙන
කෙනවි ආකාරෙන යං සඨසිකචීවරං උප්පජ්ජති, තං තෙසං භවිස්සතිති අත්ථො.

එවඤ්ඤ පන භික්ඛවෙ කථිතං අත්ථරිතබ්බන්ති එත්ථ කථිනත්ථාරං කෙ
ලහන්ති, කෙ න ලහන්තිති? ගණනවසෙන තාව පච්ඡිමකොට්ඨා පඤ්ඤ ජනා
ලහන්ති, උද්ධං සතසහස්සමපි, පඤ්ඤන්තං හෙට්ඨා න ලහන්ති. වුත්ථවස්සවසෙන
පුරිමිකාය වස්සං උපගන්ත්වා පයමපවාරණාය පවාරිතා ලහන්ති, ඡින්නවස්සා වා
පච්ඡිමිකාය උපගතා වා න ලහන්ති, අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ වුත්ථවස්සාපි න ලහන්තිති

මහාපච්චරියං වුත්තං. පුරිමිකාය උපගතානං පන සබ්බෙ ගණපුරකා භොන්ති,
 ආනිසංසං න ලහන්ති, ආනිසංසො ඉතරෙසංයෙව භොති. සචෙ පුරිමිකාය උපගතා
 චත්තාරො වා භොන්ති තයො වා ද්වෙ වා එකො වා, ඉතරෙ ගණපුරකෙ කත්වා
 කථිතං අත්ථරිතබ්බං. අථ චත්තාරො භික්ඛු උපගතා, එකො පරිපුණ්ණවස්සො
 සාමණෙරො, සො චෙ පච්ඡිමිකාය උපසම්පජ්ජති, ගණපුරකො චෙව භොති,
 ආනිසංසඤ්ච ලහති. තයො භික්ඛු ද්වෙ සාමණෙරා, ද්වෙ භික්ඛු තයො සාමණෙරා,
 එකො භික්ඛු චත්තාරො සාමණෙරාති එත්ථාපි එසෙව නයො. සචෙ පුරිමිකාය
 උපගතා කථිතත්ථාරකුසලා න භොන්ති, අත්ථාරකුසලා ඛන්ධකභාණකථෙරා
 පරියෙසිත්වා ආනෙතබ්බා. කම්මවාචං සාවෙත්වා කථිතං අත්ථරාපෙත්වා දානඤ්ච
 භුඤ්ජිත්වා ගමිස්සන්ති. ආනිසංසො පන ඉතරෙසංයෙව භොති.

කථිතං කෙන දින්නං වට්ටති? යෙන කෙනචි දෙවෙන වා මනුස්සෙන වා
 පඤ්චන්තං වා සහධම්මිකානං අඤ්ඤතරෙන දින්නං වට්ටති. කථිතදායකස්ස වත්තං
 අත්ථි, සචෙ සො තං අජානන්තො පුච්ඡති – “භන්තෙ කථං කථිතං දාතබ්බං” ත්ති
 තස්ස එවං ආචික්ඛිතබ්බං – “තිණ්ණං වීචරානං අඤ්ඤතරජ්ජහොනකං
 සුරියුග්ගමනසමයෙ චත්ථං ‘කථිතවීචරං දෙමා’ ති දාතුං වට්ටති, තස්ස පරිකම්මත්ථං
 එත්තකා නාම සුචියො, එත්තකං සුත්තං, එත්තකං රජනං, පරිකම්මං කරොන්තානං
 එත්තකානං භික්ඛුනං යාගුහත්තඤ්ච දාතුං වට්ටති” ති.

කථිතත්ථාරකෙනාපි ධම්මෙන සමෙන උජ්ජන්තං කථිතං අත්ථරන්තෙන
 වත්තං ජාතිතබ්බං. තත්තවායගෙහතො හි ආහතසන්තානෙනෙව
 බලිමක්ඛිතසාටකො න වට්ටති, මලීනසාටකොපි න වට්ටති, තස්මා
 කථිතත්ථාරසාටකං ලභිත්වා සුට්ඨු ධොවිත්වා සුවිආදීනි වීචරකම්මුපකරණානි
 සජ්ජෙත්වා බහුහි භික්ඛුහි සද්ධිං තදහෙව සිබ්බිත්වා නිට්ඨිතසුචිකම්මං රජිත්වා
 කජ්ජබ්බිත්ථං දත්වා කථිතං අත්ථරිතබ්බං. සචෙ තස්මිං අනත්ථතෙයෙව අඤ්ඤං
 කථිතසාටකං ආහරති, අඤ්ඤානි ච බහුනි කථිතානිසංසවත්ථානි දෙති, යො
 ආනිසංසං බහුං දෙති, තස්ස සන්තකෙනෙව අත්ථරිතබ්බං. ඉතරො යථා තථා
 ඔවදිත්වා සඤ්ඤාපෙතබ්බො.

කථිතං පන කෙන අත්ථරිතබ්බං? යස්ස සඬ්ඝො කථිතවීචරං දෙති. සඬ්ඝෙන
 පන කස්ස දාතබ්බං? යො ජිණ්ණචීවරො භොති. සචෙ බහු ජිණ්ණචීවරා භොන්ති,
 වුඩ්ඨස්ස දාතබ්බං. වුඩ්ඨස්සුපි යො මහාපරියො තදහෙව වීචරං කත්වා අත්ථරිතුං
 සක්කොති, තස්ස දාතබ්බං. සචෙ වුඩ්ඨො න සක්කොති නවකතරො සක්කොති,
 තස්ස දාතබ්බං. අපිච සඬ්ඝෙන මහාථෙරස්ස සඬ්ගහං කාතුං වට්ටති, තස්මා “තුම්හෙ
 භන්තෙ ගණ්හථ, මයං කත්වා දස්සාමා” ති චත්තබ්බං. තිසු වීචරෙසු යං ජිණ්ණං
 භොති, තදත්ථාය දාතබ්බං. පකතියා දුපට්ඨවීචරස්ස දුපට්ඨත්ථායෙව දාතබ්බං.
 සචෙපිස්ස එකපට්ඨවීචරං සනං භොති, කථිතසාටකො ච පෙලොව, සාරුජ්ජත්ථාය
 දුපට්ඨජ්ජහොනකමෙව දාතබ්බං, “අහං අලහන්තො එකපට්ඨං පාරුපාමි” ති
 වදන්තස්සාපි දුපට්ඨං දාතුං වට්ටති. යො පන ලොහපකතිකො භොති, තස්ස න
 දාතබ්බං. තෙනාපි “කථිතං අත්ථරිත්වා පච්ඡා සිබ්බිත්වා ද්වෙ වීචරානි

කරිස්සාමි” ති න ගහෙනබ්බං. යස්ස පන දීයති, තස්ස යෙන විධිනා දාතබ්බං, තං දස්සෙතුං “එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ කථිනං අත්ථරිතබ්බං” න්ති ආරභිත්වා සුඤ්ඤා මෙ භන්තෙතිආදිකා දානකම්මවාචා තාව වුත්තා.

එවං දින්නෙ පන කථිනෙ සවෙ තං කථිනදුස්සං නිට්ඨිතපරිකම්මමෙව හොති, ඉච්චෙනං කුසලං. නො වෙ නිට්ඨිතපරිකම්මං හොති, “අභං ථෙරො” ති වා “බහුස්සුතො” ති වා එකෙනාපි අකාතුං න ලබ්භති, සබ්බෙහෙව සන්තිපතිත්වා ධොවනසිබ්බතරජනානි නිට්ඨාපෙතබ්බානි. ඉදඤ්චි කථිනවත්තං නාම බුද්ධජපසත්ථං. අතීතෙ පදුමුත්තරොපි භගවා කථිනවත්තං අකාසි. තස්ස කිර අග්ගසාවකො සුජාතත්ථෙරො නාම කථිනං ගණ්චි, තං සත්ථා අට්ඨසට්ඨියා භික්ඛුසතසහස්සෙහි සද්ධිං නිසීදිත්වා අකාසි.

කතපරියොසිතං පන කථිනං ගහෙත්වා අත්ථාරකෙන භික්ඛුනා “සවෙ සඤ්ඤාටියා කථිනං අත්ථරිතුකාමො හොති, පොරාණිකා සඤ්ඤාටි පච්චුද්ධරිතබ්බා, නවා සඤ්ඤාටි අධිට්ඨාතබ්බා. ‘ඉමාය සඤ්ඤාටියා කථිනං අත්ථරාමි’ ති වාචා භින්දිතබ්බා” තිආදිනා පරිවාරෙ වුත්තවිධානෙන කථිනං අත්ථරිතබ්බං. අත්ථරිත්වා ච පන “තෙන කථිනත්ථාරකෙන භික්ඛුනා සඤ්ඤං උපසඤ්ඤාමිත්වා එකංසං උත්තරාසඤ්ඤං කරිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනියො – ‘අත්ථනං භන්තෙ සඤ්ඤස්ස කථිනං, ධම්මිකො කථිනත්ථාරො, අනුමොදා’ ති තෙහි අනුමොදකෙහි භික්ඛුහි එකංසං උත්තරාසඤ්ඤං කරිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනියො – ‘අත්ථනං ආවුසො සඤ්ඤස්ස කථිනං, ධම්මිකො කථිනත්ථාරො, අනුමොදාමා’ ති එවමාදිනා පරිවාරෙ වුත්තවිධානෙනෙව අනුමොදාපෙතබ්බං, ඉතරෙහි ච අනුමොදිතබ්බං. එවං සබ්බෙසං අත්ථනං හොති කථිනං. වුත්තඤ්ඤෙනං පරිවාරෙ “ද්විත්තං පුග්ගලානං අත්ථනං හොති කථිනං – අත්ථාරකස්ස ච අනුමොදකස්ස චා” ති (පරි. 403). පුනපි වුත්තං – “න සඤ්ඤා කථිනං අත්ථරති, න ගණො කථිනං අත්ථරති, පුග්ගලො කථිනං අත්ථරති, සඤ්ඤස්ස අනුමොදනා ගණස්ස අනුමොදනා පුග්ගලස්ස අත්ථාරා සඤ්ඤස්ස අත්ථනං හොති කථිනං, ගණස්ස අත්ථනං හොති කථිනං, පුග්ගලස්ස අත්ථනං හොති කථිනං” ති (පරි. 414).

එවං අත්ථනෙ පන කථිනෙ සවෙ කථිනචීවරෙන සද්ධිං ආභතං ආනිසංසං දායකා “යෙන අම්භාකං කථිනං ගහිතං, තස්සෙව දෙමා” ති දෙන්ති, භික්ඛුසඤ්ඤා අනිස්සරො. අථ අවිවාරෙත්වාච දත්වා ගච්ජන්ති, භික්ඛුසඤ්ඤා ඉස්සරො. තස්මා සවෙ කථිනත්ථාරකස්ස සෙසවිචරානිපි දුබ්බලානි හොන්ති, සඤ්ඤෙන අපලොකෙත්වා තෙසම්පි අත්ථාය වත්ථානි දාතබ්බානි. කම්මවාචා පන එකායෙව වට්ටති. අවසෙසෙ කථිනානිසංසෙ බලවචත්ථානි වස්සාවාසිකට්ඨිකාය දාතබ්බානි, ඨිතිකාය අභාවෙ ථෙරාසනතො පට්ඨාය දාතබ්බානි, ගරුභණ්ඩං න භාජෙතබ්බං. සවෙ පන එකසීමාය බහු විහාරා හොන්ති, සබ්බෙ භික්ඛු සන්තිපාතෙත්වා එකත්ථ කථිනං අත්ථරිතබ්බං, විසුං විසුං අත්ථරිතුං න වට්ටති.

308. ඉදානි යථා ව කථිතං අත්ථනං හොති, යථා ව අනත්ථනං, තං විධිං විත්ථාරතො දස්සෙතුං එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ අත්ථනං හොති කථිතං එවං අනත්ථනන්ති වත්වා අකරණියඤ්චෙව මහාභූමිකඤ්ච අනත්ථනලක්ඛණං තාව දස්සෙන්නො න උල්ලිඛිතමත්තෙනාතිආදිකෙ චතුච්ඡති ආකාරෙ දස්සෙසි. තතො පරං අත්ථනලක්ඛණං දස්සෙන්නො අහතෙන අත්ථනන්තිආදිකෙ සත්තරස ආකාරෙ දස්සෙසි. පරිවාරෙපි හි “චතුච්ඡතියා ආකාරෙහි අනත්ථනං හොති කථිතං, සත්තරසහි ආකාරෙහි අත්ථනං හොති කථිතං”න්ති ඉදමෙව ලක්ඛණං වුත්තං.

තත්ථ උල්ලිඛිතමත්තෙනාති දීඝතො ව පුච්ඡලතො ව පමාණග්ගහණමත්තෙන. පමාණඤ්ඤි ගණ්හන්තො තස්ස තස්ස පදෙසස්ස සඤ්ජානනත්ථං නබාදීහි වා පරිච්ඡෙදං දස්සෙන්නො උල්ලිඛති, නලාටාදීසු වා සංසති, තස්මා තං පමාණග්ගහණං “උල්ලිඛිතමත්ත”න්ති වුච්චති. ධොවනමත්තෙනාති කථිතදුස්සධොවනමත්තෙන. විවරවිවාරණමත්තෙනාති “පඤ්චකං වා සත්තකං වා නවකං වා එකාදසකං වා හොතු”ති එවං විවාරිතමත්තෙන. ඡෙදනමත්තෙනාති යථා විවාරිතස්ස වත්ථස්ස ඡෙදනමත්තෙන. ඛන්ධනමත්තෙනාති මොසසුත්තකාරොපනමත්තෙන. ඔවට්ඨියකරණමත්තෙනාති මොසසුත්තකානුසාරෙන දීඝසිඛිඛිතමත්තෙන. කණ්ඩුසකරණමත්තෙනාති මුද්ධියපත්තඛන්ධනමත්තෙන. දළ්ඪිකම්මකරණමත්තෙනාති ද්වෙ විමිලිකායො එකතො කත්වා සිඛිඛිතමත්තෙන. අථ වා පයමවිමිලිකා සටෙත්වා යපිතා හොති, කථිතසාටකං තස්සා කුච්ඡිවිමිලිකං කත්වා සිඛිඛිතමත්තෙනාතිපි අත්ථො. මහාපච්චරියං “පකතිවිවරස්ස උපස්සයදානොනා”ති වුත්තං. කුරුන්දියං පන “පකතිපත්තඛද්ධිවිවරං දුපට්ඨං කාතුං කුච්ඡිවිමිලිකං අල්ලියාපනමත්තෙනා”ති වුත්තං. අනුචාතකරණමත්තෙනාති පිට්ඨිඅනුචාතාරොපනමත්තෙන. පරිභණ්ඩකරණමත්තෙනාති කුච්ඡිඅනුචාතාරොපනමත්තෙන. ඔවද්ධෙය්‍යකරණමත්තෙනාති ආගන්තුකපත්තාරොපනමත්තෙන. කථිතවිවරතො වා පත්තං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්මිං අකථිතවිවරෙ පත්තාරොපනමත්තෙන.

කම්බලමද්දනමත්තෙනාති එකචාරංයෙව රජනෙ පක්ඛිත්තෙන දන්තවණ්ණෙන පණ්ඩුපලාසවණ්ණෙන වා. සවෙ පන සකිං වා ද්වික්ඛත්තුං වා රත්තම්පි සාරුප්පං හොති, වට්ඨති. නිමිත්තකතෙනාති “ඉමිනා දුස්සෙන කථිතං අත්ථරිස්සාමි”ති එවං නිමිත්තකතෙන. එත්තකමෙව හි පරිවාරෙ වුත්තං. අට්ඨකථාසු පන “අයං සාටකො සුන්දරො, සක්කා ඉමිනා කථිතං අත්ථරිතු”න්ති එවං නිමිත්තකම්මං කත්වා ලද්ධොනා”ති වුත්තං. පරිකථාකතෙනාති “කථිතං නාම දාතුං වට්ඨති, කථිතදායකො ඛහුං පුඤ්ඤං පසවති”ති එවං පරිකථාය උප්පාදිතෙන. කථිතං නාම අතිඋක්කට්ඨං වට්ඨති, මාතරම්පි විඤ්ඤාපෙතුං න වට්ඨති, ආකාසතො ඔතිණ්ණසදිසමෙව වට්ඨති. කුක්කුකතෙනාති තාවකාලිකෙන. සන්තිධිකතෙනාති එත්ථ දුට්ඨො සන්තිධි කරණසන්තිධි ව නිවයසන්තිධි ව. තත්ථ තදගෙව අකත්වා යපෙත්වා කරණං කරණසන්තිධි. සඬ්ඝො අප්ප්ප් කථිතදුස්සං ලභිත්වා පුනදිවසෙ දෙනි, අයං නිවයසන්තිධි.

නිස්සංගිග්ගොති රත්තිනිස්සංගිග්ගොති. පරිවාරෙපි වුත්තං – “නිස්සංගිග්ගොති නාම කරියමානෙ අරුණං උට්ඨහති” ති. අකප්පකතෙනාති අනාදින්නකප්පබ්බන්දුනා. අඤ්ඤා සංඝාටියාතිආදීසු යපෙත්වා සංඝාටිඋත්තරාසංඝාතරවාසකෙ අඤ්ඤාන පච්චත්ථරණාදිනා අත්ථනං අනත්ථනං හොතිති. අඤ්ඤා පඤ්චකෙන වා අතිරෙකපඤ්චකෙන වාති පඤ්ච වා අතිරෙකාති වා බණ්ඩාති කත්වා මහාමණ්ඩලඅඩ්ඨමණ්ඩලාති දස්සෙත්වා කතෙනෙව වට්ටති. එවඤ්ඤි සමණ්ඩලිකතං හොති, තං යපෙත්වා අඤ්ඤාන අවිජ්ජනකෙන වා ද්වත්තිවතුබණ්ඩෙන වා න වට්ටති. අඤ්ඤා පුග්ගලස්ස අත්ථාරාති පුග්ගලස්ස අත්ථාරං යපෙත්වා න අඤ්ඤාන සංඝස්ස වා ගණස්ස වා අත්ථාරෙන අත්ථනං හොති. නිස්සංගිග්ගොති අනුමොදනීති බහිඋපවාරසීමාය යිතො අනුමොදනී.

309. අහතෙනාති අපරිභුත්තෙන. අහතකප්පෙනාති අහතසදිසෙන එකවාරං වා ද්වික්ඛත්තුං වා ධොතෙන. පිලොතිකායාති හතවත්ථකසාටකෙන. පංසුකුලෙනාති තෙවීසනියා ඛෙත්තෙසු උප්පන්නපංසුකුලෙන. පංසුකුලිකහික්ඛුනා වොළකහික්ඛං ආහිණ්ඩිත්වා ලද්ධවොළකෙහි කතච්චරෙනාතිපි කුරුන්දිමහාපච්චරීසු වුත්තං. පාපණිකෙනාති ආපණද්වාරෙ පතිතපිලොතිකං ගහෙත්වා කථිනත්ථාය දෙනි, තෙනාපි වට්ටනීති අත්ථො. සෙසං වුත්තච්චල්ලාසෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉමස්මිං පන යානෙ “සහ කථිනස්ස අත්ථාරා කති ධම්මා ජායන්ති” තිආදි බහුඅට්ඨකථාසු වුත්තං, තං සබ්බං පරිවාරෙ පාළිආරුල්භමෙව, තස්මා තත්ථ ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. න හි තෙන ඉධ අවුච්චමානෙන කථිනත්ථාරකස්ස කිඤ්චි පරිභායති.

310. එවං කථිනත්ථාරං දස්සෙත්වා ඉදාති උබ්භාරං දස්සෙතුං කථංඤ්ච හික්ඛවෙ උබ්භතං හොති කථිනන්තිආදිමාහ. තත්ථ මාතිකාති මාතරො; ජනෙත්තියොති අත්ථො. කථිනුබ්භාරඤ්චි එතා අට්ඨ ජනෙත්තියො. තාසු පක්කමනං අන්තො අස්සාති පක්කමනන්තිකා. එවං සෙසාපි වෙදිතබ්බා.

ආදායසත්තකකථා

311. න පච්චෙස්සන්ති න පුන ආගමිස්සං. එතස්මිං පන පක්කමනන්තිකෙ කථිනුද්ධාරෙ පයමං චීවරපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති, පච්ඡා ආවාසපලිබ්බොධො. එවං පක්කමතො හි චීවරපලිබ්බොධො අන්තොසීමායමෙව ඡිජ්ජති, ආවාසපලිබ්බොධො සීමාතික්කමෙ. වුත්තමිපි වෙතං පරිවාරෙ –

“පක්කමනන්තිකො කථිනුද්ධාරො, වුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා;
එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, චීවරපලිබ්බොධො පයමං ඡිජ්ජති;
පච්ඡා ආවාසපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති” ති. (පරි. 415);

චීවරං ආදායාති අකතචීවරං ආදාය. බහිසීමගතස්සාති අඤ්ඤං සාමන්තවිහාරං ගතස්ස. එවං හොතිති තස්මිං විහාරෙ සෙනාසනථාසුකං වා සහායසම්පත්තිං වා දිස්වා එවං හොති. එතස්මිං පන නිට්ඨානන්තිකෙ කථිනුද්ධාරෙ ආවාසපලිබ්බොධො

පයමං ඡිජ්ජති, සො හි “න පච්චෙස්ස”න්ති චිත්තෙ උප්පන්නමත්තෙයෙව ඡිජ්ජති.
චුත්තමිපි වෙතං -

“නිට්ඨානන්තිකො කථිනුද්ධාරො, චුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා;
එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, ආවාසපලිබ්බොධො පයමං ඡිජ්ජති;
විචරෙ නිට්ඨිතෙ විචරපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති”ති.

එතෙන නයෙන සෙසමාතිකාවිභජනෙපි අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයං පන විසෙසො - “සන්තිට්ඨානන්තිකෙ ද්වෙපි පලිබ්බොධා නෙවිමං විචරං කාරෙස්සං, න පච්චෙස්සන්ති චිත්තෙ උප්පන්නමත්තෙයෙව එකතො ඡිජ්ජන්තිති. චුත්තඤ්ඤෙනං -

“සන්තිට්ඨානන්තිකො කථිනුද්ධාරො, චුත්තො ආදිච්චබන්ධුනා;
එතඤ්ච තාහං විස්සජ්ජිස්සං, ද්වෙ පලිබ්බොධා අපුබ්බං අවරිමං ඡිජ්ජන්ති”ති.

එවං සබ්බකථිනුද්ධාරෙසු පලිබ්බොධුපච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො. සො පන යස්මා ඉමිනා ච චුත්තනයෙන පරිචාරෙ ච ආගතභාවෙන සක්කා ජානිතුං, තස්මා විත්ථාරතො න චුත්තො. අයං පනෙත්ථ සඬබ්බෙපො - නාසනන්තිකෙ ආවාසපලිබ්බොධො පයමං ඡිජ්ජති, විචරෙ නට්ඨෙ විචරපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති. යස්මා විචරෙ නට්ඨෙ විචරපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති, තස්මා “නාසනන්තිකො”ති චුත්තං.

සවනන්තිකෙ විචරපලිබ්බොධො පයමං ඡිජ්ජති, තස්මා තස්ස සහ සවනෙන ආවාසපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති.

ආසාවච්ඡෙදිකෙ ආවාසපලිබ්බොධො පයමං ඡිජ්ජති. විචරාසාය උපවිජිත්තාය විචරපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති. අයං පන යස්මා “අනාසාය ලහති; ආසාය න ලහති; තස්ස එවං හොති ‘ඉධෙවිමං විචරං කාරෙස්සං, න පච්චෙස්ස’”න්තිආදිනා නයෙන ඉතරෙහි උද්ධාරෙහි සද්ධිං වොම්ඡස්සකදෙසනො අනෙකප්පහෙදො හොති, තස්මා පරතො විසුං විත්ථාරෙත්වා චුත්තො, ඉධ න චුත්තො. ඉධ පන සවනන්තිකස්ස අනන්තරං සීමාතික්කන්තිකො චුත්තො. තත්ථ විචරපලිබ්බොධො පයමං ඡිජ්ජති, තස්ස බහිසීමෙ ආවාසපලිබ්බොධො ඡිජ්ජති. සහුබ්භාරෙ ද්වෙ පලිබ්බොධා අපුබ්බං අවරිමං ඡිජ්ජන්තිති.

316-325. එවං ආදායවාරෙ සත්තකථිනුද්ධාරෙ දස්සෙත්වා පුන සමාදායවාරෙපි විජ්ජකතවිචරස්ස ආදායසමාදායවාරෙසුපි යථාසම්භවං තෙයෙව දස්සිතා. තතො පරං අන්තොසීමායං “පච්චෙස්සං න පච්චෙස්ස”න්ති ඉමං විධිං අනාමසිත්ථාව “න පච්චෙස්ස”න්ති ඉමමෙව ආමසිත්ථා අනධිට්ඨිතෙනා”තිආදිනා නයෙන ච යෙ යෙ යුජ්ජන්ති, තෙ තෙ දස්සිතා. තතො පරං “විචරාසාය පක්කමති”තිආදිනා නයෙන ඉතරෙහි සද්ධිං වොම්ඡස්සකනයෙන අනෙකක්ඛන්තුං ආසාවච්ඡෙදිකං දස්සෙත්වා පුන දිසංගමියවසෙන ච ඵාසුචිභාරිකවසෙන ච නිට්ඨානන්තිකෙසු යුජ්ජමානා කථිනුද්ධාරා දස්සිතා. එවං පහෙදතො කථිනුද්ධාරං දස්සෙත්වා ඉදානි යෙ තෙන තෙන කථිනුද්ධාරෙන පලිබ්බොධා ඡිජ්ජන්තිති චුත්තා, තෙසං පටිපක්ඛෙ

දස්සෙන්නො ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ කථිනස්ස පලිබොධාතිආදිමාහ. තත්ථ චත්තෙනාති යෙන චිත්තෙන සො ආවාසො චත්තො හොති, තං චත්තං නාම, තෙන චත්තෙන. චත්තමුත්තෙසුපි එසෙව නයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

කථිනක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. විවරක්ඛන්ධකං

ජීවකවත්ථුකථා

326. විවරක්ඛන්ධකෙ – පදක්ඛිණාති ඡෙකා කුසලා. අභිසටාති අභිගතා. කෙහි අභිගතාති? අත්ථිකෙහි අත්ථිකෙහි මනුස්සෙහි; කරුණත්ථෙ පන සාමිවචනං කත්වා “අත්ථිකානං අත්ථිකානං මනුස්සාන” න්ති වුත්තං. පඤ්ඤාසාය ච රත්තිං ගච්ඡතිති පඤ්ඤාස කභාපණෙ ගහෙත්වා රත්තිං ගච්ඡති. නෙගමොති කුටුම්භියගණො.

327. සාලවතිං කුමාරිං ගණිකං වුට්ඨාපෙසිති නාගරා ද්වෙ සතසහස්සානි, රාජා සතසහස්සන්ති තිණි සතසහස්සානි, අඤ්ඤඤථ ආරාමුය්‍යානවාහනාදිපරිච්ඡේදං දත්වා වුට්ඨාපෙසුං; ගණිකට්ඨානෙ යපෙසුන්ති අත්ථො. පටිසතෙන ච රත්තිං ගච්ඡතිති රත්තිං පටිසතෙන ගච්ඡති. ගිලානං පටිවෙදෙය්‍යන්ති ගිලානභාවං ජානාපෙය්‍යං. කත්තරසුප්පෙති ජිණ්ණසුප්පෙ.

328. කා මෙ දෙව මාතා, කො පිතාති කස්මා පුච්ඡි? තං කිර අඤ්ඤෙ රාජදාරකා කීළන්තා කලහෙ උට්ඨිතෙ “නිම්මාතිකො නිජ්ජිතිකො” ති වදන්ති. යථා ච අඤ්ඤෙසං දාරකානං ඡණාදීසු වුළුමානාමභාමානාදයො කිඤ්චි පණ්ණාකාරං පෙසෙන්නි, තථා තස්ස න කොචි කිඤ්චි පෙසෙති. ඉති සො තං සබ්බං චිත්තෙත්වා “නිම්මාතිකොයෙව නු බො අහ” න්ති ජානන්තං. “කා මෙ දෙව මාතා, කො පිතා” ති පුච්ඡි.

යන්ත්‍රනාහං සිජ්ජං සික්ඛෙය්‍යන්ති යංනුන අහං වෙජ්ජසිජ්ජං සික්ඛෙය්‍යන්ති චිත්තෙසි. තස්ස කිර එතදහොසි – “ඉමානි බො හත්ථිඅස්සසිජ්ජාදීනි පරුපසාතපටිසංයුත්තානි, වෙජ්ජසිජ්ජං මෙත්තාපුබ්බහාගං සත්තානං භිතපටිසංයුත්ත” න්ති. තස්මා වෙජ්ජසිජ්ජමෙව සන්ධාය “යංනුනාහං සිජ්ජං සික්ඛෙය්‍ය” න්ති චිත්තෙසි. අපිවායං ඉතො කප්පසතසහස්සස්ස උපරි පදුමුත්තරස්ස හගවතො උපට්ඨාකං “බුද්ධුපට්ඨාකො අය” න්ති චතුපරිසන්තරෙ පත්ථතගුණං වෙජ්ජං දිස්වා “අහො වතාහම්පි එවරුපං යානන්තරං පාපුණෙය්‍ය” න්ති චිත්තෙත්වා සත්තාහං බුද්ධජ්ජමුඛස්ස සඛිසස්ස දානං දත්වා හගවන්තං වන්දිත්වා “අහම්පි හගවා තුම්හාකං උපට්ඨාකො අසුකවෙජ්ජො විය අනාගතෙ බුද්ධුපට්ඨාකො හවෙය්‍ය” න්ති පත්ථනමකාසි. තාය පුරිමපත්ථනාය වොදියමානොපෙස වෙජ්ජසිජ්ජමෙව සන්ධාය “යංනුනාහං සිජ්ජං සික්ඛෙය්‍ය” න්ති චිත්තෙසි.

329. දිසාපාමොක්ඛොති සබ්බදිසාසු විදිතො පාකටො පධානො වාති අත්ථො. තස්මිඤ්ච සමයෙ තක්කසීලනො වාණිජා අභයරාජකුමාරං දස්සනාය අගමංසු. තෙ ජීවකො “කුතො තුම්භෙ ආගතා”ති පුච්ඡි. “තක්කසීලනො”ති චුත්තෙ “අත්ථී තත්ථ චෙජ්ජසිජ්ජාවරියො”ති පුච්ඡි. “ආම කුමාර, තක්කසීලායං දිසාපාමොක්ඛො චෙජ්ජො පටිවසතී”ති සුත්වා “තෙන හි යදා ගච්ඡට්, මය්හං ආරොචෙය්‍යාථා”ති ආහ. තෙ තථා අකංසු. සො පිතරං අනාපුච්ඡා තෙහි සද්ධිං තක්කසීලං අගමාසි. තෙන චුත්තං – “අභයං රාජකුමාරං අනාපුච්ඡා”ති ආදි.

ඉච්ඡාමහං ආවරිය සිජ්ජං සික්ඛිතුන්ති තං කිර උපසඬකමන්තං දිස්වා සො චෙජ්ජො “කොසි ත්වං තාතා”ති පුච්ඡි. සො “බ්බිබ්බාරමහාරාජස්ස නත්තා අභයකුමාරස්ස පුත්තොම්හි”ති ආහ. “කස්මා පන ත්වමසි තාත ඉධාගතො”ති, තතො සො “තුම්භාකං සන්තිකෙ සිජ්ජං සික්ඛිතු”න්ති චත්වා ඉච්ඡාමහං ආවරිය සිජ්ජං සික්ඛිතුන්ති ආහ. බහුඤ්ච ගණ්භාතීති යථා අඤ්ඤෙ බත්තියකුමාරාදයො ආවරියස්ස ධනං දත්වා කිඤ්චි කම්මං අකත්වා සික්ඛන්තියෙව, න සො එවං. සො පන කිඤ්චි ධනං අදත්වා ධම්මන්තෙවාසිකොව හුත්වා එකං කාලං උපජ්ඣායස්ස කම්මං කරොති, එකං කාලං සික්ඛති. එවං සන්තෙපි අභිනිහාරසම්පන්නො කුලපුත්තො අත්තනො මෙධාවිතාය බහුඤ්ච ගණ්භාති, ලහුඤ්ච ගණ්භාති, සුට්ඨු ව උපධාරෙති, ගහිතඤ්චස්ස න සම්මුස්සති.

සත්ත ව මෙ වස්සානි අධියන්තස්ස නයිමස්ස සිජ්ජස්ස අත්තො පඤ්ඤායතීති එත්ථ අයං කිර ජීවකො යත්තකං ආවරියො ජානාති, යං අඤ්ඤෙ සොළසහි වස්සෙහි උග්ගණ්භන්ති, තං සබ්බං සත්තහි වස්සෙහි උග්ගහෙසි. සක්කස්ස පන දෙවරඤ්ඤො එතදහොසි – “අයං බුද්ධානං උපට්ඨාකො අග්ගවිස්සාසකො භවිස්සති, හන්ද නං හෙසජ්ජයොජනං සික්ඛාපෙමී”ති ආවරියස්ස සරිරෙ අජ්ඣාචසිත්වා යථා යපෙත්වා කම්මවිපාකං අවසෙසරොගං එකෙනෙව හෙසජ්ජයොගෙන තිකිච්ඡිතුං සක්කොති, තථා නං හෙසජ්ජයොජනං සික්ඛාපෙසි. සො පන “ආවරියස්ස සන්තිකෙ සික්ඛාමී”ති මඤ්ඤති, තස්මා “සමත්ථො ඉදානි ජීවකො තිකිච්ඡිතු”න්ති සක්කෙන විස්සට්ඨමත්තෙ එවං චිත්තෙත්වා ආවරියං පුච්ඡි. ආවරියො පන “න ඉමිනා මමානුභාවෙන උග්ගහිතං, දෙවතානුභාවෙන උග්ගහිත”න්ති ඤත්වාච තෙන හි හණෙනිආදිමාහ. සමන්තා යොජනං ආභිණ්ඩන්තොති දිවසෙ දිවසෙ එකෙකෙන ද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා චත්තාරො දිවසෙ ආභිණ්ඩන්තො. පරිත්තං පාථෙය්‍යං පාදාසීති අප්පමත්තකං අදාසි. කස්මා? තස්ස කිර එතදහොසි – “අයං මහාකුලස්ස පුත්තො ගතමත්තොයෙව පිතිපිතාමහානං සන්තිකා මහාසක්කාරං ලහිස්සති, තතො මය්හං වා සිජ්ජස්ස වා ගුණං න ජානිස්සති, අත්තරාමග්ගෙ පන ඛිණ්ණපාථෙය්‍යො සිජ්ජං පයොජෙත්වා අවස්සං මය්හඤ්ච සිජ්ජස්ස ව ගුණං ජානිස්සති”ති පරිත්තං දාපෙසි.

සෙට්ඨිහරියාදිවත්ථුකථා

330. පසතෙතාති එකහත්ථපුටෙන. පිචුනාති කප්පාසපටලෙන. යත්‍රහි නාමාති යා නාම. කිම්පිමායන්ති කිම්පි මෙ අයං. උපජානාමෙතස්ස සංයමස්සාති කතස්ස ව රොගුපසමස්ස ව උපකාරං ජානාමාති අධිප්පායො.

331. සබ්බාලඬිකාරං තුය්හං භොතුති රාජා කිර “සවෙ ඉමං ගණ්හිස්සති, පමාණයුත්තෙ යානෙ නං යපෙස්සාමි. සවෙ න ගණ්හිස්සති, අබ්භන්තරිකං නං විස්සාසකං කරිස්සාමි” ති වින්තෙත්වා එවමාහ. අභයකුමාරස්සාපි නාටකානම්පි විත්තං උප්පජ්ජි “අභො වත න ගණ්හෙය්‍යා” ති. සොපි තෙසං විත්තං ඤාත්වා විය “ඉදං මෙ දෙව අයයිකානං ආහරණං, නයිදං මය්හං ගණ්හිතුං පතිරූප” ති විත්වා අලං දෙවාතිආදිමාහ. අධිකාරං මෙ දෙවො සරතුති කතස්ස උපකාරං මෙ දෙවො සරතුති අත්ථො. රාජා පසන්තො සබ්බාකාරසම්පන්නං ගෙහඤ්ච අම්බවනුය්‍යානඤ්ච අනුසංවච්ඡරං සතසහස්සඋට්ඨානකං ගාමඤ්ච මහාසක්කාරඤ්ච දත්වා තෙන හි භණ්ණතිආදිමාහ.

රාජගහසෙට්ඨිවත්ථුකථා

332. සක්ඛිස්සසි පන ත්වං ගහපතීති කස්මා ආහ? ඉරියාපථසම්පරිවත්තනෙන කිර මත්ථලුඬිගං න සණ්ඨාති, අස්ස ව තීහි සත්තාහෙහි නිච්චලස්ස නිපන්තස්ස මත්ථලුඬිගං සණ්ඨාතිස්සති ඤාත්වා අප්පෙව නාම සත්තසත්තමාසෙ පටිජානිත්වා සත්තසත්තදිවසෙපි නිපජ්ජෙය්‍යාති නං එවමාහ. තෙනෙව පරතො වුත්තං “අපි ව පටිකච්චෙව මයා ඤාතො” ති. සිසව්ඡවිං උප්පාටෙත්වාති සිසවම්මං අපනෙත්වා. සිබ්බිනිං විනාමෙත්වාති සිබ්බිනිං විවරිත්වා. නාහං ආවරිය සක්කොමිති තස්ස කිර සරිරෙ මහාධාහො උප්පජ්ජි, තස්මා එවමාහ. තීහි සත්තාහෙහි තීහි පස්සෙහි එකෙකෙන සත්තාහෙන.

333. ජනං උස්සාරෙත්වාති ජනං නිහරාපෙත්වා.

පජ්ජොතරාජවත්ථුකථා

334. ඡෙගුච්ඡං මෙ සජ්ජිති අයං කිර රාජා විච්ඡිකස්ස ජාතො, විච්ඡිකවිසපට්ඨානාය ව සජ්ජි හෙසජ්ජං භොති විච්ඡිකානං පටිකුලං, තස්මා එවමාහ. උද්දෙකං දස්සති උග්ගාරං දස්සති. පඤ්ඤාස යොජනිකා භොතීති පඤ්ඤාස යොජනාති ගන්තුං සමත්ථා භොති. න කෙවලඤ්චස්ස රඤ්ඤො හත්ථිනියෙව, නාළාගිරි නාම හත්ථි යොජනසතං ගච්ඡති, වෙලකණ්ණො ව මුඤ්චකෙසො වාති ද්වෙ අස්සා වීසයොජනසතං ගච්ඡන්ති, කාකො දාසො සට්ඨියොජනාති ගච්ඡති.

එකස්ස කිර කුලපුත්තස්ස අනුප්පන්තො බුද්ධෙ එකදිවසං භුඤ්ජිතුං නිසින්නස්ස පච්චෙකබුද්ධො ද්වාරෙ යත්වා අගමාසි, තස්සෙකො පුරිසො “පච්චෙකබුද්ධො ආගන්ත්වා ගතො” ති ආරොචෙසි. සො සුත්වා “ගච්ඡ, වෙගෙන පත්තං ආහරා” ති ආහරාපෙත්වා අත්තනො සජ්ජිතං හත්තං සබ්බං දත්වා පෙසෙසි. ඉතරො තං ආහරිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ යපෙත්වා “අහං හන්තෙ තුම්භාකං කතෙන

ඉමිනා කායවෙය්‍යාවතීකෙන යත්ථ යත්ථ නිබ්බන්තොපි වාහනසම්පන්නො
හොමි''ති පත්ථනං අකාසි. සො අයං එතරහි පජ්ජොතො නාම රාජා ජාතො, තාය
පත්ථනාය අයං වාහනසම්පන්නි.

සජ්ජිං පායෙත්වාති සජ්ජිඤ්ච පායෙත්වා; පරිවාරිකානඤ්ච ආභාරාවාරෙ විධිං
ආවික්ඛිත්වා. නබෙන හෙසජ්ජං ඔලුම්පෙත්වාති නබෙන හෙසජ්ජං ඔදහිත්වා;
පක්ඛිපිත්වාති අත්ථො. නිව්ජාරෙසීති විරෙවෙසි.

සිවෙය්‍යකදුස්සයුගකථා

335. සිවෙය්‍යකං නාම උත්තරකුරුසු සිවථිකං අවමඬගලවත්ථං. තත්ථ කිර
මනුස්සා මතං තෙන වත්ථෙන වෙයෙත්වා නික්ඛිපන්නි, තං ‘‘මංසපෙසි’’ති
සල්ලක්ඛෙත්වා හත්ථිසොණ්ඩකසකුණා උක්ඛිපිත්වා හිමවන්තකුටෙ යපෙත්වා
වත්ථං අපනෙත්වා බාදන්නි. අථ වනවරකා වත්ථං දිස්වා රඤ්ඤො ආහරන්නි.
එවමිදං පජ්ජොතෙන ලද්ධං. සිවිරට්ඨෙ කුසලා ඉත්ථියො තීහි අංසුහි සුත්තං
කන්නන්නි, තෙන සුත්තෙන වායිතවත්ථං එතන්නිපි වදන්නි.

සමත්තිංසවිරෙවනකථා

336. සිනෙහෙථාති කිං පන භගවතො කායො ලුබ්භාති න ලුබ්භො? භගවතො හි
ආභාරෙ සදා දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපන්නි, සිනෙහපානං පන සබ්බත්ථ දොසෙ
තෙමෙති, සිරා මුදුකා කරොති, තෙනායං එවමාහ. තිණි උජ්ජලහත්ථානීති එකං
ඔළාරිකදොසහරණත්ථං, එකං මජ්ඣිමදොසහරණත්ථං, එකං
සුමුමදොසහරණත්ථං. නචිරස්සෙව පකතත්තො අහොසීති එවං පකතත්තෙ පන
කායෙ නාගරා දානං සම්පාදෙසුං. ජීවකො ආගන්ත්වා භගවන්තං එතදවොච –
‘‘භගවා අජ්ජ නාගරා තුම්භාකං දානං දාතුකාමා, මා අන්තොගාමං පිණ්ඩාය
පටිසථා’’ති. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො චිත්තෙසි – ‘‘කුතො නු බො අජ්ජ
භගවතො පයමං පිණ්ඩපාතො ලද්ධුං වට්ටති’’ති. තතො චිත්තෙසි – ‘‘සොණො
සෙට්ඨිපුත්තො ඛෙත්තපරිකම්මතො පට්ඨාය අඤ්ඤෙහි අසාධාරණානං
බීරොදකසෙවනසංවද්ධානං ගන්ධසාලීනං ඔදනං භුඤ්ජති, තතො භගවතො
පිණ්ඩපානං ආහරිස්සාමි’’ති ඉද්ධියා ගන්ත්වා තස්ස පාසාදතලෙ අත්තානං දස්සෙසි.
සො ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා පණිතං පිණ්ඩපානං අදාසි. ථෙරස්ස ව ගමනාකාරං
දිස්වා ‘‘භුඤ්ජථ හන්තෙ’’ති ආහ. ථෙරො තමත්ථං ආරොවෙසි ‘‘භුඤ්ජථ හන්තෙ,
අහං අඤ්ඤං භගවතො දස්සාමි’’ති ථෙරං හොපෙත්වා ගන්ධෙහි පත්තං
උබ්බට්ඨෙත්වා පිණ්ඩපානස්ස පුරෙත්වා අදාසි, තං ථෙරො ආහරිත්වා භගවතො
අදාසි.

රාජාපි බො බිම්බිසාරො ‘‘අජ්ජ භගවා කිං භුඤ්ජිස්සති’’ති විහාරං ආගන්ත්වා
පටිසමානොච පිණ්ඩපානගන්ධං සායිත්වා භුඤ්ජිතුකාමො අහොසි. භගවතො
ද්විසුයෙව පිණ්ඩපානෙසු භාජනගතෙසු දෙවතා ඔජං පක්ඛිපිංසු – යඤ්ච සුජාතා

අදාසි; යඤ්ච පරිනිබ්බානකාලෙ චුන්දො කම්මාරපුත්තො; අඤ්ඤෙසු කබලෙ කබලෙ පක්ඛිපිංසු, තස්මා භගවා රඤ්ඤො ඉච්ඡං ඡානිත්වා අපක්ඛිත්තොජමෙව ථොකං පිණ්ඩපාතං රඤ්ඤො දාපෙසි. සො පරිභුඤ්ජිත්වා පුච්ඡී – “කිං භන්තෙ, උත්තරකුරුතො ආභතං භොජන”න්ති? “න මහාරාජ, උත්තරකුරුතො; අපිව බො තවෙව රට්ඨවාසිනො ගහපතිපුත්තස්ස භොජනං එත”න්ති වත්වා සොණස්ස සම්පත්තිං ආවික්ඛි. තං සුත්වා රාජා සොණං දට්ඨුකාමො හුත්වා වම්මක්ඛන්ධකෙ චුත්තනයෙන අසිනියා කුලපුත්තසහස්සෙහි සද්ධිං සොණස්ස ආගමනං අකාසි. තෙ භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා සොතාපන්නා ඡාතා. සොණො පන පබ්බජිත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො. භගවාපි එතදත්ථමෙව රඤ්ඤො පිණ්ඩපාතං දාපෙසි.

වරයාවනකථා

337. එවං කතභත්තකිච්චෙ භගවති අථ බො ජීවකො කොමාරභව්වො තං සිවෙය්‍යකං දුස්සයුගං ආදාය...පෙ.... එතදවොච. අතික්කන්තවරාති එත්ථ විනිච්ඡයො මහාබන්ධකෙ චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. භගවා භන්තෙ පංසුකුලිකො භික්ඛුසඬ්ඨො වාති භගවතො හි බුද්ධත්තං පත්තතො පට්ඨාය යාව ඉදං වත්ථං, එත්ථන්තරෙ විසති වස්සාති න කොචි ගහපතිච්චරං සාදිසි, සබ්බෙ පංසුකුලිකාව අහෙසුං. තෙනායං එවමාහ. ගහපතිච්චරන්ති ගහපතිහි දින්නච්චරං. ධම්මියා කථායාති වත්ථදානානිසංසපටිසංයුත්තාය කථාය. ඉතරීතරෙනාපිති අප්පග්ගෙසනපි මහග්ගෙසනපි; යෙන කෙනචිති අත්ථො. පාවාරොති සලොමකො කප්පාසාදිභෙදො. අනුජානාමි භික්ඛවෙ කොජවන්ති එත්ථ පකතිකොජවමෙව වට්ටති, මහාපිට්ඨියකොජවං න වට්ටති. මහාපිට්ඨියකොජවන්ති උණ්ණාමයො පාවාරසදිසො කොජවො.

කම්බලානුජානනාදිකථා

338. කාසිරාජාති කාසිනං රාජා; පසෙනදිස්ස එකපිතිකභාතා එස. අඬ්ඬකාසියන්ති එත්ථ කාසිති සහස්සං වුවචති තං අග්ගෙනකො කාසියො. අයං පන පඤ්චසතාති අග්ගති, තස්මා “අඬ්ඬකාසියො”ති චුත්තො. තෙනෙවාහ – “උපඬ්ඬකාසිනං බමමාන”න්ති.

339. උච්චාවචානීති සුන්දරාති ව අසුන්දරාති ව. භඩ්ගං නාම බොමාදිහි පඤ්චහි සුත්තෙහි මිස්සෙත්වා කතං; වාකමයමෙවාතිපි වදන්ති.

340. එකංයෙව භගවතා ච්චරං අනුඤ්ඤාතං න ද්වෙති තෙ කිර ඉතරීතරෙන ච්චරෙනාති එතස්ස “ගහපතිකෙන වා පංසුකුලෙන වා”ති එවං අත්ථං සල්ලක්ඛිංසු. නාගමෙසුන්ති යාව තෙ සුසානතො ආගච්ඡන්ති, තාව තෙ න අච්ඡිංසු; පක්කම්මිංසුයෙව. නාකාමා භාගං දාතුන්ති න අනිච්ඡාය දාතුං; යදි පන ඉච්ඡන්ති, දාතබ්බො. ආගමෙසුන්ති උපවාරෙ අච්ඡිංසු. තෙනාහ භගවා ආහ – “අනුජානාමි භික්ඛවෙ ආගමෙන්නාතං අකාමා භාගං දාතු”න්ති. යදි පන මනුස්සා “ඉධාගතා එව

ගණ්භන්තු’ ති දෙන්නි, සඤ්ඤාණං වා කත්වා ගච්ඡන්ති ‘සම්පත්තා ගණ්භන්තු’ ති සම්පත්තානං සබ්බෙසම්පි පාපුණන්ති. සචෙ ඡඩ්ඛේත්වා ගතා, යෙන ගහිතං, සො එව සාමී. සද්දිසා සුසානං ඔක්කම්සුති සබ්බෙ සමං ඔක්කම්සු; එකදිසාය වා ඔක්කම්සුතිපි අත්ථො. තෙ කතිකං කත්වාති ලද්ධං පංසුකුලං සබ්බෙ භාජෙත්වා ගණ්භිස්සාමාති බහිමෙව කතිකං කත්වා.

342. විවරපටිග්ගාභකන්ති යො ගහපතිකෙහි සඬ්ඝස්ස දියමානං විවරං ගණ්භාති. යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යාතිආදීසු විවරපටිග්ගාභකෙසු පච්ඡා ආගතානම්පි අත්තනො ඤාතකාදීනං පයමතරං පටිග්ගණ්භන්තො වා එකච්චස්මී. පෙමං දස්සෙත්වා ගණ්භන්තො වා ලොභපකතිකතාය අත්තනො පරිණාමෙත්තො වා ඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාම. පයමතරං ආගතස්සාපි කොධවසෙන පච්ඡා ගණ්භන්තො වා දුග්ගතමනුස්සෙසු අවමඤ්ඤං කත්වා ගණ්භන්තො වා ‘කිං වො සරෙ යපනොකාසො නත්ථී, තුම්භාකං සත්තකං ගහෙත්වා ගච්ඡං’ ති එවං සඬ්ඝස්ස ලාභන්තරායං කරොන්තො වා දොසාගතිං ගච්ඡති නාම. යො පන මුට්ඨස්සති අසම්පජානො, අයං මොභාගතිං ගච්ඡති නාම. පච්ඡා ආගතානම්පි ඉස්සරානම්පි හයෙන පයමතරං පටිග්ගණ්භන්තො වා ‘විවරපටිග්ගාභකට්ඨානං නාමෙතං භාරිය’ ත්ති සත්තසන්තො වා භයාගතිං ගච්ඡති නාම. ‘මයා ඉදඤ්චිදඤ්ච ගහිතං, ඉදඤ්චිංදඤ්ච න ගහිත’ ත්ති එවං ඡානන්තො ගහිතාගහිතං ඡානාති නාම. තස්මා යො න ඡන්දාගතිආදිවසෙන ගච්ඡති, ඤාතකඅඤ්ඤාතකඅඬ්ඬුග්ගතෙසු විසෙසං අකත්වා ආගතපඅපාටියා ගණ්භාති, සීලාචාරපටිපත්තියුත්තො හොති, සතිමා මෙධාවී බහුස්සුතො, සක්කොති දායකානං විස්සට්ඨවාචාය පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි අනුමොදනං කරොන්තො පසාදං ජනෙතුං, එවරූපො සම්මන්තිතබ්බො.

එවඤ්ච පන භික්ඛවෙ සම්මන්තිතබ්බොති එත්ථ පන එතාය යථාචුත්තාය කම්මවාචායපි අපලොකනෙනාපි අත්තොවිහාරෙ සබ්බසඬ්ඝමජ්ඣෙසි බණ්ඩසීමායපි සම්මන්තිතුං වට්ටතියෙව. එවං සම්මතෙන ව විහාරපච්චන්තෙ වා පධානසරෙ වා න අච්ඡිතබ්බං. යත්ථ පන ආගතාගතා මනුස්සා සුඛං පස්සන්ති, තාදිසෙ ධුරවිහාරට්ඨානෙ බීජනිං පස්සෙ යපෙත්වා සුතිවත්ථෙන සුපාරුතෙන නිසිදිතබ්බන්ති.

තත්ථෙව උජ්ඣන්තිත්වාති ‘පටිග්ගහණමෙව අම්භාකං භාරො’ ති වත්වා ගහිතට්ඨානෙයෙව ඡඩ්ඛේත්වා ගච්ඡන්ති. විවරනිදහකන්ති විවරපටිසාමකං. යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යාතිආදීසු චෙත්ථ ඉතො පරඤ්ච සබ්බත්ථ චුත්තනයෙනෙව විනිව්ඡයො වෙදිතබ්බො. සම්මුතිවිනිව්ඡයොපි කථිතානුසාරෙනෙව ඡානිතබ්බො.

හණ්ඩාගාරසම්මුතිආදිකථා

343. විහාරං වාතිආදීසු යො ආරාමමජ්ඣෙ ආරාමිකසාමණෙරාදීහි අවිචිත්තො සබ්බෙසං සමොසරණට්ඨානෙ විහාරො වා අඬ්ඬියොගො වා හොති, සො

සම්මන්ත්‍රිතබ්බො. පච්චන්තසෙනාසනං පන න සම්මන්ත්‍රිතබ්බං. ඉදං පන
භණ්ඩාගාරං බණ්ඩසීමං ගන්ත්වා බණ්ඩසීමාය නිසින්තෙනි සම්මන්ත්‍රිතං න වට්ටති,
විහාරමජ්ඣෙයෙව සම්මන්ත්‍රිතබ්බං.

ගුත්තාගුත්තඤ්ච ජානෙය්‍යාති එත්ථ යස්ස තාව ඡදනාදීසු කොච්ච දොසො නත්ථී,
තං ගුත්තං. යස්ස පන ඡදනාතිණං වා ඡදනිට්ඨකා වා යත්ථ කත්ථවි පතිතා, යෙන
ඔවස්සති වා, මුසිකාදීනං වා පච්චෙසො හොති, හිත්තිආදීසු වා කත්ථවි ඡද්දං හොති,
උපවිකා වා උට්ඨහන්ති, තං සබ්බං අගුත්තං නාම. තං සල්ලක්ඛෙත්වා
පටිසඬ්ඛරිතබ්බං. සීතසමයෙ ද්වාරඤ්ච වාතපානඤ්ච සුපිහිතං කාතබ්බං, සීතෙන හි
වීචරාති කණ්ණකිතාති හොන්ති. උණ්හසමයෙ අන්තරන්තරා වාතජ්ජචෙසනත්ථං
විචරිතබ්බං. එවං කරොන්තො හි ගුත්තාගුත්තං ජානාති නාම.

ඉමෙහි පන වීචරපටිග්ගාහකාදීහි තීහිපි අත්තතො වත්තං ජානිතබ්බං. තත්ථ
වීචරපටිග්ගාහකෙන තාව යං යං මනුස්සා “කාලවීචර”න්ති වා “අකාලවීචර”න්ති
වා “අච්චෙකවීචර”න්ති වා “වස්සිකසාට්ඨික”න්ති වා “නිසිදන”න්ති වා
“පච්චත්ථරණ”න්ති වා “මුඛපුඤ්ජනවොළ”න්ති වා දෙන්ති, තං සබ්බං එකරාසිං
කත්වා මිස්සෙත්වා න ගණ්හිතබ්බං, විසුං විසුං කත්වා ව ගණ්හිත්වා වීචරනිදහකස්ස
තථෙව ආචික්ඛිත්වා දාතබ්බං. වීචරනිදහකෙනාපි භණ්ඩාගාරිකස්ස දදමානෙන ඉදං
කාලවීචරං...පෙ.... ඉදං මුඛපුඤ්ජනවොළන්ති ආචික්ඛිත්වා දාතබ්බං.
භණ්ඩාගාරිකෙනාපි තථෙව විසුං විසුං විය සඤ්ඤාණං කත්වා යපෙතබ්බං. තතො
සඬ්ඝෙන “කාලවීචරං ආහරා”ති වුත්තෙ කාලවීචරමෙව දාතබ්බං...පෙ....
මුඛපුඤ්ජනවොළකං ආහරාති වුත්තෙ තදෙව දාතබ්බං.

ඉති භගවතා වීචරපටිග්ගාහකො අනුඤ්ඤාතො, වීචරනිදහකො අනුඤ්ඤාතො,
භණ්ඩාගාරං අනුඤ්ඤාතං, භණ්ඩාගාරිකො අනුඤ්ඤාතො, න බාහුලිකතාය න
අසන්තුට්ඨියා; අපිච්ච ඛො සඬ්ඝස්සානුග්ගහාය. සථෙ හි ආහටාහටං ගහෙත්වා හික්ඛු
භාජෙය්‍යං, නෙව ආහටං න අනාහටං න දින්නං නාදින්නං න ලද්ධං නාලද්ධං
ජානෙය්‍යං, ආහටාහටං ථෙරාසනෙ වා දදෙය්‍යං, බණ්ඩාබණ්ඩං වා ඡින්දිත්වා
ගණ්හෙය්‍යං; එවං සති අයුත්තපරිභොගො ව හොති, න ච සබ්බෙසං සඬ්ඝහො
කතො හොති. භණ්ඩාගාරෙ පන වීචරං යපෙත්වා උස්සන්තකාලෙ එකෙකස්ස
හික්ඛුතො තිවීචරං වා ද්වෙ ද්වෙ වා එකෙකං වා වීචරං දස්සන්ති, ලද්ධාලද්ධං
ජානිස්සන්ති, අලද්ධභාවං ඤත්වා සඬ්ඝහං කාතුං මඤ්ඤිස්සන්ති.

න හික්ඛෙව භණ්ඩාගාරිකො වුට්ඨාපෙතබ්බොති එත්ථ අඤ්ඤෙපි අවුට්ඨාපනියා
ජානිතබ්බො. වත්තාරො හි න වුට්ඨාපෙතබ්බො – වුඩ්ඪතරො, භණ්ඩාගාරිකො,
ගිලානො, සඬ්ඝතො ලද්ධසෙනාසනොති. තත්ථ වුඩ්ඪතරො අත්තතො වුඩ්ඪතාය
නවකතරෙන න වුට්ඨාපෙතබ්බො, භණ්ඩාගාරිකො සඬ්ඝෙන සම්මන්ත්‍රිත්වා
භණ්ඩාගාරස්ස දින්නතාය, ගිලානො අත්තතො ගිලානතාය, සඬ්ඝො පන
බහුස්සුතස්ස උද්දෙසපරිපුට්ඨාදීහි බහුපකාරස්ස භාරනිත්ථාරකස්ස ථාසුකං ආවාසං

අනුට්ඨාපනීයං කත්වා දෙනි, තස්මා සො උපකාරතාය ව සංඝිකතො ලද්ධතාය ව න
වුට්ඨාපෙනබ්බොති.

උස්සන්නං හොතිති බහු රාසිකතං හොති, භණ්ඩාගාරං න ගණ්හාති.
සම්මුඛිභූතෙනාති අත්තොඋපචාරසීමායං යීතෙන. භාෂෙතුන්ති කාලං සොසෙත්වා
පටිපාටියා භාෂෙතුං. කොලාහලං අකාසීති “අම්භාකං ආචරියස්ස දෙථ,
උපජ්ඣායස්ස දෙථා” ති එවං මහාසද්දං අකාසී. වීචරභාජනකඨගෙසු සභාගානං
භික්ඛූනං අපාපුණන්තම්පි මහග්ගං වීචරං දෙන්තො ඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාම.
අඤ්ඤෙසං වුඩ්ඞිකරානං පාපුණන්තම්පි මහග්ගං වීචරං අදත්වා අප්පග්ගං දෙන්තො
දොසාගතිං ගච්ඡති නාම. මොහමුල්ලො වීචරදානවත්තං අජානන්තො මොහාගතිං
ගච්ඡති නාම. මුඛරානං නවකානම්පි භයෙන අපාපුණන්තමෙව මහග්ගං වීචරං
දෙන්තො භයාගතිං ගච්ඡති නාම. යො එවං න ගච්ඡති, සබ්බෙසං කුලාභූතො
පමාණභූතො මජ්ඣිමස්මිනි හොති, සො සම්මන්තිතබ්බො. භාජිතාභාජිතන්ති
“එත්තකාති වත්ථාති භාජිතාති, එත්තකාති අභාජිතාති” ති ජානන්තො
“භාජිතාභාජිතඤ්ච ජානෙය්‍යා” ති වුච්චති.

උච්චිතිත්වාති “ඉදං ථූලං, ඉදං සණ්ඨං, ඉදං සන්තං, ඉදං තනුකං, ඉදං පරිභුත්තං,
ඉදං අපරිභුත්තං, ඉදං දීඝතො එත්තකං පුථුලතො එත්තක” ති එවං වත්ථාති
විචිතිත්වා. කුලයිත්වාති “ඉදං එත්තකං අග්ගති, ඉදං එත්තක” ති එවං
අග්ගපරිච්ඡෙදං කත්වා. වණ්ණාවණ්ණං කත්වාති සචෙ සබ්බෙසං එකෙකමෙව
දසග්ගනකං පාපුණාති, ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ පාපුණාති, යං නව වා අට්ඨ වා
අග්ගති, තං අඤ්ඤෙන එකඅග්ගනකෙන ව ද්විඅග්ගනකෙන ව සද්ධිං බන්ධිත්වා
එතෙන උපායෙන සමෙ පටිච්ඡෙය යපෙත්වාති අත්ථො. භික්ඛු ගණෙත්වා වග්ගං
බන්ධිත්වාති සචෙ එකෙකස්ස දියමානෙ දිවසො නප්පහොති, දස දස භික්ඛු
ගණෙත්වා දස දස වීචරපටිච්ඡෙය එකවග්ගං බන්ධිත්වා එකං භණ්ඩිකං කත්වා එවං
වීචරපටිච්ඡෙයං යපෙතුං අනුජානාමීති අත්ථො. එවං යපිතෙසු වීචරපටිච්ඡෙසු කුසො
පාතෙතබ්බො. තෙහිපි භික්ඛුහි පුන කුසපාතං කත්වා භාෂෙතබ්බං.

සාමණෙරානං උපඩ්ඨපටිච්ඡන්ති එත්ථ යෙ සාමණෙරා අත්තිස්සරා
භික්ඛුසංඝස්ස කත්තබ්බකම්මං න කරොන්ති, උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු යුත්තා
ආචරියුපජ්ඣායානංයෙව වත්තපටිපත්තිං කරොන්ති, අඤ්ඤෙසං න කරොන්ති,
එතෙසංයෙව උපඩ්ඨභාගො දාතබ්බො. යෙ පන පුරෙහත්තඤ්ච පච්ඡාහත්තඤ්ච
භික්ඛුසංඝස්සෙව කත්තබ්බකිච්චං කරොන්ති, තෙසං සමකො දාතබ්බො. ඉදඤ්ච
පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නෙන භණ්ඩාගාරෙ යපිතෙන අකාලච්චරෙනෙව කමීතං.
කාලච්චරං පන සමකමෙව දාතබ්බං. තනුප්පාදවස්සාවාසිකං සම්මුඤ්ජනීබන්ධනාදි
සංඝස්ස ඵාතිකම්මං කත්වා ගහෙතබ්බං. එතඤ්ඤෙත්ථ සබ්බෙසං වත්තං.
භණ්ඩාගාරිකච්චරෙපි සචෙ සාමණෙරා ආගන්ත්වා “හන්තෙ මයං යාගුං පවාම,
හත්තං පවාම, බජ්ජකං පවාම, අප්පහරිතකං කරොම, දන්තකට්ඨං ආහරාම,
රඬගජල්ලිං කප්පියං කත්වා දෙම, කිං අම්හෙහි න කතං නාමා” ති උක්කුට්ඨිං
කරොන්ති, සමභාගොව දාතබ්බො. එතං යෙ ව විරජ්ඣිත්වා කරොන්ති, යෙසඤ්ච

කරුණභාවය න පඤ්ඤායනි, තෙ සන්ධාය වුත්තං. කුරුන්දියං පන “සවෙ සාමණෙරා ‘කස්මා මයං හන්තෙ සඬ්ඝකම්මං න කරොම, කරිස්සාමා’ ති යාවන්ති, සමපට්ඨිසො දාතබ්බො” ති වුත්තං.

උත්තරිතුකාමොති නදිං වා කන්තාරං වා උත්තරිතුකාමො; සත්ථං ලභිත්වා දිසා පක්කම්තුකාමොති අත්ථො. සකං භාගං දාතුන්ති ඉදං භණ්ඩාගාරතො වීචරානි නීහරිත්වා පුඤ්ඤෙ කතෙ සණ්ටියා පහටාය භික්ඛුසඬ්ඝෙ සන්තිපතිතෙ සත්ථං ලභිත්වා ගන්තුකාමො “සත්ථතො මා පරිභායී” ති එතමත්ථං සන්ධාය වුත්තං. තස්මා අනීහතෙසු වා වීචරෙසු අප්පහටාය වා සණ්ටියා අසන්තිපතිතෙ වා සඬ්ඝෙ දාතුං න වට්ටති. වීචරෙසු පන නීහතෙසු සණ්ටිං පහරිත්වා භික්ඛුසඬ්ඝෙ සන්තිපතිතෙ වීචරභාජකෙන “ඉමස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙන එත්තකෙන භවිතබ්බ”න්ති තක්කෙන්වා නයග්ගාහෙන වීචරං දාතබ්බං. තුලාය තුලිතමි භි සමසමං දාතුං න සක්කා, තස්මා උභනං වා භොතු අධිකං වා, එවං තක්කෙන නයෙන දින්නං සුදින්නං. නෙව උභනකං පුන දාතබ්බං, නාතිරිත්තං පටිග්ගණ්හිතබ්බන්ති.

අතිරෙකභාගෙනාති දස භික්ඛු භොන්ති, සාටකාපි දසෙව, තෙසු එකො ද්වාදස අග්ඝති, සෙසා දසග්ගනකා. සබ්බෙසු දසග්ගනකවසෙන කුසෙ පාතිතෙ යස්ස භික්ඛුනො ද්වාදසග්ගනකො කුසො පාතිතො, සො “එත්තකෙන මම වීචරං පභොති” ති තෙන අතිරෙකභාගෙන ගන්තුකාමො භොති. භික්ඛු “අතිරෙකං ආවුසො සඬ්ඝස්ස සන්තක”න්ති වදන්ති, තං සුත්වා භගවා “සඬ්ඝිකෙ ව ගණසන්තකෙ ව අප්පකං නාම නත්ථී, සබ්බත්ථ සංයමො කාතබ්බො, ගණ්හන්තෙනාපි කුක්කුචවායිතබ්බ”න්ති දස්සෙතුං “අනුජානාමි භික්ඛවෙ අනුක්ඛෙපෙ දින්නෙ” ති ආහ. තත්ථ අනුක්ඛෙපො නාම යංකිඤ්චි අනුක්ඛිපිතබ්බං අනුප්පදාතබ්බං කප්පියභණ්ඩං; යත්තකං තස්ස පට්ඨිසෙ අධිකං, තත්තකෙ අග්ගනකෙ යස්මිං කිස්මිඤ්චි කප්පියභණ්ඩෙ දින්නෙති අත්ථො.

විකලකෙ තොසෙත්වාති එත්ථ වීචරවිකලකං පුග්ගලවිකලකන්ති ද්වෙ විකලකා. වීචරවිකලකං නාම සබ්බෙසං පඤ්ච පඤ්ච වත්ථානි පත්තානි, සෙසානිපි අත්ථී, එකෙකං පන න පාපුණාති, ඡින්නිත්වා දාතබ්බානි. ඡින්නන්තෙහි ව අධිස්මණ්ඩලාදීනං වා උපාහනත්ථවිකාදීනං වා පභොනකානි බණ්ඩානි කත්වා දාතබ්බානි, හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන චතුර්ධගුලවත්ථාරම්පි අනුචාතප්පභොනකායාමං බණ්ඩං කත්වා දාතුං වට්ටති, අපරිභොගං පන න කාතබ්බන්ති එවමෙත්ථ වීචරස්ස අප්පභොනකභාවො වීචරවිකලකං. ඡින්නිත්වා දින්නෙ පන තං තොසිතං භොති, අථ කුසපාතො කාතබ්බො. සවෙපි එකස්ස භික්ඛුනො කොට්ඨාසෙ එකං වා ද්වෙ වා වත්ථානි නප්පභොන්ති, තත්ථ අඤ්ඤං සාමණකං පරික්ඛාරං යපෙත්වා යො තෙන තුස්සති, තස්ස තං භාගං දත්වා පච්ඡා කුසපාතො කාතබ්බො. ඉදම්පි වීචරවිකලකන්ති අන්ධකට්ඨකථායං වුත්තං.

පුග්ගලවිකලකං නාම දස දස භික්ඛු ගණෙත්වා වග්ගං කරොන්තානං එකො වග්ගො න පුරති, අට්ඨ වා නව වා භොන්ති, තෙසං අට්ඨ වා නව වා කොට්ඨාසා

“තුම්හෙ ඉමෙ ගහෙත්වා විසුං භාජෙථා” ති දාතබ්බො. එවමයං පුග්ගලානං අප්පභොගාකභාවො පුග්ගලවිකලකං. විසුං දින්නෙ පන තං තොසිතං හොති, එවං තොසෙත්වා කුසපාතො කාතබ්බොති. අථ වා විකලකෙ තොසෙත්වාති යො විවරවිභාගො ඌනකො, තං අඤ්ඤෙන පරික්ඛාරෙන සමං කත්වා කුසපාතො කාතබ්බො.

විවරරජනකථා

344. ජකණෙනාති ගොමයෙන. පණ්ඩුමත්තිකායාති තම්බමත්තිකාය.

මූලරජනාදීසු හලිද්දිං යපෙත්වා සබ්බං මූලරජනං වට්ටති. මඤ්ජිට්ඨිඤ්ච තුඩ්ගභාරඤ්ච යපෙත්වා සබ්බං ඛන්ධරජනං වට්ටති. තුඩ්ගභාරො නාම එකො සකණ්ටකරුක්ඛො, තස්ස හරිතාලවණ්ණං ඛන්ධරජනං හොති. ලොද්දඤ්ච කණ්ඩුලඤ්ච යපෙත්වා සබ්බං තවරජනං වට්ටති. අල්ලිපත්තං නිලිපත්තඤ්ච යපෙත්වා සබ්බං පත්තරජනං වට්ටති. ගිහිපරිභුත්තං පන අල්ලිපත්තෙන එකචාරං රජිතුං වට්ටති. කිංසුකපුප්ඵඤ්ච කුසුම්භපුප්ඵඤ්ච යපෙත්වා සබ්බං පුප්ඵරජනං වට්ටති. එලරජනෙ පන න කිඤ්චි න වට්ටති.

සීතුදකාති අපක්කරජනං වුව්වති. උත්තරාළම්පන්ති වට්ටාධාරකං, රජනකුම්භියා මජ්ඣෙකෙ යපෙත්වා තං ආධාරකං පරික්ඛිපිත්වා රජනං පක්ඛිපිතුං අනුජානාමිති අත්ථො. එවඤ්චි කතෙ රජනං න උත්තරති. උදකෙ වා නඛපිට්ඨිකාය වාති සචෙ පරිපක්කං හොති, උදකපාතියා දින්නො ටෙට්ඨො සහසා න විසරති, නඛපිට්ඨියම්භි අවිසරන්තො තිට්ඨති. රජනුඵඛිකන්ති රජනඋඵඛිකං. දණ්ඩකථාලකන්ති තමෙව සදණ්ඩකං. රජනකොලම්බන්ති රජනකුණ්ඩං. ඔමද්දන්ති සම්මද්දන්ති. න ච අවිජින්නෙ ටෙට්ඨෙ පක්කම්මන්ති යාව රජනබින්නු ගලිතං න ඡිජ්ජති, තාව න අඤ්ඤත්ර ගන්තබ්බං. පත්ථින්නන්ති අතිරජිතත්තා ටද්ධං. උදකෙ ඔසාරෙතුන්ති උදකෙ පක්ඛිපිත්වා යපෙතුං. රජනෙ පන නික්ඛන්තෙ තං උදකං ඡඩ්ඛෙත්වා විවරං මද්දිතබ්බං. දන්තකාසාවානීති එකං වා ද්වෙ වා වාරෙ රජිත්වා දන්තවණ්ණානි ධාරෙත්ති.

ජින්නකවිවරානුජානනකථා

345. අවිජ්ඣද්ධන්ති චතුරස්සකෙදාරකඛද්ධං. පාළිඛද්ධන්ති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච දීසමරියාදඛද්ධං. මරියාදඛද්ධන්ති අන්තරන්තරා රස්සමරියාදඛද්ධං. සිඬ්ඝාටකඛද්ධන්ති මරියාදාය මරියාදං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ සිඬ්ඝාටකඛද්ධං; චතුක්කසණ්ඨානන්ති අත්ථො. සංවිද්භිතුන්ති කාතුං. උස්සහසි ත්වං ආනන්දාති සක්කොසි ත්වං ආනන්ද. උස්සහාමි භගවාති තුම්හෙහි දින්නනායෙන සක්කොමිති දස්සෙති. යත්ර හි නාමාති යො නාම. කුසිම්පි නාමාතිආදීසු කුසිති ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච අනුචාතාදීනං දීසපත්තානාමෙතං අධිවචනං. අඬ්ඬකුසිති අන්තරන්තරා රස්සපත්තානං නාමං. මණ්ඩලන්ති පඤ්චබණ්ඩිකවිවරස්ස

එකෙකස්මිං බණ්ඩෙ මහාමණ්ඩලං. අඩ්ඨමණ්ඩලන්ති බුද්දකමණ්ඩලං. විවට්ටන්ති මණ්ඩලඤ්ච අඩ්ඨමණ්ඩලඤ්ච එකතො කත්වා සිබ්බිතං මජ්ඣිමබණ්ඩං.

අනුච්චට්ටන්ති තස්ස උභොසු පස්සෙසු ද්වෙ බණ්ඩානි. ගීවෙය්‍යකන්ති ගීවාචෙය්‍යනට්ඨානෙ දළ්භිකරණත්ථං අඤ්ඤං සුත්තසංසිබ්බිතං ආගන්තුකපත්තං. ජඩ්ඝෙය්‍යකන්ති ජඩ්ඝපාපුණනට්ඨානෙ තථෙව සංසිබ්බිතං පත්තං. ගීවට්ඨානෙ ව ජඩ්ඝට්ඨානෙ ව පත්තානමෙවෙනං නාමන්තිපි වදන්ති. බාහන්තන්ති අනුච්චට්ටානං බහි එකෙකං බණ්ඩං. ඉති පඤ්චබණ්ඩිකවීචරෙනෙතං විචාරිතන්ති. අථ වා අනුච්චට්ටන්ති විවට්ටස්ස එකපස්සතො ද්වින්තං එකපස්සතො ද්වින්තන්ති චතුත්තම්පි බණ්ඩානමෙනං නාමං. බාහන්තන්ති සුප්පමාණං වීචරං පාරුපන්තෙන සංහරිත්වා බාහාය උපරි යපිතා උභො අන්තා බහිමුඛා තිට්ඨන්ති, තෙසං එතං නාමං. අයමෙව හි නයො මහාඅට්ඨකථායං වුත්තොති.

තිව්චරානුජානනකථා

346. වීචරෙහි උබ්භණ්ඩිකෙති වීචරෙහි උබ්භණ්ඩෙ කතෙ; යථා
උක්ඛිත්තභණ්ඩා හොන්ති එවං කතෙ; උක්ඛිත්තභණ්ඩිකභාවං ආපාදිතෙති අත්ථො. වීචරහිසින්ති එත්ථ හිසින්ති ද්වෙ තීණි එකතො කත්වා හිසිසඬ්ඛෙපෙන සංහරිතවීචරානි වුත්තානි. තෙ කිර හික්ඛු “දක්ඛිණාගිරිතො භගවා ලහුං පටිනිවත්තිස්සති” ති තත්ථ ගච්ඡන්තා ජීවකචත්ථුස්මිං ලද්ධවීචරානි යපෙත්වා අගමංසු. ඉදානි පන වීරෙන ආගමිස්සති මඤ්ඤමානා ආදාය පක්කමිංසු. අන්තරට්ඨකාසුති මාසස්ස ව එග්ගුණස්ස ව අන්තරා අට්ඨසු. න භගවත්තං සීතං අභොසීති භගවතො සීතං නාභොසි. එතදභොසි යෙපි බො තෙ කුලපුත්තානි න භගවා අප්ඤ්ඤාකාසෙ අනිසිදිත්වා එතමත්ථං න ජානාති, මහාජනසඤ්ඤාපනත්ථං පන එවමකාසි. සීතාලුකාති සීතපකතිකා; යෙ පකතියාව සීතෙන කිලමන්ති. දිගුණං සඬ්ඝාටින්ති දුපට්ඨං සඬ්ඝාටිං. එකච්චියන්ති එකපට්ඨං. ඉති “භගවා අත්තනා චතුහි වීචරෙහි යාපෙති, අම්භාකං පන තිව්චරං අනුජානාති” ති වචනස්ස ඔකාසං උපච්ඡින්නදිතුං දිගුණං සඬ්ඝාටිං අනුජානාති, එකච්චිකෙ ඉතරෙ. එවඤ්ඤි තෙසං චත්තාරි භවිස්සන්තිති.

අතිරෙකවීචරාදිකථා

348. අග්ගළං අච්ඡුපෙය්‍යන්ති ඡිද්දට්ඨානෙ පිලොතිකබණ්ඩං ලග්ගාපෙය්‍යං.
අහකකප්පානන්ති එකචාරං ධොතානං. උතුද්ධට්ඨානන්ති උතුතො දීඝකාලතො උද්ධට්ඨානං භතචත්ථකානං, පිලොතිකානන්ති වුත්තං හොති. පාපණිකෙති අන්තරාපණතො පතිතපිලොතිකවීචරෙ. උස්සාභො කරණියොති පරියෙසනා කාතබ්බා. පරිච්ඡෙදො පනෙත්ථ නත්ථි, පට්ටසතම්පි වට්ටති. සබ්බමිදං සාදියන්තස්ස හික්ඛුතො වසෙන වුත්තං. අග්ගළං තුන්තන්ති එත්ථ උද්ධරිත්වා අල්ලියාපනබණ්ඩං අග්ගළං, සුත්තෙන සංසිබ්බිතං තුන්තං; වට්ටෙත්වා කරණං

ඔවට්ටිකං . කණ්ඩුසකං වුවවති මුද්දිකා. දළ්භිකම්මන්ති අනුද්ධරිත්වා උපස්සයං කත්වා අල්ලියාපනකං වත්ථංඤ්ඛං.

349-351. විසාඛාවත්ථු උත්තානත්ථං. තතො පරං පුබ්බෙ විනිවිජ්ඣමෙව. සොවග්ගිකන්ති සග්ගප්පත්තභෙතුකං. තෙනෙවාහ “සොවග්ගික”න්ති. සොකං අපනෙතිති සොකනුදං. අනාමයාති අරොගා. සග්ගමිහි කායමිහිති සග්ගොපපන්නා.

353. පුපුඡ්ඡනා කාමෙසු චිතරාගාති ක්කානලාභිනො.

356. සන්දිට්ඨොති දිට්ඨමත්තකමිත්තො. සම්භත්තොති එකසම්භොගො දළ්භමිත්තො. ආලපිතොති “මම සන්නකං යං ඉච්ඡෙය්‍යාසි, තං ගණ්හාහි”ති එවං වුත්තො. එතෙසු තිසු අඤ්ඤතරනාමෙන සද්ධිං ජීවති, ගහිතෙ අත්තමනො භොතිති ඉමෙහි ගහිතවිස්සාසො රුහති.

පච්ඡිමවිකප්පනුපගච්චරාදිකථා

359. පංසුකුලකතොති කතපංසුකුලො. ගරුකො භොතිති ජිණ්ණජිණ්ණට්ඨානෙ අග්ගලාරොපනෙන ගරුකො භොති. සුත්තලුඛං කාතුන්ති සුත්තෙනෙව අග්ගලං කාතුන්ති අත්ථො. විකණ්ණො භොතිති සුත්තං අච්ඡෙත්වා අච්ඡෙත්වා සිබ්බන්තානං එකො සඬ්ඝාටිකොණො දිසො භොති. විකණ්ණං උද්ධරිතුන්ති දිසකොණං ඡන්දිතුං. ඔකිරියන්ති ඡන්තකොණතො ගලන්ති. අනුවාතං පරිභණ්ඩන්ති අනුවාතඤ්චෙව පරිභණ්ඩඤ්ච. පත්තා ලුප්ඡන්ති මහන්තෙසු පත්තමුඛෙසු දින්නාති සුත්තාති ගලන්ති, තතො පත්තා ලුප්ඡන්ති. අට්ඨපදකං කාතුන්ති අට්ඨපදකච්ඡන්තෙන පත්තමුඛං සිබ්බිතුං.

360. අන්වාධිකම්පි ආරොපෙතුන්ති ආගන්තුකපත්තම්පි දාතුං. ඉදං පන අප්පභොනකෙ ආරොපෙතබ්බං. සචෙ පභොති, ආගන්තුකපත්තං න වට්ටති, ඡන්දිතබ්බමෙව.

361. න ව භික්ඛවෙ සද්ධාදෙය්‍යන්ති එත්ථ සෙසඤ්ඤාතිතං දෙන්තො විනිපාතෙතියෙව. මාතාපිතරො පන සචෙ රජ්ජෙ යීතා පත්ථයන්ති, දාතබ්බං.

362. ගිලානොති ගිලානත්තාය ගහෙත්වා ගන්තුං අසමත්ථො. වස්සිකසඬ්ඝකෙතන්ති වස්සිකෙ වත්තාරො මාසෙ. නදීපාරන්ති නදියා පාරෙ භත්තං භුඤ්ජිතබ්බං භොති. අග්ගලගුත්තිවිහාරොති සබ්බෙස්ථෙව චෙතෙසු ගිලානවස්සිකසඬ්ඝකෙතනදීපාරගමනඅත්ථකථීනභාවෙසු අග්ගලගුත්තියෙව පමාණං. ගුත්තෙ එව හි විහාරෙ එතෙසු කාරණෙසු නික්ඛිපිත්වා බහි ගන්තුං වට්ටති, න අගුත්තෙ. ආරඤ්ඤකස්ස පන විහාරො න සුගුත්තො භොති, තෙන භණ්ඩුක්ඛලිකාය පක්ඛිපිත්වා පාසාණසුසිර රුක්ඛසුසිරාදියු සුප්පට්ච්ඡන්තෙසු යපෙත්වා ගන්තබ්බං.

සඬිසිකව්වරුප්පාදකථා

363. තුය්ගෙව හික්බු තානි ව්වරානීනි අඤ්ඤත්ථ ගහෙත්වා හටානිපි තුය්ගෙව;
න තෙසං අඤ්ඤො කොච් ඉස්සරොති. එවඤ්ච පන වත්වා අනාගතෙපි
නික්කුක්කුච්චා ගණ්හිස්සන්තීති දස්සෙතුං ඉධ පනාතිආදිමාහ. තස්සෙව තානි
ව්වරානි යාව කථිනස්ස උබ්භාරාති සචෙ ගණපුරකෙ හික්බු ලහිත්වා කථිතං අත්ථතං
හොති, පඤ්චමාසෙ; නො චෙ අත්ථතං හොති, එකං ව්වරමාසමෙව. යං “සඬිසස්ස
දෙමා”ති වා දෙන්ති, “සඬිසං උද්දිස්ස දෙමා”ති වා දෙන්ති, “වස්සංචුත්ථසඬිසස්ස
දෙමා”ති වා දෙන්ති, “වස්සාවාසිකං දෙමා”ති වා දෙන්ති, සචෙපි මතකව්වරං
අවිහජිත්වා තං විහාරං පවිසන්ති, තං සබ්බං තස්සෙව හික්බුනො හොති. යම්පි සො
වස්සාවාසත්ථාය වඩ්ඪිං පයොජෙත්වා යපිතඋපනික්ඛෙපතො වා තනුප්පාදතො වා
වස්සාවාසිකං ගණ්හාති, සබ්බං සුග්ගහිතමෙව හොති. ඉදමෙත්ථ ලක්ඛණං, යෙන
තෙනාකාරෙන සඬිසස්ස උප්පන්නං වත්ථං අත්ථතකථිනස්ස පඤ්චමාසෙ,
අනත්ථතකථිනස්ස එකං ව්වරමාසං පාපුණාතීති. යං පන “ඉදං ඉධ
වස්සංචුත්ථසඬිසස්ස දෙමා”ති වා “වස්සාවාසිකං දෙමා”ති වා වත්වා දින්නං, තං
අනත්ථතකථිනස්සාපි පඤ්චමාසෙ පාපුණාති. තතො පරං පන උප්පන්නං
වස්සාවාසිකං පුච්ඡිතබ්බං – “කිං අතීතවස්සෙ ඉදං වස්සාවාසිකං, උදාහු
අනාගතවස්සෙ”ති! කස්මා? පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නත්තා.

උතුකාලන්ති වස්සානතො අඤ්ඤං කාලං. තානි ව්වරානි ආදාය සාවත්ථිං
ගන්ත්වාති එත්ථ තානි ව්වරානි ගතගතට්ඨානෙ සඬිසිකානෙව හොන්ති, හික්බුහි
දිට්ඨමත්තමෙවෙත්ථ පමාණං. තස්මා සචෙ කෙච් පටිපථං ආගච්ඡන්තා “කුහිං
ආවුසො ගච්ඡසි”ති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා “කිං ආවුසො මයං සඬිසො න
හොමා”ති තත්ථෙව භාජෙත්වා ගණ්හන්ති, සුග්ගහිතාති. සචෙපි එස මග්ගා
ඔක්කමිත්වා කඤ්චි විහාරං වා ආසනසාලං වා පිණ්ඩාය වරන්තො එකං ගෙහමෙව
වා පවිසති, තත්‍ර ව නං හික්බු දිස්වා තමත්ථං පුච්ඡිත්වා භාජෙත්වා ගණ්හන්ති,
සුග්ගහිතානෙව.

අධිට්ඨාතුන්ති එත්ථ අධිට්ඨහන්තෙන වත්තං ජානිතබ්බං. තෙන හි හික්බුනා
සණ්ඨිං පහරිත්වා කාලං සොසෙත්වා ථොකං ආගමෙත්වා සචෙ සණ්ඨිපඤ්ඤාය වා
කාලසඤ්ඤාය වා හික්බු ආගච්ඡන්ති, තෙහි සද්ධිං භාජෙතබ්බාති. නො චෙ
ආගච්ඡන්ති, “මය්හිමානි ව්වරානි පාපුණන්ති”ති අධිට්ඨාතබ්බාති. එවං අධිට්ඨිතෙ
සබ්බාති තස්සෙව හොන්ති, ධීතිකා පන න තිට්ඨති.

සචෙ එකෙකං උද්ධරිත්වා “අයං පට්ඨමහාගො මය්හං පාපුණාති, අයං
දුතියහාගො”ති එවං ගණ්හාති, ගහිතාති ව සුග්ගහිතාති හොන්ති, ධීතිකා ව තිට්ඨති.
එවං පාපෙත්වා ගණ්හන්තෙනාපි අධිට්ඨිතමෙව හොති. සචෙ පන සණ්ඨිං පහරිත්වා
වා අප්පහරිත්වා වා කාලම්පි සොසෙත්වා වා අසොසෙත්වා වා “අහමෙවෙත්ථ
මය්හමෙව ඉමානි ව්වරානී”ති ගණ්හාති, දුග්ගහිතාති හොන්ති. අථ “අඤ්ඤො
කොච් ඉධ නත්ථි, මය්හං එතානි පාපුණන්ති”ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතාති.

පාතිතෙ කුසෙති එකකොට්ඨාසෙ කුසදණ්ඩකෙ පාතිතමත්තෙ සවෙපි
භික්ඛුසහස්සං හොති, ගහිතමෙව නාම වීවරං. නාකාමා භාගො දාතබ්බො. සවෙ පන
අත්තනො රුටියා දාතුකාමා හොන්ති, දෙන්තු. අනුභාගෙපි එසෙව නයො.

සවීවරානීති “කාලවීවරමපි සඬ්ඝස්ස ඉතොව දස්සාම, විසුං සජ්ජියමානෙ
අතිවිරං හොති” ති ඛිජ්ජංයෙව සවීවරානි හත්තානි අකංසු. ටෙරෙ ආගම්ම
උජ්ජන්තානීති තුම්හෙසු පසාදෙන ඛිජ්ජං උජ්ජන්තානි.

සඬ්ඝස්ස දෙමාති වීවරානි දෙන්තීති සකලමපි වීවරකාලං සණ්ඨකං සණ්ඨකං
දෙන්තියෙව. පුරිමෙසු පන ද්විසු වත්ථුසු පච්ඡින්නදානත්තා අදංසුති වුත්තං.
සම්බහුලා ටෙරාති විනයධරපාමොක්ඛටෙරා. ඉදං පන වත්ථුං සද්ධිං පුරිමෙන
ද්වෙහාතිකවත්ථුනා පරිනිබ්බුතෙ හගවති උජ්ජන්තං, ඉමෙ ව ටෙරා දිට්ඨපුබ්බා
තථාගතං, තස්මා පුරිමෙසු වත්ථුසු තථාගතෙන පඤ්ඤත්තනයෙනෙව කටෙසුං.

උපනන්දසකාසුත්තවත්ථුකථා

364. ගාමකාවාසං අගමාසීති අජ්ජෙව නාම වීවරානි භාජෙන්තා මය්හමිපි
සඬ්ගහං කරෙය්සුන්ති වීවරභාජනකාලං සල්ලක්ඛෙන්වාව අගමාසි. සාදිගිස්සසීති
ගණ්භිස්සසි. එත්ථ ව කිඤ්චාපි තස්ස භාගො න පාපුණාති. අථ ඛො “නගරවාසිකො
අයං මුඛරො ධම්මකථිකො” ති තෙ භික්ඛු “සාදිගිස්සසී” ති ආහංසු. යො සාදියෙය්ස
ආපත්ති දුක්කටස්සාති එත්ථ පන කිඤ්චාපි ලහුකා ආපත්ති, අථ ඛො ගහිතානි
ගහිතට්ඨානෙ දාතබ්බානි. සවෙපි නට්ඨානි වා ඡිණ්ණානි වා හොන්ති, තස්සෙව ගීවා.
දෙහිති වුත්තෙ අදෙන්තො ධුරන්තික්ඛෙපෙ හණ්ඩග්ගෙසෙන කාරෙතබ්බො.

එකාධිජ්ජායන්ති එකං අධිජ්ජායං; එකං පුග්ගලපට්ඨිසමෙව දෙථානි අත්ථො.
ඉදානි යථා සො දාතබ්බො, තං දස්සෙතුං තන්තිං යපෙන්තො ඉධ පනාතිආදිමාහ.
තත්ථ සවෙ අමුත්ත උපඬ්ඪං අමුත්ත උපඬ්ඪන්ති එකෙකස්මිං එකාහමෙකාහං වා
සත්තාහං සත්තාහං වා සවෙ වසති, එකෙකස්මිං විහාරෙ යං එකො පුග්ගලො ලහති,
තතො තතො උපඬ්ඪං උපඬ්ඪං දාතබ්බං. එවං එකාධිජ්ජායො දින්තො හොති. යත්ථ
වා පන බහුතරන්ති සවෙ එකස්මිං විහාරෙ වසන්තො ඉතරස්මිං සත්තාහවාරෙන
අරුණමෙව උට්ඨාපෙති, එවං පුරිමස්මිං බහුතරං වසති නාම. තස්මා තතො බහුතරං
වසිතවිහාරතො තස්ස පටිච්ඡෙසා දාතබ්බො. එවමිපි එකාධිජ්ජායො දින්තො හොති.
ඉදඤ්ච නානාලාභෙහි නානුපවාරෙහි එකසීමවිහාරෙහි කථිතං, නානාසීමවිහාරෙ පන
සෙනාසනග්ගාහො පටිජ්ජස්සමිහති. තස්මා තත්ථ වීවරපට්ඨිසො න පාපුණාති.
සෙසං පන ආමිසහෙසජ්ජාදි සබ්බං සබ්බත්ථ අන්තොසීමගතස්ස පාපුණාති.

ගිලානවත්ථුකථා

365. මඤ්චකෙ නිපාතෙසුන්ති එවං ධොවිත්වා අඤ්ඤං කාසාවං නිවාසෙන්වා
මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසුං; නිපජ්ජාපෙන්වා ව පනායස්මා ආනන්දො
මුත්තකරීසකිලිට්ඨං කාසාවං ධොවිත්වා භූමියං පරිහණ්ඩං අකාසි. යො භික්ඛවෙ මං

උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨහෙය්‍යාති යො මං ඔවාදානුසාසනීකරණෙන
 උපට්ඨහෙය්‍ය, සො ගිලානං උපට්ඨහෙය්‍ය; මම ඔවාදකාරකෙන ගිලානො
 උපට්ඨාතබ්බොති අයමෙවෙත්ථ අත්ථො. භගවතො ච ගිලානස්ස ච උපට්ඨානං
 එකසදිසන්ති එවං පනෙත්ථ අත්ථො න ගහෙතබ්බො. සඬ්ඝෙන උපට්ඨාතබ්බොති
 යස්සෙන උපජ්ඣාදයො තස්මිං විහාරෙ නත්ථී, ආගන්තුකො හොති එකචාරිකො
 භික්ඛු, සො සඬ්ඝස්ස භාරො, තස්මා සඬ්ඝෙන උපට්ඨාතබ්බො. නො වෙ
 උපට්ඨහෙය්‍ය, සකලස්ස සඬ්ඝස්ස ආපත්ති. වාරං යපෙත්වා ජග්ගන්තෙසු පන යො
 අත්තනො වාරෙ න ජග්ගති, තස්සෙව ආපත්ති. සඬ්ඝත්ථෙරොපි වාරකො න
 මුච්චති. සචෙ සකලො සඬ්ඝො එකස්ස භාරං කරොති, එකො වා වත්තසම්පන්නො
 භික්ඛු අහමෙව ජග්ගිස්සාමිති පටිජග්ගති, සඬ්ඝො ආපත්තිනො මුච්චති.

366. අභික්කමන්තං වා අභික්කමතීතිආදීසු වඩ්ඪන්තං වා ආබාධං “ඉදං නාම
 මෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස වඩ්ඪති, ඉදං පරිභුඤ්ජන්තස්ස පරිභායති, ඉදං
 පරිභුඤ්ජන්තස්ස තිට්ඨතී”ති යථාභූතං නාවිකරොතීති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො.
 නාලන්ති න පතිරූපො, න යුත්තො උපට්ඨාතුං. හෙසජ්ජං සංවිධාතුන්ති හෙසජ්ජං
 යොජෙතුං අසමත්ථො හොති. ආමිසන්තරොති ආමිසං අස්ස අන්තරන්ති
 ආමිසන්තරො. අන්තරන්ති කාරණං වුච්චති; ආමිසකාරණා යාගුහත්තපත්තචීවරානි
 පත්ථෙත්තො උපට්ඨාතීති අත්ථො.

මතසන්තකකථා

367. කාලඬකතෙති කාලකිරියාය. ගිලානුපට්ඨාකානං දාතුන්ති එත්ථ අනන්තරං
 චුත්තාය කම්මවාචාය දින්නම්පි අපලොකෙත්වා දින්නම්පි දින්නමෙව හොති,
 වට්ඨති.

369. යං තත්ථ ලහුහණ්ඩං යං තත්ථ ගරුහණ්ඩන්ති එත්ථ
 ලහුහණ්ඩගරුහණ්ඩානං නානාකරණං පරතො වණ්ණයිස්සාම.
 ගිලානුපට්ඨාකලාභෙ පන අයං ආදිතො පට්ඨාය විනිච්ඡයො –

සචෙ සකලෙ භික්ඛුසඬ්ඝෙ උපට්ඨහන්තෙ කාලං කරොති, සබ්බෙපි සාමිකා.
 අථ එකච්චෙහි වාරෙ කතෙ එකච්චෙහි අකතෙයෙව කාලං කරොති, තත්ථ එකච්චෙ
 ආවරියා වදන්ති – “සබ්බෙපි අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ කරෙය්‍යුං, තස්මා
 සබ්බෙපි සාමිනො”ති. එකච්චෙ වදන්ති – “යෙහි ජග්ගිතො තෙ එව ලහන්ති,
 ඉතරෙ න ලහන්ති”ති. සාමණෙරෙ කාලඬකතෙ සචෙ චීවරං අත්ථී,
 ගිලානුපට්ඨාකානං දාතබ්බං. නො වෙ අත්ථී යං අත්ථී, තං දාතබ්බං. අඤ්ඤස්මිං
 පරික්ඛාරෙ සති චීවරභාගං කත්වා දාතබ්බං.

භික්ඛු ච සාමණෙරො ච සචෙ සමං උපට්ඨහිංසු, සමකො භාගො දාතබ්බො. අථ
 සාමණෙරො උපට්ඨහති, භික්ඛුස්ස සංවිදහනමත්තමෙව හොති, සාමණෙරස්ස
 ජෙට්ඨකභාගො දාතබ්බො. සචෙ සාමණෙරො භික්ඛුනා ආනීතඋදකෙන යාගුං

පවිත්‍රවා පටිග්ගාභාෂාපනමත්තමෙව කරොති, භික්ඛු උපට්ඨහති, භික්ඛුස්ස ජෙට්ඨකභාගො දාතබ්බො.

බහු භික්ඛු සමග්ගා හුත්වා උපට්ඨහන්ති, සබ්බෙසං සමකො භාගො දාතබ්බො. යො පනෙත්ථ විසෙසෙන උපට්ඨහති, තස්ස විසෙසො කාතබ්බො. යෙන පන එකදිවසමිති ගිලානුපට්ඨාකවසෙන යාගුහත්තං වා පවිත්‍රවා දින්නං, නභානං වා පටියාදිතං, සොපි ගිලානුපට්ඨාකොව. යො සමීපං අනාගන්ත්වා හෙසජ්ජතණ්ඩුලාදීනි පෙසෙති, අයං ගිලානුපට්ඨාකො න භොති. යො පරියෙසිත්වා ගාභාපෙත්වා ආගච්ඡති, අයං ගිලානුපට්ඨාකොව.

එකො වත්තසීසෙන ජග්ගති; එකො පව්වාසාය, මතකාලෙ උභොපි පව්වාසීසන්ති, උභින්නමිති දාතබ්බං. එකො උපට්ඨහිත්වා ගිලානස්ස වා කම්මෙන අත්තනො වා කම්මෙන කත්ථවි ගතො “පුත ආගන්ත්වා ජග්ගිස්සාමි” ති, එතස්සපි දාතබ්බං. එකො චිරං උපට්ඨහිත්වා “ඉදානි න සක්කොමි” ති ධුරං නික්ඛිපිත්වා ගච්ඡති, සචෙපි තංදිවසමෙව ගිලානො කාලංකරොති, උපට්ඨාකභාගො න දාතබ්බො.

ගිලානුපට්ඨාකො නාම ගිහි වා භොතු පබ්බජිතො වා, අන්තමසො මාතුගාමොපි, සබ්බෙ භාගං ලහන්ති. සචෙ තස්ස භික්ඛුනො පත්තචීවරමත්තමෙව භොති, අඤ්ඤං නත්ථී; සබ්බං ගිලානුපට්ඨාකානංයෙව දාතබ්බං. සචෙපි සහස්සං අග්ගති, අඤ්ඤං පන බහුමිති පරික්ඛාරං තෙ න ලහන්ති; සඬ්ඝස්සෙව භොති. අවසෙසං හණ්ඩං බහුකඤ්චෙව මහග්ගඤ්ච, තිච්චරං අජ්ජග්ගස්සං; තතො ගහෙත්වා තිච්චරපරික්ඛාරො දාතබ්බො. සබ්බඤ්චෙතං සඬ්ඝිකතොව ලබ්භති.

සචෙ පන සො ජීවමානොයෙව සබ්බං අත්තනො පරික්ඛාරං නිස්සජ්ජිත්වා කස්සචි අදාසි, කොචි වා විස්සාසං අග්ගහෙසි, යස්ස දින්නං, යෙන ව ගහිතං, තස්සෙව භොති. තස්ස රුචියා එව ගිලානුපට්ඨාකා ලහන්ති, අඤ්ඤෙසං අදත්වා දුරෙ යපිතපරික්ඛාරාපි තත්ථ තත්ථ සඬ්ඝස්සෙව භොන්ති. ද්වින්නං සන්තකං භොති අවිහත්තං, එකස්මිං කාලඬකතෙ ඉතරො සාමී. බහුනමිති සන්තකෙ එසෙව නයො. සබ්බෙසු මතෙසු සඬ්ඝිකං භොති. සචෙපි අවිහජිත්වා සද්ධිවිහාරිකාදිනං දෙන්ති අදින්නමෙව භොති. විහජිත්වා දින්නං පන සුදින්නං. තං තෙසු මතෙසුපි සද්ධිවිහාරිකාදිනංයෙව භොති, න සඬ්ඝස්ස.

කුසවීරාදිපටික්ඛෙපකථා

371. කුසවීරාදීසු අක්කනාළන්ති අක්කනාළමයං. පොත්ථකොති මකච්චමයො වුච්චති. සෙසානි පට්ඨපාරාජිකවණ්ණනායං වුත්තානි. තෙසු පොත්ථකෙ එව දුක්කට්ඨං. සෙසෙසු ථුල්ලච්චයානීති. අක්කදුස්සකදලිදුස්සඵරකදුස්සානි පන පොත්ථකගතිකානෙව.

372. සබ්බන්තිලකාදීනි රජනං ධොවිත්වා පුන රජිත්වා ධාරෙතබ්බානි. න සක්කා වෙ භොන්ති ධොවිතුං, පච්චත්ථරණානි චා කාතබ්බානි. දුපට්ඨවරස්ස චා මජ්ඣෙ දාතබ්බානි. තෙසං චණ්ණනානත්තං උපාහනාසු වුත්තනයමෙව.
අවජින්නදසදීසදසානි දසා ඡින්දිත්වා ධාරෙතබ්බානි. කඤ්චුකං ලහිත්වා ආලෙන්වා රජිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. වෙයනෙපි එසෙව නයො. තිරිටකං පන රුක්ඛජල්ලිමයං; තං පාදපුඤ්ජනං කාතුං වට්ටති.

374. පතිරූපෙ ගාහකෙති සවෙ කොචි හික්ඛු ‘අහං තස්ස ගණ්හාමි’ති ගණ්හානි, දාතබ්බන්ති අත්ථො. එවමෙනෙසු තෙවිසතියා පුග්ගලෙසු සොළස ජනා න ලහන්ති, සත්ත ජනා ලහන්තිති.

සඬ්ඝෙහිත්තෙව්වරුප්පාදකථා

376. සඬ්ඝො භිජ්ජතිති භිජ්ජිත්වා කොසම්බකහික්ඛු විය ද්වෙ කොට්ඨාසා භොන්ති. එකස්මිං පක්ඛෙති එකස්මිං කොට්ඨාසෙ දක්ඛිණොදකඤ්ච ගන්ධාදීනි ච දෙන්ති, එකස්මිං වීචරානි. සඬ්ඝස්සෙවෙනන්ති සකලස්ස සඬ්ඝස්ස ද්විත්තමිපි කොට්ඨාසානං එතං භොති, සණ්ඨං පහරිත්වා ද්විහිපි පක්ඛෙහි එකතො භාජෙතබ්බං. පක්ඛස්සෙවෙනන්ති එවං දින්නෙ යස්ස කොට්ඨාසස්ස උදකං දින්නං, තස්ස උදකමෙව භොති; යස්ස වීචරං දින්නං, තස්සෙව වීචරං. යත්ථ පන දක්ඛිණොදකං පමාණං භොති, තත්ථ එකො පක්ඛො දක්ඛිණොදකස්ස ලද්ධත්තා වීචරානි ලහති, එකො වීචරානමෙව ලද්ධත්තානි උභොහිපි එකතො භුත්වා යථාචුඬ්ඨං භාජෙතබ්බං. ඉදං කිර පරසමුද්දෙ ලක්ඛණන්ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං. තස්මිංයෙව පක්ඛෙති එත්ථ පන ඉතරො පක්ඛො අනිස්සරොයෙව. වීචරපෙසනවත්ථුනි පාකටානෙව.

අට්ඨවීචරමානිකාකථා

379. ඉදානි ආදිතො පට්ඨාය වුත්තවීචරානං පටිලාභබ්බන්තං දස්සෙතුං ‘අට්ඨිමා භික්ඛවෙ මානිකා’ති ආදිමාහ. සීමාය දෙතිති ආදි පුග්ගලාධිට්ඨානනයෙන වුත්තං. එත්ථ පන සීමාය දානං එකා මානිකා, කතිකාය දානං දුතියා...පෙ.... පුග්ගලස්ස දානං අට්ඨමා. තත්ථ සීමාය දම්මිති එවං සීමං පරාමසිත්වා දෙන්තො සීමාය දෙති නාම. එස නයො සබ්බත්ථ.

සීමාය දෙති, යාවතිකා හික්ඛු අන්තොසීමගතා තෙහි භාජෙතබ්බන්ති ආදිමිහි පන මානිකානිද්දෙසෙ සීමාය දෙතිති එත්ථ තාව ඛණ්ඩසීමා, උපචාරසීමා, සමානසංවාසසීමා, අවිජ්ජවාසසීමා, ලාභසීමා, ගාමසීමා, නිගමසීමා, නගරසීමා, අබ්භන්තරසීමා, උදකුක්ඛෙපසීමා, ජනපදසීමා, රට්ඨසීමා, රජ්ජසීමා, දීපසීමා, වක්කවාළසීමානි පන්තරස සීමා වෙදිතබ්බා.

තත්ථ ඛණ්ඩසීමා සීමාකථායං වුත්තාව. උපචාරසීමා පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපෙන අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරභට්ඨානෙන පරිච්ඡින්නා භොති. අපිච

හික්බිත්තං ධූවසන්නිපාතට්ඨානතො වා පරියන්තෙ යීතභොජනසාලතො වා නිබද්ධවසනකආවාසතො වා ටාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ද්විත්තං ලෙඩ්ධුපාතානං අන්තො උපවාරසීමා වෙදිතබ්බා, සා පන ආවාසෙසු වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති, පරිභායන්තෙසු පරිභායති. මහාපච්චරියං පන “හික්බිසුපි වඩ්ඪන්තෙසු වඩ්ඪති” ති වුත්තං. තස්මා සචෙ විහාරෙ සන්නිපතිතහික්බිසු සද්ධිං එකාබද්ධා භුත්වා යොජනසතම්පි පුරෙත්වා නිසිදන්ති, යොජනසතම්පි උපවාරසීමාව හොති, සබ්බෙසං ලාභො පාපුණාති. සමානසංවාසඅවිජ්ජවාසසීමාද්වයම්පි වුත්තමෙව.

ලාභසීමා නාම නෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුඤ්ඤාතා, න ධම්මසඬ්භාගකත්තෙරෙහි යපිතා; අපිච ඛො රාජරාජමහාමත්තා විහාරං කාරෙත්වා ගාචුතං වා අඩ්ඪයොජනං වා යොජනං වා සමන්තතො පරිච්ඡින්නිත්වා “අයං අම්භාකං විහාරස්ස ලාභසීමා” ති නාමලිඛිතකෙ ටම්හෙ නිබ්ඤ්ඤාත්වා “යං එත්ථන්තරෙ උජ්ජජ්ජති, සබ්බං තං අම්භාකං විහාරස්ස දෙමා” ති සීමං යපෙන්නි, අයං ලාභසීමා නාම. ගාමනිගමනගරඅබ්භන්තරඋදකුක්ඛෙපසීමාපි වුත්තා එව. ජනපදසීමා නාම – කාසිකොසලරට්ඨාදීනං අන්තො බහු ජනපදා හොන්ති, තත්ථ එකෙකො ජනපදපරිච්ඡෙදො ජනපදසීමා. රට්ඨසීමා නාම කාසිකොසලාදිරට්ඨපරිච්ඡෙදො. රජ්ජසීමා නාම “වොළභොගො කෙරළභොගො” ති එවං එකෙකස්ස රඤ්ඤො ආණාපවත්තිට්ඨානං. දීපසීමා නාම සමුද්දන්තෙන පරිච්ඡින්නමහාදීපා ව අන්තරදීපා ව. වක්කවාළසීමා නාම වක්කවාළපබ්බතෙනෙව පරිච්ඡින්නා.

එවමෙනාසු සීමාසු බණ්ඩසීමාය කෙනචි කම්මෙන සන්නිපතිතං සඩ්ඨං දිස්වා “එත්ථෙව සීමාය සඩ්ඨස්ස දෙමී” ති වුත්තෙ යාවතිකා හික්බි අන්තොබණ්ඩසීමගතා, තෙහි භාජෙතබ්බං. තෙසංයෙව හි තං පාපුණාති. අඤ්ඤාසං සීමන්තරිකාය වා උපවාරසීමාය වා යීතානම්පි න පාපුණාති. බණ්ඩසීමාය යීතෙ පන රුක්ඛෙ වා පබ්බතෙ වා යීතස්ස හෙට්ඨා වා පථවීවෙමජ්ඣගතස්ස පාපුණාතියෙව. “ඉමීස්සා උපවාරසීමාය සඩ්ඨස්ස දෙමී” ති දින්නං පන බණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු යීතානම්පි පාපුණාති. “සමානසංවාසසීමාය දෙමී” ති දින්නං පන බණ්ඩසීමාසීමන්තරිකාසු යීතානං න පාපුණාති. අවිජ්ජවාසසීමාලාභසීමාසු දින්නං තාසු සීමාසු අන්තොගතානං පාපුණාති. ගාමසීමාදීසු දින්නං තාසං සීමානං අබ්භන්තරෙ බද්ධසීමාය යීතානම්පි පාපුණාති. අබ්භන්තරසීමාඋදකුක්ඛෙපසීමාසු දින්නං තත්ථ අන්තොගතානංයෙව පාපුණාති. ජනපදරට්ඨරජ්ජදීපවක්කවාළසීමාසුපි ගාමසීමාදීසු වුත්තසදිසොයෙව විනිච්ඡයො.

සචෙ පන ජම්බුදීපෙ යීතො “තම්බපණ්ණදීපෙ සඩ්ඨස්ස දෙමී” ති දෙති, තම්බපණ්ණදීපතො එකොපි ගන්ත්වා සබ්බෙසං ගණ්හිතුං ලහති. සචෙපි තත්ත්ව එකො සභාගහික්බි සභාගානං භාගං ගණ්හාති, න වාරෙතබ්බො. එවං තාව යො සීමං පරාමසිත්වා දෙති, තස්ස දානෙ විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

යො පන අසුකසීමායාති වත්තුං න ජානාති, කෙවලං සීමාති වචනමත්තමෙව ජානන්තො විහාරං ගන්ත්වා “සීමාය දමිමි” ති වා “සීමට්ඨකසඬ්ඨසස්ස දමිමි” ති වා භණ්ති, සො පුච්ඡිතබ්බො – “සීමා නාම බහුවිධා, කතරසීමං සන්ධාය භණ්ඨි” ති? සචෙ වදති – “අහං අසුකසීමාති න ජානාමි, සීමට්ඨකසඬ්ඨසො භාජෙත්වා ගණ්භාතු” ති කතරසීමාය භාජෙතබ්බං? මහාසීවත්ථෙරො කිරාහ – “අවිජ්ජවාසසීමායා” ති. තතො නං ආහංසු – “අවිජ්ජවාසසීමා නාම තියොජනාපි හොති, එවං සන්තෙ තියොජනෙ යීතා ලාහං ගණ්ඨිස්සන්ති, තියොජනෙ යත්වා ආගන්තුකවත්තං පුරෙත්වා ආරාමං පවිසිතබ්බං භවිස්සති, ගමිකො තියොජනං ගන්ත්වා සෙනාසනං ආපුච්ඡිස්සති, නිස්සයපට්ඨන්තස්ස තියොජනාතික්කමෙ නිස්සයො පට්ඨස්සමිහිස්සති, පාරිවාසිකෙන තියොජනං අතික්කමිත්වා අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං භවිස්සති, හික්ඛුනියා තියොජනෙ යත්වා ආරාමජ්ජවෙසනං ආපුච්ඡිතබ්බං භවිස්සති, සබ්බමිපෙන උපවාරසීමාය පරිච්ඡෙදවසෙනෙව කාතුං වට්ඨති. තස්මා උපවාරසීමායමෙව භාජෙතබ්බං” ති.

කතිකායාති සමානලාභකතිකාය. තෙනෙවාහ – “සම්බහුලා ආවාසා සමානලාභා හොන්ති” ති. තත්තෙවං කතිකා කාතබ්බා, එකස්මිං විහාරෙ සන්තිපතිතෙහි හික්ඛුහි යං විහාරං සඬ්ඨගණ්ඨිතුකාමා සමානලාහං කාතුං ඉච්ඡන්ති, තස්ස නාමං ගහෙත්වා අසුකො නාම විහාරො පොරාණකොති වා බුද්ධාධිවුත්ථොති වා අජ්ජලාභොති වා යංකිඤ්චි කාරණං වත්වා තං විහාරං ඉමිනා විහාරෙන සද්ධිං එකලාහං කාතුං සඬ්ඨසස්ස රුච්චතීති තික්ඛන්තුං සාවෙතබ්බං. එත්තාවතා තස්මිං විහාරෙ නිසින්තොපි ඉධ නිසින්තොව හොති, තස්මිං විහාරෙපි සඬ්ඨසෙන එවමෙව කාතබ්බං. එත්තාවතා ඉධ නිසින්තොපි තස්මිං නිසින්තොව හොති. එකස්මිං ලාභෙ භාජියමානෙ ඉතරස්මිං යීතස්ස භාගං ගහෙතුං වට්ඨති. එවං එකෙන විහාරෙන සද්ධිං බහුපි ආවාසා එකලාභා කාතබ්බා.

හික්ඛාපඤ්ඤත්තියාති අත්තනො පරිච්චාගපඤ්ඤාපනට්ඨානෙ. තෙනෙවාහ – “යත්ථ සඬ්ඨසස්ස ධූවකාරා කරියන්ති” ති. තස්සත්ථො – යස්මිං විහාරෙ ඉමස්ස චීවරදායකස්ස සන්තකං සඬ්ඨසස්ස පාකවට්ඨං වා වත්තති, යස්මිං වා විහාරෙ හික්ඛු අත්තනො භාරං කත්වා සදා ගෙහෙ හොජෙති, යත්ථ වා අනෙන ආවාසො කාරිතො, සලාකහත්තාදීනි වා නිබද්ධානි, යෙන පන සකලොපි විහාරො පතිට්ඨාපිතො, තත්ථ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, ඉමෙ ධූවකාරා නාම. තස්මා සචෙ සො “යත්ථ මය්හං ධූවකාරා කරියන්ති, තත්ථ දමිමි” ති වා “තත්ථ දෙථා” ති වා භණ්ති, බහුසු චෙපි යානෙසු ධූවකාරා හොන්ති, සබ්බත්ථ දින්නමෙව හොති.

සචෙ පන එකස්මිං විහාරෙ හික්ඛු බහුතරා හොන්ති, තෙහි වත්තබ්බං – “තුම්භාකං ධූවකාරෙ එකත්ථ හික්ඛු බහු එකත්ථ අජ්ජකා” ති. සචෙ “හික්ඛුගණ්ඨාය ගණ්ඨො” ති භණ්ති, තථා භාජෙත්වා ගණ්ඨිතුං වට්ඨති. එත්ථ ව වත්ථගෙසජ්ජාදි අජ්ජකම්පි සුබ්බෙන භාජියති. යදි පන මඤ්චො වා පීඨකං වා එකමෙව හොති, තං පුච්ඡිත්වා යස්ස වා විහාරස්ස එකවිහාරෙපි වා යස්ස සෙනාසනස්ස සො විවාරෙති, තත්ථ දාතබ්බං. සචෙ “අසුකහික්ඛු ගණ්ඨාතු” ති

වදනි, වට්ටනි. අප “මය්හං ධූවකාරෙ දෙථා” ති වත්වා අවිචාරෙන්වාග ගවිජනි, සඬ්ඝස්සාපි විචාරෙතං වට්ටනි. එවං පන විචාරෙතබ්බං – “සඬ්ඝත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ දෙථා” ති වත්තබ්බං. සචෙ තස්ස සෙනාසනං පරිපුණ්ණං හොති, යත්ථ නප්පහොති, තත්ථ දාතබ්බං. සචෙ එකො භික්ඛු “මය්හං වසනට්ඨානෙ සෙනාසනපරිභොගහණ්ඩං නත්ථී” ති වදනි, තත්ථ දාතබ්බං.

සඬ්ඝස්ස දෙනිති විහාරං පවිසිත්වා “ඉමානි වීචරානි සඬ්ඝස්ස දමමී” ති දෙනි. සම්මුඛිභූතෙනානි උපචාරසීමාය ධීතෙන සඬ්ඝෙන සණ්ඨං පහරිත්වා කාලං සොසෙත්වා භාජෙතබ්බං. සීමට්ඨස්ස අසම්පත්තස්සාපි භාගං ගණ්හන්තො න වාරෙතබ්බො. විහාරො මහා හොති, ථෙරාසනානො පට්ඨාය වත්ථෙසු දියාමානෙසු අලසජාතිකා මහාථෙරා පච්ඡා ආගවිජන්ති, “හන්තෙ වීසතිවස්සානං දියාති, තුම්භාකං ධීතිකා අතික්කන්තා” ති න වත්තබ්බා, ධීතිකං යථෙත්වා තෙසං දත්වා පච්ඡා ධීතිකාය දාතබ්බං.

අසුකවිහාරෙ කිර ඛහුං වීචරං උප්පන්නන්ති සුත්වා යොජනන්තරිකවිහාරතොපි භික්ඛු ආගවිජන්ති, සම්පත්තසම්පත්තානං ධීතට්ඨානතො පට්ඨාය දාතබ්බං. අසම්පත්තානමපි උපචාරසීමං පවිට්ඨානං අත්තෙවාසිකාදීසු ගණ්හන්තෙසු දාතබ්බමෙව. “ඛහිඋපචාරසීමාය ධීතානං දෙථා” ති වදන්ති, න දාතබ්බං. සචෙ පන උපචාරසීමං ඔක්කන්තෙහි එකාබද්ධා හුත්වා අත්තතො විහාරද්වාරෙ වා අත්තොවිහාරෙයෙව වා හොන්ති, පරිසවසෙන වඩ්ඪිතා නාම හොති සීමා, තස්මා දාතබ්බං. සඬ්ඝනවකස්ස දින්තෙපි පච්ඡා ආගතානං දාතබ්බමෙව. දුතියභාගෙ පන ථෙරාසනං ආරුළ්භෙ ආගතානං පයමභාගො න පාපුණාති, දුතියභාගතො වස්සග්ගෙන දාතබ්බං.

එකස්මිං විහාරෙ දස භික්ඛු හොන්ති, “දස වත්ථානි සඬ්ඝස්ස දෙමා” ති දෙන්ති, පාටෙක්කං භාජෙතබ්බානි. සචෙ “සබ්බානෙව අම්භාකං පාපුණන්ති” ති ගහෙත්වා ගවිජන්ති, දුප්පාපිතානි වෙව දුග්ගහිතානි ව ගතගතට්ඨානෙ සඬ්ඝිකානෙව හොන්ති. එකං පන උද්ධරිත්වා “ඉදං තුම්භාකං පාපුණාති” ති සඬ්ඝත්ථෙරස්ස දත්වා “සෙසානි අම්භාකං පාපුණන්ති” ති ගහෙතං වට්ටනි.

එකමෙව වත්ථං සඬ්ඝස්ස දෙමාති ආහරන්ති, අභාජෙත්වා අම්භාකං පාපුණන්ති ගණ්හන්ති, දුප්පාපිතඤ්චෙව දුග්ගහිතඤ්ච. සත්ථකෙන පන හලිද්දිආදිනා වා ලෙඛං කත්වා එකං කොට්ඨාසං “ඉමං යානං තුම්භාකං පාපුණාති” ති සඬ්ඝත්ථෙරස්ස පාපෙත්වා “සෙසං අම්භාකං පාපුණාති” ති ගහෙතං වට්ටනි. යං පන වත්ථස්සෙව පුප්ඵං වා වලි වා, තෙන පරිච්ඡෙදං කාතුං න වට්ටනි. සචෙ එකං තන්තං උද්ධරිත්වා “ඉදං යානං තුම්භාකං පාපුණාති” ති සඬ්ඝත්ථෙරස්ස දත්වා “සෙසං අම්භාකං පාපුණාති” ති ගණ්හන්ති, වට්ටනි. ඛණ්ඩං ඛණ්ඩං ඡින්දිත්වා භාජියමානං වට්ටනියෙව.

එකඟික්කුකෙ විහාරෙ සඬ්ඝස්ස වීචරෙසු උප්පන්නෙසු සචෙ පුබ්බෙ වුත්තනයෙනෙව සො භික්ඛු “සබ්බානි මය්හං පාපුණානි”ති ගණ්හානි, සුග්ගහිතානි, යිතිකා පන න තිට්ඨති. සචෙ එකෙකං උද්ධරිත්වා “ඉදං මය්හං පාපුණානි”ති ගණ්හානි, යිතිකා තිට්ඨති. තත්ථ අට්ඨිතාය යිතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං වීචරෙ උප්පන්නෙ සචෙ එකො භික්ඛු ආගච්ඡති, මජ්ඣෙ ඡිත්ථිත්වා ද්විහිපි ගහෙතබ්බං. යිතාය යිතිකාය පුන අඤ්ඤස්මිං වීචරෙ උප්පන්නෙ සචෙ නවකතරො ආගච්ඡති, යිතිකා හෙට්ඨා ඔරොහති. සචෙ වුඬ්ඪතරො ආගච්ඡති, යිතිකා උද්ධං ආරොහති. අථඤ්ඤො නත්ථී, පුන අත්තනො පාපෙත්වා ගහෙතබ්බං.

“සඬ්ඝස්ස දෙමා”ති වා “භික්ඛුසඬ්ඝස්ස දෙමා”ති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන සඬ්ඝං ආමසිත්වා දින්නං පන පංසුකුලිකානං න වට්ටති, “ගහපතිවීචරං පටික්ඛිපාමි පංසුකුලිකඬ්ඟං සමාදියාමි”ති වුත්තත්තා, න පන අකප්පියත්තා. භික්ඛුසඬ්ඝෙන අපලොකෙත්වා දින්නම්පි න ගහෙතබ්බං. යං පන භික්ඛු අත්තනො සන්නකං දෙති, තං භික්ඛුදත්තියං නාම වට්ටති, පංසුකුලං පන න හොති. එවං සන්නෙපි ධුතඬ්ඟං න හිජ්ජති. “භික්ඛුනං දෙම, ථෙරානං දෙමා”ති වුත්තෙ පන පංසුකුලිකානම්පි වට්ටති. “ඉදං වත්ථං සඬ්ඝස්ස දෙම, ඉමිනා උපාහනත්ථවිකපත්තත්ථවිකආයොගඅංසබ්ද්ධකාදීනි කරොන්තු”ති දින්නම්පි වට්ටති.

පත්තත්ථවිකාදීනං අත්ථාය දින්නානි බහුනිපි හොන්ති, වීචරත්ථායපි පහොන්ති, තතො වීචරං කත්වා පාරුපිතුං වට්ටති. සචෙ පන සඬ්ඝො භාජිතාතිරිත්තානි වත්ථානි ඡිත්ථිත්වා උපාහනත්ථවිකාදීනං අත්ථාය භාජෙති, තතො ගහෙතුං න වට්ටති. සාමිකෙහි විචාරිතමෙව හි වට්ටති, න ඉතරං.

“පංසුකුලිකසඬ්ඝස්ස ධමකරණපටාදීනං අත්ථාය දෙමා”ති වුත්තෙපි ගහෙතුං වට්ටති, පරික්ඛාරො නාම පංසුකුලිකානම්පි ඉච්ඡිතබ්බො. යං තත්ථ අතිරෙකං හොති, තං වීචරෙපි උපනෙතුං වට්ටති. සුත්තං සඬ්ඝස්ස දෙත්ති, පංසුකුලිකෙහිපි ගහෙතබ්බං. අයං තාව විහාරං පටිසිත්වා “ඉමානි වීචරානි සඬ්ඝස්ස දම්මි”ති දින්නෙසු විනිච්ඡයො.

සචෙ පන බහිඋපචාරසීමායං අද්ධානප්පටිපන්නෙ භික්ඛු දිස්වා “සඬ්ඝස්ස දම්මි”ති සඬ්ඝත්ථෙරස්ස වා සඬ්ඝනවකස්ස වා ආරොචෙති, සචෙපි යොජනං එරිත්වා පරිසා යිතා හොති, එකබ්ද්ධා චෙ, සබ්බෙසං පාපුණානි. යෙ පන ද්වාදසහි හත්ථෙහි පරිසං අසම්පත්තා, තෙසං න පාපුණානි.

උභතොසඬ්ඝස්ස දෙතීති එත්ථ “උභතොසඬ්ඝස්ස දම්මි”ති වුත්තෙපි “ද්විධා සඬ්ඝස්ස දම්මි, ද්වින්නං සඬ්ඝානං දම්මි, භික්ඛුසඬ්ඝස්ස ච භික්ඛුනිසඬ්ඝස්ස ච දම්මි”ති වුත්තෙපි උභතොසඬ්ඝස්ස දින්නමෙව හොති. උපඬ්ඪං දාතබ්බන්ති ද්වෙභාගෙ සමෙ කත්වා එකො දාතබ්බො. “උභතොසඬ්ඝස්ස ච තුය්හඤ්ච දම්මි”ති වුත්තෙ සචෙ දස දස භික්ඛු ච භික්ඛුනියො ච හොන්ති, එකවීසති පටිච්චෙස කත්වා

එකො පුග්ගලස්ස දාතබ්බො, දස භික්ඛුසඤ්ජස්ස, දස භික්ඛුනිසඤ්ජස්ස යෙන පුග්ගලිකො ලද්ධො සො සඤ්ජනොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන ගහෙතුං ලහති. කස්මා? උභතොසඤ්ජග්ගහණෙන ගහිතත්තා.

“උභතොසඤ්ජස්ස ව චෙතියස්ස ව දම්මී”ති වුත්තෙපි එසෙව නයො. ඉධ පන චෙතියස්ස සඤ්ජනො පාපුණනකොට්ඨාසො නාම නත්ථී, එකපුග්ගලස්ස පත්තකොට්ඨාසසමොව කොට්ඨාසො හොති.

“උභතොසඤ්ජස්ස ව තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙ පන ද්වාවිසති කොට්ඨාසෙ කත්වා දස භික්ඛුනං, දස භික්ඛුනීනං, එකො පුග්ගලස්ස, එකො චෙතියස්ස දාතබ්බො. තත්ථ පුග්ගලො සඤ්ජනොපි අත්තනො වස්සග්ගෙන පුන ගහෙතුං ලහති, චෙතියස්ස එකොයෙව.

“භික්ඛුසඤ්ජස්ස ව භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී”ති වුත්තෙ පන න මජ්ඣෙ භිත්තීත්වා දාතබ්බං, භික්ඛු ව භික්ඛුනියො ව ගණෙත්වා දාතබ්බං. “භික්ඛුසඤ්ජස්ස ව භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්චා”ති වුත්තෙ පන පුග්ගලො විසුං න ලහති, පාපුණනට්ඨානතො එකමෙව ලහති. කස්මා? භික්ඛුසඤ්ජග්ගහණෙන ගහිතත්තා. “භික්ඛුසඤ්ජස්ස ව භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙපි චෙතියස්ස එකපුග්ගලපට්ඨියො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති, තස්මා එකං චෙතියස්ස දත්වා අවසෙසං භික්ඛු ව භික්ඛුනියො ව ගණෙත්වා භාජෙතබ්බං.

“භික්ඛුනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච දම්මී”ති වුත්තෙපි මජ්ඣෙ භිත්තීත්වා න දාතබ්බං, පුග්ගලගණනයාය එව විහජිතබ්බං. “භික්ඛුනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස වා”ති එවං වුත්තෙපි චෙතියස්ස එකපුග්ගලපට්ඨියො ලබ්භති, පුග්ගලස්ස විසුං නත්ථී, භික්ඛු ව භික්ඛුනියො ව ගණෙත්වා එව භාජෙතබ්බං. යථා ව භික්ඛුසඤ්ජං ආදිං කත්වා නයො නීතො, එවං භික්ඛුනිසඤ්ජං ආදිං කත්වාපි නෙතබ්බො. “භික්ඛුසඤ්ජස්ස ව තුය්හඤ්චා”ති වුත්තෙ පුග්ගලස්ස විසුං න ලබ්භති, වස්සග්ගෙනෙව ගහෙතබ්බං. “භික්ඛුසඤ්ජස්ස ව චෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙ පන චෙතියස්ස විසුං පට්ඨියො ලබ්භති. “භික්ඛුසඤ්ජස්ස ව තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙපි චෙතියස්සෙව ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස.

“භික්ඛුනඤ්ච තුය්හඤ්චා”ති වුත්තෙපි විසුං න ලබ්භති. “භික්ඛුනඤ්ච චෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙ පන චෙතියස්ස ලබ්භති. “භික්ඛුනඤ්ච තුය්හඤ්ච චෙතියස්ස වා”ති වුත්තෙපි චෙතියස්සෙව විසුං ලබ්භති, න පුග්ගලස්ස. භික්ඛුනිසඤ්ජං ආදිං කත්වාපි එවමෙව යොජෙතබ්බං.

පුබ්බෙ බුද්ධජපමුඛස්ස උභතොසඤ්ජස්ස දානං දෙන්ති, භගවා මජ්ඣෙ නිසීදති, දක්ඛිණතො භික්ඛු වාමතො භික්ඛුනියො නිසීදන්ති, භගවා උභින්නං සඤ්ජන්ථෙරො, තදා භගවා අත්තනා ලද්ධපච්චයෙ අත්තනාපි පරිභුඤ්ජති, භික්ඛුනම්පි දාපෙති. එතරහි පන පණ්ඩිතමනුස්සා සධාතුකං පටිමං වා චෙතියං වා යපෙත්වා

බුද්ධජපමුඛස්ස උභතොසඬ්ඝස්ස දානං දෙනති. පටිමාය වා චෙතියස්ස වා පුරතො ආධාරකෙ පත්තං යපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා බුද්ධානං දෙමාති, තත්ථ යං පයමං බාදනීයං භොජනීයං දෙනති, විහාරං වා ආහරිත්වා ඉදං චෙතියස්ස දෙමාති පිණ්ඩපාතඤ්ච මාලාගන්ධාදීනි ව දෙනති, තත්ථ කථං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? මාලාගන්ධාදීනි තාව චෙතියෙ ආරොපෙනබ්බානි, වත්ථෙහි පටාකා, තෙලෙන පදීපා කාතබ්බා, පිණ්ඩපාතමධුචාණිකාදීනි පන යො නිබද්ධචෙතියජග්ගකො භොති පබ්බජිතො වා ගහට්ඨො වා, තස්සෙව දාතබ්බානි. නිබද්ධජග්ගකෙ අසති ආහට්ඨත්තං යපෙත්වා වත්තං කත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. උපකට්ඨෙ කාලෙ භුඤ්ජිත්වා පච්ඡාපි වත්තං කාතුං වට්ටතියෙව.

මාලාගන්ධාදීසු ව යං කිඤ්චි “ඉදං හරිත්වා චෙතියස්සපුෂං කරොථා” ති චුත්තෙ දුරමිපි හරිත්වා පුෂෙනබ්බං. “හික්ඛං සඬ්ඝස්ස හරා” ති චුත්තෙපි හරිතබ්බං. සථෙ පන “අහං පිණ්ඩාය වරාමි, ආසනසාලාය හික්ඛු අත්ථි, තෙ ආහරිස්සන්ති” ති චුත්තෙ “හන්තෙ තුය්හංයෙව දමිමි” ති වදති, භුඤ්ජිතුං වට්ටති. අථ පන “හික්ඛුසඬ්ඝස්ස දස්සාමි” ති හරන්තස්ස ගච්ඡතො අන්තරාව කාලො උපකට්ඨො භොති, අත්තනො පාපෙත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති.

වස්සංචුට්ඨසඬ්ඝස්ස දෙතීති විහාරං පටිසිත්වා “ඉමානි වීචරානි වස්සංචුට්ඨසඬ්ඝස්ස දමිමි” ති දෙති. යාවතිකා හික්ඛු තස්මිං ආවාසෙ වස්සංචුට්ඨානි යත්තකා වස්සච්ඡෙදං අකත්වා පුරිමවස්සංචුට්ඨා, තෙහි භාෂෙනබ්බං, අඤ්ඤෙසං න පාපුණාති. දිසාපක්කන්තස්සාපි සති පටිග්ගාහකෙ යාව කටීනස්සුබ්බාරා දාතබ්බං, අනත්ථතෙ පන කටීනෙ අන්තොහෙමන්තෙ එවඤ්ච වත්වා දින්නං, පච්ඡිමවස්සංචුට්ඨානමිපි පාපුණාතීති ලක්ඛණඤ්ඤා වදන්ති. අට්ඨකථාසු පනෙතං න විචාරිතං.

සථෙ පන ඛහිඋපචාරසීමායං ධීතො “වස්සංචුට්ඨසඬ්ඝස්ස දමිමි” ති වදති, සම්පත්තානං සබ්බෙසං පාපුණාති. අථ “අසුකවිහාරෙ වස්සංචුට්ඨසඬ්ඝස්සා” ති වදති, තත්ත්ව වස්සංචුට්ඨානමෙව යාව කටීනස්සුබ්බාරා පාපුණාති. සථෙ පන ගිම්භානං පයමදිවසතො පට්ඨාය එවං වදති, තත්ත්ව සම්මුඛිභූතානං සබ්බෙසං පාපුණාති. කස්මා? පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නත්තා. අන්තොවස්සෙයෙව “වස්සං වසන්තානං දමිමි” ති චුත්තෙ ඡින්නවස්සා න ලහන්ති, වස්සං වසන්තාව ලහන්ති. වීචරමාසෙ පන “වස්සං වසන්තානං දමිමි” ති චුත්තෙ පච්ඡිමිකාය වස්සුපගතානංයෙව පාපුණාති, පුරිමිකාය වස්සුපගතානඤ්ච ඡින්නවස්සානඤ්ච න පාපුණාති.

වීචරමාසතො පට්ඨාය යාව හෙමන්තස්ස පච්ඡිමො දිවසො, තාව වස්සාවාසිකං දෙමාති චුත්තෙ කටීනං අත්ථතං වා භොතු අනත්ථතං වා අතීතවස්සංචුට්ඨානමෙව පාපුණාති. ගිම්භානං පයමදිවසතො පට්ඨාය චුත්තෙ පන මාතිකා ආරොපෙනබ්බා – “අතීතවස්සාවාසස්ස පඤ්ච මාසා අතික්කන්තා, අනාගතො චතුමාසච්චයෙන භවිස්සති, කතරවස්සාවාසස්ස දෙතී” ති? සථෙ “අතීතවස්සංචුට්ඨානං දමිමි” ති වදති,

තං අන්තොවස්සංවුට්ඨානමෙව පාපුණාති, දිසාපක්කන්තානම්පි සභාගා ගණ්හිතුං ලහන්ති.

සචෙ “අනාගතෙ වස්සාවාසිකං දම්මී”ති වදති, තං යපෙත්වා වස්සුපනායිකදිවසෙ ගහෙතඛිබ්බං. අථ “අගුත්තො විහාරො, චොරහයං අත්ථී, න සක්කා යපෙතුං, ගණ්හිත්වා වා ආභිණ්ඩිතු”න්ති චුත්තෙ “සම්පත්තානං දම්මී”ති වදති, භාජෙත්වා ගහෙතඛිබ්බං. සචෙ වදති “ඉතො මෙ භන්තෙ තතියෙ වස්සෙ වස්සාවාසිකං න දින්නං, තං දම්මී”ති, තස්මිං අන්තොවස්සෙ වුට්ඨහික්ඛුනං පාපුණාති. සචෙ තෙ දිසා පක්කන්තා, අඤ්ඤො විස්සාසිකො ගණ්හාති, දාතඛිබ්බං. අථ එකොයෙව අවසිට්ඨො, සෙසා කාලචිකතා, සඛිබ්බං එකස්සෙව පාපුණාති. සචෙ එකොපි නත්ථී, සඬ්ඝිකං හොති, සම්මුඛිභූතෙහි භාජෙතඛිබ්බං.

ආදිස්ස දෙනීති ආදිසිත්වා පරිච්ඡින්නදිත්වා දෙනි; යාගුයා වාතිආදීසු අයමත්ථො – යාගුයා වා...පෙ.... හෙසජ්ජෙ වා ආදිස්ස දෙනි. තත්ත්වං යොජනා – හික්ඛු අජ්ජනනාය වා ස්වාතනාය වා යාගුයා නිමන්නෙත්වා තෙසං සරං පට්ටියානං යාගුං දෙනි, යාගුං දත්වා පිතාය යාගුයා “ඉමානි විවරානි, යෙහි මය්හං යාගු පිතා, තෙසං දම්මී”ති දෙනි, යෙහි නිමන්නිතෙහි යාගු පිතා, තෙසංයෙව පාපුණාති. යෙහි පන හික්ඛාවාරවත්තෙන සරද්ධාරෙන ගච්ඡන්තෙහි වා සරං පට්ටියෙහි වා යාගු ලද්ධා, යෙසං වා ආසනසාලතො පත්තං ආහරිත්වා මනුස්සෙහි නිතා, යෙසං වා ථෙරෙහි පෙසිතා, තෙසං න පාපුණාති. සචෙ පන නිමන්නිතහික්ඛුහි සද්ධිං අඤ්ඤෙපි බහු ආගන්ත්වා අන්තොගෙහඤ්ච බහිගෙහඤ්ච පුරෙත්වා නිසින්නා, දායකො ව එවං වදති – “නිමන්නිතා වා භොන්තු අනිමන්නිතා වා, යෙසං මයා යාගු දින්නා, සඛිබ්බෙසං ඉමානි වත්ථානි භොන්තු”ති සඛිබ්බෙසං පාපුණන්ති. යෙහි පන ථෙරානං භත්ථතො යාගු ලද්ධා, තෙසං න පාපුණන්ති. අථ සො “යෙහි මය්හං යාගු පිතා, සඛිබ්බෙසං භොන්තු”ති වදති, සඛිබ්බෙසං පාපුණන්ති. භත්තබ්බාදනියෙසුපි එසෙව නයො.

විවරෙ වාති පුඛිබ්බෙපි යෙන වස්සං වාසෙත්වා හික්ඛුනං විවරං දින්නපුඛිබ්බං හොති, සො චෙ හික්ඛු භොජෙත්වා වදති – “යෙසං මයා පුඛිබ්බෙ විවරං දින්නං, තෙසංයෙව ඉමං විවරං වා සුත්තං වා සජ්ජිමධුචාණිකාදීනි වා භොන්තු”ති, සඛිබ්බෙ තෙසංයෙව පාපුණාති. සෙනාසනෙ වාති යො මයා කාරිතෙ විහාරෙ වා පරිච්ඡෙණෙ වා වසති, තස්සිදං භොතු”ති චුත්තෙ තස්සෙව හොති. හෙසජ්ජෙ වාති “මයං කාලෙන කාලං ථෙරානං සජ්ජිආදීනි හෙසජ්ජානි දෙම, යෙහි තානි ලද්ධානි, තෙසංයෙවිදං භොතු”ති චුත්තෙ තෙසංයෙව හොති.

පුග්ගලස්ස දෙනීති “ඉමං විවරං ඉත්ථන්තාමස්ස දම්මී”ති එවං පරම්මුඛා වා පාදමුලෙ යපෙත්වා “ඉමං භන්තෙ තුම්භාකං දම්මී”ති එවං සම්මුඛා වා දෙනි. සචෙ පන “ඉදං තුම්භාකඤ්ච තුම්භාකං අන්තෙවාසිකානඤ්ච දම්මී”ති එවං වදති, ථෙරස්ස ව අන්තෙවාසිකානඤ්ච පාපුණාති. උද්දෙසං ගහෙතුං ආගතො ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො ව අත්ථී, තස්සාපි පාපුණාති. “තුම්භෙහි සද්ධිං නිබ්බද්ධාරිකහික්ඛුනං

දම්මි''ති වුත්තෙ උද්දෙසන්තෙවාසිකානං වත්තං කත්වා උද්දෙසපරිපුච්ඡාදීනි ගහෙත්වා විවරන්තානං සබ්බෙසං පාපුණාති. අයං පුග්ගලස්ස දෙතීති ඉමස්මිං පදෙ විනිච්ඡයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

විවරක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. වම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකං

කස්සපගොත්තභික්ඛුවත්ථුකථා

380. වම්පෙය්‍යක්ඛන්ධකෙ – ගඟ්ගරාය පොක්ඛරණියා තීරෙති ගඟ්ගරානාමිකාය ඉත්ථියා කාරිතපොක්ඛරණියා තීරෙ. තන්තිබද්ධොති තස්මිං ආවාසෙ කත්තබ්බතාතන්තිපට්ඨො. උස්සුක්කම්පි අකාසි යාගුයාතිආදීසු මනුස්සෙහි ආගන්තුකෙසු ආගතෙසු ආවික්ඛෙය්‍යාථාති වුත්තට්ඨානෙයෙව උස්සුක්කං කාතුං වට්ටති; න අවුත්තට්ඨානෙ. ගච්ඡ ත්වං භික්ඛුති සත්ථා තස්ස භික්ඛුතො තත්ථෙව සෙනාසනං සප්පායන්ති අද්දස, තෙනෙවමාහ.

382. අධම්මෙන වග්ගකම්මං කරොන්තීතිආදීනං පරතො පාළියංයෙව නානාකරණං ආගම්ස්සති.

385. අඤ්ඤත්‍රාපි ධම්මා කම්මං කරොන්තීති අඤ්ඤත්‍රාපි ධම්මං කම්මං කරොන්ති, අයමෙව වා පායො. භූතෙන වත්ථුනා කතං ධම්මෙන කතං නාම භොති, තථා න කරොන්තීති අත්ථො. අඤ්ඤත්‍රාපි විනයා කම්මං, අඤ්ඤත්‍රාපි සත්ථුසාසනා කම්මන්ති එතෙසුපි එසෙව නයො. එත්ථ පන විනයොති වොදනා ව සාරණා ව. සත්ථුසාසනන්ති ඤත්තිසම්පදා අනුස්සාවනසම්පදා ව; තාහි විනා කම්මං කරොන්තීති අත්ථො. පටිකුට්ඨකතන්ති පටිකුට්ඨඤ්ඤෙව කතඤ්ඤ; යං අඤ්ඤෙසු පටික්කොසන්තෙසු කතං තං පටිකුට්ඨඤ්ඤෙව භොති කතඤ්ඤ; තාදිසම්පි කම්මං කරොන්තීති අත්ථො.

387. ජය්‍යමානි භික්ඛවෙ කම්මානි අධම්මකම්මන්තිආදීසු පන “ධම්මො”ති පාළියා අධිවචනං. තස්මා යං යථාවුත්තාය පාළියා න කරියති, තං අධම්මකම්මන්ති වෙදිතබ්බං. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන පාළියංයෙව ආගතො. සො ව ඛො ඤත්තිදුතියඤ්ඤත්තිවතුත්ථකම්මානංයෙව වසෙන. යස්මා පන ඤත්තිකම්මෙ ඤත්තිදුතියඤ්ඤත්තිවතුත්ථෙසු විය භාපනං වා අඤ්ඤථා කරණං වා නත්ථි, අපලොකනකම්මඤ්ඤෙව සාවෙත්ථාව කරියති, තස්මා තානි පාළියං න දස්සිතානි, තෙසං සබ්බෙසම්පි කම්මානං විනිච්ඡයං පරතො වණ්ණයිස්සාම.

වතුචග්ගකරණාදිකථා

388. ඉදානි යදිදං ඡට්ඨං ධම්මෙන සමග්ගකම්මං නාම, තං යෙහි සඬ්ඛෙහි කාතබ්බං, තෙසං පහෙදං දස්සෙතුං “පඤ්ච සඬ්ඛා”තිආදි වුත්තං. කම්මජ්ජත්තොති

කම්මං පත්තො, කම්මයුත්තො කම්මාරහො; න කිඤ්චි කම්මං කාතුං නාරහතීති අත්ථො.

389. චතුර්වග්ගකරණඤ්චෙ භික්ඛවෙ කම්මං භික්ඛුනිචතුත්ථොතිආදි පරිසතො කම්මවිපත්තිදස්සනත්ථං චුත්තං. තත්ථ උක්ඛිත්තකල්ගහණෙන කම්මනානාසංවාසකො ගහිතො, නානාසංවාසකල්ගහණෙන ලද්ධිනානාසංවාසකො. නානාසීමාය ධීතචතුත්ථොති සීමන්තරිකාය වා බහිසීමාය වා හත්ථපාසෙ ධීතෙනාපි සද්ධිං චතුර්වග්ගො හුත්වාති අත්ථො.

393. පාරිවාසිකචතුත්ථොතිආදි පරිවාසාදිකම්මානංයෙව පරිසතො විපත්තිදස්සනත්ථං චුත්තං, තෙසං විනිච්ඡයං පරතො වණ්ණයිස්සාම.

394. එකච්චස්ස භික්ඛවෙ සඤ්ඤාමජ්ඣෙ පටික්කොසනා රුහතීතිආදි පටිකුට්ඨකතකම්මස්ස කුප්පාකුප්පභාවදස්සනත්ථං චුත්තං. පකතත්තස්සාති අවිපත්තසීමාසං පාරාජිකං අනජ්ඣාපත්තස්ස. ආනන්තරිකස්සාති අත්තනො අනන්තරං නිසිත්තස්ස.

ද්වෙනිස්සාරණාදිකථා

395. ද්වෙමා භික්ඛවෙ නිස්සාරණාතිආදි වත්ථුතො කම්මානං කුප්පාකුප්පභාවදස්සනත්ථං චුත්තං. තත්ථ “අප්පත්තො නිස්සාරණං, තඤ්චෙ සඤ්ඤා නිස්සාරෙති, සුනිස්සාරිතො”ති ඉදං පබ්බාජනීයකම්මං සන්ධාය චුත්තං. පබ්බාජනීයකම්මෙන හි විහාරතො නිස්සාරෙන්නි, තස්මා තං “නිස්සාරණං”ති චුච්චති. තඤ්චෙස යස්මා කුලද්වයකො න හොති, තස්මා ආවේණිකෙන උක්ඛණෙන අප්පත්තො. යස්මා පනස්ස ආකඨ්ඨමානො සඤ්ඤා පබ්බාජනීයකම්මං කරෙය්‍යාති චුත්තං, තස්මා සුනිස්සාරිතො හොති. තඤ්චෙ සඤ්ඤා නිස්සාරෙන්නි සථෙ සඤ්ඤා තජ්ජනීයකම්මාදිවසෙන නිස්සාරෙති, සො යස්මා තත්ථ “තිණ්ණං භික්ඛවෙ භික්ඛුනං ආකඨ්ඨමානො සඤ්ඤා තජ්ජනීයකම්මං කරෙය්‍යා – එකො භණ්ඩනකාරකො හොති කලහකාරකො විවාදකාරකො භස්සකාරකො සඤ්ඤා අධිකරණකාරකො, එකො බාලො හොති අබ්‍යන්තො ආපත්තිබ්‍රලො අනපදානො, එකො ගිහිසංසට්ඨො විහරති අනනුලොමිකෙහි ගිහිසංසග්ගෙහි”ති (චූළව. 395) එවං එකෙකෙනපි අභිගෙන නිස්සාරණං අනුඤ්ඤාතා, තස්මා සුනිස්සාරිතො.

396. ඔසාරණාති පවෙසනා. තත්ථ තඤ්චෙ සඤ්ඤා ඔසාරෙන්නි උපසම්පදකම්මවසෙන පවෙසෙති. දොසාරිතොති දුඛසාරිතො. සහස්සක්ඛන්තුම්පි උපසම්පාදිතො අනුපසම්පන්නොව හොති ආවරියුපජ්ඣායා ව සාතිසාරා, තථා සෙසො කාරකසඤ්ඤා, න කොචි ආපත්තිතො මුච්චති. ඉති ඉමෙ එකාදස අභබ්බපුග්ගලා දොසාරිතා. හත්ථවිජින්නාදයො පන ද්වන්තිංස සුඛසාරිතා, උපසම්පාදිතා උපසම්පන්නාව හොන්නි, න තෙ ලබ්භා කිඤ්චි වත්තුං. ආවරියුපජ්ඣායා පන කාරකසඤ්ඤා ව සාතිසාරා, න කොචි ආපත්තිතො මුච්චති.

397. ඉඳ පන භික්ඛවෙ භික්ඛුස්ස න හොති ආපත්ති දට්ඨබ්බාතිආදි අභූතවත්ථුවසෙන අධම්මකම්මං, භූතවත්ථුවසෙන ධම්මකම්මඤ්ච දස්සෙතුං වුත්තං. තත්ථ පටිනිස්සජ්ජිකාති පටිනිස්සජ්ජිතබ්බා.

උපාලිපුච්ඡාකථා

400. උපාලිපඤ්ඤෙසුපි වත්ථුවසෙනෙව ධම්මාධම්මකම්මං විහත්තං. තත්ථ ද්වෙ නයා – එකමුලකො ව ද්විමුලකො ව. එකමුලකො උත්තානොයෙව. ද්විමුලකො යථා සතිවිනයො අමුල්භවිනයෙන සද්ධිං එකා පුච්ඡා කතා, එවං අමුල්භවිනයාදයොපි තස්සපාපියාසිකාදීහි. අවසානෙ පන උපසම්පදාරහං උපසම්පාදෙතීති එකමෙව පදං හොති. පරතො භික්ඛුනම්පි සතිවිනයං ආදිං කත්වා එකෙකෙන සද්ධිං සෙසපදානි යොජෙතබ්බානි.

තජ්ජනියකම්මකථා

407. ඉඳ පන භික්ඛවෙ භික්ඛු භණ්ඩනකාරකොතිආදි “අධම්මෙනවග්ගං, අධම්මෙනසමග්ගං; ධම්මෙනවග්ගං, ධම්මපතිරූපකෙනවග්ගං, ධම්මපතිරූපකෙනසමග්ගං”න්ති ඉමෙසං වසෙන වක්කං බන්ධිත්වා තජ්ජනියාදීසු සත්තසු කම්මෙසු පටිපස්සද්ධියු ව විපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තං. තත්ථ අනපදානොති අපදානවිරහිතො. අපදානං වුව්වති පරිච්ඡෙදො; ආපත්තිපරිච්ඡෙදවිරහිතොති අත්ථො. තතො පරං පටිකුට්ඨකතකම්මජ්ජහෙදං දස්සෙතුං සායෙව පාළි “අකතං කම්ම”න්තිආදීහි සංසන්දිත්වා වුත්තා. තත්ථ න කිඤ්චි පාළිඅනුසාරෙන න සක්කා විදිතුං, තස්මා වණ්ණනං න විත්ථාරයිමහාති.

වම්පෙයාක්ඛන්ධකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. කොසම්බකක්ඛන්ධකං

කොසම්බකවිවාදකථා

451. කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ – තං භික්ඛුං ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිපිංසුති එත්ථ අයමනුපුබ්බිකථා – ද්වෙ කිර භික්ඛු එකස්මිං ආවාසෙ වසන්ති විනයධරො ව සුත්තන්තිකො ව. තෙසු සුත්තන්තිකො භික්ඛු එකදිවසං වච්චකුටිං පවිට්ඨො ආවමනඋදකාවසෙසං භාජනෙ යපෙත්වාව නික්ඛමි. විනයධරො පච්ඡා පවිට්ඨො තං උදකං දිස්වා නික්ඛමිත්වා තං භික්ඛුං පුච්ඡි – “ආවුසො, තයා ඉදං උදකං යපිත”න්ති? “ආවාවුසො”ති. “කිං ත්වං එත්ථ ආපත්තිභාවං න ජානාසී”ති? “ආම, න ජානාමි”ති. “හොති, ආවුසො එත්ථ ආපත්ති”ති? “සවෙ හොති, දෙසිස්සාමි”ති. “සවෙ පන තෙ, ආවුසො, අසඤ්චිච්ච අසනියා කතං, නත්ථි ආපත්ති”ති. සො තස්සා ආපත්තියා අනාපත්තිදිට්ඨි අහොසි.

විනයධරොපි අත්තනො නිස්සිතකානං “අයං සුත්තන්තිකො ආපත්තිං ආපජ්ජමානොපි න ජානාති” ති ආරොවෙසී. තෙ තස්ස නිස්සිතකෙ දිස්වා “තුම්භාකං උපජ්ඣායො ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාපි ආපත්තිභාවං න ජානාති” ති ආභංසු. තෙ ගන්ත්වා අත්තනො උපජ්ඣායස්ස ආරොවෙසුං. සො එවමාහ – “අයං විනයධරො පුබ්බෙ අනාපත්ති” ති වත්වා “ඉදානි ආපත්ති” ති වදති. මුසාවාදී එසොති. තෙ ගන්ත්වා “තුම්භාකං උපජ්ඣායො මුසාවාදී” ති එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං කලභං වඩ්ඞිසිංසු. තතො විනයධරො ඔකාසං ලභිත්වා තස්ස ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මං අකාසී. තෙන වුත්තං – “තං භික්ඛුං ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිපිංසු” ති.

453. භිත්තො භික්ඛුසඬ්ඝො භිත්තො භික්ඛුසඬ්ඝොති එත්ථ න තාව භිත්තො; අපිච ඛො යථා දෙවෙ වුට්ඨෙ “ඉදානි සස්සං නිජ්ජන්ත” ති වුච්චති, අවස්සඤ්චි තං නිජ්ජප්පිස්සති, එවමෙව ඉමිනා කාරණෙන ආයතිං අවස්සං භිජ්ජිස්සති, සො ච ඛො කලභවසෙන න සඬ්ඝභෙදවසෙන, තස්මා “භිත්තො” ති වුත්තං. සම්භමඅත්ථවසෙන චෙත්ථ ආමෙඨිතං වෙදිතබ්බං.

454. එතමත්ථං භාසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමීති කස්මා එවං භාසිත්වා පක්කාමී? සවෙ හි භගවා උක්ඛෙපකෙ වා “අකාරණෙ තුම්භෙහි සො භික්ඛු උක්ඛිත්තො” ති වදෙය්‍ය, උක්ඛිත්තානුවත්තකෙ වා “තුම්භෙ ආපත්තිං ආපන්නා” ති වදෙය්‍ය, “එතෙසං භගවා පක්ඛො, එතෙසං භගවා පක්ඛො” ති වත්වා ආසාතං බන්ධෙය්‍යුං, තස්මා තත්තිමෙව යපෙත්වා එතමත්ථං භාසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමී.

455. අත්තනා වා අත්තානන්ති එත්ථ යො සඬ්ඝෙන උක්ඛෙපනීයකතානං අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසිත්තො “තුම්භෙ කිං භණ්ඨා” ති තෙසඤ්ච ඉතරෙසඤ්ච ලද්ධිං සුත්වා “ඉමෙ අධම්මවාදීනො, ඉතරෙ ධම්මවාදීනො” ති චිත්තං උජ්ජාදෙති, අයං තෙසං මජ්ඣෙ නිසිත්තොව තෙසං නානාසංවාසකො භොති, කම්මං කොපෙති, ඉතරෙසම්පි භත්ථපාසං අනාගතත්තා කොපෙති. එවං අත්තනා වා අත්තානං නානාසංවාසකං කරොති. සමානසංවාසකන්ති එත්ථාපි යො අධම්මවාදීනං පක්ඛෙ නිසිත්තො “අධම්මවාදීනො ඉමෙ, ඉතරෙ ධම්මවාදීනො” ති තෙසං මජ්ඣං පටිසති, යත්ථ වා තත්ථ වා පන පක්ඛෙ නිසිත්තො “ඉමෙ ධම්මවාදීනො” ති ගණ්භාති, අයං අත්තනා වා අත්තානං සමානසංවාසකං කරොතීති වෙදිතබ්බො.

456. කායකම්මං වච්ඡිකම්මන්ති එත්ථ කායෙන පහරන්තා කායකම්මං උපදංසෙන්ති, එරුසං වදන්තා වච්ඡිකම්මං උපදංසෙන්තිති වෙදිතබ්බා. භත්ථපරාමාසං කරොන්තිති කොධවසෙන භත්ථෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං පරාමසනං කරොන්ති. අධම්මියායමානෙති අධම්මියාති කිච්චානි කුරුමානෙ. අසම්මොදිකාවත්තමානායාති අසම්මොදිකාය වත්තමානාය. අයමෙව වා පායො. සම්මොදනකථාය අවත්තමානායාති අත්ථො. එත්තාවතා න අඤ්ඤමඤ්ඤන්ති එත්ථ ද්වෙ පන්තියො කත්වා උපචාරං මුඤ්චිත්වා නිසිදිතබ්බං, ධම්මියායමානෙ පන සම්මොදිකාය

වත්තමානාය ආසන්නත්වකාය නිසිදිනබ්බං, එකෙකං ආසනං අන්තරං කත්වා නිසිදිනබ්බං.

457-458. මා භණ්ඩනන්තිආදිසු “අකත්ථා”ති පාඨසෙසං ගහෙත්වා “මා භණ්ඩනං අකත්ථා”ති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො. අධම්මවාදීති උක්ඛිත්තානුවත්තකෙසු අඤ්ඤතරො. අයං පන භික්ඛු භගවතො අත්ථකාමො, අයං කිරස්ස අධිප්පායො “ඉමෙ භික්ඛු කොධාභිභූතා සත්ථු වචනං න ගණ්හන්ති, මා භගවා එතෙ ඔවදන්තො කිලමිත්ථා”ති තස්මා එවමාහ. භගවා පන “පච්ඡාපි සඤ්ඤං ලභිත්වා ඔරමිස්සන්ති”ති තෙසං අනුකම්පාය අතීතවත්ථුං ආහරිත්වා කටෙසි. තත්ථ අනත්ථතොති අනත්ථො අතො; එතස්මා මෙ පුරිසා අනත්ථොති වුත්තං හොති. අථ වා අනත්ථතොති අනත්ථදො. සෙසං පාකට්ඨෙව.

464. පුටුසද්දොතිආදිගාථාසු පන පුටු මහා සද්දො අස්සාති පුටුසද්දො. සමජනොති සමානො එකසදිසො ජනො; සබ්බො වායං භණ්ඩනකාරකොජනො සමන්තතො සද්දනිච්ඡාරණෙන පුටුසද්දො වෙව සදිසො වාති වුත්තං හොති. න බාලො කොචි මඤ්ඤථාති තත්ථ කොචි එකොපි “අහං බාලො”ති න මඤ්ඤිත්ථ; සබ්බෙපි පණ්ඩිතමානිනොයෙව. නාඤ්ඤං භියොයා අමඤ්ඤරුන්ති කොචි එකොපි “අහං බාලො”ති ව න මඤ්ඤිත්ථ; භියොයා ව සඬ්ඝස්මිං භිජ්ජමානෙ අඤ්ඤමිපි එකං “මය්හං කාරණා සඬ්ඝො භිජ්ජති”ති ඉදං කාරණං න මඤ්ඤිත්ථාති අත්ථො.

පරිමුට්ඨාති පරිමුට්ඨස්සතිනො. වාචාගොචරභාණිනොති රාකාරස්ස රස්සාදෙසො කතො, වාචාගොචරා න සතිපට්ඨානාදිගොචරා. භාණිනො ව කථං භාණිනො? යාවිච්ඡන්ති මුඛායාමං යාව මුඛං පසාරෙතුං ඉච්ඡන්ති, තාව පසාරෙත්වා භාණිනො, එකොපි සඬ්ඝගාරවෙන මුඛසඬ්ඝකොචං න කරොතීති අත්ථො. යෙන නීතාති යෙන කලහෙන ඉමං නිල්ලජ්ජභාවං නීතා. න තං වීදුති න තං ජානන්ති, “එවං සාදිනවො අය”න්ති.

යෙ ව තං උපනාය්හන්ති තං “අක්කොච්ඡි මං, අවධි ම”න්තිආදිකං ආකාරං යෙ ව උපනාය්හන්ති. සනන්තනොති පොරාණො.

පරෙති පණ්ඩිතෙ යපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ භණ්ඩනකාරකා පරෙ නාම. තෙ එත්ථ සඬ්ඝමජ්ඣෙ කලහං කරොන්තා “මයං යමාමසෙ උපයමාම; සත්තං සමිතං මච්චුසන්තිකං ගච්ඡාමා”ති න ජානන්ති. යෙ ව තත්ථ විජානන්තිති යෙ තත්ථ පණ්ඩිතා “මයං මච්චුසමීපං ගච්ඡාමා”ති විජානන්ති. තතො සම්මන්ති මෙධගාති එවඤ්ඤි තෙ ජානන්තා යොනිසොමනසිකාරං උප්පාදෙත්වා මෙධගානං කලහානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති.

අට්ඨිච්ඡින්නාති අයං ගාථා බ්‍රහ්මදත්තඤ්ච දීඝාවුකුමාරඤ්ච සන්ධාය වුත්තා. තෙසමිපි හොති සඬ්ඝති, කස්මා තුම්භාකං න හොති, යෙසං වො නෙව මාතාපිතුනං අට්ඨිති ඡින්නාති, න පාණා හතා, න ගවාස්සධනාති හටානීති.

සමච ලභෙථාතිආදිගාථා පණ්ඩිතසභායස්ස ච බාලසභායස්ස ච
වණ්ණාවණ්ණදීපනත්ථං වුත්තා. අභිභූයා සබ්බානි පරිස්සයානීති පාකට්ඨපරිස්සයෙ
ච පටිච්ඡන්තපරිස්සයෙ ච අභිභවිත්වා තෙන සද්ධිං අත්තමනො සතිමා වරෙයා.

රාජාව රටියං විජිතන්ති යථා අත්තනො විජිතං රටියං මහාජනකරාජා ච
අරින්දමමහාරාජා ච පභාය ඵකකා වරිංසු; ඵචං වරෙයානි අත්ථො.
මාතඨගරඤ්ඤෙව නාගොති මාතඨගො අරඤ්ඤෙ නාගොව. මාතඨගොති හත්ථී
වුච්චති; නාගොති මහන්තාධිවචනමෙතං. යථා හි මාතූපොසකො මාතඨගනාගො
අරඤ්ඤෙ ඵකො වරි, න ච පාපානි අකාසි. යථා ච පාලිලෙයාකො, ඵචං ඵකො
වරෙ, න ච පාපානි කසිරාති වුත්තං හොති.

පාලිලෙයාකගමනකථා

467. පාලිලෙයාකෙ විහරති රක්ඛිතවනසණ්ඨෙති පාලිලෙයාකං උපනිස්සාය
රක්ඛිතවනසණ්ඨෙ විහරති. හත්ථීනාගොති මහාහත්ථී. හත්ථීකලභෙහීති
හත්ථීපොතකෙහි. හත්ථීච්ඡාපෙහීති බීරුපකෙහි දහරපොතකෙහි. ඡින්නග්ගානීති
තෙහි පුරතො පුරතො ගච්ඡන්තෙහි ඡින්නග්ගානි බාධිතාවසෙසානි බාණ්ඩසදිසානි
තිණානි බාදති. ඔහග්ගොහග්ගන්ති තෙන හත්ථීනාගෙන උච්චට්ඨානතො හඤ්ඡිත්වා
හඤ්ඡිත්වා පාතිතං. අස්ස සාබ්බාහඨගන්ති ඵතස්ස සන්තකං සාබ්බාහඨං තෙ බාදන්ති.
ආවිලානීති තෙහි පඨමතරං ඔතරිත්වා පිචන්තෙහි ආලුලිතානි කද්දමොදකානි පිචති.
ඔගාහානි තිත්ථතො.

නාගස්ස නාගෙනාති හත්ථීනාගස්ස බුද්ධනාගෙන. රීසාදන්තස්සානි
රට්ඨසාසදිසදන්තස්ස. යදෙකො රමතී වනෙති යස්මා බුද්ධනාගො විය අයම්පි
හත්ථීනාගො ඵකො පවිච්ඡන්තො වනෙ රමති; තස්මාස්ස නාගස්ස නාගෙන චිත්තං
සමෙති, ඵකිභාවරතියා ඵකසදිසං හොතීති අත්ථො.

යථාභිරන්තං විහරිත්වාති ඵත්ථ තෙමාසං භගවා තත්ථ විහාසීති වෙදිතබ්බො.
ඵත්තාවතා කොසම්බකෙහි කිර උබ්බාළ්භො භගවා තෙමාසං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා
වසීති සබ්බත්ථ කථා පත්ථටා අහොසි.

අථ බො කොසම්බකා උපාසකාති අථ බො ඉමං කථාසල්ලාපං සුත්වා
කොසම්බිවාසිනො උපාසකා.

අට්ඨාරසවත්ථුකථා

468. අධම්මං ධම්මොතිආදීනි අට්ඨාරස හෙදකරවත්ථුනි
සඨසහෙදකක්ඛන්ධකෙ වණ්ණයිස්සාම.

475. තං උක්ඛිත්තකං භික්ඛුං ඔසාරෙත්වාති තං ගහෙත්වා සීමං ගන්ත්වා
ආපත්තිං දෙසාපෙත්වා කම්මවාචාය ඔසාරෙත්වා. තාවදෙව උපොසථොති

තංදිවසමෙව උපොසථක්ඛන්ධකෙ චුත්තනායෙනෙව සාමග්ගීඋපොසථො කාතබ්බො.

476. අමුලා මුලං ගන්ත්වාති න මුලා මුලං ගන්ත්වා; තං වත්ථුං අවිනිච්ඡිනිත්වාති අත්ථො. අයං වුවච්ඡි උපාලි සඬ්ඝසාමග්ගී අත්ථාපෙනා බ්‍යඤ්ජනුපෙනාති අත්ථතො අපගතා, “සඬ්ඝසාමග්ගී”ති ඉමං පන බ්‍යඤ්ජනමත්තං උපෙනා.

477. සඬ්ඝස්ස කිච්චෙසුති සඬ්ඝස්ස කරණියෙසු උප්පන්නෙසු. මත්තනාසුති විනයමත්තනාසු. අත්ථෙසු ඡාතෙසුති විනයඅත්ථෙසු උප්පන්නෙසු. විනිච්ඡයෙසුති තෙසංයෙව අත්ථානං විනිච්ඡයෙසු. මහත්ථීකොති මහාඋපකාරො. පග්ගහාරහොති පග්ගණ්හිතුං චුත්තො.

අනානුවජ්ජො පයමෙන සීලතොතිආදිමිහියෙව තාව සීලතො න උපවජ්ජො. අවෙක්ඛිතාවාරොති අපෙක්ඛිතාවාරො; ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරීතිආදිනා නයෙන උපපරික්ඛිතාවාරො. අට්ඨකථාසු පන “අප්පට්ච්ඡන්තාවාරො”ති චුත්තං.

විසය්භාති අභිභවිත්වා. අනුයුතුං භණන්ති අනුඤ්ඤාතං අනපගතං භණන්තො. යස්මා හි සො අනුයුතුං භණති, උසුයාය වා අගතිගමනවසෙන වා කාරණාපගතං න භණති, තස්මා අත්ථං න භාපෙති. උසුයාය පන අගතිගමනවසෙන වා භණන්තො අත්ථං භාපෙති, කාරණං න දෙනි, තස්මා සො පරිසගතො ඡම්භති වෙව වෙධති ව. යො ඊදිසො න හොති, අයං “පග්ගහාරහො”ති දස්සෙති.

කිඤ්ච හියොයා “තථෙව පඤ්ඤ”න්ති ගාථා, තස්සත්ථො – යථා ව අනුයුතුං භණන්තො අත්ථං න භාපෙති, තථෙව පරිසාය මජ්ඣෙකෙ පඤ්ඤං පුච්ඡිතො සමානො න වෙව පජ්ඣායති, න ව මඬිකු හොති. යො හි අත්ථං න ඡානාති, සො පජ්ඣායති. යො වත්තුං න සක්කොති, සො මඬිකු හොති. යො පන අත්ථඤ්ච ඡානාති, වත්තුඤ්ච සක්කොති; සො න පජ්ඣායති, න මඬිකු හොති. කාලාගතන්ති කථෙතබ්බයුත්තකාලෙ ආගතං. බ්‍යාකරණාරහන්ති පඤ්ඤස්ස අත්ථානුලෝමතාය බ්‍යාකරණානුවච්ඡිකං. වචොති වදන්තො; ඵ්චරූපං වචනං භණන්තොති අත්ථො. රඤ්ජෙතිති තොසෙති. විඤ්ඤපරිසන්ති විඤ්ඤනං පරිසං.

ආවෙරකම්භි ව සකෙති අත්තනො ආවරියවාදෙ. අලං පමෙතුන්ති වීමංසිතුං තං තං කාරණං පඤ්ඤාය තුලයිතුං සමත්ථො. පගුණොති කතපරිචයො ලද්ධාසෙවනො. කථෙතවෙති කථෙතබ්බෙ. විරද්ධිකොවිදොති විරද්ධිට්ඨානකුසලො.

පච්චත්ථිකා යෙන වජන්තිති අයං ගාථා යාදිසෙ කථෙතබ්බෙ පගුණො, තං දස්සෙතුං චුත්තා. අයඤ්ඤෙත්ථ අත්ථො – යාදිසෙන කථිතෙන පච්චත්ථිකා ව නිග්ගහං ගච්ඡන්ති, මහාජනො ව සඤ්ඤපනං ගච්ඡති; සඤ්ඤත්තිං අවබොධනං ගච්ඡතිති අත්ථො. යඤ්ච කථෙන්නො සකං ආදායං අත්තනො ආවරියවාදං න

භාෂෙති, යස්මිං චත්ථස්මිං අධිකරණං උප්පන්නං, තදනුරූපං අනුපසාතකරං පඤ්ඤාං
බ්‍යාකරමානො තාදිසෙ කථෙතබ්බෙ පගුණො භොතීති.

දූතෙයාකම්මෙසු අලන්ති අට්ඨහි දූතභිගෙහි සමන්තාගතත්තා සඬ්ඝස්ස
දූතෙයාකම්මෙසු සමත්තො. සුට්ඨු උග්ගණ්හාතීති සමුග්ගහො. ඉදං වුත්තං භොති —
යථා නාම ආහුනං ආහුතිපිණ්ඩං සමුග්ගණ්හන්ති, එවං පීතියොමනස්සජාතෙනෙව
චෙතසා සඬ්ඝස්ස කිච්චෙසු සමුග්ගහො, සඬ්ඝස්සකිච්චෙසු තස්ස තස්ස කිච්චස්ස
පටිග්ගාහකොති අත්තො. කරං වචොති වචනං කරොන්තො. න තෙන මඤ්ඤතීති
තෙන වචනකරණෙන “අහං කරොමි, සඬ්ඝහාරං නිත්ථරාමි” ති න මානාතිමානං
ජජ්ජෙති.

ආපජ්ජති යාවතකෙසු චත්ථසුති යත්තකෙසු චත්ථසු ආපත්තිං ආපජ්ජමානො
ආපජ්ජති. භොති යථා ච වුට්ඨිතීති තස්සා ච ආපත්තියා යථා වුට්ඨානං භොති. එතෙ
විහඬිගාති යෙසු චත්ථසු ආපජ්ජති, යථා ච වුට්ඨානං භොති, ඉමෙසං අත්ථානං
ජොතකා එතෙ විහඬිගා. උභයස්සාති උභයෙ අස්ස. ස්වාගතාති සුට්ඨු ආගතා.
ආපත්තිවුට්ඨානපදස්ස කොච්ඡොති ආපත්තිවුට්ඨානකාරණකුසලො.

යාති වාචරන්ති යාති ච භණ්ඩනකාරණාදීති ආචරන්තො
තජ්ජනීයකම්මාදිවසෙන නිස්සාරණං ගච්ඡති. ඔසාරණං තංවුසිතස්ස ජන්තුනොති තං
චත්තං වුසිතස්ස ජන්තුනො, යා ඔසාරණා කාතබ්බා, එතම්පි ජානාති. සෙසං
සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

කොසම්බකක්ඛන්ධකචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංචණ්ණනාය

මහාවග්ගචණ්ණනා සමත්තා.

මහාවග්ග-අට්ඨකථා නිට්ඨිතා.